มาตรการทางกฎหมายภาษีเพื่อส่งเสริมการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้

นางสาวธัญชนก ภัทรรังษี

เอกัตศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2563

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของเอกัตศึกษาที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของเอกัตศึกษาที่ส่งผ่านทางคณะที่สังกัด
The abstract and full text of individual study in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)
are the individual study authors' files submitted through the faculty.

หัวข้อเอกัตศึกษา	มาตรการทางกฎหมายภาษีเพื่อส่งเสริมการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้
โดย	นางสาวธัญชนก ภัทรรังษี
รหัสประจำตัว	628 00395 34
หลักสูตร	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
หมวดวิชา	ภาษีอากร
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร. วุฒิพงษ์ ศิริจันทรานนท์
ปีการศึกษา	2563

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้เอกัตศึกษาฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ

ลงชื่อ.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(ดร. วุฒิพงษ์ ศิริจันทรานนท์)

บทคัดย่อ

เอกัตศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติก และศึกษามาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริมการลดขยะพลาสติกของประเทศไทย ตลอดจนศึกษามาตรการทางกฎหมายที่นำมาแก้ไขปัญหาขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพของประเทศนอร์เวย์ ที่มีการนำมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ อาทิ การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมและค่ามัดจำมาใช้โดยเฉพาะกับขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแบบชนิดใช้ครั้งเดียว ประกอบกับมีมาตรการจูงใจทางภาษีให้กับผู้ประกอบการที่เข้าร่วมระบบมัดจำ โดยการลดและยกเว้นอัตราภาษีสิ่งแวดล้อมตามอัตราส่วนการรีไซเคิลของบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม เพื่อส่งเสริมการนำกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าระบบการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของประเทศนอร์เวย์นับว่าเป็นอันดับต้น ๆ ของโลกในเรื่องของการจัดการที่ครบวงจรและเป็นระบบอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการคัดแยกขยะขวดเครื่องดื่มประเภทต่าง ๆ ดังเช่น การนำเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมาใช้อย่างแพร่หลาย ทำให้ระบบการจัดการขวดน้ำพลาสติกของประเทศนอร์เวย์สามารถนำมาเป็นต้นแบบให้กับในหลายประเทศได้

จากการศึกษาสถานการณ์การจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกในประเทศไทย พบว่ามีปริมาณไม่ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนขวดพลาสติกเครื่องดื่มที่ได้มีการผลิตออกสู่ตลาด ที่จะได้รับการจัดการโดยนำเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล กล่าวคือ ยังมีจำนวนขวดพลาสติกที่ถูกนำไปกำจัดด้วยวิธีอื่นที่ไม่เหมาะสมอยู่ เช่น นำไปฝังกลบหรือการเผา อันเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา อีกทั้งยังพบว่าขยะพลาสติกในทะเลไทยในปี พ.ศ. 2562 ที่พบมากที่สุดในบรรดาขยะพลาสติกทั้งหมดคือขวดเครื่องดื่มพลาสติก ทำให้ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการในการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทยที่ยังไม่มีประสิทธิภาพมากเพียงพอ เนื่องมาจากกฎหมายในประเทศไทยยังมีวัตถุประสงค์ในลักษณะของการบังคับและควบคุมเป็นหลักในการควบคุมพฤติกรรมในการรักษาความสะอาด อีกทั้งยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้มีการคัดแยกและการนำขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มกลับมาใช้ประโยชน์ไว้ชัดเจน ทำให้การจัดการขยะเหล่านี้เป็นเพียงแค่ความสมัครใจของแต่ละคน จนเกิดสภาวะที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและขับเคลื่อนให้เกิดระบบการแยกขยะรีไซเคิลที่ต้นทางได้

ในขณะที่ประเทศนอร์เวย์มีการออกกฎหมายและข้อบังคับเฉพาะสำหรับขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มโดยตรง โดยนำหลักการทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ ไม่ว่าจะเป็นหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายและหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต ดังนั้นผู้เขียนจึงเสนอแนะให้นำแนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายของประเทศนอร์เวย์มาปรับใช้ให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในประเทศไทย เพื่อให้ปัญหาการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

เอกัตศึกษาเรื่องมาตรการทางกฎหมายภาษีเพื่อส่งเสริมการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้นี้ สำเร็จลุล่วงด้วยผู้เขียนได้รับความเมตตาจากท่านอาจารย์ ดร. วุฒิพงษ์ ศิริจันทรานนท์ ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยเป็นอย่างสูง แม้ว่าท่านจะมีภาระหน้าที่ต่าง ๆ ที่ต้องจัดการมากมาย แต่ท่านได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำแนะนำแนวทางในการวิเคราะห์และนำเสนอ ตลอดจนช่วยตรวจทานและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้เอกัตศึกษาฉบับนี้สำเร็จโดยสมบูรณ์ตามความมุ่งหมายของผู้เขียน

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์และคณาจารย์พิเศษทุกท่านของหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้ความรู้ความเข้าใจทั้งด้านกฎหมายและธุรกิจ รวมถึงให้คำแนะนำข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนในการทำเอกัตศึกษาฉบับนี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก ประสานงาน และให้คำแนะนำต่าง ๆ แก่ผู้เขียนด้วยความกรุณามาโดยตลอด รวมถึงขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการค้นหาข้อมูลและการจัดพิมพ์เอกัตศึกษา

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณกำลังใจจากครอบครัวและเพื่อนที่ทำงาน ที่ได้ให้การสนับสนุนตลอดมา และขอขอบพระคุณเพื่อนนิสิตหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ รุ่นที่ 22 ที่ให้ความช่วยเหลือ และแบ่งปันความรู้ตลอดระยะเวลาการศึกษา ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกัตศึกษาฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจ และหากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้และขออภัยมา ณ ที่นี้

ธัญชนก ภัทรรังษี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ ..... **ก**

กิตติกรรมประกาศ ..... **ข**

สารบัญ ..... **ค**

สารบัญตาราง ..... **ฉ**

สารบัญภาพ ..... **ช**

บทที่ 1 บทนำ **1**

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา 1

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา 5

1.3 สมมติฐานของการศึกษา 6

1.4 ขอบเขตของการศึกษา 6

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย 6

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา 6

บทที่ 2 หลักการทั่วไปทางภาษีอากรและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะขวดน้ำพลาสติกชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ **8**

2.1 แนวคิดและหลักเกณฑ์การจัดเก็บภาษีที่ดี 8

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการจูงใจทางภาษี 13

2.2.1 มาตรการลดหรือยกเว้นภาษี 14

2.2.2 มาตรการหักรายจ่ายเพิ่มเติม 15

2.2.3 มาตรการหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาทรัพย์สินในอัตราเร่ง 15

2.3 ความทั่วไปว่าด้วยขยะขวดน้ำพลาสติก 16

2.3.1 ชนิดของขวดน้ำพลาสติก 17

2.3.2 แหล่งกำเนิดและผลกระทบของขยะขวดน้ำพลาสติก 19

2.4 แนวคิดในการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติก 24

2.4.1 เหตุผลในการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติก 25

2.4.2 แนวทางในการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติก 28

บทที่ 3 การจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกของประเทศไทย :
มุมมองเชิงกฎหมายและมุมมองเชิงปฏิบัติ 32
3.1 กฎหมายแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะ 33
3.1.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 35
3.1.2 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 35
3.1.3 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ เรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 39
3.2 มาตรการทางภาษีที่ส่งเสริมการลดขยะพลาสติก 45
3.2.1 ประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 388) เรื่อง การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล สำหรับเงินได้ที่ได้จ่ายเป็นค่าซื้อผลิตภัณฑ์พลาสติกที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพ 45
3.2.2 ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ 2/2557 เรื่องนโยบายและหลักเกณฑ์การส่งเสริมการลงทุน สำหรับประเภทกิจการที่นำวัสดุที่ไม่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ 47
3.3 มาตรการแก้ไขปัญหาการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ 51
3.3.1 การจัดเก็บภาษีผลิตภัณฑ์ 53
3.3.2 การใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อสร้างแรงจูงใจ 55
3.4 การใช้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติเพื่อส่งเสริมการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ ศึกษาโครงการ “ขวด แลก ยิ้ม” ของบริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน) 57

บทที่ 4 มาตรการกฎหมายภาษีเพื่อแก้ไขปัญหาการแยกขยะขวดน้ำพลาสติก ชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ของประเทศนอร์เวย์ 68
4.1 ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปริมาณขยะและการนำกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ของขยะขวดน้ำพลาสติกในประเทศนอร์เวย์ 69
4.2 การบังคับใช้กฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการแยกขยะขวดน้ำพลาสติก 75
4.2.1 กฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ ฉบับที่ 79 ค.ศ. 1976 76
4.2.2 กฎหมายว่าด้วยการแปรรูปใช้ใหม่และการบำบัดของเสีย ค.ศ. 2004 เรื่อง ระบบการคืนและการแปรรูปใช้ใหม่ของบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม 78
4.2.3 กฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต ฉบับที่ 1451 ค.ศ. 2001 เรื่อง ภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม 79

บทที่ 5 แนวทางการกำหนดมาตรการทางกฎหมายภาษีเพื่อสร้างแรงจูงใจ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกในประเทศไทย 87

5.1 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกในประเทศไทย 87

5.2 แนวทางการปรับใช้กฎหมายภาษีของประเทศนอร์เวย์ในการส่งเสริม การแยกขยะขวดน้ำพลาสติกชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ 93

5.3 การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับผู้ประกอบการ ที่นำเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมาใช้ 101

บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ 105

6.1 บทสรุป 105

6.2 ข้อเสนอแนะ 107

บรรณานุกรม 110

ภาคผนวก 115

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิตตามหลักการขยายความรับผิดชอบแก่ผู้ผลิต.....56

ตารางที่ 2 ประเภทวัสดุที่ใช้เป็นส่วนประกอบของขวดพลาสติก PET
ที่ได้การยอมรับจากองค์กร Infinitum.....72

ตารางที่ 3 ปริมาณการรีไซเคิลขวดพลาสติกประเภท PET ในปี ค.ศ. 2018.....75

ตารางที่ 4 อัตราเงินมัดจำในระบบมัดจำบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของประเทศนอร์เวย์
ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือน กันยายน ค.ศ. 2018.....79

ตารางที่ 5 อัตราภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของประเทศนอร์เวย์สำหรับปี ค.ศ. 2021.....82

ตารางที่ 6 อัตราภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มระหว่างที่อยู่ในระบบมัดจำ
และที่ไม่อยู่ในระบบมัดจำ.....96

ตารางที่ 7 การลดอัตราภาษีสิ่งแวดล้อมของบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มประเภทพลาสติก PET
ที่อยู่ในระบบมัดจำตามสัดส่วนการรีไซเคิล.....97

ตารางที่ 8 พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบ.....102

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 ขวดพลาสติก Polyethylene Terephthalate (PET)
ประเภทบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม และสัญลักษณ์รีไซเคิล PET 19

ภาพที่ 2 ข้อมูลคาดการณ์มูลค่าตลาดเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ ในปี พ.ศ. 2564 20

ภาพที่ 3 ปริมาณ การนำกลับไปใช้ประโยชน์ และการกำจัดขยะมูลฝอย
ในปี พ.ศ. 2553-2562 25

ภาพที่ 4 ปริมาณขยะมูลฝอยและอัตราการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่
ของแต่ละประเทศในปี พ.ศ. 2559 26

ภาพที่ 5 กระบวนการใช้งานเครื่องแลกขวดอัตโนมัติ 59

ภาพที่ 6 เครื่องแลกขวดอัตโนมัติ โครงการ “ขวด แลก ยิ้ม”
บริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน) 61

ภาพที่ 7 ขั้นตอนและกระบวนการ การใช้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติ
โครงการ “ขวด แลก ยิ้ม” 62

ภาพที่ 8 จำนวนปริมาณขยะพลาสติกและวิธีการกำจัดขยะพลาสติกในประเทศนอร์เวย์ 70

ภาพที่ 9 วงจรระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของประเทศนอร์เวย์ 73

ภาพที่ 10 จำนวนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม (ล้านหน่วย) ที่เก็บรวมรวบได้
ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1999 – 2017 74

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของสังคมเมือง ทำให้ปัจจัยความต้องการอุปโภคและบริโภคมีปริมาณมากขึ้น และจากวิกฤตการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เข้าสู่การขายแบบบริการจัดส่งถึงที่มากขึ้น[1] อันเนื่องมาจากพฤติกรรมการบริโภคที่จำเป็นต้องกักตัวในช่วงที่ผ่านมา ส่งผลให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องเปลี่ยนรูปแบบสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับวิถีใหม่ เพื่อสร้างความสะดวกสบายให้กับผู้บริโภค เช่น การใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารและเครื่องดื่มที่มีปริมาณและขนาดสำหรับการพกพาและการบริโภคที่สะดวกรวมเร็ว อีกทั้งเน้นรูปแบบวัสดุที่น้ำหนักเบา ยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนลักษณะได้ตามความต้องการ แต่สิ่งที่ตามมาคือขยะบรรจุภัณฑ์พลาสติกหลังการบริโภคที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะขยะบรรจุภัณฑ์พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง เช่น ถุง ขวด หลอด และอื่น ๆ ที่เป็นพลาสติกที่โยนทิ้งหลังจากใช้แล้วครั้งเดียว แต่เวลาการย่อยสลายตามธรรมชาตินั้นใช้เวลานาน และขยะเหล่านี้ส่วนใหญ่จะถูกนำไปฝังกลบรวมกับขยะมูลฝอยทั่วไป ซึ่งจะใช้พื้นที่ในการฝังกลบมากกว่าขยะเศษอาหารประมาณ 3 เท่า[2] เนื่องจากขยะพลาสติกมีปริมาตรสูงเมื่อเทียบกับน้ำหนักและมีความสามารถทนต่อแรงอัดได้ ทำให้ต้องสิ้นเปลืองพื้นที่ฝังกลบ นอกจากนี้หากเกิดการรั่วไหลของสารปรุงแต่งหรือสารประกอบที่เป็นพิษที่ใช้ในกระบวนการผลิตของพลาสติก ก็จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนตามมา เช่น ส่งกลิ่นเหม็น เกิดน้ำเสียจากน้ำชะขยะปนเปื้อนสู่แหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดิน ทำให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคและเกิดมลพิษทางอากาศ เป็นต้น นอกจากนี้ปัญหาการจัดการขยะพลาสติกยังเกิดจากประชาชนขาดองค์ความรู้และจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่จะลดและคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางหรือแหล่งกำเนิดอย่างถูกวิธี ส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมีสัดส่วนองค์ประกอบที่สามารถนำกลับมา

---

[1] พิมพ์ใจ พิมพิลา, ลดปัญหา ‘ขยะล้นเมือง’ ช่วงโควิด ด้วยวิธีการที่ SME ช่วยได้ [ออนไลน์], กรกฎาคม 2563. แหล่งที่มา: https://www.smethailandclub.com/trick-6081-id.html [31 มกราคม 2564]

[2] กรมควบคุมมลพิษ, “มาเรียนรู้เรื่องพลาสติกและโฟม เพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อม,” วารสารการจัดการขยะมูลฝอย, (มิถุนายน 2563): หน้า 9.

ใช้ประโยชน์ใหม่ได้ในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 80[3] โดยสามารถนำมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ร้อยละ 30-35[4] และนำมาหมักทำปุ๋ยได้ร้อยละ 45-50[5] แต่ปัจจุบันอัตราการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ มีเพียงร้อยละ 18[6] ซึ่งยังคงเป็นอัตราที่ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับขยะมูลฝอยที่มีศักยภาพในการนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ ทำให้วัสดุจากการรีไซเคิลที่นำมาใช้เป็นวัตถุดิบทดแทนวัตถุดิบใหม่กลับเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมยังมีน้อย

ในวงจรการจัดการขยะรีไซเคิลของประเทศไทย คนคุ้ยขยะ คนเก็บของเหลือทิ้งจากถังขยะ และผู้รับซื้อของเก่ารายย่อย (ซาเล้ง) เป็นตัวเชื่อมสำคัญระหว่างแหล่งกำเนิดขยะกับร้านรับซื้อของเก่าและโรงคัดแยกขยะ[7] โดยทำหน้าที่ค้นหาขยะ รับซื้อขยะหรือเศษวัสดุรีไซเคิลจากแหล่งกำเนิดต้นทางไปส่งให้ร้านรับซื้อของเก่าหรือโรงคัดแยกขยะ เพื่อปรับปรุงคุณภาพก่อนส่งให้โรงงานรีไซเคิลต่อไป อย่างไรก็ดีการจะนำขยะที่สามารถนำกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ให้เพิ่มมากขึ้นในประเทศไทยยังมีข้อจำกัดสำคัญ คือ การไม่คัดแยกขยะอย่างมีประสิทธิภาพจากแหล่งกำเนิดต้นทาง ซึ่งเกิดจากหลายเหตุผล เช่น ไม่รู้ว่าขยะประเภทใดนำมารีไซเคิลได้ ไม่มีแรงจูงใจที่จะคัดแยกขยะ ฯลฯ และจากการศึกษามาตรการที่รัฐใช้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่จะเป็นการรณรงค์การขอความร่วมมือและความสมัครใจ ยกตัวอย่างเช่น การขอความร่วมมือในการคัดแยกขยะและใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย การรณรงค์ให้มีการใช้ผลิตภัณฑ์พลาสติกที่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติหรือการนำพลาสติกที่ผ่านการใช้งานแล้วกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ในรูปแบบการใช้ซ้ำ ซึ่งนโยบายเหล่านี้ มีข้อดีที่รัฐไม่จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายในการจัดการ แต่ก็ไม่อาจบรรลุเป้าหมายในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่ก่อให้เกิดการคัดแยกขยะที่เป็นระบบมากขึ้น นอกจากนี้ยังขาดแคลนทรัพยากรบุคคล[8] ในการคัดแยกประเภทขยะก่อนนำเข้าสู่

---

[3] กรมควบคุมมลพิษ, “การลดและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย,” วารสารการจัดการขยะมูลฝอย, (พฤษภาคม 2563): หน้า 6.

[4] เรื่องเดียวกัน.

[5] เรื่องเดียวกัน.

[6] เรื่องเดียวกัน.

[7] Krungthai COMPASS, ฮาวทูทิ้ง (ขยะ) [ออนไลน์], มกราคม 2563. แหล่งที่มา: https://krungthai.com/Download/economyresources/EconomyResourcesDownload_442how_to_bin_final.pdf [31 มกราคม 2564]

[8] GREENPEACE, แถลงการณ์ ข้อเสนอต่อมาตรการ ห้าม/ควบคุมการนำเข้าเศษพลาสติกและการพัฒนาระบบคัดแยกขยะในประเทศให้ได้คุณภาพดีขึ้น [ออนไลน์], กันยายน 2563 แหล่งที่มา: https://www.greenpeace.org/thailand/press/17500/plastic-statement-ban-control-plastic-waste-in-thailand/ [10 มกราคม 2564]

กระบวนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ รวมทั้งยังไม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากพอที่จะคัดแยกประเภทขยะได้ดีกว่าทรัพยากรบุคคล ทำให้ต้องพึ่งพาแรงงานเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ ในการคัดแยกขยะขวดน้ำพลาสติกจากแหล่งกำเนิดต้นทางอย่างถูกวิธีและเป็นระบบมากขึ้นนั้น ล้วนเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการและผู้บริโภคจะต้องคำนึงถึงและร่วมกันรับผิดชอบ แต่เนื่องจากประเทศไทยที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากขยะจากบรรจุภัณฑ์พลาสติกมิได้ถูกกล่าวถึงในวงกว้างและครอบคลุม ทำให้ผู้ประกอบการและผู้บริโภคมิได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการกับปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้การจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมถูกมองว่าเป็นปัญหาของส่วนรวม ดังนั้นจึงควรกำหนดมาตรการที่มีลักษณะเป็นการเพิ่มแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการและผู้บริโภคหันมาให้ความสำคัญในการรักษาสิ่งแวดล้อมและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากขึ้น ซึ่งมาตรการที่มีลักษณะดังกล่าว ได้แก่ การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม ค่าธรรมเนียมค่ามัดจำสินค้า เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ต้นทุนของผู้ประกอบการและผู้บริโภคที่ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสูงขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการและผู้บริโภคเกิดความใส่ใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะขวดน้ำพลาสติกให้นำกลับมาแปรรูปใช้ใหม่มากขึ้นได้

ดังนั้นประเทศไทยจึงควรนำกฎหมายภาษีสิ่งแวดล้อมมาใช้ โดยการจัดเก็บภาษีผลิตภัณฑ์กับผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม ตามหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility)[9] เพื่อให้ผู้ผลิตยังต้องมีการบริหารจัดการขยะผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการใช้งานโดยการนำกลับไปใช้ซ้ำหรือนำมาแปรรูปใช้ใหม่ ประกอบกับการใช้ระบบมัดจำขวด ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิตเพียงแต่ความรับผิดชอบนั้นได้ถูกส่งต่อมายังผู้บริโภคคนสุดท้าย โดยมีกลไกเพื่อเพิ่มอัตราการนำกลับมาใช้ใหม่หรือนำกลับมาใช้ซ้ำของบรรจุภัณฑ์ ดังตัวอย่างเช่น ในประเทศนอร์เวย์ที่ได้มีการใช้ภาษีผลิตภัณฑ์กับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแบบใช้ครั้งเดียวควบคู่ไปกับระบบมัดจำในวงจรระบบรีไซเคิล โดยเริ่มต้นจากผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มจะถูกเก็บภาษีผลิตภัณฑ์ และหากเข้าสู่ระบบมัดจำก็จะได้สิทธิประโยชน์ลดอัตราภาษีหรือยกเว้นภาษีผลิตภัณฑ์ตามอัตราส่วนการนำกลับมาใช้ใหม่ของขวดบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม[10] และหากสามารถรีไซเคิลขวดบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มได้มากกว่าร้อยละ 95 ก็จะไม่ต้องเสียภาษี โดยจะมีองค์กร Infinitum[11] เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยอุตสาหกรรมเครื่องดื่มและอุตสาหกรรมค้าปลีกเป็นผู้ดูแลให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้จำหน่ายสินค้า รวมทั้งจัดระบบการคืนมัดจำขวด ขนส่ง คัดแยกและนำเข้าโรงงานรีไซเคิล ฯลฯ นอกจากนี้สำหรับผู้บริโภคสินค้าเครื่องดื่มประเภทต่าง ๆ

---

[9] ภารดี นาคสาย, “ภาษีผลิตภัณฑ์,” Tax policy journal, Edition 2, Volume 9, (มกราคม 2562)

[10] Anker Andersen, Deposit system law – Norway [Online], Available from: http://anker-andersen.dk/deposit-laws/norway.aspx [10 January 2021]

[11] Igreen Editor, รีไซเคิลแบบนอร์เวย์ โมเดลเมืองไร้ขยะ (ขวด) พลาสติก [ออนไลน์], สิงหาคม 2563. แหล่งที่มา: http://www.igreenstory.co/norway-model-recycle/ [10 มกราคม 2564]

จะมีค่ามัดจำบรรจุภัณฑ์รวมไปในราคาจำหน่าย และถ้านำบรรจุภัณฑ์ไปคืนหลังการบริโภคแล้วก็จะได้รับเงินกลับคืนมา สำหรับการคืนขวดบรรจุภัณฑ์นั้น ผู้บริโภคสามารถคืนขวดได้ตามเครื่องแลกขวดอัตโนมัติที่ตั้งอยู่ตามร้านค้าต่าง ๆ หรือสถานีบริการน้ำมัน โดยเครื่องรับคืนขวดจะอ่านข้อมูลบาร์โค้ดบนฉลากก่อนออกใบเสร็จคืนเงินให้ เพื่อนำไปขึ้นเงินสด ใช้จ่ายแทนเงินสด หรือสามารถบริจาคได้ ดังนั้นการจัดเก็บภาษีผลิตภัณฑ์ประกอบกับการใช้ระบบมัดจำ จะสามารถเข้ามามีส่วนช่วยในการคัดแยกขยะโดยทุกภาคส่วนและเป็นระบบมากขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่ผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม ผู้ค้าปลีก ตลอดจนผู้บริโภค

ในปัจจุบันมีหลายองค์กรที่ให้ความสำคัญผ่านการรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมให้เกิดการจัดการขยะอย่างถูกวิธี ซึ่งธุรกิจบางแห่งได้นำนวัตกรรมเข้ามาช่วยจัดการขยะรีไซเคิลได้ง่ายขึ้น โดยจะเข้ามามีบทบาทในการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ขายและผู้รับซื้อขยะรีไซเคิล นำไปสู่การหมุนเวียนของขยะรีไซเคิลในวงจรเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น อาทิ การใช้ Reverse vending machine หรือ เครื่องแลกขวดอัตโนมัติ ที่จะช่วยในการรวบรวมขวดน้ำพลาสติกและส่งต่อให้โรงงานรีไซเคิลต่อไป โดยสามารถนำเครื่องแลกขวดอัตโนมัตินี้ ไปใช้ในกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ เช่น โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (CSR) หรือกิจกรรมส่งเสริมการตลาด โดยสามารถนำใบเสร็จมาใช้แทนเงินสดเพื่อซื้อสินค้า เก็บสะสมแต้ม หรือไปจนถึงบริจาคเพื่อการกุศล ดังยกตัวอย่าง โครงการ “ขวด แลก ยิ้ม” ของบริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน) ที่นำเครื่องแลกขวดอัตโนมัติไปใช้ในกิจกรรมส่งเสริมการตลาด โดยเครื่องแลกขวดอัตโนมัตินี้จะรับขวดน้ำพลาสติกใสประเภท Polyethylene Terephthalate หรือ PET เช่น ขวดน้ำดื่ม น้ำอัดลม น้ำชา น้ำหวานต่าง ๆ ที่สามารถนำกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้เป็นเส้นใยหรือบรรจุภัณฑ์ขวดใหม่ได้ โดยเครื่องแลกขวดอัตโนมัตินี้จะมีระบบบีบอัดขวดน้ำพลาสติกภายในเครื่อง ทำให้สามารถรองรับขวดได้หลายขนาดและภายในเครื่องจะมีถุงที่สามารถบรรจุขวดได้ถึง 200 ใบ[12] และเมื่อขวดเต็มแล้วจะมีระบบแจ้งเตือนไปที่เจ้าของเครื่องให้ทราบเพื่อทำการเปลี่ยนถุงจัดเก็บ นอกจากนี้ยังมีระบบคัดกรองขวดอัตโนมัติที่ไม่ต้องใช้แรงงานคน ทำให้ช่วยลดการปนเปื้อนของสารเคมีที่ไม่พึงประสงค์ได้

ที่ผ่านมาภาครัฐได้ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับภาคธุรกิจ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ประกอบการตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)[13] ที่ให้ความสำคัญกับการใช้

---

[12] กสิกรไทย, “Customer Experience,” วารสาร SME Inspired, ฉบับที่ 12, (เมษายน 2561): หน้า 5.

[13] แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เป็นการผสมผสานแนวคิดในการบริหารจัดการธุรกิจตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1960 จนถึงปัจจุบัน โดยมีหลักการพื้นฐานมาจากแนวคิดชีวลอกเลียนหรือนวัตกรรมเลียนแบบธรรมชาติ (Bio mimicry) แนวคิดอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (Eco-industry) และแนวคิดจากแหล่งกำเนิดถึงแหล่งกำเนิด (Cradle to Cradle) เป็นต้น ซึ่งแนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าและยาวนานที่สุด รวมทั้งการคืนสภาพให้แก่วัสดุต่าง ๆ ในวงจรผลิตภัณฑ์ แทนที่จะทิ้งเป็นขยะเมื่อสิ้นสุดการบริโภค แต่จะนำวัสดุที่เป็นองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์เหล่านั้นกลับมาสร้างคุณค่าใหม่ หมุนเวียนเป็นวงจรต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจที่มีความยั่งยืน

ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อรับมือกับปัญหาขยะพลาสติกที่เพิ่มขึ้นจนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ ประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 388) ที่กำหนดให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล สามารถนำรายจ่ายจากการซื้อบรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ย่อยสลายได้เองทางชีวภาพที่ได้รับใบรับรองผลิตภัณฑ์จากกระทรวงอุตสาหกรรม มาหักเป็นรายจ่ายได้อีกร้อยละ 25 หรือลดหย่อนภาษีได้ 1.25 เท่า หรือ ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ 2/2557 เรื่องนโยบายและหลักเกณฑ์การส่งเสริมการลงทุน สำหรับประเภทกิจการที่นำวัสดุที่ไม่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลรวม 8 ปี เป็นต้น ซึ่งจากมาตรการทางภาษีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นการกำหนดให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่กิจการบางประเภทเท่านั้น ทำให้ผู้ประกอบการที่ได้นำนวัตกรรมเข้ามาช่วยจัดการขยะรีไซเคิลได้ง่ายขึ้น ดังเช่น ผู้ประกอบการที่นำเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมาใช้ ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ส่งผลให้ช่องทางในการคืนขวดน้ำพลาสติกหรือการติดตั้งเครื่องแลกขวดอัตโนมัติเพื่อเก็บบรรจุภัณฑ์กลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลยังมีไม่เพียงพอ ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้มีผู้ประกอบการเข้ามาลงทุนเครื่องแลกขวดอัตโนมัติเพิ่มมากขึ้น จึงควรกำหนดให้มีสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อมาสนับสนุนผู้ประกอบการเหล่านี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมการคัดแยกขยะขวดน้ำพลาสติกอย่างถูกวิธีและนอกจากนี้หากประเทศไทยสามารถนำระบบวงจรการรีไซเคิลแบบในประเทศนอร์เวย์มาปรับใช้ได้ ก็จะส่งเสริมให้มีการใช้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบของขยะขวดน้ำพลาสติกที่มีต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงปัญหาและผลกระทบจากการไม่คัดแยกขยะขวดน้ำพลาสติกในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาจากมาตรการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกในประเทศไทย และมาตรการกฎหมายที่ส่งเสริมการนำขยะขวดน้ำพลาสติกกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ของประเทศนอร์เวย์
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการนำกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการคัดแยกขยะและการส่งเสริมการนำขยะขวดน้ำพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ในประเทศไทย

ไปพร้อมกับการช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยในประเทศไทย ภาครัฐและภาคเอกชนได้พยายามผลักดันให้มีการนำแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้ ตั้งแต่ต้นทางกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ การจำหน่าย ไปจนถึงปลายทางของผู้บริโภคและการจัดการของเสีย ยกตัวอย่างเช่น การนำของเสียจากกระบวนการผลิตมาหมุนเวียนใช้ การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาหมุนเวียนเป็นวัตถุดิบการผลิตใหม่ได้ รวมถึงการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนผ่านการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ ให้เรียนรู้ถึงการคัดแยกขยะเพื่อนำมาหมุนเวียนเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่ เป็นต้น

4. เพื่อศึกษาการใช้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติ โครงการ “ขวด แลก ยิ้ม” ของบริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน) ตลอดจนข้อปฏิบัติทางภาษีสำหรับโครงการนี้

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ประเทศไทยควรเพิ่มมาตรการทางกฎหมายภาษีที่สร้างแรงจูงใจและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของทุกภาคส่วนเพื่อส่งเสริมการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ และผู้ประกอบการที่นำเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมาให้บริการแลกเปลี่ยนขยะขวดน้ำพลาสติกควรได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีจากภาครัฐ

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ในการจัดทำเอกัตศึกษาเล่มนี้มีขอบเขตการศึกษาเกี่ยวกับนิยาม แนวความคิด หลักการ ข้อมูลเชิงสถิติ ข้อกฎหมายและมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาขยะขวดน้ำพลาสติกชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ รวมถึงการใช้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติที่นำมาช่วยในการคัดแยกขยะขวดน้ำพลาสติก และนอกจากนี้ศึกษาการใช้มาตรการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกและมาตรการส่งเสริมการนำขยะขวดน้ำพลาสติกกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศนอร์เวย์ เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายภาษีที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย เพื่อให้สามารถนำขยะขวดน้ำพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์เพิ่มมากขึ้น

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ เป็นการศึกษาโดยวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกและมาตรการกฎหมายที่ส่งเสริมการนำขยะขวดน้ำพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ในประเทศไทยและในต่างประเทศ โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง อันประกอบไปด้วย ตัวบทกฎหมาย หนังสือ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์และสื่อประเภทข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้อินเตอร์เน็ตเป็นเครื่องช่วยค้น จากนั้นทำการเรียบเรียงและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายภาษีที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและผลกระทบจากการไม่คัดแยกขยะ รวมถึงปัญหาและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากขยะขวดน้ำพลาสติกในประเทศไทย

2. เพื่อให้ทราบถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะพลาสติกและมาตรการที่ส่งเสริมการนำขยะขวดน้ำพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ในประเทศไทย

3. เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดและหลักเกณฑ์การใช้มาตรการทางกฎหมายภาษีเพื่อจัดการปัญหาการนำขยะขวดน้ำพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ของต่างประเทศ

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางหรือมาตรการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาการนำขยะขวดน้ำพลาสติกกลับมาแปรรูปใช้ใหม่และการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ประกอบการที่นำเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมาใช้ในประเทศไทย

บทที่ 2
หลักการทั่วไปทางภาษีอากรและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะขวดน้ำพลาสติกชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้

ในอดีตรัฐใช้อำนาจจัดเก็บภาษีเพื่อการสร้างรายได้และเป็นเครื่องมือพัฒนาสังคม แต่สำหรับในปัจจุบันนี้การจัดเก็บภาษีไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อการสร้างรายได้และเป็นเครื่องมือพัฒนาสังคมเท่านั้น เนื่องจากการจัดเก็บภาษีได้ถูกนำมาพัฒนาเป็นเครื่องมือด้านนโยบายการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของรัฐมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมที่พยายามที่จะให้ผู้ก่อมลภาวะหรือผู้ทำลายทรัพยากรเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งเป็นหนึ่งในเครื่องมือเศรษฐศาสตร์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีความตระหนักและมีพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น กล่าวคือไม่ใช่มาตรการกำกับและการควบคุมแต่เป็นการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจเพื่อให้บุคคลหรือองค์กรตระหนักถึงต้นทุนที่แท้จริงของทรัพยากร และคำนึงถึงผลกระทบภายนอกของกิจกรรมนั้น ดังนั้นภาษีสิ่งแวดล้อมจึงไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อหารายได้เข้ารัฐ แต่มีเป้าหมายเพื่อจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน

ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้น ภาษีอากรก็ถือเป็นเครื่องมือทางการคลังที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพราะเป็นการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ช่วงเวลานั้น ๆ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ภาษีอากรสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกบริโภคสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจให้ผู้ก่อมลพิษหรือผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้เป็นรูปแบบของการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้นได้

2.1 แนวคิดและหลักเกณฑ์การจัดเก็บภาษีที่ดี

กฎหมายภาษีอากรประกอบด้วยหลักการทั่วไปและหลักการพื้นฐานที่นำมาใช้ในการพิจารณาเพื่อกำหนดบทบัญญัติทางกฎหมายภาษี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหลักสำคัญในทางเศรษฐศาสตร์ และหากมีการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นภาษีอากรประเภทหนึ่งควรจะต้องเริ่มจากการพิจารณาและให้ความสำคัญกับหลักการพื้นฐานของกฎหมายภาษี โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษา 5 หลักพื้นฐานที่สำคัญ ซึ่งแยกพิจารณาดังนี้

2.1.1 หลักการทำรายได้และหลักความมั่นคง (Rendement and Stabilité)[14]

กฎหมายภาษีต้องทำให้รัฐสามารถจัดเก็บรายได้ (หลังจากหักค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษี) มากพอที่สามารถนำไปใช้จ่ายในการสาธารณะ ซึ่งภาษีจะทำรายได้ดีหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ และที่สำคัญย่อมขึ้นอยู่กับประเภทของภาษีด้วย นอกจากนี้จำนวนรายได้ประเภทภาษีต้องไม่ผันแปรไปตามลำดับการขึ้นลงหรือความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ เพราะหากประเทศประสบภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ รายได้ภาษีก็จะลดน้อยลง กรณีดังกล่าวนี้มักปรากฏว่าภาษีทางอ้อม (การผลิตและการบริโภค) เป็นภาษีที่ผันแปรตามสภาวะเศรษฐกิจ แต่ถึงกระนั้น หากในระบบเศรษฐกิจที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคไม่สามารถหยุดการกระทำทางเศรษฐกิจได้ เช่น การผลิต การจำหน่ายและการบริโภค ดังนั้นเมื่อรัฐจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมจากผู้ผลิตหรือผู้บริโภค รัฐจึงยังมีรายได้ภาษีอย่างสม่ำเสมอตราบเท่าที่ยังมีการกระทำทางเศรษฐกิจ เพียงแต่ความมั่นคงของภาษีสิ่งแวดล้อมสามารถผันแปรตามเศรษฐกิจได้ หากผู้บริโภคลดการบริโภคลง เนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ก็จะส่งผลให้ผู้ผลิตมีการผลิตลดลงไปด้วย

2.1.2 หลักความเป็นธรรม (Equity)[15]

แนวคิดการจัดเก็บภาษีอย่างยุติธรรมต้องสัมพันธ์กับสิ่งที่เป็นความสามารถหรือสิ่งที่แสดงความสามารถของผู้เสียภาษี รวมทั้งหลักเกณฑ์ในการวัดความสามารถและหลักการในการแบ่งสรรภาระสาธารณะต้องเป็นหลักเกณฑ์ที่บังคับได้โดยทั่วกันและโดยส่วนใหญ่ ความสามารถ ความกินดีอยู่ดีทางเศรษฐกิจ หรือเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์แก่คนทั่วไป (Economic well-being) อาจวัดได้จากรายได้ (Income) ความมั่งมี (Wealth) หรือการใช้จ่าย (Expenditure) ซึ่งต้องพิจารณาควบคู่ไปกับหลักความเสมอภาคด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่ว่า การจัดเก็บภาษีตามส่วนแห่งความสามารถควรมีความหมายประการใด ระหว่างการชำระภาษีเท่าเทียมกันเฉพาะตามส่วนของจำนวนรายได้ หรือการชำระภาษีเท่าเทียมกันตามส่วนของจำนวนรายได้บวกด้วยสถานะส่วนบุคคลของแต่ละคน (หลักความเสมอภาคทางภาษี) ซึ่งหากเป็นความหมายแรกย่อมหมายถึงตามส่วนแห่งตัวเลขที่เป็นรายได้ และหากเป็นความหมายที่สอง ย่อมหมายถึง ตามส่วนแห่งสถานะส่วนบุคคล ดังนั้นการพิจารณาหลักเกณฑ์ที่จะใช้เป็นเครื่องมือวัดความสามารถของผู้เสียภาษีจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะหากระบบภาษีอากรใดปราศจากความเป็นธรรมแล้ว ความยินยอมเสียภาษีโดยสมัครใจย่อมเกิดขึ้นได้ยาก

---

[14] ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล, กฎหมายภาษีอากร (พิมพ์ครั้งที่ 5) (กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2563), หน้า 80-81.

[15] เรื่องเดียวกัน, หน้า 83.

โดยนักเศรษฐศาสตร์ แบ่งหลักความเป็นธรรมโดยพิจารณาจากการจัดเก็บภาษี ออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1.2.1 หลักความเป็นธรรมโดยสมบูรณ์ (Principle of absolute equity) หมายถึง ผู้เสียภาษีควรต้องเสียภาษีเป็นจำนวนเงินเท่ากัน เพราะภาระค่าใช้จ่ายของรัฐควรต้องกระจายแก่ผู้เสียภาษีทุกคนเป็นจำนวนเท่าเทียมกัน อาจกล่าวได้ว่าหลักความเป็นธรรมโดยสมบูรณ์นี้ยึดถือจำนวนหรือปริมาณภาษีที่ผู้เสียภาษีชำระเป็นสำคัญ

2.1.2.2 หลักความเป็นธรรมสัมพันธ์ (Modified equity principle) หมายถึง ระบบภาษีที่มีความเป็นธรรม ซึ่งแสดงออกโดยการเสียภาษีที่เป็นไปตามสภาพการณ์ ที่ขึ้นอยู่กับการกำหนดนโยบายและการใช้นโยบายภาษีของรัฐว่าจะเป็นไปในแนวทางใดจึงจะเหมาะสมกับสภาพการณ์ สามารถแบ่งออกเป็น 2 หลัก คือ

(1) หลักผลประโยชน์ที่ได้รับ (The benefit principle) คือ ผู้ได้รับประโยชน์จากการบริการใดของรัฐมาก ก็จะต้องเสียภาษีมาก ผู้ได้รับประโยชน์น้อย ก็ควรจะเสียภาษีน้อย และหากไม่ได้รับประโยชน์จากการบริการนั้นเลย ก็ไม่ควรเสียภาษีเพื่อการนั้น

(2) หลักความสามารถในการเสียภาษี (The ability to pay principle) คือ การวัดความเสมอภาคในการเสียภาษี โดยการใช้การเสียสละความพึงพอใจของผู้เสียภาษีเป็นเครื่องวัด กล่าวคือ คนที่มีกำลังความสามารถในการชำระภาษีเท่าเทียมกันจะต้องเสียภาษีเท่ากัน และคนที่มีกำลังความสามารถในการชำระภาษีแตกต่างกันควรจะเสียภาษีแตกต่างกัน โดยความแตกต่างดังกล่าวต้องเป็นไปโดยเหมาะสมและได้สัดส่วน

ซึ่งหากพิจารณาการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมตามหลักความเสมอภาคในการเสียภาษีแล้วนั้น ผู้ซึ่งมีความสามารถในการเสียภาษีหรืออยู่ในสภาวการณ์ในการเสียภาษีที่แตกต่างกันควรจะเสียภาษีในลักษณะที่แตกต่างกัน ดังเช่น กรณีผู้ก่อมลพิษที่ก่อให้เกิดขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มชนิดเดียวกันในปริมาณที่เท่ากัน ย่อมต้องเสียภาษีเท่ากัน และในกรณีที่ผู้ก่อมลพิษที่ก่อให้เกิดขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มชนิดเดียวกันแต่ปริมาณแตกต่างกันก็ย่อมต้องเสียภาษีต่างกัน นอกจากนี้มาตรการที่รัฐใช้ในการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มส่วนใหญ่เป็นมาตรการกำกับและควบคุม ซึ่งยังไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาการแยกขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มจากแหล่งกำเนิดได้เท่าที่ควร ส่งผลทำให้มลพิษยังคงถูกปล่อยออกมาจนเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งกลายเป็นภาระของส่วนรวมที่ภาครัฐกลายเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในส่วนนี้แทน เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นย่อมเป็นเหตุให้รัฐมีภาระต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของประชาชนและรักษาสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ซึ่งหากปัญหามลพิษที่ต้องมีการกำจัดมลภาวะมากก็ย่อมสร้างภาระให้กับรัฐมาก แต่หากสามารถกำจัดมลภาวะจากแหล่งกำเนิดมลพิษได้ ก็ย่อมสร้างภาระค่าใช้จ่ายให้กับรัฐน้อยลงไปด้วย

2.1.3 หลักความแน่นอน (Certainly)[16]

ภาษีที่จัดเก็บต้องมีความชัดเจนและแน่นอน ไม่ว่าจะเป็นฐานภาษี เทคนิคการประเมินภาษี และวิธีการจัดเก็บภาษี ความแน่นอนที่กล่าวถึงนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล เช่น รัฐต้องบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเทคนิควิธีการทางภาษี (ฐานภาษี การคำนวณ และการจัดเก็บ) อย่างชัดเจน ไม่คลุมเครือ รวมทั้งมีการกำหนดเวลาชำระ วิธีการชำระ ที่แน่นอน สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้เสียภาษีสามารถคำนวณภาษีที่ตนต้องชำระได้

ความแน่นอนของกฎหมายภาษีถือว่ามีความสำคัญต่อระบบกฎหมายภาษีเนื่องจากความแน่นอนของกฎหมายสามารถช่วยให้ผู้เสียภาษีปฏิบัติตามกฎหมายมากขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม หลักความแน่นอนมีความเชื่อมโยงกับหลักความไม่ซับซ้อน กล่าวคือ หากบทบัญญัติของภาษีมีความซับซ้อนมากเท่าใด ก็จะลดทอนหลักความแน่นอนของภาษีเช่นเดียวกัน

2.1.4 หลักการตกลงยินยอมทางภาษี (Consentement fiscal)[17] มีความหมายแตกต่างกัน 2 นัย กล่าวคือ

ความหมายตามนัยทางกฎหมาย หมายถึง ภาษีต้องได้รับการตกลงยินยอมตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนดและต้องได้รับการตกลงยินยอมจากองค์กรที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้อำนาจไว้ ดังนั้นการตกลงยินยอมทางภาษีตามนัยทางกฎหมายเป็นการอนุมัติจัดเก็บภาษีของฝ่ายนิติบัญญัติในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั่นเอง

ความหมายตามนัยทางสังคมวิทยา หมายถึง ความเต็มใจยอมรับข้อกำหนดทางภาษีของปัจเจกชน ลักษณะดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานทางศีลธรรม (Ethique) กล่าวคือ แนวความคิดเกี่ยวกับหน้าที่ทางภาษี (Devoir fiscal) เชื่อมโยงกับความมีอยู่ของประชาคม ดังนั้น เพื่อให้ปัจเจกชนยอมรับภาษี จึงต้องทำให้เกิดความเข้าใจและหน้าที่ดังกล่าวนี้เป็นของฝ่ายปกครองหรือองค์กรที่มีภาระหน้าที่ในการให้ข้อมูลแก่ประชาชนเพื่อแสดงให้ประชาชนหรือผู้เสียภาษีเห็นว่าภาษีเป็นรายได้ที่มีไว้เพื่อใช้สำหรับการรักษาความปลอดภัยและความสมัครสมานสามัคคีในหมู่ประชาชนนั่นเอง

ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดเก็บภาษีในปัจจุบันเป็นการตกลงยินยอมโดยผ่านรัฐสภาซึ่งเป็นองค์กรที่ประกอบด้วยผู้แทนของปวงชน มิได้เป็นการตกลงยินยอมของผู้เสียภาษีเฉพาะราย หากเป็นการตกลงยินยอมเฉพาะรายแล้วอาจเกิดการต่อต้านจากประชาชนรายบุคคลที่ไม่ต้องการชำระภาษีได้ ทำให้ในบางประเทศที่มีการใช้ระบบประชามติ เกรงว่าจะมีการนำการลงประชามติมาใช้กับการตรากฎหมายภาษีอากร จึงได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญบางฉบับ ไม่ให้การตรากฎหมายภาษีต้องผ่านกระบวนการลงประชามติ ยังผลให้การจัดเก็บภาษีอากรเป็นการตกลงยินยอมผ่าน

---

[16] เรื่องเดียวกัน, หน้า 86.

[17] เรื่องเดียวกัน, หน้า 107.

กระบวนการรัฐสภาเท่านั้น ประชาชนไม่สามารถผลักดันให้มีการลงประชามติเพื่อไม่ตกลงยินยอมให้มีการจัดเก็บภาษีอากรได้

กล่าวโดยสรุปคือ หลักการตกลงยินยอมให้จัดเก็บภาษีของประชาชน เป็นหลักกฎหมายที่จะพบอยู่ในรัฐธรรมนูญของประเทศที่ระบุให้การจัดเก็บภาษีต้องได้รับความยินยอมจากประชาชน ซึ่งเป็นการได้รับความยินยอมโดยปริยายผ่านทางผู้แทน (รัฐสภา) หากไม่ได้รับความยินยอม การตรากฎหมายภาษีย่อมไม่สามารถกระทำได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันให้กับประชาชนในฐานะผู้เสียภาษีว่าจะไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากฝ่ายบริหารหรือผู้ใช้อำนาจ โดยมีตัวแทนของประชาชนทำหน้าที่ตรวจสอบว่าการตรากฎหมายภาษีอากรนั้นเป็นการจัดเก็บภาษีที่มีความเหมาะสมหรือไม่[18]

ดังนั้น ในการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม จึงควรได้รับความยินยอมจากประชาชนในการตรากฎหมายภาษีสิ่งแวดล้อม (ซึ่งเป็นการได้รับความยินยอมโดยปริยายผ่านผู้แทนที่ประชาชนเลือกมา) เพื่อเป็นการทำให้ภาษีสิ่งแวดล้อมสามารถที่จะจัดเก็บภาษีให้เหมาะสมเช่นเดียวกับการจัดเก็บภาษีอื่น

2.1.5 หลักความประหยัด (Economy)[19]

ภาษีทุกประเภทที่จัดเก็บเพื่อนำรายได้เข้าสู่คลังควรมีจำนวนที่ใกล้เคียงกับจำนวนภาษีที่ผู้เสียภาษีได้ชำระให้แก่รัฐ ซึ่งหมายความว่า รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีให้น้อยที่สุดและผู้เสียภาษีก็เสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับภาษีนั้น ๆ น้อยที่สุดด้วย ทั้งนี้เพราะค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นค่าเดินทาง หรือความยุ่งยากอื่น ๆ ที่เกิดจากวิธีการชำระภาษี เป็นภาระที่ผู้เสียภาษีต้องแบกรับเพิ่มมากขึ้นจากจำนวนภาษีที่ถูกเรียกเก็บ รัฐต้องมีมาตรการควบคุมการใช้จ่ายในการจัดเก็บเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อระบบภาษีให้มากที่สุด แม้อัตรากำลังเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีจะมีจำนวนน้อย แต่ต้องมีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ

สำหรับเกณฑ์ที่ใช้วัดประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่นิยมใช้มี 3 เกณฑ์ด้วยกัน ได้แก่[20]

2.1.5.1 ค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษี (Cost of collection) กล่าวคือ ในการจัดเก็บภาษีที่ดีควรยึดหลักประหยัด คือ ควรมีค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีต่ำ ไม่ใช่ว่าจัดเก็บภาษีได้จำนวนมาก ซึ่งอาจมีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อต้นทุนของการจัดเก็บภาษี เช่น ค่าใช้จ่ายบุคลากร

---

[18] ธีรพงษ์ ปีตวัฒนกุล, “หลักความยินยอมให้จัดเก็บภาษีของประชาชนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), หน้า 4.

[19] ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล, กฎหมายภาษีอากร (พิมพ์ครั้งที่ 5), หน้า 91.

[20] ไตรรัตน์ โภคพลากรณ์, “ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีอากรของกระทรวงการคลัง,” (รายงานการวิจัยจากโครงการวิจัยเสริมหลักสูตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), หน้า 12-14.

ค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการ เป็นต้น โดยอาจจะมีการเปรียบเทียบกับช่วงเวลาหนึ่ง ๆ เพื่อพิจารณาแนวโน้มว่าเพิ่มขึ้นหรือลดลง

2.1.5.2 ค่าใช้จ่ายของผู้เสียภาษีในการปฏิบัติตามกฎหมาย (Compliance cost) ตามหลักการข้อนี้ยึดหลักว่าภาษีที่ดีมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บสูง ควรเป็นภาษีที่ผู้เสียภาษีเสียค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามกฎหมายต่ำ กล่าวคือ ภาษีที่มีประสิทธิภาพควรเป็นภาษีที่ง่าย ทั้งในแง่การทำความเข้าใจ การให้บริการการเสียภาษี เนื่องจากระบบการจัดเก็บภาษีที่ยุ่งยากจะทำให้ค่าใช้จ่ายของผู้เสียภาษีสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนของผู้เสียภาษีสูงขึ้น ซึ่งก็อาจจะทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นได้ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ต้องหาจุดสมดุลระหว่างค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีของรัฐและค่าใช้จ่ายของผู้มีหน้าที่เสียภาษีในการชำระภาษี

2.1.5.3 พิจารณารายได้ที่จัดเก็บได้จริงกับรายได้ที่ควรจะได้ (Actual yields VS Potential yields) กล่าวคือ ควรมีการเปรียบเทียบระหว่างรายได้ที่มีการจัดเก็บในรอบระยะเวลาหนึ่งกับรายได้ที่ควรจะจัดเก็บได้หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีวิธีการคิดเป็นร้อยละ ดังนี้

$$\text{ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี} = \frac{\text{ภาษีที่จัดเก็บได้จริง} \times 100}{\text{ภาษีที่คาดหมายว่าจะจัดเก็บได้}}$$

ซึ่งหากภาษีที่รัฐจัดเก็บได้จริงเท่ากับหรือมากกว่าภาษีที่รัฐคาดว่าจะจัดเก็บได้ ถือว่าการจัดเก็บภาษีนั้นมีประสิทธิภาพ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการจูงใจทางภาษี

รายได้จากการจัดเก็บภาษีอากรจะเป็นเครื่องมือการคลังที่สำคัญในการหารายได้ของรัฐบาลเพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ แต่ในอีกบริบทหนึ่ง “มาตรการจูงใจทางภาษี” (Tax Incentive) ยังถูกนำมาใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเชิงนโยบายของรัฐบาล กล่าวคือ มาตรการจูงใจทางภาษี ถือเป็นการดำเนินนโยบายภาษีในรูปแบบที่ตรงกันข้ามกับการจัดเก็บภาษีในรูปแบบปกติอันนำมาซึ่งรายได้ แต่เป็นการดำเนินนโยบายการคลังด้านรายจ่าย (Tax Expenditure) ประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นผลให้รายได้ของรัฐบาลลดลงเพื่อแลกกับการบรรลุวัตถุประสงค์บางประการตามนโยบายของรัฐบาล

ดังนั้น การปรับใช้มาตรการทางภาษี เป็นการดำเนินนโยบายสาธารณะเพื่อลดภาระทางภาษีในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยมักปรากฏอยู่ในลักษณะของการลดอัตราภาษี การยกเว้นการจัดเก็บ

ภาษี ไม่ว่าจะเป็นการชั่วคราวหรือถาวรให้กับกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มนิติบุคคลบางประเภทตามเป้าหมายของนโยบาย ทำให้มาตรการจูงใจทางภาษี มีลักษณะที่อยู่นอกเหนือหลักความเป็นธรรมของ Adam Smith ที่ต้องพิจารณาตามหลักความเป็นธรรมโดยสมบูรณ์ (Principle of absolute equity) และหลักความเป็นธรรมสัมพันธ์ (Modified equity principle) โดยภาษีต้องจัดเก็บจากประชาชนในจำนวนที่เท่ากันและตามผลประโยชน์ที่ผู้เสียภาษีได้รับการบริการของรัฐ หรือตามกำลังความสามารถของผู้เสียภาษี ภายใต้กรอบแนวคิดของความเท่าเทียมกันของผู้เสียภาษี แต่ในทางกลับกัน กรณีการปรับใช้มาตรการจูงใจทางภาษีนั้น รัฐบาลมักกำหนดให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ประชาชนหรือกลุ่มธุรกิจใดธุรกิจหนึ่งเพื่อวัตถุประสงค์อันเป็นการเฉพาะเจาะจง[21]

รัฐบาลประเทศต่าง ๆ ได้นำมาตรการจูงใจทางภาษีมาใช้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยอีกทางหนึ่ง ที่จะก่อให้เกิดการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ ทั้งที่เป็นการสร้างแรงจูงใจและลดแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยมาตรการทางภาษีที่ถูกนำมาใช้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่แยกขยะขวดน้ำพลาสติก ด้วยการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมและการใช้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนขวดน้ำพลาสติกให้นำเข้าสู่ระบบรีไซเคิลมากขึ้นนั้น สามารถแยกพิจารณาเป็น 3 แนวทางหลัก ดังนี้

2.2.1 มาตรการลดหรือยกเว้นภาษี[22]

การให้สิทธิประโยชน์จากการลดอัตราภาษีหรือการยกเว้นการจัดเก็บภาษีเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ผู้กำหนดนโยบายมักจะนำไปใช้ควบคู่กับนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม โดยหากผู้เสียภาษีสามารถกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดได้ตามเงื่อนไขที่กำหนด ก็จะได้รับสิทธิในการลดภาระจากการจัดเก็บภาษี โดยการยกเว้นหรือลดภาษีในกรณีดังกล่าวนี้ อาจเป็นการยกเว้นหรือลดภาษีให้กับกิจกรรมบางประการหรือให้กับสินค้าและผลิตภัณฑ์บางชนิดตามที่กฎหมายกำหนด ดังตัวอย่างเช่น กฎหมายภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของประเทศนอร์เวย์ บัญญัติยกเว้นภาษีสิ่งแวดล้อมของบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม (Beverage packaging) ให้แก่ผู้ผลิต ผู้นำเข้าบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มหากสามารถนำบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มกลับคืนมาได้มากกว่าร้อยละ 95[23]

---

[21] สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, “การศึกษากฎหมายและมาตรการจูงใจทางภาษีเพื่อส่งเสริมธุรกิจสีเขียว,” (รายงานการวิจัยจากโครงการวิจัยของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2560), หน้า 23.

[22] เรื่องเดียวกัน, หน้า 101.

[23] The Regulations on Excise Duties No. 1451 of 2001, Section 3-5-3 Exemption and reduction of the environmental tax based on the return share.

2.2.2 มาตรการหักรายจ่ายเพิ่มเติม

การหักค่าใช้จ่ายในกิจกรรมบางประเภทที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นเนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายชักจูงใจและสนับสนุนให้บุคคลตลอดจนภาคธุรกิจหันมาใช้วัสดุอุปกรณ์หรือทรัพย์สินที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หรือให้ลงทุนในโครงการที่เป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การยกเว้นภาษีเงินได้ให้แก่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล สำหรับเงินได้เป็นจำนวนร้อยละ 25 ของรายจ่ายที่ได้จ่ายไปเป็นค่าซื้อผลิตภัณฑ์พลาสติกที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพจากโรงงานที่เป็นผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยมีหนังสือรับรองการผลิตผลิตภัณฑ์จากสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2562 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2564 เป็นต้น[24]

2.2.3 มาตรการหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาทรัพย์สินในอัตราเร่ง

รายจ่ายที่เกิดจากการลงทุนของกิจการ (Capital expenditure) เช่น ค่าอาคาร ค่าโรงงาน ค่ารถยนต์ ค่าเครื่องจักร ถือว่ามิใช่รายจ่ายที่เกิดจากการหากำไรของกิจการ แต่จะถือเป็นสินทรัพย์ถาวรที่ต้องนำความเสื่อมสภาพตามอายุการใช้งานของสินทรัพย์ถาวรนั้น มาคำนวณเป็นค่าเสื่อมราคา (Depreciation) อันเกิดจากการใช้งานในแต่ละปี ตามอัตราและเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความ ในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สิน (ฉบับที่ 145) พ.ศ. 2527

สำหรับกรณีการบังคับใช้มาตรการกฎหมายภาษีเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมนั้น อาจมีการกำหนดให้สามารถหักค่าเสื่อมราคาสำหรับทรัพย์สินที่มีผลดีต่อสิ่งแวดล้อมในระดับที่มากกว่ากรณีปกติทั่วไป ซึ่งการคิดแบบอัตราเร่ง (Accelerated Depreciation) มุ่งประสงค์ที่จะช่วยหน่วยธุรกิจลดภาระในส่วนของเงินทุนอันเป็นการส่งเสริมให้ลงทุนในทรัพย์สินที่กำหนด โดยกำหนดเงื่อนไขพิเศษให้แตกต่างจากการคิดค่าเสื่อมประเภททั่วไป เพื่อเป็นมาตรการจูงใจให้กับผู้เสียภาษี ตัวอย่างเช่น[25] ประเทศเนเธอร์แลนด์ได้กำหนดสินทรัพย์ที่เข้าเงื่อนไขในการให้คิดค่าเสื่อมอัตราเร่งหากสินทรัพย์นั้นเข้าเงื่อนไขในการเป็นสินทรัพย์ที่มีส่วนช่วยในการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวกับการวางแผนสิ่งแวดล้อมจะทำหน้าที่จัดทำรายการสินทรัพย์ และอัตราเร่ง

---

[24] ประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 388) พ.ศ. 2562

[25] สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, “การศึกษากฎหมายและมาตรการจูงใจทางภาษีเพื่อส่งเสริมธุรกิจสีเขียว,” (รายงานการวิจัยจากโครงการวิจัยของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2560), หน้า 100.

ของสินทรัพย์แต่ละประเภท ซึ่งกำหนดไว้ระหว่างร้อยละ 15 ถึงร้อยละ 75 ของมูลค่าทรัพย์สินที่เข้าเงื่อนไข[26] เป็นต้น

2.3 ความทั่วไปว่าด้วยขยะขวดน้ำพลาสติก

จากข้อมูลผลสำรวจจากกรมควบคุมมลพิษพบว่าปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นของประเทศไทย มีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี ทั้งนี้ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การบริโภคที่เพิ่มมากขึ้น และการขยายตัวของชุมชนเมือง เป็นต้น โดยขยะมูลฝอยสามารถแบ่งได้เป็นหลายประเภท ขึ้นอยู่กับลักษณะที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ซึ่งหากแบ่งตามลักษณะทางกายภาพจะพบว่ามีขยะประเภทหนึ่ง คือ ขยะประเภทรีไซเคิล หรือ ขยะมูลฝอยที่ยังใช้ได้ (Recyclable) ซึ่งได้แก่ ขยะประเภทบรรจุภัณฑ์หรือวัสดุเหลือใช้ที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เมื่อนำมาผ่านกระบวนการนำกลับมาใช้ใหม่หรือการรีไซเคิล (Recycle) เพื่อแปรรูป ก็จะสามารถนำกลับมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตได้อีก เช่น เศษพลาสติก แก้ว กระดาษ กล่องเครื่องดื่มที่ผ่านกระบวนการฆ่าเชื้อด้วยการให้ความร้อนสูงเป็นเวลาสั้น (Ultra-heat treatment: UHT) กระป๋องเครื่องดื่ม เศษโลหะ เหล็ก อะลูมิเนียม ยางรถยนต์ใช้แล้ว เป็นต้น โดยสำหรับขยะรีไซเคิลเหล่านี้เป็นขยะมูลฝอยที่มีปริมาณมากเป็นอันดับที่ 2 ในกองขยะ กล่าวคือ พบประมาณร้อยละ 30[27] ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด

พลาสติกถือเป็นวัสดุสังเคราะห์ที่มีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวัน เนื่องจากพลาสติกมีคุณสมบัติเบา แข็งแรง ทนทาน และราคาถูก สามารถผลิตให้มีรูปแบบต่าง ๆ ได้ตามความต้องการด้วยเทคโนโลยีการผลิตที่ก้าวหน้าและทันสมัย ทำให้ปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์พลาสติกใช้กันอย่างแพร่หลาย เช่น ภาชนะบรรจุอาหาร ถุงพลาสติก ของเล่นเด็ก และเฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น แต่ผลิตภัณฑ์จากพลาสติกเหล่านี้ ส่งผลให้เกิดขยะพลาสติกในปริมาณมากขึ้นในทุก ๆ ปี และเมื่อเปรียบเทียบปริมาณการนำเอาขยะพลาสติกกลับมาใช้ใหม่กับปริมาณขยะพลาสติกที่ถูกทิ้งทั้งหมดในแต่ละวันยังถือเป็นส่วนน้อยเท่านั้น นอกจากนี้ขวดพลาสติก PET[28] ซึ่งย่อมาจาก Polyethylene terephthalate สามารถนำกลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลได้ง่ายที่สุดและสามารถนำกลับมารีไซเคิลได้หลายครั้ง ทำให้ขวดพลาสติก PET ได้รับความนิยมในระดับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ที่นำมาใช้สำหรับบรรจุเครื่องดื่มและบรรจุของเหลวที่เกี่ยวกับเครื่องใช้ในครัวเรือน

---

[26] The Regulations on Environmental investment allowance (MIA) and Arbitrary depreciation of environmental investments (VAMIL) 2007

[27] กรมควบคุมมลพิษ, ความรู้ด้านการลด คัดแยก และนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://pcd.go.th/Info_serv/waste_3R.htm [6 กุมภาพันธ์ 2564]

[28] ไทยรัฐ ออนไลน์, ใช้และทิ้งขวดพลาสติก PET ถูกวิธี ช่วยโลกได้ [ออนไลน์], กันยายน 2562. แหล่งที่มา: https://www.thairath.co.th/news/society/1663256 [6 กุมภาพันธ์ 2564]

แต่สิ่งสำคัญของการนำขวดพลาสติก PET กลับมาแปรรูปใช้ใหม่นั้น คือ จำเป็นต้อง “ทิ้ง” ให้ถูกวิธี และ “คัดแยกขยะ” ตามคุณสมบัติสำหรับบรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ระบุไว้บนบรรจุภัณฑ์ เพื่อความสะดวกในการคัดแยกไปทำการแปรรูปและนำกลับมาใช้ใหม่ต่อไป ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องตระหนักถึงความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมและรู้ว่าขวดพลาสติกเหล่านี้เป็นมากกว่าขวดพลาสติกใช้ครั้งเดียว และหากทุกคนรู้จักใช้และทิ้งถูกวิธีก็จะเป็นก้าวสำคัญในการช่วยลดขยะและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าได้

2.3.1 ชนิดของขวดน้ำพลาสติก

ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 นั้นไม่ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ขวดพลาสติกรีไซเคิล” ไว้ แต่ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า

“พลาสติก” ว่าหมายถึง สารประกอบอินทรีย์ที่สังเคราะห์ขึ้นใช้แทนวัสดุธรรมชาติ บางชนิดเมื่อเย็นก็แข็งตัว เมื่อถูกความร้อนก็อ่อนตัว และบางชนิดแข็งตัวถาวร มีหลายชนิด เช่น ไนลอน ยางเทียม ใช้ทำสิ่งต่าง ๆ เช่น เสื้อผ้า ฟิล์ม ภาชนะ ส่วนประกอบเรือหรือรถยนต์[29]

“ขวด” ว่าหมายถึง ภาชนะกลวงใน โดยมากทำด้วยแก้ว รูปสูง มักมีคอหรือปากแคบ สำหรับบรรจุของเหลว เป็นต้น

“รีไซเคิล” (Recycle) ว่าหมายถึง แปรใช้ใหม่ กล่าวคือ เมื่อนำสิ่งใดไปรีไซเคิล ย่อมหมายความว่า สิ่งนั้นจะต้องผ่านกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงไป[30] โดยมีลักษณะของการแปลงผลิตภัณฑ์มาใช้ใหม่

ดังนั้นหากพิจารณาจากความหมายข้างต้นแล้วนั้น ความหมายของคำว่า “ขวดพลาสติกรีไซเคิล” คือ ภาชนะกลวงใน รูปสูง มักมีคอหรือปากแคบ สำหรับบรรจุของเหลว ที่ทำขึ้นจากสารประกอบอินทรีย์ที่สังเคราะห์ขึ้นใช้แทนวัสดุธรรมชาติที่สามารถนำกลับมาแปรใช้ใหม่ได้

พลาสติก เป็นสารประกอบอินทรีย์ที่สังเคราะห์ขึ้น เพื่อนำมาใช้แทนวัสดุธรรมชาติ มี 2 ประเภท[31] คือ เทอร์โมพลาสติก (Thermoplastic) และ เทอร์โมเซตติงพลาสติก (Thermosetting plastic) สำหรับบรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ทำมาจากพลาสติกชนิดเทอร์โมพลาสติก

---

[29] ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://dictionary.orst.go.th/ [6 กุมภาพันธ์ 2564]

[30] กฤษณา ชุติมา, จดหมายข่าวราชบัณฑิตยสถาน, ปีที่ 7, ฉบับที่ 75, (2540)

[31] สุพิศ เสียงก้อง, “ชีวิตที่สองของบรรจุภัณฑ์,” วารสารศิลปกรรมบูรพา, (2562): หน้า 77.

เมื่อได้รับความร้อนจะอ่อนตัวและเมื่อเย็นลงจะคงรูป และสามารถหลอมนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ซึ่งต่างจากเทอร์โมเซตติงพลาสติกที่ไม่สามารถนำมาหลอมใช้ใหม่ได้ จึงไม่นิยมนำมาทำบรรจุภัณฑ์ และในตระกูลเทอร์โมพลาสติกก็มีพลาสติกชนิดต่าง ๆ ที่มีคุณสมบัติที่แตกต่างกันเหมาะสำหรับการทำบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น พอลิเอทิลีน (Polyethylene: PE) นิยมทำถุงใสที่มักเรียกว่าถุงเย็น ขวดเครื่องสำอาง สำหรับพอลิโพรพิลีน (Polypropylene: PP) นิยมทำถุงร้อน ฝาเกลียว ฟิล์มหด และพอลิเอทิลีนเทเรฟทาเลต (Polyethylene Terephthalate: PET) นิยมทำขวดน้ำดื่ม ขวดน้ำมันพืช เป็นต้น

สำหรับพลาสติกที่ใช้ทำขวดน้ำดื่มขนาดเล็ก โดยหลักมีอยู่ 2 ชนิด คือ ขวดสีขาวขุ่นที่ทำจากพลาสติกชนิด พอลิเอทีลีน (Polyethylene) หรือ PE และขวดใสที่ทำจากพลาสติกชนิดพอลิเอทิลีน เทเรฟทาเลต (Polyethylene Terephthalate) หรือ ขวด PET ซึ่งปัจจุบันนี้นิยมใช้มากกว่าขวดแบบขาวขุ่น นอกจากนี้สำหรับขวดบรรจุน้ำดื่มนั้น ถูกออกแบบมาเพื่อใช้เพียงครั้งเดียว ไม่ได้ออกแบบมาสำหรับให้นำมาทำความสะอาดใหม่ ที่จะใช้ความร้อนสูงหรือขัดถูแล้วนำมาใช้ซ้ำได้ ดังนั้นขวดบรรจุน้ำดื่มที่ใช้แล้วควรนำไปผ่านกระบวนการแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่มากกว่าการนำกลับมาใช้ซ้ำ แม้ว่าการใช้ซ้ำนั้นอาจจะไม่มีอันตรายหรือมีสารเคมีที่ก่อให้เกิดโรคมะเร็งปนเปื้อนแต่อย่างใด แต่ผู้บริโภคอาจได้รับอันตรายจากการปนเปื้อนของจุลินทรีย์ เนื่องจากล้างทำความสะอาดที่ไม่ถูกต้อง[32] จึงต้องระมัดระวังเรื่องความสะอาดก่อนนำขวดมาใช้ใหม่

ขวดพลาสติก PET หรือ Polyethylene Terephthalate ได้รับการพัฒนาคุณสมบัติเพื่อใช้ในการบรรจุภัณฑ์ โดยเฉพาะคุณสมบัติในด้านความเหนียว ใส ทนแรงกระแทกได้ดี และยังมีคุณสมบัติในการสกัดกั้นก๊าซออกซิเจนและก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้ดี ส่วนอุณหภูมิในการใช้งานสามารถทนความร้อนได้ถึง 120 องศาเซลเซียส และในอุณหภูมิต่ำสามารถอยู่ได้ถึง -30 องศาเซลเซียส โดยคุณสมบัติเหล่านี้สามารถช่วยลดปัญหาการสูญเสียจากการแตกและรั่วซึมของสิ่งที่บรรจุอยู่ภายในได้ และนอกจากนี้ขวดพลาสติก PET ยังมีน้ำหนักเบาจึงสะดวกต่อการขนส่ง ทำให้นิยมนำไปผลิตขวดบรรจุเครื่องดื่ม[33] โดยมีสัญลักษณ์รีไซเคิล คือ เบอร์ 1 (No. 1 PETE / PET)

---

[32] สำนักวิชาการเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ขยะพลาสติก : ภัยใกล้ตัว [ออนไลน์], กุมภาพันธ์ 2559. แหล่งที่มา: https://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2559/feb2559-7.pdf [6 กุมภาพันธ์ 2564]

[33] ชมธิรา ประจันทร์, “แนวทางการจัดการขวดพลาสติกพีอีทีที่ใช้บรรจุน้ำดื่มและน้ำอัดลมหลังการบริโภค ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2546), หน้า 11.

ภาพที่ 1 : ขวดพลาสติก Polyethylene Terephthalate (PET) ประเภทบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม[34] และสัญลักษณ์รีไซเคิล PET

แหล่งที่มา : MThai Health [ออนไลน์], 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2561

2.3.2 แหล่งกำเนิดและผลกระทบของขยะขวดน้ำพลาสติก

พลาสติกเป็นวัสดุที่มีการใช้ผลิตบรรจุภัณฑ์มากเป็นอันดับสองรองจากกระดาษ โดยมีสัดส่วนการผลิตร้อยละ 25[35] ของการผลิตบรรจุภัณฑ์รวม และมีปริมาณยอดขายของบรรจุภัณฑ์พลาสติกประมาณ 1/3 ของยอดจำหน่ายบรรจุภัณฑ์ทั้งหมด ทั้งนี้ ยังพบว่าอุตสาหกรรมที่ใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกส่วนใหญ่มากที่สุด คือ อุตสาหกรรมอาหาร เนื่องจากบรรจุภัณฑ์เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม เห็นได้จากคนส่วนใหญ่จะตัดสินใจเลือกซื้ออาหารจากรูปลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์เป็นอันดับแรก ทำให้ผู้ประกอบการต้องพัฒนารูปแบบและเทคโนโลยีในการผลิตบรรจุภัณฑ์แบบใหม่เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภค อีกทั้งรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นแบบวิถีคนเมือง ที่ต้องการความสะดวกสบายมากขึ้นนั้น ทำให้บรรจุภัณฑ์ที่มีขนาดเล็ก น้ำหนักเบาและเปิดใช้ง่ายแบบใช้ครั้งเดียว (Single-use packaging) ได้ถูกนำมาใช้มากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

---

[34] MThai Health, ความจริงเรื่อง ใช้ขวดน้ำซ้ำ กับ มะเร็ง มาพลิกดูเครื่องหมาย PET ใต้ก้นขวดกัน [ออนไลน์], พฤษภาคม 2561. แหล่งที่มา: https://health.mthai.com/howto/health-care/12946.html [20 กุมภาพันธ์ 2564]

[35] กรมโรงงานอุตสาหกรรม, คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับอุตสาหกรรมผลิตบรรจุภัณฑ์พลาสติก (สำนักเทคโนโลยีน้ำและสิ่งแวดล้อมโรงงาน กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2556). หน้า 1-7.

ทั้งนี้แนวโน้มการใช้วัสดุเพื่อผลิตบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมานั้น ได้มีการเปลี่ยนจากการใช้ขวดแก้ว ที่เป็นบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแบบดั้งเดิมมาเป็นขวดพลาสติก PET เพิ่มมากขึ้น[36] โดยประเภทของผลิตภัณฑ์ที่ใช้ขวดพลาสติก PET เป็นภาชนะในการบรรจุมากที่สุด คือ เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์[37] และนอกจากนี้จากข้อมูลศูนย์วิจัยกสิกรไทย เปิดเผยว่า ภาพรวมตลาดเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ (Non-alcoholic Beverages) ในประเทศไทยปี พ.ศ. 2564 จะเติบโตอยู่ที่ร้อยละ 0.5-1.5 หรือมีมูลค่าราว 1.97–1.99 แสนล้านบาท โดยสัดส่วนมูลค่าตลาดเครื่องดื่มที่มากที่สุด ได้แก่ เครื่องดื่มประเภท น้ำอัดลมและโซดา รองลงมาคือประเภทน้ำดื่มบรรจุขวด เป็นต้น

ภาพที่ 2 : ข้อมูลคาดการณ์มูลค่าตลาดเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ ในปี พ.ศ. 2564

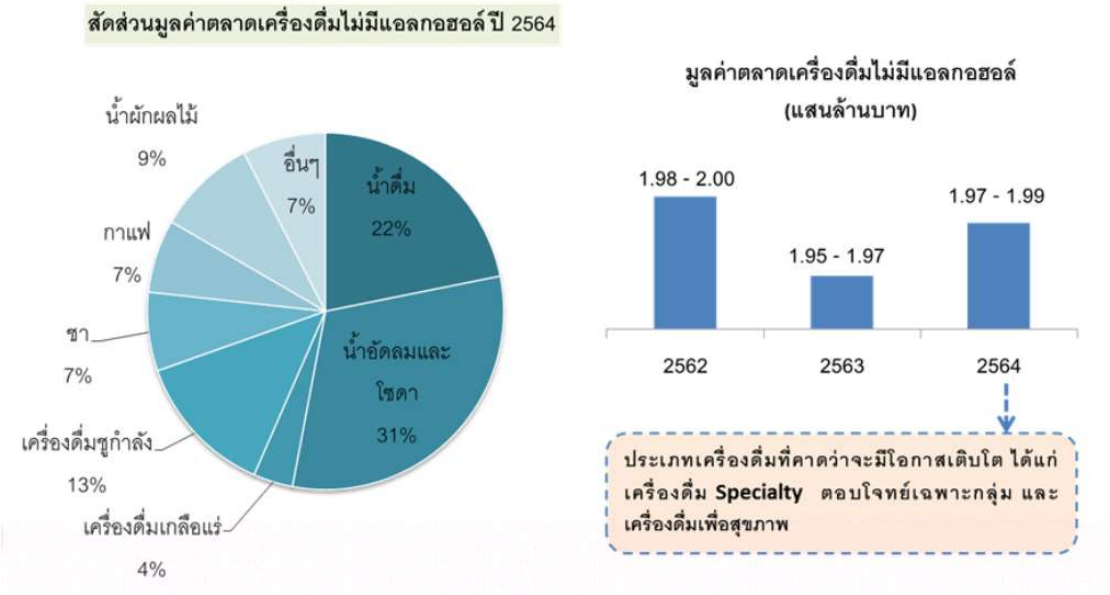

แหล่งที่มา : ศูนย์วิจัยกสิกรไทย

2.3.2.1 แหล่งกำเนิดของขยะขวดน้ำพลาสติก

จากการที่ขวดพลาสติก PET และผลิตภัณฑ์พลาสติกอื่น ๆ ได้ถูกผลิตและนำมาใช้เพิ่มมากขึ้นนั้น ทำให้ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยพลาสติก ซึ่งโดยหลักจะมีแหล่งกำเนิดอยู่ 3 แหล่ง ได้แก่

---

[36] สถาบันพลาสติก, “บรรจุภัณฑ์พลาสติกกับทิศทางในอุตสาหกรรมอาหาร,” วารสาร The World of Plastics Magazine เล่มที่ 03-01, (สิงหาคม – กันยายน 2555): หน้า 20.

[37] อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ 33, หน้า 14.

ขยะมูลฝอยประเภทพลาสติกจากชุมชน ถือเป็นขยะประเภทหลักที่พบเห็นได้มาก และมีความใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันของประชาชนมากที่สุด ขยะเหล่านี้ล้วนมีที่มาจากการอุปโภคบริโภคภายในครัวเรือน ดังนั้นขยะมูลฝอยจากครัวเรือนจึงเป็นแหล่งที่มาอันดับต้น ๆ ของขยะมูลฝอยในประเทศ และจากรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศปี พ.ศ. 2562 จากกรมควบคุมมลพิษ พบว่าในปี พ.ศ. 2562 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 28.71 ล้านตัน (เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2561 ร้อยละ 3) อันเนื่องมาจากการขยายตัวของชุมชนเมือง การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรแฝงจากแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงาน และพฤติกรรมการบริโภคของประชาชนที่นิยมความสะดวกสบายมากขึ้น โดยเฉพาะการส่งสินค้าและบริการสั่งอาหารจากบริการสั่งซื้อออนไลน์ ทำให้เกิดขยะพลาสติกถึงมือผู้บริโภคเป็นจำนวนมากและตั้งแต่เกิดการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ต้องเปลี่ยนมาทำงานที่บ้าน (Work from home) มากขึ้น ทำให้ธุรกิจอาหารแบบบริการจัดส่งถึงที่ (Food Delivery) มีอัตราการขยายตัวทางธุรกิจที่มากขึ้นและจำเป็นต้องใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวสูงถึง 560 ล้านชิ้น/ปี ส่งผลให้ขยะพลาสติกจากบริการส่งอาหาร ประกอบด้วยถุงพลาสติก กล่องพลาสติกและพลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้ง เพิ่มขึ้นร้อยละ 15 จากช่วงเวลาปกติ โดยมีจำนวน 5,500 ตันต่อวัน เป็น 6,300 ตันต่อวัน ในช่วงใช้มาตรการบังคับหรือจำกัดการเดินทางการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการจำกัดเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ (Lockdown)[38]

ต้นกำเนิดของขยะพลาสติกอีกแหล่งคือภาคโรงงานอุตสาหกรรม ยกตัวอย่างเช่น เศษบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ที่ตกคุณภาพหรือคัดทิ้ง แต่การจัดการขยะพลาสติกจากภาคอุตสาหกรรมสามารถจัดการได้ไม่ยาก หากผู้ประกอบการจัดทำและดำเนินระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมตามข้อกำหนดและหลักเกณฑ์การให้สัญลักษณ์การรับรองระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมของกรมโรงงานอุตสาหกรรมหรือการจัดทำระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ตามมาตรฐานสากล ISO 14001 เป็นต้น[39] และนอกจากนี้ในการผลิตบรรจุภัณฑ์พลาสติกจากโรงงานอุตสาหกรรมนั้น ผู้ผลิตจำเป็นที่จะต้องมีความตระหนักถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและง่ายต่อการจัดการเมื่อผลิตภัณฑ์กลายเป็นขยะในภายหลัง ซึ่งจะส่งเสริมภาพลักษณ์สินค้าที่สอดคล้องไปกับความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคยุคใหม่

แหล่งกำเนิดของขยะพลาสติกอีกแหล่งหนึ่ง คือ การนำเข้าขยะพลาสติกจากต่างประเทศ โดยการนำเข้าขยะพลาสติกของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2561[40] มีปริมาณเพิ่มขึ้นถึง

---

[38] Kanokorn Na Ranong, ขยะพลาสติกเพิ่มขึ้นถึง 6,300 ตันต่อวัน ผลจากที่คนไทยใช้บริการฟู้ดเดลิเวอรี่ [ออนไลน์], เมษายน 2563. แหล่งที่มา: https://www.bltbangkok.com/news/19886/ [7 กุมภาพันธ์ 2564]

[39] อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ 35. หน้า 6-9.

[40] สมิตานัน หยงสตาร์, ขยะพลาสติก: เกิดอะไรขึ้นเมื่อไทยยกเลิกการนำเข้าขยะจากต่างประเทศ [ออนไลน์], ตุลาคม 2563. แหล่งที่มา: https://www.bbc.com/thai/thailand-54445023 [6 กุมภาพันธ์ 2564]

8 เท่า จากจำนวน 69,500 ตัน เป็นจำนวนกว่า 552,912 ตัน และยังพบการลักลอบนำเข้าขยะอย่างผิดกฎหมายอีกจำนวนมาก และจากการนำเข้ามาของขยะพลาสติกจากต่างประเทศที่เพิ่มขึ้นประกอบกับปัญหาขยะที่มีอยู่เดิมในประเทศไทยนั้น ส่งผลให้รัฐบาลประกาศให้ปัญหาขยะเป็นวาระแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ. 2561 พร้อมกับกำหนดให้ประเทศไทยยกเลิกการนำเข้าขยะหรือเศษพลาสติกร้อยละ 100 ตั้งแต่วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2563 เป็นต้นไป

2.3.2.2 ผลกระทบของขยะขวดน้ำพลาสติก

ปัญหาขยะพลาสติกเป็นปัญหามลพิษที่สำคัญ เนื่องมาจากปริมาณการใช้งานที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้เกิดขยะพลาสติกในปริมาณมากขึ้นตามไปด้วย และพลาสติกเป็นสารที่คงทนต่อการย่อยสลายของจุลินทรีย์ ทำให้การสลายตัวโดยธรรมชาตินั้นเกิดขึ้นได้ช้า ซึ่งปัญหาขยะพลาสติกเหล่านี้หากนำมากำจัดที่ไม่ถูกวิธี อาจส่งผลกระทบต่อการเสื่อมโทรมของคุณภาพดินและการเสื่อมคุณภาพของน้ำ นอกจากนี้การเผาทำลายพลาสติกยังก่อให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และก๊าซพิษอื่น ๆ ซึ่งเป็นสาเหตุของภาวะโลกร้อนอีกด้วย

(1) ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม[41]

(1.1) การเผาพลาสติก ทำให้เกิดสารพิษในชั้นบรรยากาศ ส่งผลทำให้เกิดควันพิษในอากาศและก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เป็นสาเหตุของภาวะโลกร้อน รวมทั้งส่วนประกอบของพลาสติกอาจนำไปสู่การปนเปื้อนของแหล่งน้ำ พื้นดิน รวมไปถึงอาหารสำหรับบริโภค ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับสารพิษจากการสูดดม ดื่มน้ำ และรับประทานอาหารที่มีสารปนเปื้อนได้

(1.2) การฝังกลบ สามารถทำให้เกิดมลพิษต่อแหล่งน้ำบนดิน หากมีการนำขยะพลาสติกไปฝังกับขยะประเภทอื่น ๆ ใกล้แหล่งน้ำ และเมื่อขยะและพลาสติกเกิดการเน่าเสียจากปริมาณสารอินทรีย์ที่เพิ่มขึ้น จะก่อให้เกิดมลภาวะทางน้ำได้ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศทางน้ำ เนื่องจากค่าความต้องการออกซิเจนทางชีวเคมี (Biological oxygen demand: BOD) และค่าความต้องการออกซิเจนทางเคมี (Chemical oxygen demand: COD) มีปริมาณสูง ทำให้จุลินทรีย์มีความต้องการใช้ออกซิเจนในน้ำสูงขึ้นด้วย ซึ่งจะก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นจากการย่อยสลายสารอินทรีย์ จากนั้นจะไหลปนกับแหล่งน้ำบริเวณใกล้เคียงจนทำให้คุณภาพน้ำไม่เหมาะสมและไม่ปลอดภัยต่อการอุปโภค บริโภค รวมทั้งไม่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ อีกด้วย

สำหรับมลพิษต่อน้ำใต้ดินที่อยู่ลึกจากผิวดินอาจได้รับผลกระทบเช่นเดียวกันโดยผลกระทบที่เกิดขึ้น เกิดจากการปนเปื้อนของน้ำขยะมูลฝอย รวมถึงพลาสติกลงสู่ใต้ดิน

---

[41] ชมพูนุท พรหมภักดิ์, “สถานการณ์ขยะพลาสติกของกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน,” บทความวิชาการ กลุ่มงานวิจัยและข้อมูล สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปีที่ 10, ฉบับที่ 8 (พฤษภาคม 2563): หน้า 5.

ทำให้น้ำใต้ดินมีคุณภาพน้อยลง และเสี่ยงต่อการนำมาใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค นอกจากนี้ขยะพลาสติกยังปล่อยสารเคมีอันตรายลงสู่แหล่งน้ำใต้ดินได้เช่นเดียวกัน

สำหรับมลพิษต่อดิน เกิดจากความเป็นพิษของการหมักขยะพลาสติกเพื่อที่จะทำให้พลาสติกเกิดการย่อยสลายได้ทางชีวภาพ ส่งผลให้ในดินมีสารตกค้างได้ เนื่องจากเนื้อพลาสติกประกอบด้วยสารเคมีหรือใช้สารเติมแต่งที่มีความเป็นพิษ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพืชและสัตว์ที่อาศัยอยู่ในดินได้

(1.3) การตกค้างของมูลฝอยพลาสติกในสิ่งแวดล้อม ด้วยคุณสมบัติของพลาสติกที่มีความคงทนต่อสารเคมี ไม่เป็นสนิม ไม่ผุกร่อน ทำให้พลาสติกใช้เวลาในการย่อยสลายนาน และพลาสติกมักจะถูกทิ้งเป็นขยะต่อเนื่อง ทำให้เกิดการสะสมและก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา อาทิ ปัญหาการอุดตันตามท่อระบายน้ำในชุมชนต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วม ปัญหาการทิ้งขว้างขยะพลาสติกกระจัดกระจายทั่วไป ตามแหล่งท่องเที่ยว ป่า หรือลอยในแม่น้ำลำคลองและทะเล ทำให้ทำลายทัศนียภาพและเกิดอันตรายต่อระบบย่อยอาหารของสัตว์ได้

(2) ผลกระทบต่อสุขภาพ

มลพิษพลาสติกจากขยะพลาสติก เป็นภัยคุกคามต่อสิ่งมีชีวิตในทะเล ทั้งเต่าทะเล ปลา นกทะเล รวมถึงปะการังด้วย นอกจากนี้การแตกตัวของขยะพลาสติก ที่เรียกว่า ไมโครพลาสติก (Microplastics) ยังมีความเสี่ยงที่จะถูกสัตว์ทะเลกินเข้าไปโดยไม่รู้ตัว เมื่อเป็นเช่นนั้น ไมโครพลาสติกเหล่านี้ก็เข้าสู่ห่วงโซ่อาหาร และแน่นอนว่ามนุษย์ก็เป็นหนึ่งในห่วงโซ่นี้ด้วย โดยจากการทดลองของหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมของออสเตรีย (The Environment Agency Austria)[42] ที่นำอุจจาระจากผู้เข้าร่วมการทดลองมาวิเคราะห์พบว่า ตรวจเจอไมโครพลาสติกจากอุจจาระของผู้ที่ร่วมการทดสอบทุกราย โดยไมโครพลาสติกที่พบมีตั้งแต่ พอลิเอทิลีน เทเรฟทาเลต ที่นิยมใช้ทำขวดน้ำดื่ม พอลิโพรพีลีน นิยมใช้ทำถุงร้อน พลาสติกบรรจุอาหาร แก้วโยเกิร์ต ไปจนถึงพอลิไวคลอไรด์ หรือ PVC นิยมใช้ทำฟิล์มห่ออาหาร เป็นต้น สรุปแล้วโดยเฉลี่ยพบว่าในแต่ละ 10 กรัมของอุจจาระจะพบอนุภาคของไมโครพลาสติกจำนวน 20 ชิ้น

ไมโครพลาสติก[43] หมายถึง พลาสติกที่มีขนาดเล็กกว่า 5 มิลลิเมตร ซึ่งมาจากกระบวนการผลิตเม็ดพลาสติกขนาดเล็กโดยตรง มี 2 ประเภท คือ ประเภทแรกเป็นองค์ประกอบในเครื่องสำอางที่เป็นเม็ดสครับ (microbeads) และประเภทที่สองเกิดจากการผลิตอุตสาหกรรม

---

[42] Greenpeace, พลาสติกตัวร้าย ภัยคุกคามห่วงโซ่อาหาร [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.greenpeace.org/thailand/explore/resist/plastic1/harm-plastic/ [7 กุมภาพันธ์ 2564]

[43] นันทวุฒิ จำปางาม, “ไมโครพลาสติก: ปัญหาในระบบนิเวศแหล่งน้ำ,” วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปีที่ 14, ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2563): หน้า 29.

พลาสติก โดยไมโครพลาสติกประเภทที่สอง ที่มาจากพลาสติกที่ใช้อยู่ทั่วไป สามารถเกิดการฉีกขาดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น แสง ความชื้น พลังงานจากคลื่นหรือสิ่งมีชีวิตในทะเล เมื่อเวลาผ่านไปเกิดการย่อยสลาย จนเป็นเศษพลาสติกขนาดเล็กและตกค้างสะสมในสิ่งแวดล้อม ทำให้สิ่งมีชีวิตตั้งแต่ต้นห่วงโซ่อาหารและสิ่งมีชีวิตท้ายห่วงโซ่อาหารอย่างเช่น มนุษย์ อาจได้รับสารพิษตกค้างที่เข้าสู่ห่วงโซ่อาหารนี้ได้ เนื่องจากไมโครพาสติกนั้นมีขนาดเล็กสามารถผ่านผนังเซลล์ได้ ซึ่งจะส่งผลให้เป็นภัยอันตรายต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต เช่น สารเคมีที่เป็นพิษจากกระบวนการผลิตพลาสติก อาทิ Poly Bromodifenyl Ether (PDBE) ซึ่งเป็นสารพิษที่ใส่ในพลาสติกเพื่อกันการติดไฟ หรือ Bisphenol A (BPA) ที่ใช้ในพลาสติกจำพวกโพลิคาร์บอเนตที่ใช้ทำขวดน้ำดื่ม ภาชนะบรรจุอาหาร และอื่น ๆ หากพลาสติกเหล่านี้ได้รับความร้อนหรือได้รับความเค้น จะทำให้สารพิษหลุดออกมาเป็นภัยต่อมนุษย์ได้ ซึ่งสารเหล่านี้จะส่งผลกับระบบต่อมไร้ท่อ โดยจะไปรบกวนการทำงานของฮอร์โมน และยังพบว่าสามารถเหนี่ยวนำให้เกิดการต้านทานอินซูลิน และเพิ่มความเสี่ยงการเกิดมะเร็งเต้านม เป็นต้น

2.4 แนวคิดในการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติก

จากข้อมูลศึกษาค้นคว้าของสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย[44] พบว่าสาเหตุหลักของปัญหาขยะพลาสติกเกิดมาจากความล้มเหลวของตลาด เนื่องจากไม่มีการคิดราคาต้นทุนสิ่งแวดล้อมที่เสียไปเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์พลาสติกหนึ่งชิ้น ทำให้หน้าที่ของการกำจัดขยะพลาสติกยังอยู่ที่องค์กรท้องถิ่น ที่ขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง และนโยบายของภาครัฐเองก็ยังเน้นส่งเสริมการสร้างพลังงานจากขยะ แต่ไม่มีมาตรการหรือระบบส่งเสริมการแยกขยะที่ต้นทาง อีกทั้งยังไม่มีกฎหมายให้ผู้ผลิตพลาสติกออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากที่สุด หรือจัดทำระบบเรียกคืน (Take-back system) ขยะบรรจุภัณฑ์หลังการบริโภค ตามหลักการขยายความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility : EPR) เพื่อแก้ไขปัญหาของเสียที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ ซึ่งหนทางในการแก้ปัญหานี้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนผ่านการบังคับใช้กฎหมาย เครื่องมือทางเศรษฐกิจ และมาตรการทางสังคม ซึ่งเป็นวิธีที่ต่างประเทศนำมาใช้ในการจัดการปัญหาขยะพลาสติก

---

[44] นวพร เรืองศรี, ส่องประเด็นขยะพลาสติกล้นเมืองช่วงโควิด ที่ Road map อาจไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา [ออนไลน์], กันยายน 2563. แหล่งที่มา: https://www.greenpeace.org/thailand/story/17407/plastic-waste-issue-and-solutions-in-covid19-situations/ [21 กุมภาพันธ์ 2564]

2.4.1 เหตุผลในการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติก

จากข้อมูลรายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย จากกรมควบคุมมลพิษพบว่า ปี พ.ศ. 2562 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 28.71 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2561 เป็นจำนวนร้อยละ 3 และอัตราการเกิดขยะมูลฝอยของประเทศซึ่งมีขยะขวดพลาสติกรวมอยู่ด้วยนั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ดังรูปภาพที่แสดงด้านล่าง

ภาพที่ 3 : ปริมาณ การนำกลับไปใช้ประโยชน์ และการกำจัดขยะมูลฝอย ในปี พ.ศ. 2553-2562

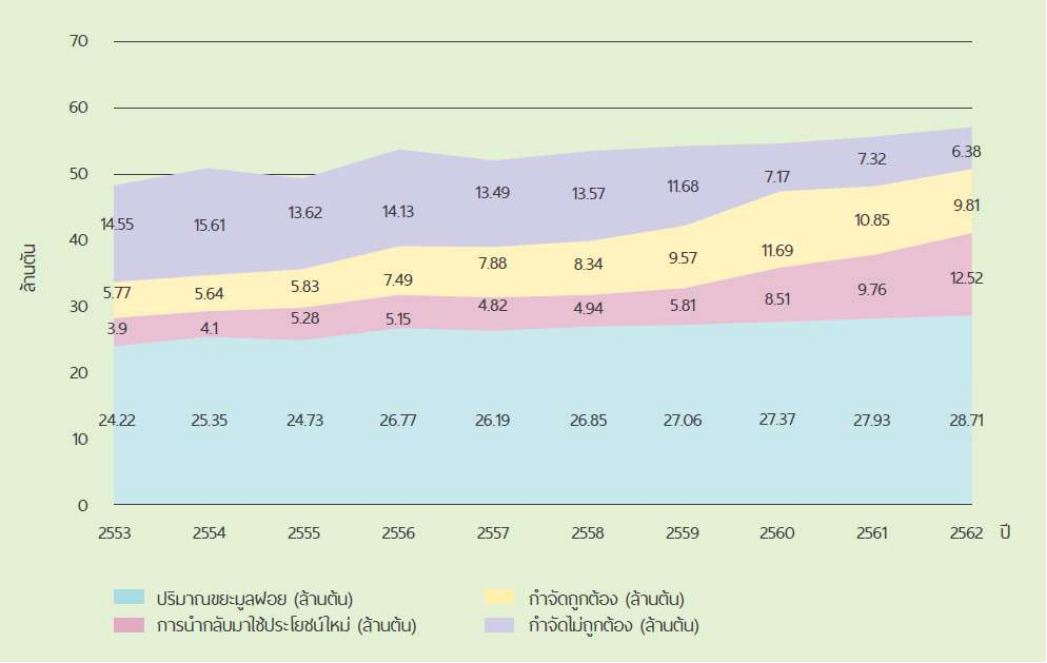

แหล่งที่มา : กรมควบคุมมลพิษ

แม้ว่าปริมาณขยะมูลฝอยจะเพิ่มขึ้น แต่การจัดการขยะมูลฝอยในปี พ.ศ. 2562 มีแนวโน้มที่ดีขึ้น โดยขยะมูลฝอยที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์มีปริมาณ 12.52 ล้านตัน แต่อย่างไรก็ตาม ปริมาณขยะมูลฝอยที่เหลือจากการคัดแยกและนำไปใช้ประโยชน์ แล้วถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยหลายแห่งมีการใช้งานเกือบเต็มประสิทธิภาพและบางแห่งไม่ดำเนินการดูแลและเพิ่มประสิทธิภาพการกำจัดขยะมูลฝอย ทำให้สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนหลายแห่งดำเนินการอย่างไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาวะของประชาชนที่ปฏิบัติงานในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยและผู้อยู่อาศัยโดยรอบของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย โดยในปี พ.ศ. 2562 สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการไม่ถูกต้องมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 2,257 แห่ง (รัฐบาลดำเนินการ 1,970 แห่ง, เอกชนดำเนินการ 287 แห่ง)

ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งสถานที่ที่ขยะมูลฝอยจะถูกกำจัดแบบเทกอง (2,123 แห่ง) และนอกจากนี้ แม้ประเทศไทยจะมีอัตราการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์เพิ่มมากขึ้น แต่ก็ยังถือว่ามีอัตราที่ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วอื่น ๆ ดังรูปภาพที่แสดงด้านล่าง

ภาพที่ 4 : ปริมาณขยะมูลฝอยและอัตราการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ของแต่ละประเทศในปี พ.ศ. 2559

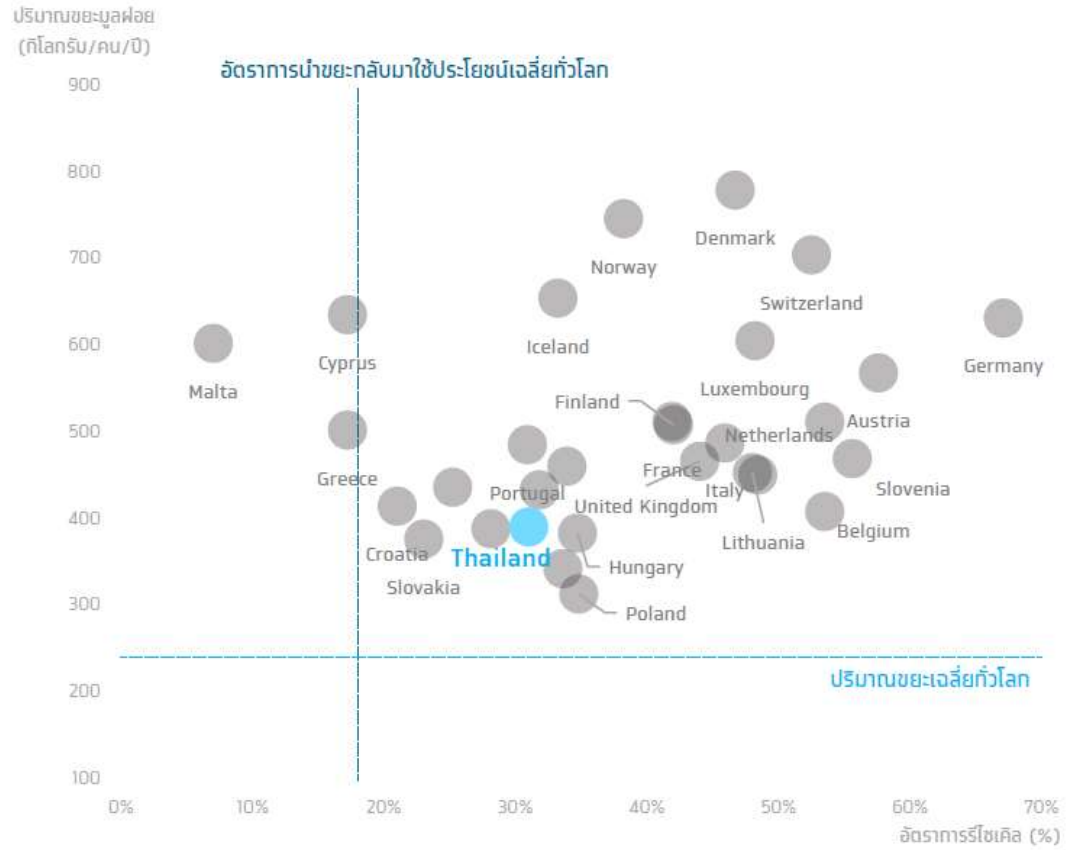

แหล่งที่มา : World Bank, Eurostat และกรมควบคุมมลพิษ วิเคราะห์โดย Krungthai COMPASS

สำหรับสถานการณ์การใช้ขวดพลาสติกเครื่องดื่มของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2560 มีปริมาณการผลิตออกสู่ตลาดมากกว่า 185,000 ตัน[45] แต่มีปริมาณไม่ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนขวดพลาสติกเครื่องดื่มที่ได้รับการจัดการเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลอย่างเหมาะสม ซึ่งสะท้อนได้ 2 แง่มุม คือ ขยะขวดพลาสติกของประเทศไทยยังไม่ได้คุณภาพหรือมีต้นทุนการปรับสภาพค่อนข้างสูง และขยะขวดพลาสติกในประเทศไทยถูกจัดการด้วยวิธีอื่นที่ไม่เหมาะสม นั่นหมายความว่า ยังมีจำนวนขวดพลาสติกอีกเกือบแสนตันที่ถูกนำไปฝังกลบหรือการเผา ทำให้ปริมาณของการใช้ขวดพลาสติก

[45] ThaiPublica, อนาคตมลพิษขยะพลาสติก: สถานการณ์โลกและสิ่งที่ไทยต้องปลดล็อค [ออนไลน์], ตุลาคม 2561. แหล่งที่มา: https://thaipublica.org/2018/10/recycled-pet-advertorial/ [21 กุมภาพันธ์ 2564]

ชนิดใช้ครั้งเดียวทิ้งที่เพิ่มขึ้นไม่ได้เป็นปัญหาเดียวของขยะขวดพลาสติก แต่ยังพบว่ากระบวนการในการจัดการขวดพลาสติกนั้นยังเป็นปัญหาอย่างมากอีกด้วย ส่งผลให้การใช้วัสดุจากการรีไซเคิลเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบทดแทนวัตถุดิบใหม่ (Virgin Material) กลับเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมยังมีน้อย จากปัญหาดังกล่าว ทำให้มีข้อเสนอในการนำขวดพลาสติกบรรจุเครื่องดื่มที่ทำจากเม็ดพลาสติกที่รีไซเคิลแล้ว หรือ Recycled PET (rPET) มาใช้ในประเทศไทย เพื่อลดปริมาณการใช้พลาสติกผลิตใหม่ (Virgin plastic) แต่เนื่องจาก ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 295 พ.ศ. 2548 ข้อ 8 ระบุว่า *"ห้ามมิให้ใช้ภาชนะบรรจุที่ทำขึ้นจากพลาสติกที่ใช้แล้วบรรจุอาหาร เว้นแต่ใช้เพื่อบรรจุผลไม้ชนิดที่ไม่รับประทานเปลือก"* ดังนั้นกฎหมายฉบับนี้จึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ปัจจุบันบรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารและเครื่องดื่มทั้งหมดในประเทศไทยยังต้องผลิตขึ้นจากพลาสติกผลิตใหม่ทั้งหมด ทำให้ปริมาณการใช้พลาสติกผลิตใหม่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันหลายประเทศกำลังหันมาส่งเสริมให้ใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกที่สามารถนำกลับมารีไซเคิลได้ เช่น สมาชิกสหภาพยุโรปทั้ง 28 ประเทศ ให้การยอมรับการนำเม็ดพลาสติกรีไซเคิลมาผลิตเป็นบรรจุภัณฑ์สำหรับอาหาร โดยในประเทศเยอรมนีเป็นประเทศที่มีอัตราการนำขวดพลาสติกมารีไซเคิลสูงสุดในสหภาพยุโรปถึงร้อยละ 94[46] ในขณะที่ในเอเชีย ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีอัตราการนำพลาสติกมารีไซเคิลสูงสุดถึงร้อยละ 83[47]

นอกจากนี้อีกเหตุผลหนึ่งที่สำคัญในการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติก คือ[48] ประชาชนส่วนใหญ่ยังเห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ยังไม่ได้จัดระบบแยกเก็บขยะตามประเภทที่ถูกต้องจากแหล่งต้นทาง จนเป็นที่มาของคำกล่าวที่ว่า "แยกไป ก็เทรวมกันอยู่ดี" ทั้งที่ในความเป็นจริงนั้น พนักงานเก็บขยะมีการแยกขยะรีไซเคิลตลอดเส้นทางที่เก็บขยะและมีกลุ่มคนที่คุ้ยขยะรีไซเคิลเพื่อขาย ณ ที่จุดพักขยะและสถานฝังกลบหรือบ่อขยะที่เป็นปลายทางของขยะในประเทศไทย เพียงแต่ปัญหาอยู่ที่ความไม่พร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะจัดระบบแยกเก็บขยะตามวันหรือต่อเที่ยวรถ ซึ่งเหตุผลส่วนหนึ่งที่ไม่กล้าลงทุนเนื่องมาจากการที่เห็นว่าประชาชนไม่แยกขยะ ทำให้เกิดสภาวะที่ไม่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดระบบการแยกขยะที่ต้นทางได้ ส่งผลให้การแยกขยะที่ต้นทางยังเป็นการดำเนินงานโดยกลุ่มซาเล้ง คนค้นขยะ และร้านรับซื้อรายย่อยเป็นส่วนใหญ่

---

[46] ฟู้ด โฟกัส ไทยแลนด์, ขวดพลาสติกรีไซเคิล อีกหนึ่งแนวทางเพื่อลดปัญหาขยะพลาสติกอย่างยั่งยืน [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.foodfocusthailand.com/whats-in/recycled-pet-rpet-bottles-to-achieve-sustainable-plastic-waste-management [22 กุมภาพันธ์ 2564]

[47] เรื่องเดียวกัน.

[48] สุจิตรา วาสนาดำรงดี, หลักการความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility) เครื่องมือในการจัดการขยะและส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน [ออนไลน์], เมษายน 2563. แหล่งที่มา: http://www.ej.eric.chula.ac.th/content/6134/277 [22 กุมภาพันธ์ 2564]

ที่รับบทในการหาและคัดแยกขยะจากแหล่งขยะต้นทาง ผ่านหลายทอดจนกว่าขยะจะไปถึงปลายทางได้ อีกทั้งบุคคลเหล่านี้ยังมิได้รับการส่งเสริมหรือยกระดับจากภาครัฐเท่าที่ควรอีกด้วย

อีกสาเหตุที่สำคัญ คือ การเรียกคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มพลาสติก[49] (Take-back system) เพื่อนำไปรีไซเคิลหรือนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ในปัจจุบันของผู้ผลิต ทำได้ค่อนข้างจำกัด เนื่องจากต้องใช้งบประชาสัมพันธ์หรือจัดทำเป็นเพียงโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (CSR) ซึ่งเป็นการดำเนินการเพียงบริษัทเดียว ทำให้ไม่สามารถตั้งจุดรับและเก็บรวบรวมได้อย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ได้ อันเป็นจุดอ่อนของการทำเชิงสมัครใจ อีกทั้งภาครัฐทั้งหน่วยงานส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน ยังไม่มีการจัดระบบรับคืน (Drop-off point) ขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มพลาสติก เหมือนต่างประเทศที่มีจุดรับคืนตามห้างสรรพสินค้า ซุปเปอร์มาร์เก็ตหรือที่สาธารณะต่าง ๆ

2.4.2 แนวทางในการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติก

ปัญหาขยะขวดน้ำพลาสติกในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสุขภาพอนามัยของมนุษย์ ทำให้มีแนวทางในการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกที่เน้นการส่งเสริมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยมีแนวทางในการจัดการที่สำคัญ คือ หลักการ 3R ที่ย่อมาจาก การใช้น้อยหรือลดการใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นการบริหารจัดการขยะที่สามารถควบคุมปริมาณของขยะจากแหล่งกำเนิดต้นทาง เพิ่มประสิทธิภาพในการคัดแยกขยะ รวมถึงการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ โดยมีหลักการดังนี้

2.4.2.1 การลดปริมาณการใช้ (Reduce) หมายถึง การใช้ให้น้อยลงหรือการลดการใช้ โดยใช้เท่าที่จำเป็น หลีกเลี่ยงการใช้อย่างฟุ่มเฟือยเพื่อลดการสูญเปล่า และเป็นการลดปริมาณวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตตั้งแต่ขั้นต้นอีกด้วย ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการลดปริมาณขยะมูลฝอยพลาสติก แต่การนำมาปฏิบัตินั้นยาก เนื่องจากปริมาณความต้องการใช้พลาสติกเพิ่มสูงขึ้นในแต่ละปี ดังนั้นหากจำเป็นต้องซื้อควรพิจารณาว่าหลังจากมีการใช้บรรจุภัณฑ์นั้นแล้ว บรรจุภัณฑ์นั้นสามารถนำกลับมาใช้ซ้ำหรือนำมาแปรรูปใช้ใหม่ได้หรือไม่[50] โดยประชาชนสามารถประยุกต์หลักการลดปริมาณการใช้ได้ อาทิ การใช้กระบอกน้ำที่ใช้ซ้ำได้ แทนการใช้ขวดน้ำพลาสติกหรือแก้วพลาสติกแบบใช้แล้วทิ้ง โดยกระบอกน้ำจะทำขึ้นมาจากหลายวัสดุ เช่น แก้ว พลาสติกเนื้อแข็ง สเตนเลส ที่มีความคงทน แข็งแรง และบางชนิดสามารถรักษาอุณหภูมิได้ดี และหากนำไปทำความสะอาด

---

[49] เรื่องเดียวกัน.

[50] กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, การคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีและเพิ่มมูลค่า (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ฮีซ์ จำกัด, 2558), หน้า 9.

ก็จะนำกลับมาใช้ใหม่ได้ นอกจากนี้สำหรับฝั่งผู้ผลิตขวดน้ำพลาสติก สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ให้บรรจุภัณฑ์ใช้วัตถุดิบพลาสติกในปริมาณที่น้อยลงและสามารถย่อยสลายได้ โดยให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในทางลบให้น้อยที่สุด

2.4.2.2 การใช้ซ้ำ (Reuse) หมายถึง การนำผลิตภัณฑ์มาใช้ซ้ำ เป็นการนำเอาวัสดุกลับมาใช้ในรูปแบบเดิมหรือนำกลับมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่น ๆ โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการผลิตใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่า เป็นการลดการใช้ทรัพยากรใหม่และลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะเกิดขึ้น โดยการนำมาใช้ซ้ำอาจแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ[51]

(1) ในขั้นตอนการผลิตสินค้า คือ การนำเศษวัสดุบรรจุภัณฑ์หรือของเสียจากกระบวนการผลิตที่ไม่ได้มาตรฐาน กลับเข้าไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตอีกครั้งหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการใช้วัสดุบรรจุภัณฑ์ในรูปแบบเดิม ซึ่งเป็นการลดขยะพลาสติกที่ง่ายอีกทั้งยังได้วัตถุดิบที่ปราศจากสิ่งปนเปื้อนและเป็นการประหยัดอีกด้วย

(2) การนำมาใช้ซ้ำภายหลังกระบวนการผลิต คือ การนำบรรจุภัณฑ์ที่ได้ใช้ประโยชน์ในครั้งแรกแล้วกลับมาใช้งานซ้ำอีกครั้งหนึ่ง กล่าวคือ เป็นการยืดอายุการใช้งานหรือใช้ประโยชน์ให้มากขึ้นก่อนนำไปทิ้งเป็นขยะ เช่น ผู้บริโภคอาจนำบรรจุภัณฑ์ขวดพลาสติกที่บรรจุเครื่องดื่ม กลับมาใช้ในการบรรจุเครื่องดื่มซ้ำอีกครั้งหนึ่ง หรือการนำขวดน้ำพลาสติกมาดัดแปลงใช้ประโยชน์เป็นที่รดน้ำต้นไม้แบบน้ำหยดได้ เป็นต้น

2.4.2.3 การแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) คือ การนำบรรจุภัณฑ์บางประเภทที่อาจจะใช้ซ้ำไม่ได้ ดังเช่น ขวดพลาสติก PET แทนที่จะนำไปทิ้งแบบฝังกลบหรือการเผา โดยผู้บริโภคสามารถคัดแยกและรวบรวมนำมาขายให้กับซาเล้งหรือร้านรับซื้อของเก่า จากนั้นส่งไปยังโรงงานสำหรับแปรรูป เพื่อนำไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น การนำขวดพลาสติก PET มาหลอมเป็นเม็ดพลาสติก ตีเป็นเส้นใยและนำมาผลิตเป็นพรมและเสื้อ ซึ่งจะแตกต่างจากการนำกลับไปใช้ซ้ำที่เป็นการใช้ประโยชน์จากบรรจุภัณฑ์ในสภาพเดิมโดยไม่ต้องนำมาผ่านกระบวนการผลิตใหม่ ทั้งนี้การรีไซเคิลหรือการแปรรูปใช้ใหม่นั้น มีประโยชน์หลายประการ อาทิ ประหยัดงบประมาณและประหยัดพื้นที่ฝังกลบในการจัดการขยะมูลฝอย โดยการรีไซเคิลพลาสติกจำนวน 1 ตัน สามารถลดพื้นที่ฝังกลบถึง 7.4 ลูกบาศก์หลาและยังช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อดินและน้ำ นอกจากนี้ยังลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เมื่อเปรียบเทียบกับการนำขยะมูลฝอยไปฝังกลบ

---

[51] ญาณัญฎา ศิรภัทร์ธาดา, “ยุทธศาสตร์การสร้างมูลค่าเพิ่มของการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล เชิงธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการและชุมชน ในเขตจังหวัดภาคกลางของประเทศไทย,” (รายงานการวิจัยจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2553), หน้า 13.

หรือเผาในระบบเตาเผา อีกทั้งก่อให้เกิดอาชีพและการจ้างงาน ตั้งแต่อาชีพการคัดแยกขยะ พ่อค้าคนกลางที่จะรับซื้อและรวบรวมขยะบรรจุภัณฑ์ส่งต่อไปให้กับผู้ผลิตที่แปรรูปสินค้าจากวัสดุเหลือใช้และผู้จำหน่ายสินค้ารีไซเคิล เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งผลให้มีการจัดตั้งร้านรับซื้อของเก่าหรือโรงงานคัดแยกและแปรสภาพเพิ่มขึ้นอีกด้วย[52]

ในกระบวนการนำขยะมูลฝอยประเภทพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ในประเทศไทยนั้น จะมีกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในการคัดแยกและรวบรวมขยะมูลฝอยพลาสติกอยู่ 3 กลุ่มใหญ่ที่มีความสำคัญ ดังนี้[53]

(1) กลุ่มผู้คัดแยกวัสดุมีค่า ซึ่งประกอบไปด้วย

(1.1) กลุ่มบุคคลที่คัดแยกขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิด ได้แก่ เจ้าของบ้านพักอาศัย อาคารสถานที่ ร้านค้า หรือหน่วยงานต่าง ๆ โดยบุคคลกลุ่มนี้จะทำการคัดแยกวัสดุดังกล่าวที่เกิดจากกิจกรรมภายในสถานที่ของตนเองและรวบรวมไว้เพื่อขายให้แก่ผู้รับซื้อของเก่าต่อไป

(1.2) กลุ่มบุคคลที่คัดแยกขยะมูลฝอยจากถังรองรับขยะ ได้แก่ ผู้คุ้ยและคัดแยกขยะมูลฝอยที่มีค่าจากถังรองรับขยะ พนักงานเก็บขนขยะมูลฝอยของเทศบาล โดยพนักงานเหล่านี้จะทำการคัดแยกวัสดุมีค่าจากขยะมูลฝอยจากถังรองรับขยะก่อนเทใส่รถเก็บขนหรือบนรถขณะวิ่งเพื่อรวบรวมขยะมูลฝอยไปจนถึงสถานที่กำจัด โดยวัสดุที่ได้จะนำไปขายให้กับร้านรับซื้อของเก่าต่อไป

(1.3) กลุ่มบุคคลที่คัดแยกขยะมูลฝอยในสถานที่กำจัดมูลฝอย หรือ กลุ่มผู้ขุดคุ้ย (Scavengers) จะทำการคัดแยกวัสดุมีค่าจากมูลฝอยหลังจากที่รถเก็บขนนำขยะมูลฝอยมาเทกองในสถานที่กำจัด โดยวัสดุที่คัดแยกได้ก็จะขายให้กับร้านรับซื้อของเก่าเช่นเดียวกัน

(2) กลุ่มผู้รับซื้อวัสดุมีค่า กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการหมุนเวียนขยะมูลฝอยให้นำกลับมาใช้ใหม่ โดยจะเป็นผู้รับซื้อวัสดุมีค่าจากกลุ่มผู้คัดแยก แล้วส่งต่อไปยังโรงงานอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าจากวัสดุเก่าหรือใช้แล้ว ได้แก่ ร้านรับซื้อของเก่ารายย่อย สามล้อที่รับซื้อของเก่าตามบ้าน (ซาเล้ง) ร้านรับซื้อของเก่าที่จดทะเบียนการค้าถูกต้องตามกฎหมายเพื่อทำการรับซื้อวัสดุใช้แล้วต่าง ๆ จากกลุ่มผู้คัดแยก ซาเล้ง และร้านรับซื้อรายย่อย แล้วนำวัสดุเหล่านั้นมาทำการปรับปรุงคุณภาพ เพื่อขายให้โรงงานอุตสาหกรรมต่อไป

---

[52] อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ 50, หน้า 10-12.

[53] ชมธิรา ประจันทร์, “แนวทางการจัดการขวดพลาสติกพีอีทีที่ใช้บรรจุน้ำดื่มและน้ำอัดลมหลังการบริโภค ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2546), หน้า 25.

(3) กลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าจากวัสดุที่ใช้แล้ว เป็นโรงงานที่ใช้วัสดุที่คัดแยกมาได้จากกลุ่มผู้คัดแยกและรวบรวมโดยกลุ่มผู้รับซื้อ เพื่อนำมาผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์

นอกจากนี้การนำขวดพลาสติก PET ไปแปรรูปให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกครั้ง สามารถแยกได้เป็น 3 รูปแบบดังนี้[54]

(ก) การรีไซเคิลปฐมภูมิ เป็นการนำบรรจุภัณฑ์พลาสติก PET ที่ใช้งานแล้วกลับมามาผ่านกระบวนการผลิตใหม่ เพื่อผลิตเป็นบรรจุภัณฑ์รูปแบบเดิมหรือคล้ายคลึงกับรูปแบบเดิม เช่น การนำขวดพลาสติก PET ที่บรรจุเครื่องดื่มต่าง ๆ กลับมาผลิตเป็นขวดพลาสติก PET ใหม่

(ข) การรีไซเคิลทุติยภูมิ เป็นการนำบรรจุภัณฑ์พลาสติก PET ที่ใช้งานแล้วมาผ่านกระบวนการย่อยสลายโพลีเมอร์ด้วยกระบวนการทางเคมี ซึ่งสามารถแยกเป็นสารตั้งต้นในการผลิตพลาสติก PET ได้ จากนั้นจึงนำสารตั้งต้นไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์พลาสติก PET ประเภทอื่นที่แตกต่างจากลักษณะบรรจุภัณฑ์เดิม เช่น การนำเอาบรรจุภัณฑ์ขวดพลาสติกไปผลิตเป็น ผลิตภัณฑ์เส้นใย สิ่งทอ พรม เป็นต้น

(ค) การรีไซเคิลตติยภูมิ เป็นการรีไซเคิลพลาสติก PET โดยการนำไปเผาแปรรูปเป็นพลังงานความร้อน โดยการรีไซเคิลตติภูมินั้น ยังคงก่อให้เกิดของเสียจากบรรจุภัณฑ์อยู่ เนื่องจากการรีไซเคิลในลักษณะนี้ไม่อาจนำบรรจุภัณฑ์ทั้งหมดมาใช้ประโยชน์ได้

---

[54] เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

บทที่ 3
การจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกของประเทศไทย มุมมองเชิงกฎหมายและมุมมองเชิงปฏิบัติ

จากข้อมูลรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2562 จากกรมควบคุมมลพิษ พบว่าปริมาณขยะพลาสติกในประเทศไทยที่ใช้ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์พลาสติกเป้าหมาย อาทิ ขวด ถุง แก้ว ฝาขวด ช้อนส้อม พลาสติกหุ้มสินค้า ฯลฯ มีจำนวน 1.85 ล้านตัน[55] โดยจำนวนขยะพลาสติกเหล่านี้จะถูกรวบรวมในระบบจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 1.49 ล้านตัน และมีการนำไปรีไซเคิล จำนวน 0.36 ล้านตัน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนการรีไซเคิลประมาณร้อยละ 19 และนอกจากนี้ยังพบว่าขยะในทะเลที่เกิดขึ้น 2 อันดับแรกยังเป็นขยะพลาสติกอีกด้วย[56]

จากปัญหาดังกล่าว ทำให้ปัญหาขยะพลาสติกในประเทศไทยกลายเป็นวิกฤติสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้รัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากขยะพลาสติก จึงได้จัดทำแผนแม่บทการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573[57] ซึ่งประกอบด้วย 2 เป้าหมาย โดยเป้าหมายแรก คือ การลดและเลิกใช้พลาสติกเป้าหมายด้วยการใช้วัสดุทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยจะดำเนินการกับประเภทและชนิดของพลาสติกที่ไม่มีความจำเป็นต้องใช้และก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดการเลิกใช้พลาสติก 3 ชนิด ภายในปี พ.ศ. 2562 ได้แก่ พลาสติกหุ้มฝาขวดน้ำดื่ม ผลิตภัณฑ์พลาสติกที่ผสมสารอ๊อกโซ่ และไมโครบีดส์ นอกจากนี้ยังมีกำหนดเลิกใช้พลาสติก 4 ชนิด ภายในปี พ.ศ. 2565 ได้แก่ ถุงพลาสติกหูหิ้วขนาดความหนาน้อยกว่า 36 ไมครอน กล่องโฟมบรรจุอาหาร แก้วพลาสติก (แบบบางใช้ครั้งเดียว) และหลอดพลาสติก สำหรับเป้าหมายที่ 2 คือ มีการนำขยะพลาสติกเป้าหมายกลับมาใช้ประโยชน์ ร้อยละ 100 ภายในปี พ.ศ. 2570 ซึ่งจะเห็นได้ว่า แผนแม่บทดังกล่าวแม้จะมุ่งเน้นการจัดการขยะพลาสติก แต่ก็ให้น้ำหนักความสำคัญไปที่แนวทางในการลดและการเลิกใช้พลาสติกบางประเภทที่ไม่มีความจำเป็นต้องใช้ ทำให้การแก้ไขปัญหาการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกจากแหล่งกำเนิดไม่ได้ถูกกล่าวถึงมากนักในปัจจุบัน

---

[55] จากการสำรวจ 22 พื้นที่ ซึ่งเป็นตัวแทนพื้นที่ชายทะเล อุตสาหกรรม พื้นที่ท่องเที่ยว ชนบท เมืองขนาดเล็ก เมืองขนาดกลาง เมืองขนาดใหญ่ รวมทั้งการสำรวจร้านรับซื้อของเก่า โรงงานรีไซเคิลในพื้นที่ เพื่อคาดการณ์ปริมาณขยะพลิตภัณฑ์พลาสติกเป้าหมายที่ได้รับการจัดการภายในประเทศ

[56] กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2562, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สไตล์ครีเอทีฟเฮ้าส์ จำกัด, 2563) ,หน้า 102.

[57] เรื่องเดียวกัน, หน้า 103.

นอกจากนี้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้จัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559-2564) โดยมีแนวคิดในการจัดการขยะมูลฝอยตามหลักการ 3R ได้แก่ การลดการเกิดขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิด (Reduce) การนำกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำมาแปรรูปใช้ประโยชน์ใหม่ (Recycle) ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการผลิตของภาคการผลิต รวมทั้งลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยเพื่อให้เกิดการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืนต่อไป โดยขยะมูลฝอยที่ได้จากการคัดแยกจะถูกนำไปใช้ประโยชน์ใหม่ ส่วนที่เหลือจะนำไปกำจัดโดยวิธีการที่ถูกหลักวิชาการ เพื่อป้องกันและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการที่สำคัญ เช่น การปรับปรุงสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเดิมเพื่อให้สามารถดำเนินการกำจัดขยะได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ การจัดการขยะมูลฝอยแบบศูนย์รวม การกำจัดขยะมูลฝอยโดยใช้เทคโนลียีผสมผสาน การสร้างวินัยของคนในประเทศผ่านการให้ความรู้ประชาชนผ่านการประชาสัมพันธ์ การรณรงค์ให้ความรู้ คัดแยกขยะ ณ ต้นทาง ตลอดจนการปลูกจิตสำนึกสร้างความตระหนักให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย เป็นต้น จะเห็นได้ว่าแผนแม่บทดังกล่าวมุ่งเน้นการจัดการขยะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ให้ความสำคัญไปที่แนวทางในการกำจัดขยะอย่างถูกวิธีเพื่อลดปริมาณขยะผ่านการจัดตั้งศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม แม้จะมีนโยบายการส่งเสริมการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ แต่ก็เป็นแนวทางของการให้ความรู้สร้างความตระหนักให้แก่ประชาชนเท่านั้น

กฎหมายในปัจจุบันที่เกี่ยวกับการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับ ในลักษณะที่เป็นเพียงส่วนย่อยของกฎหมายนั้น ๆ เท่านั้น ทำให้ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกและการนำขวดน้ำพลาสติกกลับมาใช้ใหม่โดยตรงหรือเป็นการเฉพาะอย่างในต่างประเทศ โดยกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกนั้น สามารถจำแนกได้เป็นดังต่อไปนี้

3.1 กฎหมายแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติถึงสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของประชาชน นับตั้งแต่ระดับประชาชน ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ธุรกิจเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนที่จะมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งกำหนดบทบาท อำนาจ และหน้าที่แก่ภาครัฐ ทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ที่จะดูแล จัดการ และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยมีสาระที่สำคัญดังนี้[58]

[58] สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2542), หน้า 40.

(1) บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ[59]

(2) บุคคลมีหน้าที่ ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม[60]

(3) รัฐต้อง อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ[61]

(4) ในการดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ อีกทั้งบุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาตใด รวมถึงรัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและโดยไม่ชักช้า[62]

(5) ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผล เช่น จัดให้มีระบบจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอื่น ๆ ได้[63]

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะชุมชนที่สำคัญอยู่ 3 ฉบับ ได้แก่

(1) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

(2) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

(3) พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

---

[59] มาตรา 43 (2) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

[60] มาตรา 50 (8) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

[61] มาตรา 57 (2) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

[62] มาตรา 58 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

[63] มาตรา 258 (ช) (3) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

3.1.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535[64]

พระราชบัญญัติฉบับนี้บัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันปัญหาความเสื่อมโทรมของคุณภาพสิ่งแวดล้อมเช่น ดินเสีย น้ำเสีย อากาศเป็นพิษ ป่าไม้ต้นน้ำถูกทำลาย โดยส่งเสริมให้ประชาชนและองค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและราชการส่วนท้องถิ่น รวมทั้งกำหนดแนวทางปฏิบัติในส่วนที่ไม่มีหน่วยงานใดรับผิดชอบโดยตรง นอกจากนี้ได้กำหนดให้มีมาตรฐานส่งแวดล้อมแห่งชาติในเรื่องคุณภาพของน้ำ น้ำบาดาล น้ำทะเลชายฝั่ง อากาศ และมาตรฐานสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ตลอดจนกำหนดให้มีกองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการจัดการระบบของเสียทั้งของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและเอกชน แม้กฎหมายฉบับนี้จะมีการกล่าวถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม แต่ก็ไม่ได้มุ่งเน้นถึงการจัดการขยะมูลฝอยโดยตรง ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การจัดการมลพิษทางอากาศ เสียง และน้ำ เป็นต้น

สำหรับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 บัญญัติขึ้นเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามมาตรา 58 และปรับปรุงหลักเกณฑ์การปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้มีมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับและได้รับความเชื่อมั่นจากทุกภาคส่วนในการดำรงไว้ซึ่งการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศอย่างสมดุล แต่ถึงกระนั้นกฎหมายฉบับนี้ก็ไม่มีการบัญญัติเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการขยะมูลฝอย

3.1.2 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535[65]

กฎหมายฉบับนี้มีหลักการในการคุ้มครองประชาชนด้านสุขลักษณะและอนามัยสิ่งแวดล้อมหรือการสุขาภิบาล โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและมาตรการในการควบคุมดูแลด้านสาธารณสุขและกำหนดมาตรฐานสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน อีกทั้งกำหนดให้อำนาจองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่ และมีอำนาจออกข้อกำหนดท้องถิ่นให้ใช้บังคับในท้องถิ่นในการดำเนินการตามกฎหมาย นอกจากนี้พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2550 โดยกำหนดให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอยในเขตอำนาจ โดยอาจดำเนินการร่วมกับหน่วยงานของรัฐ หรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นได้หรืออนุญาตให้บุคคลใดดำเนินการแทนภายใต้การควบคุมดูแล

---

[64] วิชัย โถสุวรรณจินดา, “มาตรการทางกฎหมายในการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย,” วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม 11, 2 (ธันวาคม 2558): หน้า 81-82.

[65] เรื่องเดียวกัน.

ของราชการส่วนท้องถิ่นก็ได้ และยังให้อำนาจราชการส่วนท้องถิ่นในการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการให้บริการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอยไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว กฎหมายฉบับนี้แม้จะเน้นถึงการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนมากที่สุด ทั้งการควบคุมและกำจัดสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอยที่เกิดจากครัวเรือนหรือชุมชนด้วยการกำหนดวิธีการรวบรวม การขนส่ง การกำจัดขยะมูลฝอยและการควบคุมผู้ประกอบการ แต่ก็เป็นการแก้ไขปัญหาขยะที่ปลายทาง โดยไม่ได้เริ่มตั้งแต่ต้นทางแบบครบวงจรในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

โดยพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้กำหนดหลักการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยประเภทขวดพลาสติกจากครัวเรือนที่มีสาระสำคัญดังนี้

(1) ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการ[66]

ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการมูลฝอย ได้แก่ ราชการส่วนท้องถิ่น โดยมีอำนาจในการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในเขตพื้นที่ของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น[67] โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ให้ความหมายของราชการส่วนท้องถิ่น ว่าหมายถึง[68] องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น แต่ในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่ได้มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล แต่เป็นอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่เป็นเจ้าของพื้นที่ เช่น เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น นอกจากนี้หากราชการส่วนท้องถิ่นไม่ประสงค์จะจัดการขยะมูลฝอยด้วยตนเองเพียงลำพัง ก็อาจดำเนินการร่วมกับหน่วยงานหรือบุคคลอื่นก็ได้ ใน 3 ลักษณะ คือ ราชการส่วนท้องถิ่นแห่งหนึ่งร่วมกับราชการส่วนท้องถิ่นอีกแห่งหนึ่งหรืออาจเป็นหน่วยงานของรัฐ หรือราชการส่วนท้องถิ่นมอบหมายให้บุคคลอื่นดำเนินการจัดการมูลฝอยโดยอยู่ในความควบคุมดูแลของตน และราชการส่วนท้องถิ่นอาจอนุญาตให้บุคคลใดดำเนินการจัดการมูลฝอยก็ได้ ซึ่งกรณีสุดท้ายนี้คล้ายกับการให้สัมปทานแก่เอกชนในการทำกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยบุคคลนั้นจะต้องได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 19 และจะต้องเป็นการทำเป็นธุรกิจหรือมีการคิดค่าบริการ แต่สำหรับผู้ที่รับซื้อเศษขยะจากตามบ้านเรือนบุคคลเหล่านั้นไม่ต้องได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของผู้ดำเนินการเป็นการรับซื้อของใช้แล้วหรือเศษวัสดุต่าง ๆ ซึ่งผู้ดำเนินการจะต้องจ่ายค่าตอบแทนแก่เจ้าของวัสดุนั้นแทน

---

[66] อำนาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2562), หน้า 387.

[67] มาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

[68] มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

(2) วิธีการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล[69]

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ออกกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560 โดยวางหลักเกณฑ์ที่มีสาระสำคัญไว้ดังนี้

(2.1) ห้ามเท ทิ้งหรือก่อให้เกิดมูลฝอย[70]

ห้ามผู้ใดถ่าย เท ทิ้ง หรือทำให้มีขึ้นของขยะมูลฝอยในที่หรือทางสาธารณะ นอกจากถ่าย เท ทิ้ง หรือกำจัด ณ สถานที่ หรือตามวิธีที่ราชการส่วนท้องถิ่นกำหนดหรือจัดให้ โดยกำหนดให้ราชการส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีสถานที่ถ่าย เท หรือทิ้งมูลฝอยทั่วไปในที่หรือทางสาธารณะหรือกำหนดให้มีวิธีจัดการมูลฝอยทั่วไป

(2.2) การเก็บมูลฝอยทั่วไป

เพื่อประโยชน์ในการเก็บมูลฝอยทั่วไป ให้ผู้ซึ่งก่อให้เกิดมูลฝอยคัดแยกมูลฝอยที่อย่างน้อยต้องคัดแยกเป็นมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน โดยให้คัดแยกมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่[71] ออกจากมูลฝอยทั่วไปด้วย[72]

สำหรับถุงหรือภาชนะสำหรับบรรจุมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้[73]

1) ถุงสำหรับบรรจุมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ต้องเป็นถุงพลาสติกหรือถุงที่ทำจากวัสดุอื่นที่มีความเหนียว ทนทาน ไม่ฉีกขาดง่าย ไม่รั่วซึม ขนาดเหมาะสม และสามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก

2) ภาชนะสำหรับบรรจุมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ต้องทำจากวัสดุที่ทำความสะอาดง่าย มีความแข็งแรง ทนทาน ไม่รั่วซึม มีฝาปิดมิดชิด สามารถป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรคได้ ขนาดเหมาะสม สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวก และง่ายต่อการถ่ายและเทมูลฝอย

---

[69] อำนาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2562), หน้า 399-404.

[70] ข้อ 3 ของกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560

[71] ข้อ 2 ของกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560 ให้ความหมาย “มูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่” หมายถึง มูลฝอยทั่วไปที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่หรือนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ได้

[72] ข้อ 5 ของกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560

[73] ข้อ 6 ของกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560

สำหรับถุงหรือภาชนะสำหรับบรรจุมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ ให้ระบุข้อความที่ทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ โดยมีขนาดและสีของข้อความที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน

นอกจากนี้ผู้ซึ่งก่อให้เกิดมูลฝอยที่ทำการบรรจุมูลฝอยทั่วไปหรือมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ในถุง ต้องบรรจุในปริมาณที่เหมาะสมและมัดหรือปิดปากถุงให้แน่นเพื่อป้องกันการหกหล่นของมูลฝอยดังกล่าว กรณีบรรจุในภาชนะสำหรับบรรจุ ต้องบรรจุในปริมาณที่เหมาะสมและมีการทำความสะอาดภาชนะบรรจุนั้นเป็นประจำสม่ำเสมอ[74] ทั้งนี้กำหนดให้ราชการส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ ในที่หรือทางสาธารณะตามความเหมาะสมหรือตามที่ราชการส่วนท้องถิ่นกำหนด[75]

(2.3) การขนมูลฝอยทั่วไป

ให้หน่วยงานหรือบุคคลที่มีหน้าที่ในการจัดการมูลฝอย ต้องดำเนินการขนมูลฝอยทั่วไปให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และสุขลักษณะ ดังต่อไปนี้[76]

1) แยกขนมูลฝอยทั่วไป หรือกำหนดวันในการขนมูลฝอยทั่วไปตามประเภทมูลฝอยหรือตามที่ราชการส่วนท้องถิ่นกำหนด

2) จัดให้มีมาตรการควบคุมกำกับการขนมูลฝอยทั่วไปเพื่อป้องกันการลักลอบทิ้งมูลฝอยทั่วไปตามที่รัฐมนตรีกำหนด

3) ใช้ยานพาหนะขนมูลฝอยทั่วไปที่มีลักษณะตามที่กำหนดในข้อ 18 ของกฎกระทรวงและต้องดูแลยานพาหนะดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และสุขลักษณะ

ในกรณีที่มีความจำเป็นตามข้อ 19 ของกฎกระทรวงกำหนดว่า หน่วยงานหรือบุคคลที่มีหน้าที่จัดการมูลฝอยอาจจัดให้มีสถานีขนถ่ายมูลฝอยทั่วไปก็ได้ โดยต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และสุขลักษณะ

(2.4) การกำจัดมูลฝอยทั่วไป

ในการกำจัดมูลฝอยทั่วไป ให้ดำเนินการตามวิธีหนึ่งวิธีใด ดังต่อไปนี้[77]

1) การฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล

2) การเผาในเตาเผา

3) การหมักทำปุ๋ยและการหมักทำก๊าซชีวภาพ

4) การกำจัดแบบผสมผสาน

---

[74] ข้อ 7 ของกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560

[75] ข้อ 12 ของกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560

[76] ข้อ 17 ของกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560

[77] ข้อ 22 ของกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560

5) วิธีอื่นตามที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(3) ข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

เนื่องจากการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลประกอบด้วยขั้นตอนและรายละเอียดมากพอสมควร จึงไม่อาจบัญญัติเรื่องรายละเอียดทั้งหมดไว้ในพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ จึงมีการอนุญาตให้ราชการส่วนท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่นสามารถออกข้อกำหนดท้องถิ่นของตนเองเพื่อจัดการเรื่องดังกล่าว ดังต่อไปนี้[78]

1) ห้ามการถ่าย เท ทิ้ง หรือทำให้มีขึ้นในที่หรือทางสาธารณะซึ่งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย นอกจากในที่ที่ราชการส่วนท้องถิ่นจัดไว้ให้

2) กำหนดให้มีที่รองรับสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยตามที่หรือทางสาธารณะและสถานที่เอกชน

3) กำหนดวิธีการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยหรือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่ใด ๆ ปฏิบัติให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะตามสภาพหรือลักษณะการใช้อาคารหรือสถานที่นั้น ๆ

4) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการให้บริการของราชการส่วนท้องถิ่นหรือบุคคลอื่นที่ราชการส่วนท้องถิ่นมอบให้ดำเนินการแทน ในการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้การจะกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยราชการส่วนท้องถิ่นนั้นจะต้องดำเนินการให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

5) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย เพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา 19 ปฏิบัติ ตลอดจนกำหนดอัตราค่าบริการขั้นสูงตามลักษณะการให้บริการที่ผู้รับใบอนุญาตตามมาตรา 19 จะพึงเรียกเก็บได้

6) กำหนดการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะ

3.1.3 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535[79]

กฎหมายฉบับนี้มุ่งเน้นการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองในที่หรือทางสาธารณะเป็นส่วนใหญ่ เช่น กำหนดให้

---

[78] มาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

[79] วิชัย โถสุวรรณจินดา, “มาตรการทางกฎหมายในการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย,” วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม 11, 2 (ธันวาคม 2558): หน้า 82.

เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือบริเวณของอาคารที่อยู่ติดกับทางเท้ามีหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดทางเท้าที่อยู่ติดกับอาคารหรือบริเวณของอาคาร และห้ามทิ้งสิ่งปฏิกูลมูลฝอยในที่สาธารณะ เป็นต้น โดยผู้ฝ่าฝืนจะมีโทษตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ดีกฎหมายฉบับนี้ยังไม่ครอบคลุมถึงกระบวนการบริหารจัดการมูลฝอยที่เป็นทั้งระบบเช่นกัน

โดยพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ได้กำหนดหลักการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยประเภทขวดพลาสติกจากครัวเรือนที่มีสาระสำคัญดังนี้

(1) ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการ[80]

ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการมูลฝอย ได้แก่ ราชการส่วนท้องถิ่น โดยมีอำนาจในการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย ในเขตพื้นที่ของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น แต่ไม่รวมถึงองค์การบริหารส่วนจังหวัด นอกจากนี้ราชการส่วนท้องถิ่นจะมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นรวมทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือเอกชนเป็นผู้ดำเนินการหรือทำร่วมกับราชการส่วนท้องถิ่นก็ได้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด นอกจากนี้การมอบให้เอกชนดำเนินการหรือร่วมดำเนินการดังกล่าว มิให้ถือว่าเป็นการร่วมลงทุนตามกฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ เพียงแต่หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดดังกล่าว ต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ตามกฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐประกอบด้วย[81]

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติข้างต้นมีส่วนคล้ายกับที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 แต่ตามบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ มีความชัดเจนและประกอบไปด้วยรายละเอียดมากกว่า กล่าวคือ ราชการส่วนท้องถิ่นจะมอบหมายให้บุคคลอื่นดำเนินการหรือร่วมดำเนินการกับบุคคลอื่นก็ได้ โดยมีการกล่าวไว้อย่างชัดเจน และในกรณีที่เป็นการร่วมดำเนินการกับเอกชนนั้น ไม่ให้ถือว่าเป็นการร่วมลงทุนตามกฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ หมายความว่า แม้ว่าการร่วมดำเนินการจะเป็นโครงการที่มีมูลค่าสูง แต่ก็ไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2560 ซึ่งจะมีกระบวนการขั้นตอนในการเสนอโครงการอย่างละเอียดและยุ่งยาก โดยบุคคลอื่นที่ประสงค์จะดำเนินกิจการรับทำการเก็บ ขน กำจัด หรือหาประโยชน์จากการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย โดยทำเป็นธุรกิจหรือโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการ ต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น

---

[80] อำนาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2562), หน้า 397.

[81] มาตรา 34/1 แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

และให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อกำหนดของท้องถิ่นที่บัญญัติไว้ตามมาตรา 34/2 แทน

(2) วิธีการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล[82]

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ออกประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560 โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

(2.1) การเก็บและขนมูลฝอย

ให้ราชการส่วนท้องถิ่นจัดให้มีภาชนะรองรับมูลฝอยไว้ในที่สาธารณะและสถานสาธารณะให้เพียงพอและเหมาะสมกับประเภท ปริมาณมูลฝอย และกิจกรรมในสถานที่นั้น โดยอย่างน้อยต้องมีภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน รวมทั้งต้องจัดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่เอกชนที่เปิดให้ประชาชนเข้าไป ได้จัดให้มีภาชนะรองรับมูลฝอยในลักษณะดังกล่าวด้วย[83] โดยภาชนะรองรับมูลฝอยเช่นว่านั้น ต้องมีลักษณะที่เหมาะสมกับการใช้งาน โดยมีสีเฉพาะสำหรับรองรับมูลฝอยแต่ละประเภท หรืออาจกำหนดข้อความหรือสัญลักษณ์อื่นซึ่งแสดงถึงมูลฝอยประเภทนั้นไว้อย่างชัดแจ้งที่ภาชนะรองรับมูลฝอยแทนก็ได้ โดยแยกเป็น[84]

(1) สีน้ำเงิน สำหรับมูลฝอยทั่วไป
(2) สีเขียว สำหรับมูลฝอยอินทรีย์
(3) สีเหลือง สำหรับมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่
(4) สีส้ม สำหรับมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน

เพื่อความปลอดภัยอาจจัดภาชนะรองรับมูลฝอยข้างต้นให้มีลักษณะโปร่งใสก็ได้

นอกจากนี้ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นประกาศกำหนดวัน เวลา สถานที่ และเส้นทางการเก็บและขนมูลฝอยให้ผู้ก่อให้เกิดมูลฝอยทราบล่วงหน้าเป็นเวลาพอสมควร และหากมีเหตุผลความจำเป็นทำให้ไม่สามารถเก็บและขนมูลฝอยตามที่ได้ประกาศไว้ ต้องแจ้งผู้ก่อให้เกิดมูลฝอยทราบล่วงหน้าโดยวิธีหนึ่งวิธีใดภายในเวลาอันสมควร[85]

---

[82] อำนาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2562), หน้า 404-406.

[83] ข้อ 7 ของประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560

[84] ข้อ 8 ของประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560

[85] ข้อ 9 ของประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560

(2.2) การกำจัดมูลฝอย

เพื่อประโยชน์ในการกำจัดมูลฝอย ให้คัดแยกมูลฝอยที่จัดเก็บได้ออกเป็นมูลฝอยที่ย่อยสลายง่าย มูลฝอยที่ย่อยสลายยาก และมูลฝอยที่ไม่ย่อยสลาย ก่อนนำไปกำจัด ทั้งนี้ การกำจัดให้ทำตามความเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพและคุณสมบัติของมูลฝอยนั้น หรือสอดคล้องกับสภาพภูมิสังคมและระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ทั้งนี้ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมและสามารถพึ่งพาตนเองในการกำจัดมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด[86] นอกจากนี้ในการกำจัดมูลฝอย ให้ดำเนินการตามวิธีการหนึ่งหรือหลายวิธี ดังนี้[87]

1) การฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล
2) การหมักทำปุ๋ยหรือก๊าซชีวภาพ
3) การกำจัดด้วยพลังงานความร้อน
4) การแปรสภาพเป็นเชื้อเพลิงหรือพลังงาน
5) วิธีอื่นตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด หรือคณะกรรมการจังหวัดให้คำแนะนำราชการส่วนท้องถิ่น ตามที่เห็นสมควร

(2.3) การดำเนินการ การใช้ และการหาประโยชน์จากมูลฝอย[88]

ให้คณะกรรมการจังหวัด หรือคณะกรรมการกลาง แล้วแต่กรณีให้คำแนะนำแก่ราชการส่วนท้องถิ่นในการนำมูลฝอยที่จัดเก็บได้ไปดำเนินการใช้ หรือหาประโยชน์โดยวิธีการจำหน่าย จ่าย โอน ทั้งนี้ให้คำนึงถึงศักยภาพ ต้นทุน ความคุ้มค่า และประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ นอกจากนี้ให้ราชการส่วนท้องถิ่นร่วมกับผู้ได้รับมอบหมายอาจนำมูลฝอยที่จัดเก็บได้ไปดำเนินการใช้ หรือหาประโยชน์โดยวิธีการจำหน่าย จ่าย โอน ก็ได้

(3) ข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

ราชการส่วนท้องถิ่นสามารถออกข้อกำหนดท้องถิ่นของตนเองเพื่อจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลได้ ดังต่อไปนี้[89]

1) กำหนดหลักเกณฑ์การจัดให้มีที่รองรับสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยในสถานที่เอกชนที่เปิดให้ประชาชนเข้าไปได้

---

[86] ข้อ 11 ของประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560

[87] ข้อ 12 ของประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560

[88] ข้อ 22 และ ข้อ 23 ของประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560

[89] มาตรา 34/3 แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

2) กำหนดวิธีการคัดแยก เก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย

3) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการให้บริการของราชการส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานของรัฐ หรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นรวมทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือเอกชนที่ราชการส่วนท้องถิ่นมอบหมายให้ดำเนินการแทน ในการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย โดยไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

4) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาต โดยไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

5) กำหนดการอื่นใดที่จำเป็นเกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย เพื่อให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะ

จากการศึกษากฎหมายทั้งสองฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ทำให้ทราบว่ากฎหมายลำดับรองบางส่วนมีเนื้อหาที่ซ้ำซ้อน ทำให้เกิดปัญหาว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องจัดการขยะมูลฝอยภายใต้กฎหมายทั้งสองฉบับจะต้องปฏิบัติอย่างไร เช่น

1) การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการของราชการส่วนท้องถิ่นในการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย ที่กำหนดในกฎกระทรวง ทำให้การออกกฎกระทรวงกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมต่าง ๆ โดยกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงสาธารณสุขจะต้องมีการปรึกษากันก่อน เพื่อให้กฎกระทรวงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอย โดยกฎหมายทั้งสองฉบับ ได้กำหนดให้ผู้มีอำนาจในการเก็บ ขน หรือกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยคือ ราชการส่วนท้องถิ่น เพียงแต่ในพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติถึงราชการส่วนท้องถิ่นที่มีความชัดเจนมากกว่าพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

3) วิธีการจัดการมูลขยะมูลฝอย ตามกฎกระทรวงสุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560 และตามประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560 ก็มีความซ้ำซ้อนกันในหลายเรื่อง อาทิ การกำหนดให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่จัดให้มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยไว้ในที่สาธารณะตามความเหมาะสมหรือตามที่ราชการส่วนท้องถิ่นกำหนด อีกทั้งหากกฎหมายทั้งสองฉบับมีเนื้อหาที่แตกต่างกัน ก็ย่อมเป็นปัญหาสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ว่าจะต้องใช้วิธีการดำเนินการอย่างไร เช่น ในกรณีที่กฎหมายทั้งสองฉบับมีการกำหนดสีของภาชนะในการเก็บขยะมูลฝอยที่แตกต่างกัน นอกจากนี้วิธีการกำจัดมูลฝอยก็มีความซ้ำซ้อนกัน ไม่ว่าจะเป็น วิธีการกำจัดโดยการฝังกลบ การหมักทำปุ๋ย การกำจัดด้วยพลังงานความร้อน เป็นต้น

4) การให้อำนาจกับราชการส่วนท้องถิ่นในการออกข้อกำหนดของท้องถิ่น โดยมีการบัญญัติซ้ำซ้อนกันไว้ในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และในมาตรา 34/3 แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

และจากการศึกษา พบว่ากฎหมายทั้งสองฉบับยังไม่สามารถที่จะเข้ามาช่วยในการแก้ไขปัญหาการคัดแยกขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดต้นทางได้ เนื่องจาก

1) มาตรการในการลดปริมาณขยะมูลฝอยในลักษณะของการแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) การนำมาใช้ซ้ำ (Reuse) และการลดการใช้ (Reduce) ในทางปฏิบัตินั้นยังมิได้มีการนำนโยบายของรัฐในเรื่องดังกล่าวไปดำเนินการอย่างจริงจัง และยังมิได้มีการตรากฎหมายเพื่อส่งเสริมหรือควบคุมการลดปริมาณมูลฝอยโดยตรง มีเพียงกฎหมายบางฉบับที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินการดังกล่าว เช่นการแยกและคัดเลือกขยะมูลฝอยเพื่อนำส่วนที่เป็นประโยชน์กลับไปใช้อีก[90] ที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ที่ให้อำนาจแก่กระทรวงสาธารณสุขในการออกกฎกระทรวงและให้อำนาจแก่ราชการส่วนท้องถิ่นออกข้อกำหนดท้องถิ่นได้หลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย เช่น มีการกำหนดให้ผู้ทิ้งมูลฝอยต้องแยกขยะมูลฝอยออกเป็นประเภท หรืออาจกำหนดให้ผู้กำจัดขยะมูลฝอยต้องคัดเลือกขยะมูลฝอยบางชนิดไว้เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ แต่การที่ราชการส่วนท้องถิ่นมีเพียงอำนาจเช่นว่านั้น ไม่เพียงพอที่จะทำให้การลดปริมาณขยะมูลฝอยดำเนินไปอย่างเป็นระบบครบวงจรและยังไม่สร้างแรงจูงใจที่เพียงพอในการคัดแยกขยะ เพราะการกำหนดให้มีการคัดแยกขยะมูลฝอย มิได้เป็นหลักประกันว่าจะมีผู้รับซื้อสิ่งเหล่านั้นเพื่อนำกลับไปใช้หรือเพื่อแปรสภาพใช้ใหม่ เพราะการนำวัตถุที่ใช้แล้วมาแปรสภาพเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่อาจจะมีต้นทุนสูงกว่าการนำวัตถุดิบใหม่มาผลิตสิ่งของใหม่ก็เป็นได้

2) ข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นส่วนมากก็ไม่ได้กำหนดหน้าที่ในการคัดแยกขยะให้เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกครัวเรือน มีเพียงการกำหนดหน้าที่ในการเสียค่าธรรมเนียมในการจัดเก็บขยะให้กับท้องถิ่นหรือเทศบาล ซึ่งวิธีการจัดเก็บขยะในประเทศไทยจะพบว่ายังเป็นเพียงการขนย้ายไปสู่ปลายทางเท่านั้น แม้ว่าต้นทางจากบางครัวเรือนมีการคัดแยกขยะ แต่ในทางปฏิบัติอาจกลายเป็นว่ารถขนขยะมูลฝอยมักจะเก็บขยะทุกประเภทเข้าด้วยกัน ทำให้ผู้คัดแยกขยะหมดกำลังใจในการคัดแยะขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้และอาจทำให้ไม่เห็นความจำเป็นในการคัดแยกขยะได้ ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีมาตรการเสริมต่าง ๆ เพื่อช่วยให้มีการนำวัตถุที่ใช้แล้วมาแปรสภาพเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ และการดำเนินการต่าง ๆ เหล่านี้ควรจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานทางกฎหมายเพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริงต่อไป

---

[90] อำนาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2562), หน้า 411.

3.2 มาตรการทางภาษีที่ส่งเสริมการลดขยะพลาสติก

นอกจากกฎหมายที่กำหนดในเชิงกำกับและการควบคุมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะพลาสติกแล้ว ยังมีกฎหมายบางฉบับที่กำหนดมาตรการจูงใจทางภาษีให้กับผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นมาตรการอีกรูปแบบหนึ่งเพื่อเข้ามารับมือกับปัญหาขยะพลาสติกที่เพิ่มขึ้นและส่งเสริมในการลดการก่อขยะพลาสติกอันมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะได้กล่าวตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 ประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 388) เรื่อง กำหนดประเภท หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เพื่อการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล สำหรับเงินได้ที่ได้จ่ายเป็นค่าซื้อผลิตภัณฑ์พลาสติกที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพ

มาตรการทางภาษีตามประกาศฉบับนี้ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 702) พ.ศ. 2563 ให้ยกเว้นภาษีเงินได้แก่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล สำหรับเงินได้เป็นจำนวนร้อยละ 25 ของรายจ่ายที่ได้จ่ายไปเป็นค่าซื้อผลิตภัณฑ์พลาสติกที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพจากโรงงานที่เป็นผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยมีหนังสือรับรองการผลิตผลิตภัณฑ์จากสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2562 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2564[91] และจะต้องซื้อผลิตภัณฑ์พลาสติกที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพตามประเภทดังนี้[92]

(1) ถุงหูหิ้ว
(2) ถุงขยะ
(3) แก้วพลาสติก
(4) จาน ชาม ถาดพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว
(5) ช้อน ส้อม มีดพลาสติก
(6) หลอดพลาสติก
(7) ถุงพลาสติกสำหรับเพาะชำ
(8) ฟิล์มคลุมหน้าดิน
(9) ขวดพลาสติก
(10) ฝาแก้วน้ำ
(11) ฟิล์มปิดฝาแก้ว

---

[91] ข้อ 1 ของประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 388)

[92] ข้อ 2 ของประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 388)

รวมถึงให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้น ต้องจัดทำรายงานแสดงรายละเอียดของการซื้อผลิตภัณฑ์พลาสติกที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพและเก็บรักษารายงานดังกล่าว รวมทั้งเอกสารประกอบการลงรายการในรายงานไว้ ณ สถานประกอบการพร้อมให้เจ้าพนักงานประเมินตรวจสอบได้[93]

จากการศึกษามาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริมการใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ย่อยสลายได้เองทางชีวภาพนี้เป็นการส่งเสริมให้ลดขยะพลาสติกที่ย่อยสลายไม่ได้หรือย่อยสลายยาก ซึ่งจะช่วยลดภาระของภาครัฐในการจัดการขยะตกค้างและการดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ และเป็นการเพิ่มทางเลือกในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้ทดแทนพลาสติกที่ย่อยสลายยาก ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าประสงค์ในการผลักดันให้ประเทศไทยเป็น Bio Hub of ASEAN นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยลดต้นทุนบรรจุภัณฑ์และส่งเสริมให้ภาคธุรกิจรวมทั้งประชาชนมีความสนใจตระหนักในการประหยัดพลังงานและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น และจากข้อมูลประมาณการตลาดจากสถาบันพลาสติกคาดว่าการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี จะทำให้ผู้ประกอบการเปลี่ยนมาใช้เม็ดพลาสติกชีวภาพเพื่อการผลิตบรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ย่อยสลายได้เองทางชีวภาพประมาณร้อยละ 10 ต่อปี[94] ของปริมาณบรรจุภัณฑ์พลาสติกที่มีการผลิตอยู่ทั้งหมดจำนวน 431,800 ตันต่อปี

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผลิตภัณฑ์พลาสติกที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพเป็นการนำหลัก 4R - Replace มาใช้ คือพลาสติกส่วนที่ยังจำเป็นต้องใช้และไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เช่น บรรจุภัณฑ์ใช้แล้วทิ้ง ควรเปลี่ยนมาใช้เป็นพลาสติกชีวภาพที่ย่อยสลายได้แทน เช่น แก้ว กล่อง หลอด ช้อนส้อม และถุงที่ผลิตจากพลาสติกชีวภาพ เป็นต้น แต่จากการศึกษาพบว่าสำหรับขวดน้ำพลาสติกยังไม่มีการใช้เป็นที่แพร่หลายมากนัก ซึ่งจะมีในลักษณะของ พลาสติกฐานชีวภาพ[95] (Bio-based plastic) เช่น ขวดน้ำดื่ม Bio-PET หรือ Bio-based polyethylene terephthalate คือขวดน้ำดื่มพลาสติกที่ผลิตจากเอทานอลที่เป็นผลิตภัณฑ์ของกระบวนการหมักน้ำตาล (Bio-MEG) โดยใช้สัดส่วนร้อยละ 30-35 ของการผลิตขวดน้ำพลาสติก PET ซึ่งยังสามารถนำกลับไปรีไซเคิลได้ร่วมกับขวดพลาสติก PET ธรรมดา แต่ก็ยังไม่สามารถย่อยสลายได้ทางชีวภาพเพราะยังเป็นพลาสติกฐานปิโตรเลียม ส่งผลให้การจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกประเภทนี้ยังต้องใช้การแยกขยะและนำเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลต่อไป นอกจากนี้กลุ่มพลาสติกย่อยสลายได้ทางชีวภาพก็ต้องคำนึงถึงสภาวะที่เหมาะสมต่อการย่อยสลายด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ต้องการระบบหมักแบบอุตสาหกรรมที่ควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ได้ เพราะหากความชื้น อุณหภูมิ และปริมาณออกซิเจนไม่เป็นไปตามเงื่อนไข

---

[93] ข้อ 3 ของประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 388)

[94] กรุงเทพธุรกิจ, ครม.ไฟเขียวมาตรการภาษี เพื่อส่งเสริมบรรจุภัณฑ์พลาสติกชีวภาพ [ออนไลน์], มิถุนายน 2562. แหล่งที่มา: https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/836943 [3 มีนาคม 2564]

[95] ฐิตินันท์ ศรีสถิต, ความเขียวอำพรางของพลาสติกชีวภาพ [ออนไลน์], มิถุนายน 2562. แหล่งที่มา: https://themomentum.co/how-green-are-bio-plastics/ [3 มีนาคม 2564]

ย่อมไม่สามารถย่อยสลายได้หมดตามระยะเวลาที่กำหนดหรือไม่เกิดการย่อยสลายอย่างที่ควรจะเป็น ทำให้กลับมาที่ปัญหาที่ว่า ประเทศไทยยังขาดแคลนกระบวนการคัดแยก รวบรวม และส่งถึงปลายทาง ส่งผลให้เป็นเรื่องยากที่จะทำให้ขยะพลาสติกชนิดย่อยสลายได้ทางชีวภาพเหล่านี้กลับเข้าสู่สภาวะของการย่อยสลายได้จริง

3.2.2 ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ 2/2557 เรื่องนโยบายและหลักเกณฑ์การส่งเสริมการลงทุน สำหรับประเภทกิจการที่นำวัสดุที่ไม่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่

นโยบายและหลักเกณฑ์การส่งเสริมการลงทุนตามประกาศฉบับนี้ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 16 มาตรา 18 และมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 โดยมีเป้าหมายของการส่งเสริมการลงทุนที่สำคัญ ได้แก่[96] เพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยการส่งเสริมวิจัยและพัฒนา และการสร้างนวัตกรรม นอกจากนี้เพื่อส่งเสริมกิจการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและมีการประหยัดพลังงานหรือใช้พลังงานทดแทน เป็นต้น

โดยสิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 สำหรับผู้ขอรับการส่งเสริมการลงทุนที่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ระบุในบัตรส่งเสริมการลงทุน สามารถสรุปได้ดังนี้

1) การยกเว้น ลดหย่อนอากรขาเข้าเครื่องจักร[97]

ผู้ได้รับการส่งเสริมจะได้รับยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรตามที่คณะกรรมการพิจารณาอนุมัติ แต่เครื่องจักรนั้นต้องไม่เป็นเครื่องจักรที่ผลิตหรือประกอบได้ในราชอาณาจักร ซึ่งมีคุณภาพใกล้เคียงกันกับชนิดที่ผลิตในต่างประเทศ และมีปริมาณเพียงพอที่จะจัดหามาใช้ได้ แต่หากคณะกรรมการพิจารณาเห็นว่า การให้การส่งเสริมแก่กิจการใดหรือแก่ผู้ขอรับการส่งเสริมรายใดไม่สมควรให้ได้รับสิทธิยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักร สามารถพิจารณาให้ได้รับลดหย่อนอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรเพียงกึ่งหนึ่ง หรือจะไม่ให้ได้รับยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรเลยก็ได้

2) การลดหย่อนอากรขาเข้าวัตถุดิบ[98]

ผู้ได้รับการส่งเสริมจะได้รับลดหย่อนอากรขาเข้าไม่เกินร้อยละ 90 ของอัตราปกติสำหรับวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็นที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อใช้ผลิตผสมหรือประกอบในกิจการที่ได้รับการส่งเสริม โดยมีกำหนดเวลาคราวละไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่คณะกรรมการกำหนด

---

[96] ข้อ 4 ของนโยบายส่งเสริมการลงทุน ตามประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ 2/2557

[97] มาตรา 28 และมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520

[98] มาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520

แต่วัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็นนั้นต้องไม่เป็นของที่ผลิตหรือมีกำเนิดในราชอาณาจักรซึ่งมีคุณภาพใกล้เคียงกันกับชนิดที่จะนำเข้ามาในราชอาณาจักรและมีปริมาณเพียงพอที่จะจัดหามาใช้ได้

3) การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลและเงินปันผล[99]

ผู้ได้รับการส่งเสริมจะได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริมตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ทั้งนี้ ให้พิจารณากำหนดเป็นสัดส่วนของเงินลงทุนโดยไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน ซึ่งต้องมีกำหนดเวลาไม่เกินแปดปีนับแต่วันที่เริ่มมีรายได้จากการประกอบกิจการนั้น

ในกรณีที่กิจการใดเป็นกิจการที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อประเทศเป็นพิเศษตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ให้ผู้ได้รับการส่งเสริมในกิจการดังกล่าวได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริมโดยมีกำหนดเวลาตามที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งต้องไม่เกินแปดปีนับแต่วันที่เริ่มมีรายได้จากการประกอบกิจการนั้น

ในกรณีที่ประกอบกิจการขาดทุนในระหว่างเวลาได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล คณะกรรมการอาจอนุญาตให้ผู้ได้รับการส่งเสริมนำผลขาดทุนประจำปีที่เกิดขึ้นในระหว่างเวลานั้นไปหักออกจากกำไรสุทธิที่เกิดขึ้นภายหลังระยะเวลาได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลโดยมีกำหนดเวลาไม่เกินห้าปีนับแต่วันพ้นกำหนดเวลานั้น โดยจะเลือกหักจากกำไรสุทธิของปีใดปีหนึ่งหรือหลายปีก็ได้

สำหรับเงินปันผลจากกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนซึ่งได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ ตลอดระยะเวลาที่ผู้ได้รับการส่งเสริมได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลนั้น

4) การลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 50[100]

คณะกรรมการมีอำนาจให้ผู้ได้รับการส่งเสริมที่ประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริมในท้องที่หรือเขตพื้นที่ที่กำหนด ได้รับการลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับกำไรสุทธิที่ได้จากการลงทุนในอัตราร้อยละ 50 ของอัตราปกติมีกำหนดเวลาไม่เกินห้าปี โดยนับจากวันที่กำหนดระยะเวลาตามมาตรา 31 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง แล้วแต่กรณีสิ้นสุดลง หรือนับจากวันที่เริ่มมีรายได้จากการประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริมในกรณีที่ผู้ได้รับการส่งเสริมไม่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล

5) การหักค่าขนส่ง ค่าไฟฟ้าและค่าน้ำประปาเป็นสองเท่า[101]

---

[99] มาตรา 31 และมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520

[100] มาตรา 35 (1) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520

[101] มาตรา 35 (2) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520

การอนุญาตให้หักค่าขนส่ง ค่าไฟฟ้า และค่าประปาสองเท่าของจำนวนเงินที่ผู้ได้รับการส่งเสริมได้เสียไปเป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริม เพื่อประโยชน์ในการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลทั้งนี้ ตามเงื่อนไข วิธีการ และระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

6) การหักค่าติดตั้งหรือก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นร้อยละ 25[102]

การอนุญาตให้หักเงินที่ผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในการติดตั้งหรือก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการประกอบกิจการที่ได้รับการส่งเสริมตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการพิจารณากำหนดจากกำไรสุทธิรวมทั้งสิ้นไม่เกินร้อยละ 25 ของเงินที่ลงทุนแล้ว โดยผู้ได้รับการส่งเสริมจะเลือกหักจากกำไรสุทธิของปีใดปีหนึ่งหรือหลายปีก็ได้ ภายในสิบปีนับแต่วันที่มีรายได้จากการลงทุน ทั้งนี้นอกเหนือไปจากการหักค่าเสื่อมราคาตามปกติ

7) การยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับของที่นำเข้ามาเพื่อใช้ในการวิจัยและพัฒนาและวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็นสำหรับการผลิตเพื่อการส่งออก[103]

สำหรับประเภทกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะพลาสติก ที่มีเป้าหมายการนำขยะพลาสติกเป้าหมายกลับมาใช้ประโยชน์ ร้อยละ 100 ภายในปี พ.ศ. 2570 ตามแผนแม่บทในการกำจัดขยะพลาสติก ปี พ.ศ. 2561-2573 คือ หมวด 7 กิจการบริการและสาธารณูปโภค ซึ่งได้มีการกำหนดให้กิจการนำวัสดุที่ไม่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ (บัญชีประเภทกิจการ 7.17) สามารถขอรับการส่งเสริมการลงทุนได้ โดยมีเงื่อนไขในการขอรับการส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2563 สำหรับกิจการดังกล่าว ได้แก่[104]

(1) ต้องได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

(2) ต้องตั้งในนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมเท่านั้น ยกเว้นคณะกรรมการจะพิจารณาผ่อนผันเป็นรายกรณี

(3) ต้องดำเนินการจัดการวัสดุที่ไม่ใช้แล้วที่เกิดขึ้นในประเทศเท่านั้น

(4) ต้องมีกระบวนการคัดแยกหรือแปรรูปวัสดุที่ไม่ใช้แล้วด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยตามที่คณะกรรมการเห็นชอบ

(5) ให้ได้รับสิทธิและประโยชน์ ดังนี้

---

[102] มาตรา 35 (3) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520

[103] มาตรา 30/1 และมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520

[104] สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, คู่มือการขอรับการส่งเสริมการลงทุน 2563 (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2563). หน้า 75.

(5.1) กรณีคัดแยก (Sorting) โดยไม่มีกระบวนการแปรรูปเพิ่มเติมหรือนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก (Recycle) หรือนำกลับคืนมาใหม่ (Recovery) จะถูกจัดกลุ่มกิจการและสิทธิประโยชน์เป็นประเภท A3 โดยจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีพื้นฐาน ได้แก่ การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 5 ปี การยกเว้นอากรขาเข้าทั้งการนำเข้าเครื่องจักร ของนำเข้าเพื่อวิจัย และวัตถุดิบผลิตเพื่อการส่งออก

(5.2) กรณีคัดแยกที่มีกระบวนการแปรรูปเพิ่มเติมหรือนำกลับมาใช้ประโยชน์อีก (Recycle) หรือนำกลับคืนมาใหม่ (Recovery) จะถูกจัดกลุ่มกิจการและสิทธิประโยชน์เป็นประเภท A2 โดยจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีพื้นฐาน ได้แก่ การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 8 ปี การยกเว้นอากรขาเข้าทั้งการนำเข้าเครื่องจักร ของนำเข้าเพื่อวิจัย และวัตถุดิบผลิตเพื่อการส่งออก

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การรีไซเคิลถือเป็นแนวทางสำคัญที่ทำให้ขยะขวดน้ำพลาสติกถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ ตามนโยบายการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ Bio-Circular-Green Economy (BCG Model) ซึ่งให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่ามากที่สุด อีกทั้งรัฐบาลยังให้การสนับสนุนธุรกิจรีไซเคิลโดยออกมาตรการส่งเสริมการลงทุนตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่สิ่งสำคัญสำหรับการรีไซเคิลขวดน้ำพลาสติกคือต้องสามารถรวบรวมขยะเหล่านี้ให้เข้าสู่ระบบรีไซเคิลให้ได้ แต่ปัจจุบันอุปสรรคสำคัญอยู่ที่การไม่คัดแยกขยะจากแหล่งกำเนิดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่ประชาชนยังขาดความตระหนักรู้ในการคัดแยกขยะจากบ้านเรือนและเก็บรวบรวมเพื่อนำไปรีไซเคิล อีกทั้งระบบจัดการขยะในประเทศไทยยังไม่มีประสิทธิภาพมากพอ ซึ่งอุปสรรคเหล่านี้ส่งผลให้กิจการที่นำวัสดุที่ไม่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ จะต้องพิจารณาและตัดสินใจว่ามีความคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่ เนื่องจากต้องใช้เงินลงทุนที่สูง ทั้งการจัดหาขยะพลาสติกและต้องมีเทคโนโลยีที่รองรับ รวมถึงต้องศึกษาพฤติกรรมการใช้พลาสติกของผู้บริโภคในอนาคตว่าจะเป็นในทิศทางใดอีกด้วย ซึ่งทั้งหมดล้วนแต่เป็นตัวแปรสำคัญที่จะช่วยตัดสินใจว่าควรจะลงทุนอย่างไร นอกจากนี้การให้สิทธิประโยชน์สำหรับกิจการนำวัสดุที่ไม่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ตามประกาศฉบับนี้ มีเงื่อนไขที่อาจจะเป็นข้อจำกัดในการลงทุนด้วย เช่น ต้องตั้งในนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมเท่านั้น หรือต้องมีกระบวนการคัดแยกหรือแปรรูปวัสดุที่ไม่ใช้แล้วด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยตามที่คณะกรรมการเห็นชอบ ทำให้ข้อจำกัดเหล่านี้อาจจะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีตามกฎหมายฉบับนี้ ได้ให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ประกอบการบางประเภทที่เข้าเงื่อนไขเท่านั้น จึงยังไม่สามารถเป็นมาตรการจูงใจที่ดีพอ เนื่องจากกฎหมายที่ออกมานั้นยังไม่ครอบคลุมสำหรับผู้ประกอบการนิติบุคคลที่จะเข้ามาร่วมลงทุนในการแก้ไขและลดปัญหาขยะขวดน้ำพลาสติกชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้

3.3 มาตรการแก้ไขปัญหาการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้

จากการศึกษากฎหมายในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะพลาสติก โดยในปัจจุบันยังคงยึดหลักการกำกับและควบคุมเป็นหลักไม่ว่าจะเป็นการกำหนดวิธีการกำจัดขยะพลาสติกที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ หรือการกำหนดค่าธรรมเนียมการเก็บ ขนและกำจัดมูลฝอยล้วนเป็นการจัดการขยะพลาสติกที่เกิดขึ้นแล้วที่ปลายทาง แต่ในขณะที่แนวโน้มปริมาณการเกิดขยะพลาสติกของประเทศไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น และมีจำนวนปริมาณขยะพลาสติกที่ไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ยังเหลืออีกอยู่มาก โดยปัญหาดังกล่าว เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากกระบวนการในการจัดการขยะพลาสติกจากแหล่งกำเนิดต้นทางนั้นยังไม่มีประสิทธิภาพ และอุปสรรคที่สำคัญของการเกิดปัญหาดังกล่าว คือ การคัดแยกขยะ (Waste separation) เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังทิ้งขยะแบบเหมารวมหรือรวมขยะทุกอย่างในถุงเดียว ทำให้ในการคัดแยกขยะเป็นเรื่องที่ยากลำบาก โดยเฉพาะขยะขวดน้ำพลาสติก PET ที่สามารถนำกลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลได้เป็นผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ ต้องถูกนำมาปนเปื้อนกับขยะประเภทอื่น ๆ จนไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ และจากการสำรวจข้อความที่พูดถึงการแยกขยะก่อนทิ้งบนโลกออนไลน์ระหว่างเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2562 พบว่า 3 เหตุผลที่ประชาชนไม่แยกขยะ[105] คือ มีความเชื่อว่าถึงแยกขยะไปแล้วแต่สุดท้ายก็นำขยะมาทิ้งรวมไว้ด้วยกันเช่นเดิม (ร้อยละ 64) มีพฤติกรรมที่ไม่ชอบแยกขยะก่อนทิ้ง (ร้อยละ 30) และไม่มีความรู้ในวิธีการแยกขยะ (ร้อยละ 5) ดังนั้นเพื่อบรรลุเป้าหมายในการจัดการขยะพลาสติก โดยการนำขยะพลาสติกเป้าหมายกลับมาใช้ประโยชน์ได้ร้อยละ 100 ภายในปี พ.ศ. 2570 ตามแผนแม่บทในการกำจัดขยะพลาสติก ประเทศไทยจึงควรพัฒนาโครงสร้างและระบบการจัดเก็บและการคัดแยกขยะแบบบูรณาการ อีกทั้งควรส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลเพื่อเพิ่มมูลค่าขยะพลาสติกให้ครอบคลุมและหลากหลาย นอกจากนี้ควรให้บทบาทอุตสาหกรรมพลาสติก ได้แก่ ผู้ผลิตและผู้ค้าปลีกให้มีส่วนร่วมในการจัดการขยะพลาสติก และท้ายสุดคือควรเปลี่ยนพฤติกรรมสังคมและผู้บริโภคให้มีความรับผิดชอบในการคัดแยกขยะมากขึ้น เนื่องจากในความเป็นจริงขยะพลาสติกสามารถนำกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ แต่ต้องสามารถรวบรวมขยะให้เข้าสู่ระบบรีไซเคิลให้ได้ด้วยนั่นเอง

ในปัจจุบันมีแนวคิดในการนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ มาใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่งเป็นกลไกสำคัญอันหนึ่งในการทำให้สินค้าและบริการสะท้อนต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อมตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle: PPP)[106] อันจะมีผลทำให้ผู้ผลิตและ

---

[105] ผู้จัดการออนไลน์, เหตุผลที่คนไทยแยก –ไม่แยกขยะก่อนทิ้ง [ออนไลน์], มกราคม 2563. แหล่งที่มา: https://mgronline.com/greeninnovation/detail/9630000003495 [8 มีนาคม 2564]

[106] มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด และ กอบกุล รายะนาคร, เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 2, (เชียงใหม่: ล็อคอินดีไซน์เวิร์ค, 2552), หน้า 9.

ผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการผลิตและการบริโภค โดยผู้ก่อมลพิษหรือผู้ก่อความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อสุขภาพของมนุษย์หรือสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ เป็นการส่งเสริมให้นำเอาต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นต้นทุนภายนอกรวมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการผลิตสินค้าและบริการที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มิเช่นนั้นแล้ว ก็จะก่อให้เกิดสภาวการณ์ที่เรียกว่า “ความล้มเหลวของตลาด” ที่กลไกตลาดหรือระบบราคาไม่สะท้อนถึงต้นทุนทางสังคมอย่างแท้จริง จึงไม่สามารถจูงใจให้ผู้ก่อมลพิษใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตและบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งยังไม่คำนึงถึงต้นทุนส่วนเพิ่มของความเสียหายที่เกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้มีการผลิตและบริโภคซึ่งทำลายสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่ควรจะเป็น เนื่องจากผู้ผลิตและผู้บริโภคไม่เกิดความตระหนักถึงต้นทุนในส่วนนี้ นอกจากนี้ในกฎหมายประเทศไทยมีการนำหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (PPP) มาใช้ยังมีอยู่น้อยมาก ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของค่าธรรมเนียมการใช้ทรัพยากร ค่าบริการ และค่าบริหาร ดังเช่น ค่าธรรมเนียมการเก็บ ขน และกำจัดมูลฝอยตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นการใช้มาตรการทางกฎหมายที่เน้นการบังคับและควบคุม การไม่ได้นำหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายมาใช้อย่างเต็มที่ หรือผู้บริโภคยังขาดความตื่นตัวว่าผลิตภัณฑ์บางอย่างที่ตนใช้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมหากไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง จากสาเหตุดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือลดการก่อมลพิษ โดยมาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาการแยกขยะและลดปริมาณขยะขวดน้ำพลาสติกโดยการนำบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มกลับมาใช้ใหม่ มีดังนี้[107]

(1) การจัดตั้งองค์กรดำเนินการด้านการจัดการบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้ว โดยเรียกคืนบรรจุภัณฑ์เพื่อรวบรวมและนำกลับมาใช้ซ้ำและรีไซเคิล

(2) การใช้ระบบมัดจำและคืนเงิน

(3) การจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์และค่าธรรมเนียมจากผู้ผลิต

(4) การลดภาษีให้กับผู้ประกอบการเมื่อมีการเรียกคืนบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้ว

(5) การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้วิธีการลดและคัดแยกบรรจุภัณฑ์อย่างถูกต้อง เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้บริโภคในการลดบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้ว

(6) กำหนดสัญลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์เพื่อแสดงถึงการนำบรรจุภัณฑ์ไปรีไซเคิล และการสะสมแต้มให้ของรางวัลและการให้ส่วนลด เป็นต้น

---

[107] วิชัย โถสุวรรณจินดา, “มาตรการทางกฎหมายในการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย,” วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม 11, 2 (ธันวาคม 2558): หน้า 81.

3.3.1 การจัดเก็บภาษีผลิตภัณฑ์

การใช้ภาษีสิ่งแวดล้อม (Environment tax) เป็นหนึ่งในเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่ถูกนำมาใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อให้บุคคลหรือองค์กรตระหนักถึงต้นทุนที่แท้จริงของทรัพยากร และคำนึงถึงผลกระทบภายนอก (External Cost) ของกิจกรรมนั้น โดยการปรับโครงสร้างการเก็บภาษีด้วยการเพิ่มการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ก่อมลพิษเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ลดการก่อมลพิษ และลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมมาตรการบังคับและควบคุมในกระบวนการรักษาสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามกฎหมายซึ่งก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายแก่รัฐเป็นจำนวนมากอีกด้วย โดยประเภทของภาษีสิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมต่อส่งแวดล้อมมี 4 ประเภท คือ[108]

(1) ภาษีแบบปีกู (Pigouvian tax) เป็นการจัดเก็บภาษีประเภทที่มีการกำหนดอัตราภาษีตายตัวและแน่นอน ไม่ขึ้นอยู่กับมูลค่าของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อัตราภาษีจะคิดต่อปริมาณของการปล่อยของเสียหรือต่อปริมาณของความเสียหายที่เกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจนั้น อัตราภาษีแบบปีกูจะถูกกำหนดให้เท่ากับต้นทุนส่วนเพิ่มทางสังคมของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งหากพิจารณาในทางเศรษฐศาสตร์พบว่าการกำหนดอัตราภาษีแบบปีกูที่เหมาะสมจะต้องทำให้ต้นทุนส่วนเพิ่ม (Marginal Cost) เท่ากับประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Marginal Benefit) ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยไม่ได้ถูกกำหนดโดยราคาของกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าว ทำให้ภาษีแบบปีกูเป็นภาษีที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากภาษีจะกระทบต่อต้นทุนของการปล่อยมลพิษหรือของเสียโดยตรง นอกจากนี้การจัดเก็บภาษีในลักษณะนี้ยังส่งผลให้ผู้ประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมสามารถลดจำนวนการปล่อยมลพิษให้สอดคล้องหรือเป็นไปตามขนาดของการผลิต รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิตและมีการทดแทนปัจจัยการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย แต่ภาษีแบบปีกูก็มีข้อจำกัดบางประการ เช่น เรื่องของการกำหนดต้นทุนส่วนเพิ่มทางสังคมและอัตราภาษีที่เหมาะสม รวมทั้งยังมีประเด็นปัญหาในเรื่องของการวัดผล การจัดเก็บภาษี การติดตามการจัดเก็บภาษีและปัญหาความสมัครใจในการเสียภาษี เป็นต้น โดยยกตัวอย่างเช่น[109] ประเทศในสหภาพยุโรป ได้แก่ ประเทศเดนมาร์ก ฟินแลนด์ เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ และสวีเดน ที่มีการจัดเก็บภาษีจากการปล่อยมลพิษทางอากาศที่นำหลักเกณฑ์ชี้วัดระดับมลพิษทางอากาศระหว่างค่าก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO_2)

---

[108] พรวิทู โค้วคชาภรณ์, “ภาษีสิ่งแวดล้อม,” บทความวิชาการ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา 3, 22 (พฤศจิกายน 2556): หน้า 9.

[109] European Environment Agency, Environmental Taxes : Implementation and Environmental Effectiveness (Luxembourge : EEA, 1996), page 35.

หรือก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO_2) โดยนำเทคนิคทางวิทยาศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องในการกำหนดภาษีสิ่งแวดล้อม

(2) ภาษีสิ่งแวดล้อมทางอ้อม (Indirect Environmental Tax) เป็นการจัดเก็บภาษีจากการใช้ปัจจัยการผลิตหรือเก็บจากปริมาณการบริโภคสินค้า ภายใต้เงื่อนไขว่าการผลิตหรือการบริโภคดังกล่าวมีผลต่อการปลดปล่อยมลพิษที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ภาษีสิ่งแวดล้อมทางอ้อมจะไม่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อปริมาณการปล่อยมลพิษและจำนวนความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม เหมือนเช่นกรณีของภาษีแบบปีกู แต่จะส่งผลต่อราคาโดยเปรียบเทียบของสินค้าที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ จะทำให้ราคาโดยเปรียบเทียบของสินค้าที่ถูกเก็บภาษีมีราคาแพงขึ้น จึงจะมีผลกระทบทางอ้อมต่อปริมาณมลพิษและความเสียหายที่จะถูกปลดปล่อยจากการผลิตหรือการบริโภคสินค้านั้น ๆ โดยการนำภาษีสิ่งแวดล้อมทางอ้อมมาใช้เนื่องมาจากเหตุผลสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ สัดส่วนของการใช้ปัจจัยการผลิตหรือสัดส่วนของการบริโภคคิดเป็นสัดส่วนที่คงที่ต่อจำนวนการปล่อยมลพิษที่จะส่งผลต่อปริมาณการปล่อยมลพิษได้ และการจัดเก็บภาษีบนปัจจัยการผลิตนั้นในบางกรณีอาจเป็นทางเลือกทางนโยบายที่ประหยัดต้นทุนในการบริหารจัดเก็บมากที่สุดเมื่อเทียบกับภาษีประเภทอื่นซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเช่นกัน

(3) ภาษีอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อสิ่งแวดล้อมโดยไม่เฉพาะเจาะจง เป็นภาษีที่จัดเก็บโดยมีวัตถุประสงค์ประการอื่นนอกจากเพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากผลิตภัณฑ์น้ำมัน ที่จะส่งผลกระทบโดยไม่เฉพาะเจาะจงต่อการลดปริมาณความเสียหายที่จะเกิดจากมลพิษต่อสภาพแวดล้อมได้ กล่าวคือ อาจส่งผลให้มีการใช้ผลิตภัณฑ์น้ำมันซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมลดลง

(4) ภาษีเฉพาะอย่าง (Earmarked tax) เป็นภาษีที่จัดเก็บโดยมีวัตถุประสงค์ของการใช้เงินภาษีนั้นไว้อย่างชัดเจนแน่นอนว่าจะนำเงินภาษีดังกล่าวไปใช้ในวัตถุประสงค์ใด เช่น เพื่อเพิ่มรายรับที่จะนำไปใช้ในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมมากกว่าจะเป็นการเก็บภาษีเพื่อให้กระทบต่อราคา โดยเปรียบเทียบของผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง ซึ่งจะแตกต่างจากการเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมทางอ้อมที่มุ่งเน้นให้การจัดเก็บภาษีมีผลกระทบต่อราคาโดยเปรียบเทียบของสินค้าที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

สำหรับประเทศไทยยังไม่ได้มีการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมโดยตรงที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ แต่มีการจัดเก็บภาษีในผลิตภัณฑ์บางประเภทที่อาจถือเป็นการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมโดยอ้อม เช่น การจัดเก็บภาษีรถยนต์ หรือการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจากผลิตภัณฑ์น้ำมันและการจัดเก็บเงินเข้ากองทุนน้ำมัน เป็นต้น ซึ่งในแง่ของการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมก็ถือเป็นเครื่องมือเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ และสำหรับการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมที่รัฐในต่างประเทศนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาขยะขวดน้ำ

พลาสติก คือ การจัดเก็บภาษีผลิตภัณฑ์หรือภาษีบรรจุภัณฑ์ที่เป็นภาษีที่เรียกเก็บจากผลิตภัณฑ์ โดยเน้นไปที่วัสดุหรือปัจจัยการผลิตที่เป็นโทษต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความสามารถในการนำกลับมาใช้ใหม่โดยผ่านกระบวนการรีไซเคิล เช่น การเก็บภาษีที่ต้นทาง ได้แก่ ผู้ผลิตและผู้นำเข้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ประกอบการเปลี่ยนหรือเลือกใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ภาษีที่จัดเก็บได้ควรถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะได้แก่ การรวบรวม การคัดแยก และการจัดการผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุต้นทางนั้น ๆ ภายหลังการใช้[110] โดยในหลายประเทศมีการจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์จากบรรจุภัณฑ์หรือหีบห่อของสินค้าสำหรับบรรจุอาหาร เช่น ขวด กระป๋อง และกล่องกระดาษ เป็นต้น ดังยกตัวอย่างเช่น ในระบบรีไซเคิลของประเทศนอร์เวย์ที่รัฐบาลจูงใจให้บริษัทผู้ผลิต ผู้นำเข้า ซึ่งมีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มด้วยการใช้ภาษีผลิตภัณฑ์ ซึ่งหากขวดพลาสติกของผู้ประกอบการถูกนำกลับมารีไซเคิลมากเท่าไหร่ก็จะเสียภาษีน้อยลงเท่านั้น และหากสามารถนำมารีไซเคิลได้มากกว่าร้อยละ 95 ก็จะไม่ต้องเสียภาษี

กล่าวโดยสรุปคือ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาขยะขวดน้ำพลาสติกที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันได้เน้นเป็นมาตรการควบคุมและบังคับเป็นหลักและไม่ได้นำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้เท่าที่ควร โดยที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นจะถูกนำมาใช้เกี่ยวกับการเก็บค่าธรรมเนียม จึงสมควรที่รัฐควรนำเครื่องมือหรือมาตรการทางเศรษฐศาสตร์มาใช้มากขึ้น โดยการจัดเก็บภาษีผลิตภัณฑ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของภาษีสิ่งแวดล้อม ที่มีเป้าหมายสำคัญสำคัญเพื่อก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นอกจากนี้การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อหารายได้เข้ารัฐ แต่มีเป้าหมายเพื่อการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน โดยนำเอารายได้จากภาษีมาเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมด้านลบและส่งเสริมพฤติกรรมด้านบวกที่มีต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

3.3.2 การใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อสร้างแรงจูงใจ

ในหลายประเทศได้นำเอาหลักการขยายความรับผิดชอบแก่ผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR) มาใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม[111] ซึ่งเป็นหลักการเพิ่มขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ผลิตให้ครอบคลุมในแต่ละช่วงของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ โดยเริ่มตั้งแต่การปรับปรุงกระบวนการผลิต การรับคืน การรีไซเคิล และการกำจัดซากผลิตภัณฑ์ รวมทั้งมุ่งเน้นให้ผู้ผลิตมีการปรับปรุงและพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์และระบบการผลิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีอายุการใช้งานยาวนานขึ้นและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (The Organization for Economic Co-operation and

---

[110] ภารดี นาคสาย, “ภาษีผลิตภัณฑ์,” Tax Policy Journal 2, 9 (มกราคม 2562): หน้า 3.

[111] อำนาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2562), หน้า 71.

Development: OECD) ยังได้ให้นิยามหลักการดังกล่าวไว้ว่าเป็นนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ที่ว่าด้วยการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิตต่อตัวผลิตภัณฑ์ไปถึงขั้นสุดท้ายของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ กล่าวคือ ได้เพิ่มความรับผิดชอบของผู้ผลิตจากเดิม คือ การจัดหาสารตั้งต้นวัตถุดิบและปัจจัยการผลิต เพื่อนำไปสู่กระบวนการผลิตสินค้าและกระจายสินค้าไปสู่ผู้บริโภคแล้ว ผู้ผลิตยังต้องมีการบริหารจัดการขยะผลิตภัณฑ์ที่หมดอายุการใช้งาน โดยการนำกลับไปใช้ซ้ำหรือนำไปรีไซเคิลอีกด้วย

ตารางที่ 1 : ความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิตตามหลักการขยายความรับผิดชอบแก่ผู้ผลิต

สารตั้งต้น/วัตถุดิบ/ปัจจัยการผลิต (Virgin material)	ความรับผิดชอบของผู้ผลิต (เดิม)
กระบวนการผลิต	
ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป	
การขนส่ง/กระจายสินค้า	
การบริโภค	
ขยะ/ผลิตภัณฑ์ที่หมดอายุการใช้งาน	ความรับผิดชอบของผู้ผลิตส่วนที่เพิ่มขึ้น
สารตั้งต้น/วัตถุดิบ (Secondary material)	
การนำกลับไปใช้ซ้ำหรือการนำไปรีไซเคิล	
กำจัดของเสียขั้นสุดท้าย	

แหล่งที่มา : ภารดี นาคสาย Tax Policy Journal ฉบับที่ 9 , มกราคม พ.ศ. 2562

ทั้งนี้ ตามรายงานของ OECD ในเรื่องของ “Extended Producer Responsibility : A Guidance Manual for Governments, 2001” ได้วางแนวทางการดำเนินการตามหลัก EPR ไว้ว่าให้ปรับเปลี่ยนความรับผิดชอบในการดูแลจัดการซากผลิตภัณฑ์จากหน่วยงานรัฐ เช่น เทศบาลเมืองหรือองค์การส่วนบริหารส่วนตำบล ไปเป็นความรับผิดชอบของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์หรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นภาคเอกชนแทน และควรให้สิทธิประโยชน์หรือสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ผลิตสินค้า ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย นอกจากนี้ยังได้นำเสนอมาตรการที่ใช้ดำเนินการตามหลัก EPR ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติก ไว้ดังนี้

(1) Take-Back Requirement[112] คือ มาตรการที่กำหนดให้ผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่ายรับคืนบรรจุภัณฑ์จากผู้บริโภคภายหลังการใช้งาน ซึ่งต้องมีการจัดตั้งหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นศูนย์สถานที่ หรือองค์กรภายใต้ความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Producer Responsibility Organization: PRO) เพื่อทำการรวบรวมและนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ อาทิ นำไปใช้ซ้ำและนำไปรีไซเคิล โดยในปัจจุบันการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มโดยบริษัทผู้ผลิตด้วยการเรียกคืนบรรจุภัณฑ์นั้น

[112] อ้างแล้ว, เชิงอรรถที่ 110. หน้า 2.

จะเป็นในลักษณะที่จ้างบริษัทเอกชนจัดเก็บ โดยบริษัทผู้ผลิตสินค้าจะว่าจ้างบริษัทเอกชนให้ทำการจัดเก็บโดยดำเนินการร่วมกับร้านค้ารายย่อยหรือร้านรับซื้อของเก่าในการรวบรวมบรรจุภัณฑ์เพื่อนำส่งให้กับบริษัทผู้ผลิตที่ว่าจ้าง ซึ่งบรรจุภัณฑ์ที่มีการดำเนินการดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นบรรจุภัณฑ์ที่บรรจุสินค้าประเภทเครื่องดื่ม เช่น น้ำดื่ม น้ำอัดลม และโซดาที่บรรจุในบรรจุภัณฑ์ขวดแก้ว เป็นต้น แต่จากการศึกษาการเรียกคืนขวดบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มประเภทขวดพลาสติกในประเทศไทย ส่วนใหญ่บริษัทผู้ผลิตสินค้าประเภทเครื่องดื่มจะทำเป็นเพียงโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (CSR) เช่น โครงการ “โค้กขอคืน”[113] ที่กลุ่มธุรกิจ โคคา-โคล่า ในประเทศไทยได้ร่วมมือกับบริษัทเอกชนที่เป็นตัวกลางในการรับซื้อขวดและจัดทำระบบส่งเสริมการแยกขยะที่ต้นทางในบริเวณศูนย์การค้าหรือโครงการอยู่อาศัยบางแห่งและนำส่งบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม ตลอดจนวัสดุรีไซเคิลอื่น ๆ ที่จัดเก็บได้ ให้กับบริษัทพันธมิตรเพื่อนำวัสดุเหล่านั้นเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลต่อไป

(2) Deposit-Refund System[114] คือ ระบบมัดจำคืนเงิน ซึ่งเป็นมาตรการที่มักใช้ควบคู่ไปกับการเก็บค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ กล่าวคือ ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าและจ่ายค่าธรรมเนียมที่รวมอยู่ในราคาสินค้าแล้ว จะได้รับเงินคืนเมื่อนำผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการบริโภคหรือที่ใช้แล้วมาคืนที่ศูนย์รับซื้อคืนหรือ ณ สถานที่ที่กำหนด โดยมาตรการนี้มีความเหมาะสมในกรณีที่ไม่ต้องการให้ผู้บริโภคทิ้งขยะผลิตภัณฑ์ดังกล่าวรวมไปกับขยะมูลฝอยทั่วไป ดังนั้นจึงเป็นการส่งเสริมการคัดแยกขยะให้ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องแทนที่จะปล่อยให้ถูกฝังกลบหรือการเผา นอกจากนี้หากนำระบบมัดจำคืนเงินมาใช้กับขวดบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มนั้น จะทำให้บริษัทผู้ผลิตสินค้าเครื่องดื่มสามารถเรียกคืนบรรจุภัณฑ์เหล่านี้กลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ได้ อีกทั้งทำให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมรีไซเคิลมากขึ้นอีกด้วย

3.4 การใช้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติเพื่อส่งเสริมการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ ศึกษาโครงการ “ขวด แลก ยิ้ม” ของบริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน)

ในประเทศไทยได้เริ่มตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากขยะขวดน้ำพลาสติกที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้นและท่ามกลางการจัดการขยะและการใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด

---

[113] THE STANDARD, โค้กขอคืน x Sansiri ร่วมแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ลดปริมาณขยะอย่างยั่งยืน [ออนไลน์], ธันวาคม 2563. แหล่งที่มา: https://thestandard.co/coke-collects-x-sansiri-waste-to-worth/ [16 มีนาคม 2564]

[114] มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด และ กอบกุล รายะนาคร, เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 2, (เชียงใหม่: ล็อคอินดีไซน์เวิร์ค, 2552), หน้า 13.

ตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เพื่อรับมือกับความไม่พอเพียงของทรัพยากรธรรมชาติในอนาคต รวมถึงปัญหาขยะที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ทำให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้มีการนำขวดน้ำพลาสติกมารีไซเคิลเป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์อื่นที่ช่วยลดจำนวนขยะจากขวดน้ำพลาสติก แต่กระนั้นกระบวนการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ถึงแม้จะมีการรณรงค์ให้ใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพหรือการออกมาตรการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมรีไซเคิล ก็ไม่สามารถลดผลกระทบที่เกิดจากขยะขวดน้ำพลาสติกได้ เพราะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุและไม่มีการปลูกฝังในตัวบุคคลให้มีการคัดแยกขยะมากขึ้น ส่งผลให้การไม่คัดแยกขยะที่แหล่งกำเนิดกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการนำขยะขวดน้ำพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ให้มากขึ้นได้ ดังนั้นจึงควรเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติก โดยการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้เพื่อต่อยอดการบริการและสร้างคุณค่าให้กับหลายภาคส่วนตั้งแต่ภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจไปจนถึงหน่วยงานภาครัฐ

การพัฒนาเทคโนโลยีด้านการจัดการขยะจะเข้ามาช่วยทำให้ลดต้นทุนการจัดการขยะและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บขยะ ซึ่งที่ผ่านมาได้มีหลายธุรกิจหันมาพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีสำหรับการจัดการขยะเพิ่มมากขึ้น โดยในวิจัยฉบับนี้จะทำการศึกษาการใช้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติที่สามารถนำมาช่วยในการคัดแยกขยะขวดน้ำพลาสติกจากแหล่งกำเนิดต้นทางได้ โดยลักษณะทั่วไปของเครื่องแลกขวดอัตโนมัติจะประกอบด้วย 2 ส่วน[115] คือ ฮาร์ดแวร์ (Hardware) คืออุปกรณ์ชุดมาตรฐาน และระบบซอฟต์แวร์ (Software) คือระบบควบคุมสั่งการ ประมวลผลและรักษาความปลอดภัย โดยจะมีระบบที่เชื่อมต่อโดยตรงกับระบบของผู้ให้บริการ ส่งผลให้สามารถตรวจสอบยอดการทำรายการได้ นอกจากนี้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติ จะมีระบบบีบอัดขวดน้ำพลาสติกภายในเครื่องที่สามารถรองรับขวดได้หลายขนาด โดยจะรับขวดได้ตั้งแต่ขนาดเล็ก 600 มิลลิลิตร ไปจนถึงขวดขนาดใหญ่ขนาด 2 ลิตร อีกทั้งมีแผงระบบควบคุมภายในเพื่อคัดกรองระดับน้ำในขวด ซึ่งจะต้องไม่มีน้ำและบนขวดจะต้องมีฉลาก เพราะการรับขวดน้ำพลาสติกเข้าเครื่องแลกขวดนั้น จะต้องผ่านการคัดกรองจากระบบว่าขวดนั้นเป็นพลาสติกประเภทใด มีน้ำหนักเท่าใดจากข้อมูลที่ถูกบันทึกไว้ในบาร์โค้ด โดยข้อมูลส่วนนี้จะถูกนำมาใช้ในการคำนวณเงินได้ต่อขวดสำหรับจ่ายให้กับสมาชิก ยกตัวอย่างเช่น[116] ขวดน้ำดื่มปกติหนัก 15 กรัม ถ้ามีน้ำหนักมากกว่านั้นแปลว่าผู้ซื้อดื่มน้ำไม่หมด ทำให้เครื่องแลกขวดจะไม่รับเข้าระบบ แต่ถ้ามีน้ำหนักเป็นไปตามเงื่อนไข ระบบจะรับขวดแล้วจัดเก็บลงสายพานที่เชื่อมต่อเข้าสู่ถุงจัดเก็บด้านใน โดยขวดน้ำ 1 ขวดเล็ก จะคิดเป็นเงินสะสมได้ 20 สตางค์

---

[115] รัสรินทร์ ธีรศรีทวีสิน, ตู้หยอดขวดรีไซเคิล [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.mbainnovationram.com/pdf/5914980039.pdf [21 มีนาคม 2564]

[116] MGR Online, SuperSci: หยอดปุ๊บดูดปั๊บ "เครื่องรับซื้อขวดอัตโนมัติ" เอาใจคนรักสิ่งแวดล้อม [ออนไลน์], มิถุนายน 2559. แหล่งที่มา: https://mgronline.com/science/detail/9590000046676 [21 มีนาคม 2564]

การใช้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติในประเทศไทยส่วนใหญ่จะนำมาใช้ร่วมกับกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ อาทิ กิจกรรมส่งเสริมการตลาด เช่น สามารถใช้แทนเงินสดเพื่อซื้อสินค้า เก็บสะสมแต้มแลกของรางวัล หรือไปจนถึงการบริจาคเพื่อการกุศล เป็นต้น สำหรับการใช้งานเครื่องแลกขวดอัตโนมัติ[117] จะเริ่มจากหน้าจอ LED ที่มีระบบสัมผัสพร้อมเสียงอธิบายการใช้งานได้ 2 ภาษา คือ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับการใช้บริการของกลุ่มลูกค้าที่หลากหลาย พร้อมทั้งมีเมนูแสดงการใช้ ได้แก่ การสะสมแต้มสมาชิกและการบริจาค สำหรับเมนูการสะสมแต้ม ผู้ใช้จะต้องลงทะเบียนสมาชิกด้วยหมายเลขโทรศัพท์และรหัสผ่านตัวเลข 6 ตัว โดยผู้ใช้สามารถเริ่มต้นการใช้งานด้วยการใส่หมายเลขโทรศัพท์ที่ได้สมัครสมาชิกไว้ และกดเลือกเมนูสำหรับการหยอดขวด จากนั้นผู้ใช้นำขวดพลาสติกใส PET[118] ใส่ลงในช่องรับสินค้า โดยการพลิกขวดหันด้านบาร์โค้ดขึ้นให้เห็นในหน้าจอ และให้ตรงกับเครื่องจับภาพ (Scanner) เพื่อตรวจจับบาร์โค้ด

ภาพที่ 5 : กระบวนการใช้งานเครื่องแลกขวดอัตโนมัติ

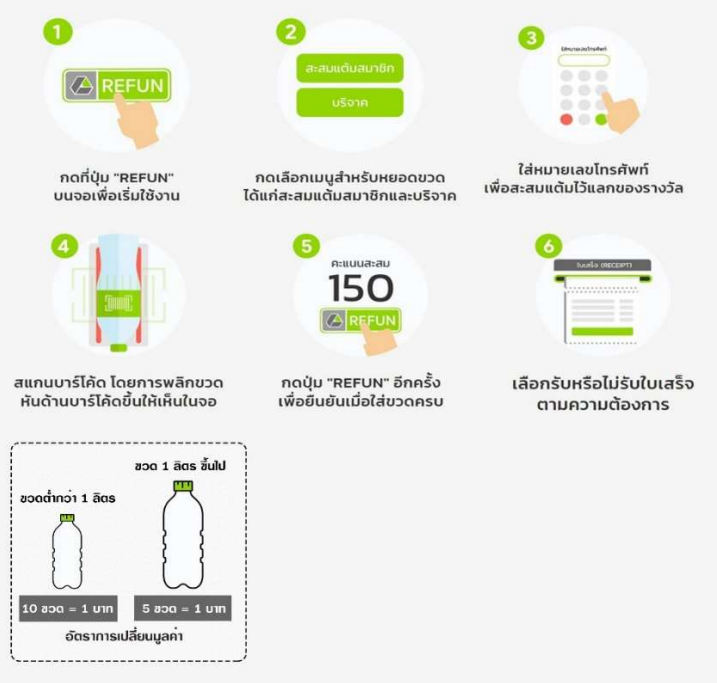

แหล่งที่มา : บริษัท รีฟัน จำกัด

---

[117] บริษัท รีฟัน จำกัด, ตู้รับคืนขยะรีไซเคิลอัตโนมัติ [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.refun.com/refun-machine/ [21 มีนาคม 2564]

[118] ขวดพลาสติกใส PET ที่เครื่องแลกขวดอัตโนมัติรับ ได้แก่ ขวดน้ำดื่ม น้ำอัดลม น้ำชา น้ำหวานต่าง ๆ โดยต้องเป็นชนิดสีใสเท่านั้นและจะไม่รับขวดพลาสติก PET ที่เป็นสีต่าง ๆ โดยอาจสังเกตได้จากฉลากที่บอกข้อมูลหรือบนตัวขวดด้านล่างที่จะมีสัญลักษณ์ PET หรือหมายเลข 1 หากเป็นสิ่งของที่นอกเหนือจากขวดพลาสติกใส เครื่องจะไม่รับเข้าไป และหากเข้าไปแล้วมีสิ่งแปลกปลอมเครื่องจะคืนกลับมาทางเดิมพร้อมขึ้นไฟสถานะสีแดง นอกจากนี้ พลาสติกใส PET ที่ไม่มีบาร์โค้ดก็จะไม่สามารถหยอดเครื่องแลกขวดอัตโนมัติได้

เมื่อทำการใส่ขวดพลาสติกจนครบ หลังจากนั้นเครื่องแลกขวดจะทำการตรวจสอบเพื่อเปลี่ยนเป็นมูลค่า ซึ่งจะมีการบอกข้อมูลการคิดมูลค่าของขวดพลาสติก PET ที่รับเข้าไป โดยอัตราการเปลี่ยนมูลค่า คือ พลาสติกใสขวดเล็ก (ต่ำกว่า 1 ลิตร) จำนวน 10 ขวด เท่ากับ 1 บาท และขวดพลาสติกใหญ่ (มากกว่า 1 ลิตร) จำนวน 5 ขวด เท่ากับ 1 บาท และสุดท้ายผู้ใช้สามารถเลือกที่จะรับหรือไม่รับใบเสร็จได้ตามความต้องการ

หากผู้ใช้เลือกเมนูที่สะสมคะแนน คะแนนที่ได้จากการแลกขวดจะถูกเก็บสะสมในบัญชีของผู้ใช้ และเมื่อสะสมคะแนนจนครบ ผู้ใช้สามารถนำคะแนนสะสมไปแลกเป็นของรางวัลต่าง ๆ ได้ โดยสามารถกดแลกของรางวัลได้ที่หน้าเครื่องแลกขวดอัตโนมัติ ซึ่งเจ้าของเครื่องแลกขวดอัตโนมัตินั้นจะกำหนดรางวัลและเกณฑ์การแลกของรางวัลได้ตามต้องการว่าจะต้องใช้กี่คะแนนเพื่อแลกเป็นของรางวัล และสำหรับขวดพลาสติก PET ที่รับมานั้นจะถูกรวบรวมผ่านรูปแบบการรีไซเคิลในพื้นที่นั้น ๆ หรือขายให้ผู้รับซื้อของเก่า จากนั้นจะถูกนำส่งเข้าโรงงานรีไซเคิลต่อไป เพื่อนำไปผลิตเป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อาทิ เสื้อผ้า ผ้าบุรถ ใยสังเคราะห์สำหรับยัดเสื้อกันหนาว ตุ๊กตา ผ้าห่ม และพรม เป็นต้น

ในช่วงที่ผ่านมาได้มีผู้ประกอบการในประเทศไทยรายใหญ่หลายรายที่ได้นำเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมาใช้ โดยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มธุรกิจที่ต้องการสร้างความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมและเห็นความสำคัญของการคัดแยกขยะ ซึ่งจะมีการรณรงค์จัดทำเป็นโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (CSR) ของแต่ละบริษัท โดยสำหรับในวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาโครงการ “ขวด แลก ยิ้ม” ของบริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน)[119] รวมถึงข้อปฏิบัติทางภาษีสำหรับโครงการนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

โครงการ “ขวด แลก ยิ้ม” เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการรับคืนขวดพลาสติกรีไซเคิล PET โดยการใช้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติ (Reverse Vending Machine) มารับขวดพลาสติกที่เหลือใช้ที่ติดตั้งภายในสถานีบริการน้ำมัน PTT Station เพื่อจูงใจให้ผู้บริโภคมาร่วมกันแยกขยะและเพื่อกระตุ้นให้เกิดการรับรู้มูลค่าของขยะรีไซเคิลมากขึ้น อีกทั้งสถานีบริการน้ำมัน PTT Station จะมีรายได้จากการขายขยะจากขวดพลาสติก PET เพื่อนำไปสร้างสาธารณประโยชน์ให้กับสังคมชุมชนต่อไป ทั้งนี้การจัดทำโครงการนี้ก็เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิด PTT Living Community ที่มุ่งให้สถานีบริการน้ำมัน PTT Station เป็นศูนย์กลางในการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน นอกจากนี้โครงการดังกล่าวจะใช้ร่วมกับกระบวนการส่งเสริมการขายเพื่อเพิ่มยอดขายให้สถานีบริการน้ำมันอีกด้วย ซึ่งเครื่องแลกขวดอัตโนมัติที่นำมาใช้นั้นจะมีคุณสมบัติ

---

[119] บริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน) หรือ PTTOR เป็นบริษัทย่อยของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) (แปรรูปมาจาก การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย) โดยได้ปรับโครงสร้างและโอนกิจการของหน่วยธุรกิจน้ำมันออกมา พร้อมจัดตั้งเป็นบริษัท ในปี พ.ศ. 2561

เช่น สามารถรับขวดพลาสติกใสประเภท PET เท่านั้น และจะรับขวดพลาสติกขนาดได้ไม่เกิน 2 ลิตร และสำหรับรูปแบบการใช้งานจะเป็นการบริจาคและการสะสมแต้มเพื่อใช้เป็นส่วนลดหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่องค์กรต้องการได้ สำหรับเครื่องแลกขวดอัตโนมัติที่ได้มานั้น ปัจจุบันทางบริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน) ทำการเช่ามาจากบริษัทอื่น โดยลักษณะจะเป็นการเช่ารายเดือน แต่ในอนาคตอาจจะเป็นการซื้อมา และรายได้จากการขายขวดพลาสติกจากเครื่องแลกขวดอัตโนมัตินั้น จะขายให้กับบริษัทที่รับซื้อขวดพลาสติก แต่แนวทางในอนาคตจะทำการขายขวดพลาสติกให้กับ บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) (PTTGC) เพื่อนำมาใช้เป็นวัตถุดิบ (Feedstock) โดยขายในราคาอ้างอิงจากราคาตลาด

ภาพที่ 6[120] : เครื่องแลกขวดอัตโนมัติ โครงการ “ขวด แลก ยิ้ม” บริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน)

แหล่งที่มา : BrandAge Online [ออนไลน์], 13 มีนาคม พ.ศ. 2563

สำหรับการสะสมคะแนน ลูกค้าจะต้องทำการลงทะเบียนโดยใส่ชื่อ เบอร์โทรศัพท์ และรหัสผ่าน เพื่อสะสมคะแนนและใช้เป็นส่วนลดหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่องค์กรต้องการได้ โดยข้อมูลลูกค้าจะถูกเก็บและจะมีการสะสมแต้มโดยแลกเป็นส่วนลดเครื่องดื่มร้าน Café Amazon ตามสาขาที่เข้าร่วมรายการ และสำหรับการบริจาคลูกค้าไม่ต้องลงทะเบียนเพื่อสะสมแต้มเพราะจะไม่ทราบว่าลูกค้าจะหยอดจำนวนขวดพลาสติกเท่าไหร่ โดยมีขั้นตอนตามภาพดังนี้

[120] BrandAge Online, PTT Station สถานีบริการน้ำมันรักษ์โลก กับระบบจัดการปัญหาลดขยะเพื่อเพิ่มรอยยิ้ม [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.brandage.com/article/17190/PTT-Station [21 มีนาคม 2564]

ภาพที่ 7 : ขั้นตอนและกระบวนการ การใช้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติ โครงการ “ขวด แลก ยิ้ม”

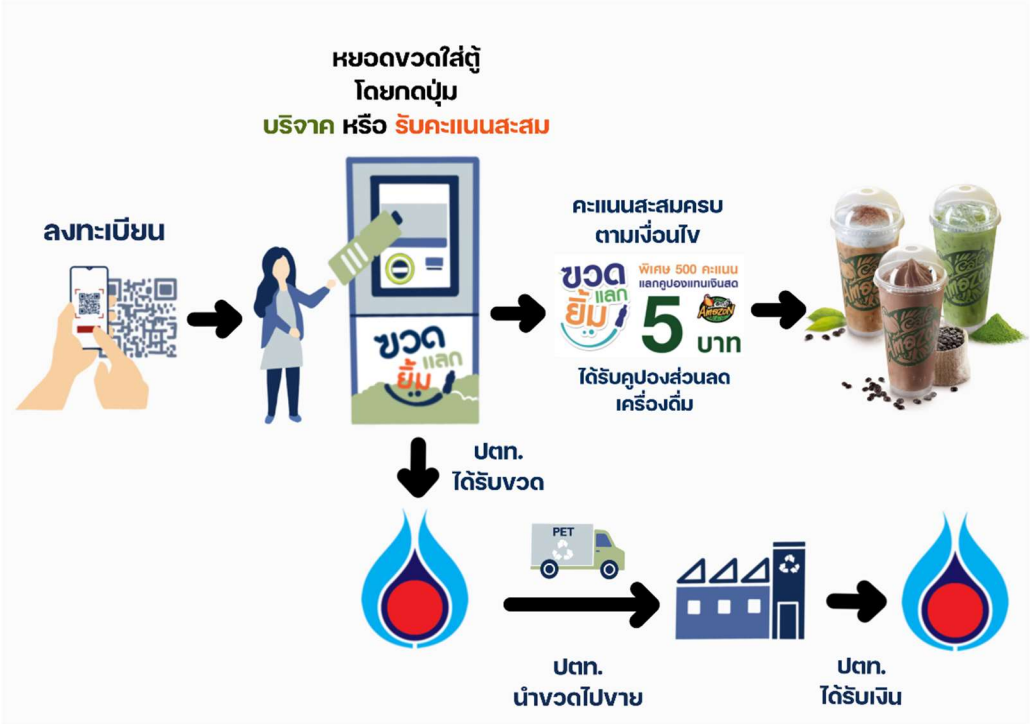

แหล่งที่มา : จัดทำโดยผู้เขียน

โดยมูลค่าแต้มจากการสะสมขวดพลาสติกจะมีดังนี้

1. ขวดพลาสติกใส PET ขนาดต่ำกว่า 1 ลิตร เท่ากับ 50 แต้ม ต่อขวด

2. ขวดพลาสติกใส PET ขนาดตั้งแต่ 1 ลิตรขึ้นไป เท่ากับ 100 แต้ม ต่อขวด

เมื่อสะสมครบ 500 แต้ม สามารถแลกส่วนลด 5 บาท สำหรับเครื่องดื่มที่ร้าน Café Amazon สาขาที่ร่วมรายการ โดยลูกค้าสามารถแลกเป็นคูปองเงินสดได้ที่เครื่องแลกขวดอัตโนมัติ นอกจากนี้แนวทางในอนาคตจะทำเป็นคูปองสำหรับแลกของพรีเมี่ยม เช่น ตุ๊กตา Godji หรือเสื้อรักษ์โลกเส้นใยรีไซเคิลได้ เมื่อคะแนนครบตามเงื่อนไข เป็นต้น

ข้อปฏิบัติทางภาษีสำหรับโครงการนี้

จากข้อเท็จที่ บริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน) เช่าเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมาจากบริษัทอื่นเพื่อใช้ในโครงการ “ขวด แลก ยิ้ม” โดยตั้งไว้ที่สถานีบริการน้ำมัน PTT Station โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคแยกขยะ โดยจะให้ลูกค้าของสถานีบริการน้ำมันนำขวดพลาสติกมาหยอดใส่เครื่องแลกขวด ซึ่งเป็นการรับคืนขยะรีไซเคิล ทั้งนี้ เพื่อเป็นการตอบแทนที่ลูกค้าแยกขยะดังกล่าว บริษัท PTTOR จะให้คูปองส่วนลดร้านค้า Café Amazon สำหรับลูกค้าที่ลงทะเบียนสะสมแต้มไว้ กรณีดังกล่าวจึงเป็นการจัดหาเครื่องแลกขวดอัตโนมัติซึ่งเป็นเทคโนโลยีใหม่มาให้ลูกค้าสถานีบริการน้ำมัน ได้แยกขยะโดยใช้ร่วมกับกระบวนการส่งเสริมการขาย ซึ่งส่งผลให้ บริษัท PTTOR บริหารจัดการขยะในสถานีบริการน้ำมันได้ง่ายและเป็นระบบมากขึ้น และช่วยเพิ่มลูกค้าให้สถานีบริการน้ำมันอีกด้วย โครงการดังกล่าวจึงถือเป็นส่วนหนึ่งของกิจการสถานีบริการน้ำมันและถือเป็นการส่งเสริมการขาย โดยจะมีภาระภาษีโดยแยกเป็น 4 กรณี ดังนี้

1. ภาระภาษีกรณีจัดทำโครงการ “ขวด แลก ยิ้ม” (การเช่า/ซื้อเครื่องแลกขวดจากบริษัทอื่น)

1.1 ปัจจุบัน : บริษัท PTTOR เช่าเครื่องแลกขวดอัตโนมัติจากบริษัทอื่น

(1) ภาษีเงินได้นิติบุคคล : ค่าเช่าที่บริษัท PTTOR จ่ายให้แก่บริษัทในการเช่าเครื่องแลกขวดมาใช้ในโครงการ “ขวด แลก ยิ้ม” ถือเป็นรายจ่ายเพื่อหากำไรหรือเพื่อกิจการโดยเฉพาะไม่เป็นรายจ่ายต้องห้าม จึงถือเป็นรายจ่ายในการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลได้[121]

(2) ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย : ค่าเช่าเครื่องแลกขวดถือเป็นค่าเช่าที่อยู่ในบังคับต้องหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 5 ดังนั้น เมื่อบริษัท PTTOR จ่ายค่าเช่า บริษัท PTTOR จะต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 5 ของค่าเช่า และต้องออกใบรับรองภาษีหัก ณ ที่จ่ายแก่บริษัทดังกล่าวด้วย[122]

(3) ภาษีมูลค่าเพิ่ม : การเช่าเครื่องแลกขวดถือเป็นการรับบริการที่อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 7 เมื่อบริษัท PTTOR ถูกเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม บริษัท PTTOR สามารถนำภาษีซื้อจากการเช่าเครื่องแลกขวด ซึ่งเป็นรายจ่ายเพื่อหากำไรหรือเพื่อกิจการโดยเฉพาะมาใช้เป็นภาษีซื้อในการคำนวณภาษีมูลค่าเพิ่มได้[123]

---

[121] มาตรา 65 และมาตรา 65 ตรี แห่งประมวลรัษฎากร

[122] ข้อ 6 ของคำสั่งกรมสรรพากรที่ ท.ป. 4/2528 สั่ง ณ วันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2528

[123] มาตรา 77/1 (10), มาตรา 77/2, มาตรา 82/5 แห่งประมวลรัษฎากร และข้อหารือกรมสรรพากรเลขที่ กค 0702/6328 ลงวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2552

1.2 อนาคต : บริษัท PTTOR จะซื้อเครื่องแลกขวดอัตโนมัติจากบริษัทอื่น

(1) ภาษีเงินได้นิติบุคคล : การที่บริษัท PTTOR ซื้อเครื่องแลกขวดจากบริษัทมาเพื่อใช้ในโครงการ “ขวด แลก ยิ้ม” บริษัท PTTOR จะต้องนำเครื่องแลกขวดมาบันทึกเป็นรายการสินทรัพย์ของบริษัท ซึ่งค่าใช้จ่ายการซื้อเครื่องแลกขวดถือเป็นรายจ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเพื่อการดำเนินงานอันถือเป็นรายจ่ายเพื่อการลงทุน บริษัท PTTOR จึงมีสิทธินำมูลค่าของเครื่องแลกขวดดังกล่าวมาหักเป็นรายจ่ายในรูปค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาได้[124]

(2) ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย : การซื้อขายสินค้าไม่อยู่ในบังคับหักภาษี ณ ที่จ่าย ดังนั้น เมื่อบริษัท PTTOR จ่ายค่าซื้อเครื่องแลกขวด บริษัท PTTOR จึงไม่มีหน้าที่หักภาษี ณ ที่จ่ายแต่อย่างใด[125]

(3) ภาษีมูลค่าเพิ่ม : การซื้อเครื่องแลกขวดจากบริษัท ถือเป็นการซื้อสินค้าที่อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ในอัตราร้อยละ 7 ดังนั้น เมื่อบริษัท PTTOR ถูกเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม บริษัท PTTOR สามารถนำภาษีซื้อที่เกิดจากรายจ่ายในการซื้อเครื่องแลกขวด ซึ่งเป็นรายจ่ายเพื่อหากำไรหรือเพื่อกิจการโดยเฉพาะมาถือเป็นภาษีซื้อในการคำนวณภาษีมูลค่าเพิ่มได้[126]

2. ภาระภาษีกรณีบริษัท PTTOR ได้รับขวดพลาสติก

การที่ลูกค้าที่ลงทะเบียนเพื่อสะสมคะแนนรับคูปองส่วนลดร้านค้า Café Amazon และลูกค้าที่บริจาคขวดได้หยอดขวดใส่เครื่องแลกขวดอัตโนมัตินั้น ถือเป็นการนำขยะมาทิ้งใส่เครื่องแยกขยะที่บริษัท PTTOR ได้จัดหาไว้เพื่อทิ้งขวดพลาสติกโดยเฉพาะ ดังนั้น การที่บริษัท PTTOR ได้รับขวดพลาสติกมาจากลูกค้าจึงไม่มีรายได้จากการขายสินค้าหรือให้บริการ เนื่องจากไม่ใช่รายได้จากกิจการและไม่ใช่เงินได้พึงประเมิน[127] จึงไม่มีภาระภาษี ซึ่งจะสอดคล้องกับทางบัญชีที่ไม่ได้มีการบันทึกรายการดังกล่าวในทางบัญชีแต่อย่างใด

3. ภาระภาษีกรณีลูกค้าสะสมคะแนนครบตามเงื่อนไขและได้รับคูปองส่วนลดหรือสินค้าพรีเมี่ยม

3.1 ปัจจุบัน : ลูกค้านำคูปองส่วนลดไปใช้ในร้านค้า Café Amazon

---

[124] มาตรา 65 ทวิ แห่งประมวลรัษฎากรและมาตรา 4 (5) ของพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 145 พ.ศ. 2527

[125] คำสั่งกรมสรรพากรที่ ท.ป. 4/2528 สั่ง ณ วันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2528

[126] มาตรา 77/1 (9), มาตรา 77/2 และมาตรา 82/5 แห่งประมวลรัษฎากร

[127] มาตรา 39 และมาตรา 65 แห่งประมวลรัษฎากร

(1) ภาษีเงินได้นิติบุคคล : การที่ลูกค้าซื้อเครื่องดื่ม Amazon โดยใช้คูปองส่วนลดนั้น ส่วนลดดังกล่าวถือเป็นส่วนลดขณะขายสินค้า บริษัท PTTOR สามารถนำราคาเครื่องดื่มหักด้วยส่วนลดไปถือเป็นรายได้เพื่อคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลได้[128]

(2) ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย : บริษัท PTTOR จ่ายส่วนลดให้แก่ลูกค้า Amazon ซึ่งเป็นผู้บริโภคโดยตรง โดยมิได้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำไปขายต่อ บริษัท PTTOR จึงไม่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายแต่อย่างใด[129]

(3) ภาษีมูลค่าเพิ่ม : การที่บริษัท PTTOR แจกคูปองส่วนลดให้แก่ลูกค้า Amazon เพื่อใช้เป็นส่วนลดเงินสดในการซื้อเครื่องดื่ม Amazon ถือเป็นส่วนลดที่บริษัท PTTOR ลดให้ลูกค้าในขณะขายสินค้า ไม่ต้องนำมารวมเป็นฐานภาษี เพื่อคำนวณภาษีมูลค่าเพิ่ม ดังนั้นในการออกใบกำกับภาษีให้ใช้ราคาสินค้าหักด้วยส่วนลดเป็นมูลค่าของฐานภาษี โดยแสดงให้เห็นไว้ชัดแจ้งว่าได้มีการหักส่วนลดไว้แล้ว ทั้งนี้บริษัท PTTOR สามารถออกเป็นใบกำกับภาษีอย่างย่อได้ แต่หากลูกค้าร้องขอใบกำกับภาษีเต็มรูป บริษัท PTTOR มีหน้าที่ต้องออกให้แก่ลูกค้า[130]

3.2 อนาคต : ลูกค้านำคูปองเพื่อแลกสินค้าพรีเมี่ยม

(1) ภาษีเงินได้นิติบุคคล : บริษัท PTTOR ต้องนำต้นทุนสินค้าพรีเมี่ยม (เช่น ตุ๊กตา Godji หรือ เสื้อรักษ์โลกเส้นใยรีไซเคิล) ที่ลูกค้าใช้สิทธิสะสมแต้มแลกรับฟรีตามโครงการ มาถือเป็นรายจ่ายทางภาษีในเดือนที่บริษัท PTTOR ได้รับสินค้า[131]

(2) ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย : บริษัท PTTOR ให้ของพรีเมี่ยม (เช่น ตุ๊กตา Godji หรือ เสื้อรักษ์โลกเส้นใยรีไซเคิล) แก่ลูกค้าที่สะสมคะแนนครบตามเงื่อนไขจะไม่มีภาระภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่ายเช่นเดียวกับข้อ 3.1 (2)

(3) ภาษีมูลค่าเพิ่ม : กรณีที่ลูกค้านำคะแนนสะสมจากการหยอดขวดที่เครื่องแลกขวดมาแลกรับของพรีเมียมโดยที่ไม่ต้องชำระเงิน เมื่อบริษัท PTTOR ส่งมอบสินค้าให้แก่ลูกค้า จึงเข้า

---

[128] มาตรา 65 แห่งประมวลรัษฎากร

[129] ข้อ 12/2 ของ คำสั่งกรมสรรพากรที่ ท.ป. 4/2528 สั่ง ณ วันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2528 และ คำสั่งกรมสรรพากรที่ ป. 118/2545 สั่ง ณ วันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 และข้อหารือกรมสรรพากรเลขที่ กค 0811/ก.949 ลงวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2545

[130] มาตรา 79 (1) แห่งประมวลรัษฎากร และข้อหารือกรมสรรพากรเลขที่ กค 0706/พ./2334 ลงวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2549

[131] มาตรา 65 แห่ง ประมวลรัษฎากร

ลักษณะเป็นการขายสินค้า ดังนั้นบริษัท PTTOR มีหน้าที่ต้องเสียและนำส่งภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 7 ของราคาต้นทุนสินค้าที่ได้ซื้อมา แต่ไม่ต้องจัดทำใบกำกับภาษี[132]

4. ภาระภาษีกรณีบริษัท PTTOR นำขวดไปขายแก่บริษัทอื่นหรือบริษัท PTTGC

(1) ภาษีเงินได้นิติบุคคล : หากบริษัท PTTOR ขายขวดพลาสติกที่ใช้แล้วให้แก่บริษัทอื่นหรือขายให้กับบริษัท PTTGC บริษัท PTTOR จะต้องนำรายได้จากการขายขวดตามราคาตลาด ณ วันที่ขายมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ในรอบระยะเวลาบัญชีที่ได้ส่งมอบขวด[133]

(2) ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย : การขายสินค้าไม่อยู่ในบังคับต้องหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย[134]

(3) ภาษีมูลค่าเพิ่ม : หากบริษัท PTTOR ขายขวดพลาสติกที่ใช้แล้วให้แก่บริษัทอื่นหรือบริษัท PTTGC เข้าลักษณะเป็นการขายสินค้าที่อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละ 7 ของค่าสินค้า ดังนั้นบริษัท PTTOR จะต้องเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากการขายขวดดังกล่าวและออกใบกำกับภาษีให้แก่บริษัทอื่นหรือบริษัท PTTGC ทุกครั้งที่มีการขายขวด[135]

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า การนำนวัตกรรมทางเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกด้วยการใช้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติเป็นการส่งเสริมการคัดแยกขยะโดยผู้บริโภคที่จะสามารถช่วยแก้ปัญหาการจัดการขยะในประเทศไทยและสามารถทำให้ผู้บริโภคตระหนักถึงการคัดแยกขยะพลาสติกที่สามารถนำกลับมารีไซเคิลได้ อีกทั้งการใช้เครื่องแลกขวดอัตโนมัตินั้นเป็นการคัดแยกขยะอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีระบบคัดกรองขวดอัตโนมัติ ไม่ต้องใช้แรงงานคนในการคัดแยกขวดพลาสติกออกมา และสามารถบีบอัดขวดพลาสติกได้อัตโนมัติทำให้เก็บรวบรวมขวดพลาสติกได้ในปริมาณมากที่สามารถบรรจุขวดได้ถึง 200 ใบต่อถุงจัดเก็บ[136] และนอกจากนี้ยังช่วยลดการปนเปื้อนของสารเคมีที่ไม่พึงประสงค์ได้อีกด้วย

---

[132] มาตรา 77/1 (8), มาตรา 9 ทวิ และมาตรา 79 แห่งประมวลรัษฎากร และข้อ 2 (10) ของ คำสั่งกรมสรรพากรที่ ป. 86/2542 สั่ง ณ วันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2542 และข้อหารือกรมสรรพากรเลขที่ กค 0706/863 ลงวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2546

[133] มาตรา 65 และมาตรา 65 ทวิ (4) แห่งประมวลรัษฎากร

[134] คำสั่งกรมสรรพากรที่ ท.ป. 4/2528 สั่ง ณ วันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2528

[135] มาตรา 77/1 (9), มาตรา77/2 (1), มาตรา 78 และมาตรา 86 แห่งประมวลรัษฎากร

[136] กสิกรไทย, “Customer Experience,” วารสาร SME Inspired, ฉบับที่ 12, (เมษายน 2561): หน้า 5.

สำหรับผู้ประกอบการที่นำเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมาใช้นั้น สามารถกำหนดรูปแบบกิจกรรมการตลาดได้ตามความต้องการเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคมาใช้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติมากขึ้น แต่กระนั้นจากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการที่นำเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมาใช้ในการสนับสนุนการคัดแยกขยะขวดพลาสติกยังไม่ได้รับการสนับสนุนที่เพียงพอจากภาครัฐ ทั้งที่การนำเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมาใช้นั้นเป็นการส่งเสริมการจัดการขยะขวดพลาสติกที่ถูกวิธีและเป็นระบบมากขึ้น กล่าวคือ สามารถนำมาเป็นเครื่องมือที่เข้ามาช่วยรวบรวมขวดพลาสติกจากแหล่งต้นทางและส่งต่อให้กับโรงงานรีไซเคิลต่อไป เพราะวัตถุประสงค์ของการนำเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมาใช้ ก็เพื่อนำมาทดแทนแรงงานคนในการคัดแยกขยะขวดน้ำพลาสติก โดยเปลี่ยนให้ผู้คัดแยกขยะเหล่านี้เป็นผู้บริโภคเองมากกว่าที่จะเป็นหน้าที่ของภาครัฐ เพื่อให้ทุกคนเกิดความตระหนักถึงการรีไซเคิลขวดพลาสติกในทุกระดับ นอกจากนี้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติยังทำขึ้นมาเพื่อรองรับกับผู้รับซื้อของเก่าด้วย กล่าวคือ ผู้รับซื้อขยะจะมีความมั่นใจว่าถุงขยะที่ถูกรวบรวมมาจากเครื่องแลกขวดนี้ จะมีแต่ขยะขวดน้ำพลาสติกใส PET เท่านั้น เนื่องจากได้ผ่านการคัดกรองโดยระบบมาเรียบร้อยแล้ว อีกทั้งยังสามารถคำนวณเป็นราคารับซื้อต่อถุงได้ เนื่องจากเครื่องแลกขวดอัตโนมัติสามารถออกใบเสร็จที่มีการระบุว่าแต่ละถุงที่มีการบรรจุขวดเต็มแล้วนั้นมีกี่ขวด คำนวณแล้วเป็นจำนวนเงินเท่าใด โดยจะสรุปยอดทั้งหมด เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถเก็บไว้เป็นข้อมูลได้

แต่จากอุปสรรคที่การติดตั้งเครื่องแลกขวดอัตโนมัติในประเทศไทยยังไม่เป็นที่แพร่หลายที่จะนำมาช่วยในการแก้ไขปัญหาการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกได้ ทำให้ช่องทางในการคืนขวดน้ำพลาสติกของผู้บริโภคยังมีไม่เพียงพอ ส่งผลให้พฤติกรรมการทิ้งขยะขวดน้ำพลาสติกของผู้บริโภคยังเป็นการทิ้งลงในถังขยะที่อาจจะไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ทำให้ขยะเหล่านี้ถูกปนเปื้อนกับสารเคมีต่าง ๆ จนไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ ส่งผลให้ต้องนำไปกำจัดด้วยวิธีอื่นที่ไม่เหมาะสมจนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามมานั่นเอง

บทที่ 4
มาตรการกฎหมายภาษีเพื่อแก้ไขปัญหาการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ของประเทศนอร์เวย์

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา กลุ่มผู้คนต่าง ๆ ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญของการลำดับความสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อม (Environment Management Hierarchy) ส่งผลให้ทิศทางการจัดการขยะได้เปลี่ยนไปจากแต่ก่อนที่มุ่งเน้นการทิ้งหรือการฝังกลบ (Disposal) มากกว่าลดปริมาณขยะ (Waste Reduction) ซึ่งเป็นการลดปริมาณขยะจากต้นเหตุของปัญหาให้มากที่สุด โดยในหลายประเทศ ต่างก็ให้ความสำคัญและดำเนินการจัดการขยะได้ประสบผลสำเร็จ อาทิ สหภาพยุโรปได้ส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกมีระบบการจัดการขยะตามลำดับขั้นของการจัดการขยะอย่างยั่งยืน (Waste Management Hierarchy) โดยให้ภาครัฐมุ่งแสวงหาวิธีการที่จะป้องกันหรือหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดขยะหรือการก่อให้เกิดของเสีย (Waste Prevention) จากนั้นค่อยพิจารณาทางเลือกลำดับรองลงมาเมื่อเกิดขยะแล้ว ได้แก่ การนำวัสดุที่ถูกใช้แล้วหรือที่เหลือใช้นำกลับมาใช้ซ้ำหรือนำมาแปรสภาพเพื่อกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Reuse and Recycling) ให้มากที่สุด หรือการนำขยะไปแปลงเป็นพลังงาน โดยต้องพยายามหลีกเลี่ยงการนำขยะไปกำจัดด้วยการเผาหรือฝังกลบที่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากที่สุด (OECD, 1998) โดยสหภาพยุโรปได้กำหนดประเภทของเสียที่ต้องการได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษเพื่อลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น วัสดุบรรจุภัณฑ์ รถยนต์หมดสภาพ แบตเตอรี่และเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ โดยในปัจจุบันหลายประเทศในสหภาพยุโรปสามารถนำวัสดุบรรจุภัณฑ์กลับมาแปรสภาพเพื่อนำกลับมาใช้ได้มากกว่าร้อยละ 50[137] และเพื่อที่จะบรรลุแนวทางการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์ประเภทเครื่องดื่ม รัฐบาลในสหภาพยุโรปจึงได้นำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในตลาดบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง ได้แก่ หลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility) การใช้ระบบมัดจำ (Deposit Refund System) และการจัดเก็บภาษีผลิตภัณฑ์ (Packaging Taxes) โดยจะนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการออกกฎหมายการจัดการบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม ซึ่งเนื้อหาในบทนี้จึงเป็นการศึกษาถึงกฎหมายการจัดการปัญหาขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มในประเทศนอร์เวย์ เพื่อนำมาพิจารณาถึงวิธีการที่จะเป็นประโยชน์สำหรับประเทศไทยที่จะพัฒนาแนวทางและระบบบริหารจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มพลาสติกให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

---

[137] สุปราณี ศิริอาภานนท์, “แนวทางการบริหารจัดการขยะรีไซเคิล: ประสบการณ์ต่างประเทศกับการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย,” วารสารรัฐฐาภิรักษ์ 60, 1 (มกราคม-เมษายน 2561): หน้า 107.

4.1 ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปริมาณขยะและการนำกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ของขยะขวดน้ำพลาสติกในประเทศนอร์เวย์

จากรายงานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องขยะพลาสติกประเภทบรรจุภัณฑ์แบบขวด ระบุว่าในปี ค.ศ. 2016 ทั่วทั้งโลกได้ผลิตขวดน้ำพลาสติกใหม่เป็นจำนวน 480 พันล้านใบ โดยขวดพลาสติกส่วนใหญ่ถูกผลิตขึ้นมาจากพลาสติกประเภท polyethylene terephthalate (PET) และถูกนำมาใช้สำหรับบรรจุผลิตภัณฑ์ประเภทน้ำอัดลมและน้ำดื่ม นอกจากนี้ในรายงาน Euromonitor International's global packaging trends report ประมาณการไว้ว่าภายในปี ค.ศ. 2021 จะมีปริมาณขวดน้ำพลาสติกเพิ่มขึ้นถึงจำนวน 583 พันล้านขวด และจากข้อมูลในปี ค.ศ. 2016 พบว่าในจำนวนขวดน้ำพลาสติกที่ถูกนำไปบริโภคมีเพียงครึ่งหนึ่งที่จะถูกรวบรวมนำกลับมารีไซเคิลและมีเพียงร้อยละ 7 ที่นำกลับมาแปรรูปเป็นขวดใหม่[138] โดยส่วนที่เหลือส่วนใหญ่จะจบลงที่การฝังกลบ การเผาทิ้ง หรือโยนทิ้งหลุดออกสู่สิ่งแวดล้อมในที่สุด จนกลายเป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตรวมทั้งผลกระทบอื่น ๆ อีกมากมาย ถึงแม้ว่าการรีไซเคิลอาจจะไม่ใช่ทางออกที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาขยะขวดน้ำพลาสติก แต่ก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะทำให้ปัญหาขยะขวดน้ำพลาสติกน้อยลงตราบใดที่มนุษย์ยังไม่สามารถที่จะหยุดผลิตและเลิกใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกประเภทชนิดใช้ครั้งเดียวได้ (Single-use packaging) ซึ่งจากปัญหาการใช้ขวดน้ำพลาสติกที่เพิ่มมากขึ้นทั่วโลกและความพยายามที่จะรวบรวมขวดน้ำพลาสติกที่ใช้แล้วกลับมารีไซเคิลเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ในหลายประเทศหันมาสนใจเรื่องการลดและคัดแยกขยะพลาสติกที่ต้นทาง และในประเทศนอร์เวย์ก็นับว่าเป็นอันดับต้น ๆ ของโลกในเรื่องของระบบรีไซเคิลขวดบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม โดยเฉพาะการจัดการกับขวดเครื่องดื่มพลาสติก ซึ่งในปี ค.ศ. 2018 ประเทศนอร์เวย์สามารถรีไซเคิลขวดน้ำดื่มพลาสติก PET ได้มากถึงร้อยละ 95.1[139] ทำให้ระบบการจัดการขวดพลาสติกของประเทศนอร์เวย์สามารถนำมาเป็นต้นแบบให้กับในหลายประเทศได้

---

[138] Sandra Laville and Matthew Taylor, A million bottles a minute: world's plastic binge 'as dangerous as climate change' [Online], June 2017. Available from: https://www.theguardian.com/environment/2017/jun/28/a-million-a-minute-worlds-plastic-bottle-binge-as-dangerous-as-climate-change?fbclid=IwAR0ho6Y0NHF5OO1gdEr0c6Jh14T0OegoKzs4T5BOnkwO7Pg54v3LpwFhnek [10 April 2021]

[139] Wai Kin Chung, "Waste management in Hong Kong: Feasibility of applying the Norwegian deposit return system for plastic bottles," (Master Theses, International Environment and Development Studies, Faculty of Landscape and Society, Norwegian University of Life Sciences, 2019), page 38.

จากข้อมูลสถิติของขยะพลาสติกในประเทศนอร์เวย์[140] พบว่าในแต่ละปีผลิตภัณฑ์พลาสติกมากกว่า 300,000 ตัน จะถูกนำเข้าสู่ตลาดประเทศนอร์เวย์ โดยในจำนวน 222,000 ตันของผลิตภัณฑ์พลาสติกทั้งหมดจะเป็นประเภทบรรจุภัณฑ์พลาสติก (plastic packaging) และอีกจำนวน 80,000 ตันจะเป็นผลิตภัณฑ์พลาสติกประเภทอื่น ๆ เช่น ของเล่นพลาสติกและเฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น โดยในแต่ละปีจะมีปริมาณการใช้ผลิตภัณฑ์พลาสติกในภาคครัวเรือนคิดเป็นจำนวน 20.5 กิโลกรัมต่อครัวเรือน นอกจากนี้ตามข้อมูลสถิติขยะพลาสติกในปี ค.ศ. 2018 พบว่ามีขยะบรรจุภัณฑ์พลาสติกจำนวน 113,000 ตันที่จะถูกนำไปรีไซเคิล (recycling) ส่วนขยะผลิตภัณฑ์พลาสติกอื่น ๆ ที่ไม่สามารถนำมารีไซเคิลได้ ส่วนใหญ่ในจำนวน 141,000 ตัน จะถูกนำไปเผา (incineration) เพื่อนำกลับมาใช้ทดแทนเป็นพลังงาน และอีกจำนวน 18,000 ตัน จะถูกนำไปกำจัดโดยการไปฝังกลบ (landfill) ดังรูปภาพที่แสดงด้านล่าง

ภาพที่ 8 : จำนวนปริมาณขยะพลาสติกและวิธีการกำจัดขยะพลาสติกในประเทศนอร์เวย์

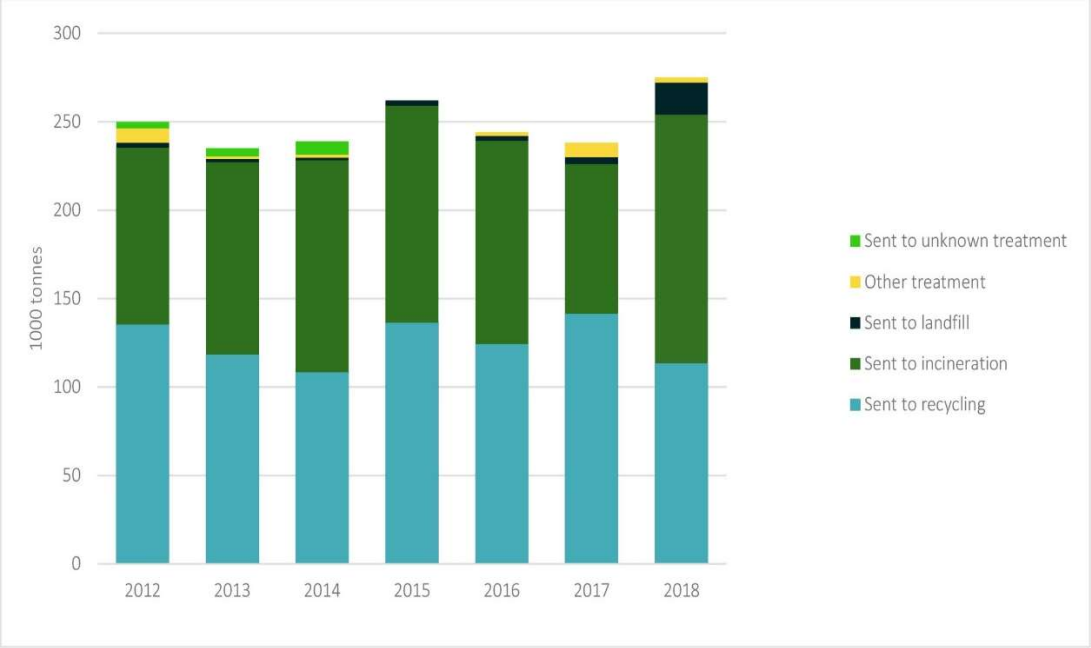

แหล่งที่มา : Statistics plastic in Norway analyzed by Deloitte 2020

[140] Deloitte, Reducing Plastic Pollution and Creating a True Circular Economy for Plastics through Extended Producer Responsibility: Analysis of the status and potential of EPR for plastics in Norway for WWF [Online], May 2020. Available from: https://www.wwf.no/assets/attachments/Report_Deloitte_AS_WWF.pdf [10 April 2021]

สำหรับระบบการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของประเทศนอร์เวย์นั้น ได้นำหลักการการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility : EPR) เข้ามาช่วยในการเรียกคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1) ประเทศนอร์เวย์ได้มีการจัดตั้งองค์กรความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Producer Responsibility Organization: PRO) ที่เรียกว่า Infinitum เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยความร่วมมือของอุตสาหกรรมเครื่องดื่มและอุตสาหกรรมค้าปลีก ที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงสิ่งแวดล้อมและกรมควบคุมมลพิษ เพื่อมาบริหารจัดการบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มภายหลังการบริโภค นอกจากนี้องค์กร Infinitum ยังเป็นผู้ดูแลให้กับผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้จำหน่ายสินค้า สำหรับเครื่องดื่มที่มีบรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียว (one-way beverage containers) ให้มาลงทะเบียนสินค้า รวมถึงจัดทำระบบการรับคืนขวด ขนส่ง คัดแยก ไปจนถึงโรงงานรีไซเคิลแบบครบวงจร[141]

2) ทั้งนี้องค์กร Infinitum จะมีการเก็บค่าธรรมเนียมในการบริหาร[142] (Administration fees) จากผู้ผลิตและผู้นำเข้า โดยคิดเป็นต่อหน่วยบรรจุภัณฑ์ตามโครงสร้างที่คำนวณจากต้นทุนในการเก็บรวบรวม คัดแยก ขนส่งเข้าสู่โรงงานรีไซเคิล ไปจนถึงการจัดการซากบรรจุภัณฑ์ นอกจากนี้องค์กร Infinitum จะกำหนดให้มีการรวบรวมบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มภายหลังการบริโภคผ่านการใช้ระบบมัดจำ (Deposit return scheme: DRS) ซึ่งผู้ผลิตและผู้นำเข้าเครื่องดื่มที่มีบรรจุภัณฑ์ไม่ว่าจะเป็นขวดพลาสติกรีไซเคิล ขวดแก้ว หรือกระป๋อง สามารถเข้าร่วมโครงการระบบมัดจำได้ ทำให้มีบริษัทผู้ผลิตและผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มหลายรายทั้งกลุ่มสินค้ารายเล็กและรายใหญ่ต่างยินดีเข้าร่วม ซึ่งรายได้หลักจากระบบมัดจำนี้จะประกอบไปด้วยค่าธรรมเนียมในการบริหารจัดการที่เรียกเก็บจากผู้ผลิตและผู้นำเข้า รายได้จากการขายซากผลิตภัณฑ์ และรายได้จากส่วนต่างเงินมัดจำที่ผู้บริโภคไม่ได้มาขอรับคืน เป็นต้น[143]

3) สำหรับผู้ผลิตและผู้นำเข้าเครื่องดื่ม หากต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการคืนขวด บริษัทผู้ผลิตและผู้นำเข้าจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมแรกเข้า (Entrance fee) เป็นจำนวนเงิน 10,000 NOK (38,485 บาท)[144] หลังจากนั้นบริษัทยังสามารถที่จะลงทะเบียนสินค้าตัวใหม่ได้

---

[141] BrandThink, รีไซเคิลแบบนอร์เวย์ ด้วยการสร้างมูลค่าให้ขวดพลาสติกทุกใบ [ออนไลน์], สิงหาคม 2563. แหล่งที่มา: https://www.brandthink.me/content/รีไซเคิลแบบนอร์เวย์-ด้ว [10 เมษายน 2564]

[142] Wai Kin Chung, “Waste management in Hong Kong: Feasibility of applying the Norwegian deposit return system for plastic bottles,” page 39.

[143] Ibid. page 52.

[144] ธนาคารแห่งประเทศไทย, อัตราแลกเปลี่ยนถัวเฉลี่ยที่ธนาคารพาณิชย์ใช้ซื้อขายกับลูกค้า [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/thai/_layouts/application/exchangerate/exchangerate.aspx [4 พฤษภาคม 2564]

โดยให้ข้อมูลที่จำเป็นของผลิตภัณฑ์ตัวนั้นเช่นเดียวกับข้อมูลที่ใช้สำหรับนำเข้าในตลาดของประเทศนอร์เวย์ ซึ่งปัจจุบันค่าธรรมเนียมการลงทะเบียนสำหรับสินค้าตัวใหม่อยู่ที่ 2,000 NOK (7,697 บาท)[145] และจะใช้เวลาประมาณ 6 สัปดาห์ในการปรับปรุงข้อมูลบาร์โค้ดเข้าสู่ระบบเครื่องแลกขวดอัตโนมัติและสำหรับการดำเนินการด้านระบบศุลกากรและสรรพาสามิตอีกด้วย ซึ่งสินค้าที่เข้าร่วมกับระบบนี้จะมีฉลากกำกับแจ้งให้ผู้ซื้อทราบ[146]

4) สำหรับบรรจุภัณฑ์ที่เข้าร่วมระบบนี้ องค์กร Infinitum จะเป็นผู้กำหนดมาตรฐานบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม เช่น บรรจุภัณฑ์จะต้องใช้พลาสติกชนิดเดียวกันทั้งฝา ขวด ฉลาก รวมถึงกาวที่ติดผนึกฉลากเพื่อให้ง่ายต่อการนำมารีไซเคิล โดยเฉพาะขวดพลาสติก PET ที่จะมีการกำหนดลักษณะวัสดุในแต่ละส่วนประกอบที่เคร่งครัด โดยผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าเครื่องดื่มต้องกรอกแบบฟอร์มข้อกำหนดทางเทคนิคสำหรับขวดพลาสติก PET โดยจะต้องระบุวัสดุที่ใช้ในแต่ละส่วนประกอบ เช่น ตัวขวด ฝาและฉลาก ดังนี้

ตารางที่ 2 : ประเภทวัสดุที่ใช้เป็นส่วนประกอบของขวดพลาสติก PET ที่ได้การยอมรับจากองค์กร Infinitum

ส่วนประกอบ/วัสดุที่ใช้	ที่ได้การยอมรับ	ที่ไม่ได้การยอมรับ
ฝาขวด (Cap)	HDPE, PP	Thermoset PS, PVC, Metal
วัสดุปิดผนึกชั้นใน (Liner material and additional sealing)	PE, EVA	PVC, Metal, Silicone
ตัวขวด (Bottle)	PET	Other than PET
วิธีการเคลือบขวด PET (Barrier)	Glaskin, bestPET	Coating, Scavengers, Additives
ฉลากและกาว (Label & glue)	Paper, OPP, Density lower than 1, water solvent glue (65°C), Recyclable HotMelt	PVC, PET, OPS, Self-adhesives (under conditions), Hot-melt, Heavy metal inks

แหล่งที่มา : Wai Kin Chung “Waste management in Hong Kong: Feasibility of applying the Norwegian deposit return system for plastic bottles” Master’s Thesis 2019

[145] เรื่องเดียวกัน.

[146] Wai Kin Chung, “Waste management in Hong Kong: Feasibility of applying the Norwegian deposit return system for plastic bottles,” page 39.

5) ในระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มก็เอื้อให้เกิดการจัดการจากทุกภาคส่วนตั้งแต่ผู้ผลิตถึงผู้บริโภค โดยเฉพาะผู้บริโภคที่ส่วนใหญ่มักจะละเลยในการแยกขยะ ดังนั้นประเทศนอร์เวย์ได้แก้ไขปัญหาเรื่องนี้โดยชักจูงให้ผู้บริโภคนำขวดที่ใช้เสร็จแล้วมาทิ้งในจุดที่กำหนดที่มีอยู่ทั่วประเทศเช่น การใช้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติหรือการคืนขวดแบบปกติได้ตามร้านค้าขายปลีกต่าง ๆ ภายในสถานีบริการน้ำมัน และย่านชุมชน ไม่ต่ำกว่า 15,000 จุด[147] เพื่อความสะดวกในการคืน โดยให้ผู้ซื้อสินค้าต้องจ่ายค่ามัดจำขวด และจะได้รับเงินคืนหลังจากนำขวดไปทิ้งยังจุดรับคืน โดยเครื่องแลกขวดอัตโนมัติจะอ่านข้อมูลบาร์โค้ดบนฉลากก่อนออกใบเสร็จเพื่อไปขอรับเงินคืน หากไม่นำใบเสร็จไปรับเงินคืน ค่ามัดจำก็จะหักเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลภายใน 14 วัน หลังจากสแกนบาร์โค้ดสินค้าหรือผู้บริโภคสามารถเลือกที่จะบริจาคเงินมัดจำให้กับองค์กรการกุศลต่าง ๆ ได้

6) สำหรับผู้จำหน่ายสินค้าหรือร้านค้าขายปลีกก็สามารถลงทะเบียนเข้าร่วมกับระบบรับคืนขวดนี้ได้ โดยจะทำหน้าที่เป็นจุดรวบรวมขวดเครื่องดื่มที่ใช้แล้วร่วมกับเครื่องแลกขวดอัตโนมัติเพื่อขนส่งเข้าสู่โรงงานรีไซเคิลต่อไป และจากข้อมูลการส่งคืนขวดในแต่ละงวด ผู้ค้าปลีกนอกจากจะได้รับค่ามัดจำคืนตามจำนวนขวดที่ส่งคืนแล้ว ผู้ค้าปลีกยังได้รับค่าธรรมเนียมในการจัดการ (Handling fee) เป็นการตอบแทนอีกด้วย[148] โดยสามารถสรุปได้ตามภาพที่แสดงด้านล่าง ดังนี้

ภาพที่ 9 : วงจรระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของประเทศนอร์เวย์

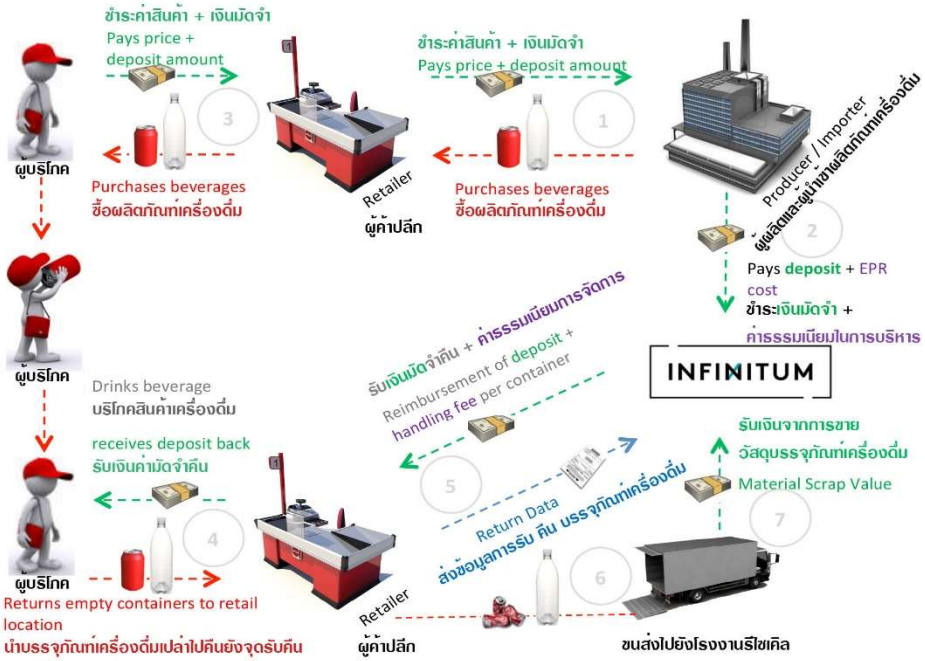

แหล่งที่มา : CM Consulting Inc. and Reloop Platform 2018

[147] การรับคืนบรรจุภัณฑ์จะใช้วิธีรับคืน โดยเครื่องแลกขวดอัตโนมัติร้อยละ 95 และวิธีรับคืนแบบปกติร้อยละ 5

[148] Wai Kin Chung, “Waste management in Hong Kong: Feasibility of applying the Norwegian deposit return system for plastic bottles,” page 37.

นอกจากนี้ภายใต้ระบบการคืนมัดจำบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของประเทศนอร์เวย์ (Norway's deposit return scheme) ยังมีผลทำให้การจัดเก็บภาษีผลิตภัณฑ์จากบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย กล่าวคือ รัฐบาลของประเทศนอร์เวย์ได้สร้างแรงจูงใจให้กลุ่มอุตสาหกรรมผู้ผลิตและผู้นำเข้าเครื่องดื่มผ่านการลดอัตราภาษีสิ่งแวดล้อมสำหรับบรรจุภัณฑ์ที่เข้าร่วมในระบบการคืนมัดจำขวดเครื่องดื่ม ซึ่งหากประสิทธิภาพในการจัดเก็บเป็นที่น่าพอใจหรือสามารถนำบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มกลับมารีไซเคิลได้มากเท่าไหร่ ผู้ผลิตและผู้นำเข้าเครื่องดื่มก็จะเสียภาษีสิ่งแวดล้อมน้อยลงเท่านั้น โดยอัตราภาษีสิ่งแวดล้อมจะขึ้นอยู่กับอัตราส่วนการรีไซเคิลของขวดในแต่ละปี อีกทั้งจะมีการกำหนดอัตราขั้นต่ำอยู่ที่ร้อยละ 25 ที่จะได้รับสิทธิลดอัตราภาษี และหากอัตราการรีไซเคิลมากกว่าร้อยละ 95 ก็จะได้รับการยกเว้นภาษีในฐานะที่ได้ร่วมมือในการรักษาสิ่งแวดล้อม และจากข้อมูลสถิติการเก็บรวบรวมขวดเพื่อนำมารีไซเคิลขององค์กร Infinitum ตั้งแต่ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1999 พบว่าจำนวนขวดเครื่องดื่มที่ได้ทำการเก็บรวบรวมมีมากขึ้นในทุกปี ดังรายละเอียดรูปภาพที่ 10 นอกจากนี้ยังพบว่าในปี ค.ศ. 2011 มีอัตราการรีไซเคิลของขวดน้ำพลาสติกมากกว่าร้อยละ 95 นั่นหมายความว่าภาษีสิ่งแวดล้อมสำหรับปีนั้นก็จะได้รับการยกเว้นไป และจากข้อมูลตามตารางที่ 3 จะแสดงถึงอัตราการรีไซเคิลขวดพลาสติก PET ในปี ค.ศ. 2018 ที่มีอัตรารีไซเคิลอยู่ที่ร้อยละ 95.1 ตามรายละเอียดที่แสดงด้านล่าง ดังนี้

ภาพที่ 10 : จำนวนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม (ล้านหน่วย) ที่เก็บรวมรวบได้ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1999 – 2017

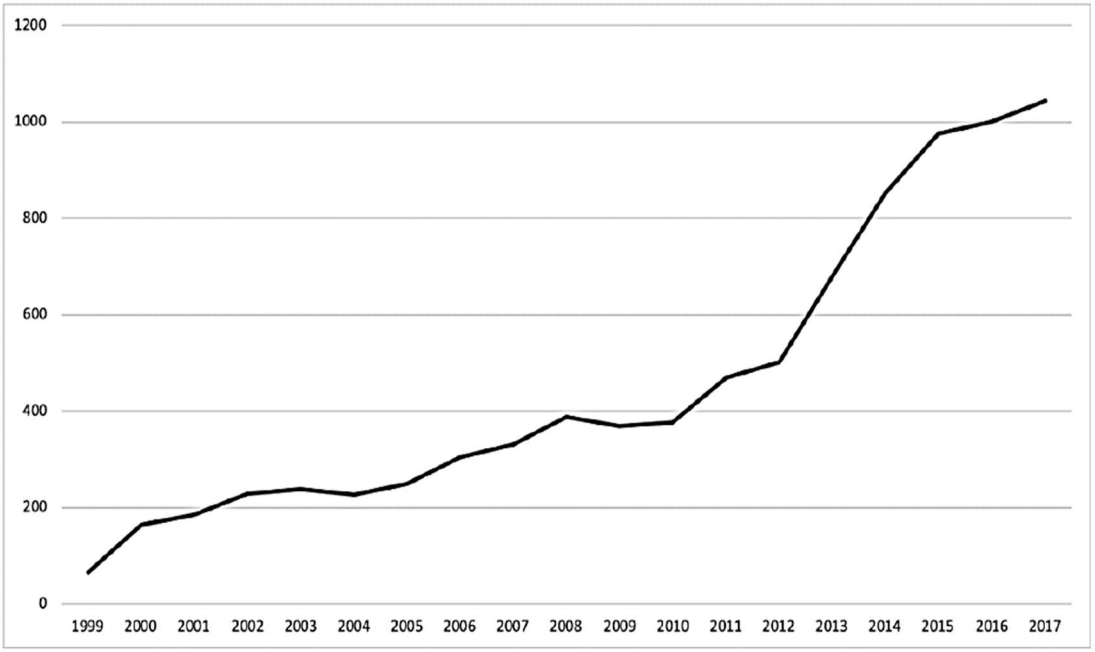

แหล่งที่มา : Wai Kin Chung "Waste management in Hong Kong: Feasibility of applying the Norwegian deposit return system for plastic bottles" Master's Thesis 2019

ตารางที่ 3 : ปริมาณการรีไซเคิลขวดพลาสติกประเภท PET ในปี ค.ศ. 2018[149]

	ขวดพลาสติก PET		
	(หน่วย)	(ตัน)	(ร้อยละ)
ปริมาณการรีไซเคิลทั้งหมด (Total recycled)	**614,040,974**	**22,070**	**95.10%**
- จากการรับคืนผ่านเครื่องแลกขวดอัตโนมัติ (Total returned via RVMs)	564,117,169	20,568	88.60%
- จากการแปรรูปเป็นพลังงานกลับมาใช้ (Energy recovery)	47,328,406	1,411	6.10%
- จากการนำไปรีไซเคิลในรูปแบบอื่น ๆ (Via other ways of recycling)	2,595,399	91	0.40%
ปริมาณที่ไม่ได้รีไซเคิลทั้งหมด (Non-recycled)	**31,963,546**	**1,133**	**4.90%**
ปริมาณขวดพลาสติก PET ทั้งหมดในตลาด (Total sales + supply chain storage)	**646,004,520**	**23,203**	**100%**

แหล่งที่มา : Wai Kin Chung “Waste management in Hong Kong: Feasibility of applying the Norwegian deposit return system for plastic bottles” Master’s Thesis 2019

4.2 การบังคับใช้กฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการแยกขยะขวดน้ำพลาสติก

ประเทศนอร์เวย์ มีชื่อทางการว่า ราชอาณาจักรนอร์เวย์ เป็นประเทศในกลุ่มนอร์ดิกที่ตั้งอยู่ในเขตยุโรปเหนือ แม้ประเทศนอร์เวย์มิได้เข้าเป็นสมาชิกของสหภายุโรป (European Union - EU) แต่ได้เข้าร่วมเป็นพันธมิตรผ่านการเป็นสมาชิกสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (European Free Trade Association - EFTA) ที่จัดตั้งขึ้นเป็นเขตเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Area - EEA) ดังนั้นนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศนอร์เวย์จึงมีความสอดคล้องกับการตัดสินใจและการใช้นโยบายของสหภาพยุโรป นั่นหมายความว่ากฎหมายส่วนใหญ่ที่มีความเกี่ยวข้องกับการตลาดภายในของสหภาพยุโรป จะถูกนำไปใช้กับประเทศในสมาชิกของเขตเศรษฐกิจยุโรปด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น EU Waste Framework Directive 2008/98/EC คือกรอบกฎหมายว่าด้วยการจัดการของเสียของสหภาพยุโรปก็จะมีความเกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการของเสีย (The waste

[149] กรมควบคุมมลพิษของประเทศนอร์เวย์ กำหนดให้อัตราการรีไซเคิลของประเทศสามารถรวมถึงพลังงานที่ได้รับกลับคืน (Energy Recovery) จากการนำขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มกลับมาใช้เป็นพลังงาน หากการรับคืนแบบการนำกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) หรือการรีไซเคิล (Recycling) ไม่สามารถที่จะกระทำได้

policies) ในประเทศนอร์เวย์ด้วยเช่นกัน[150] นอกจากนี้ประเทศนอร์เวย์มีกฎหมายที่มีการระบุถึงบรรจุภัณฑ์ประเภทเครื่องดื่มเป็นการเฉพาะเจาะจงที่นำมาเป็นมาตรการในการแก้ไขปัญหาการแยกขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มภายหลังการใช้ ทั้งในแง่ของการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิตในการเรียกคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม การใช้ระบบมัดจำ และการจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม เพื่อนำมาเป็นต้นแบบในการจัดการปัญหาการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกในประเทศไทย โดยมีรายละเอียดกฎหมายดังต่อไปนี้

4.2.1 The Product Control Act No. 79 of 1976

พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ ฉบับที่ 79 ที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน ค.ศ. 1976 เป็นกฎหมายพื้นฐานที่มีข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับบรรจุภัณฑ์และระบบการคืนเงิน ทั้งนี้ได้บัญญัติข้อบังคับที่มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม ดังนี้

(1) พระราชบัญญัติฉบับนี้ให้อำนาจแก่รัฐบาลในการออกข้อบังคับกับผลิตภัณฑ์[151] ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การรบกวนต่อระบบนิเวศ การก่อมลพิษและของเสียต่าง ๆ รวมถึงส่งเสริมให้มีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับผลิตภัณฑ์นั้นอีกด้วย[152] นอกจากนี้กฎหมายฉบับนี้ให้ใช้บังคับกับผลิตภัณฑ์ โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการผลิต การทดสอบ การนำเข้า การวางจำหน่ายในตลาด ไปจนถึงการอุปโภคบริโภคและการจัดการอื่น ๆ ของผลิตภัณฑ์และการบริการ เป็นต้น[153]

(2) พระราชบัญญัติฉบับนี้มีอำนาจทั่วไปในการออกข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ดังนี้[154]

(2.1) การออกข้อกำหนดในกระบวนการผลิต การนำเข้า การจำหน่าย การติดฉลาก การบริโภค ไปตลอดจนกระบวนการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น

(2.2) การออกข้อกำหนดในกระบวนการรับคืนและระบบมัดจำคืนเงิน รวมถึงการรีไซเคิลและการจัดการของเสียของผลิตภัณฑ์นั้น

(2.3) การออกข้อกำหนดสำหรับวิธีการจัดการและปริมาณสูงสุดในการปล่อยมลพิษจากผลิตภัณฑ์นั้น

---

[150] Wai Kin Chung, “Waste management in Hong Kong: Feasibility of applying the Norwegian deposit return system for plastic bottles,” page 30.

[151] ผลิตภัณฑ์ ให้หมายถึง วัตถุดิบ สารปรุงแต่ง ผลิตภัณฑ์กึ่งสำเร็จรูป และผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปทุกชนิด

[152] Article 1 of The Product Control Act No. 79 of 1976

[153] Article 2 of The Product Control Act No. 79 of 1976

[154] Article 4 of The Product Control Act No. 79 of 1976

(2.4) การห้ามไม่ให้ผลิตภัณฑ์ใด ๆ ที่ไม่ได้รับการอนุญาต ทำการผลิต การนำเข้า หรือการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์นั้น

(2.5) การออกข้อห้ามต่าง ๆ ในกระบวนการผลิต การนำเข้า การจัดจำหน่าย และการบริโภคที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น

ทั้งนี้สำหรับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการออกข้อกำหนดตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยกฎระเบียบข้อบังคับ (Regulations) ตามที่ได้ประกาศและสามารถกำหนดเขตพื้นที่เฉพาะเจาะจงที่จะใช้บังคับตามกฎหมายฉบับนี้ได้อีกด้วย

(3) พระราชบัญญัติฉบับนี้มีอำนาจให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทำการส่งตัวอย่างผลิตภัณฑ์ เพื่อนำมาตรวจสอบส่วนประกอบและประเมินผลกระทบของผลิตภัณฑ์นั้น[155]

(4) ผู้ประกอบการที่จำหน่ายกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค (Consumer products) จะต้องมีข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการติดตามและสามารถที่จะระบุที่มาของผลิตภัณฑ์นั้นได้ โดยจะต้องทำการเก็บรักษาข้อมูลเป็นระยะเวลา 5 ปี นับตั้งแต่สิ้นปีที่ได้มีการนำส่งข้อมูลดังกล่าว[156]

(5) ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ดำเนินการ หรือผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์อันมีส่วนประกอบที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ในการให้ข้อมูลที่จำเป็นของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวก่อนที่จะนำเข้าสู่ตลาด ดังนี้[157]

(5.1) รายละเอียดส่วนประกอบหรือคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

(5.2) ผลกระทบในสาระสำคัญต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดจากการผลิตและการจัดจำหน่ายตัวผลิตภัณฑ์นั้น

(5.3) วิธีการจัดการผลิตภัณฑ์เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

(5.4) รายชื่อผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

---

[155] Article 5 of The Product Control Act No. 79 of 1976

[156] Article 5 (a) of The Product Control Act No. 79 of 1976

[157] Article 10 of The Product Control Act No. 79 of 1976

4.2.2 Regulations on Recycling and Treatment of Waste of 2004 (Chapter 6. The beverage packaging return and recycling systems)

กฎระเบียบว่าด้วยการแปรรูปใช้ใหม่และการบำบัดของเสีย ค.ศ. 2004 หมวด 6 เรื่อง ระบบการคืนและการแปรรูปใช้ใหม่ของบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ ฉบับที่ 79 ค.ศ. 1976 ในการออกกฎระเบียบและข้อบังคับของระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มในประเทศนอร์เวย์ โดยบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ให้บังคับใช้กับระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์ที่ใช้สำหรับบรรจุสินค้าประเภทเครื่องดื่มที่ได้จัดจำหน่ายไปยังผู้บริโภค[158] ซึ่งวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้คือ เพื่อส่งเสริมระบบการรับคืน[159]บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มให้มีประสิทธิภาพและทำให้อัตราการรับคืนบรรจุภัณฑ์มีอัตราที่สูง จนนำไปสู่การป้องกันการเกิดขยะและการลดของเสียจากบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มได้[160] ซึ่งได้ออกข้อบังคับที่มีสาระสำคัญไว้ดังนี้

(1) ผู้ผลิตและผู้นำเข้าสินค้าประเภทเครื่องดื่มสามารถจัดตั้ง บริหารจัดการ และเข้าร่วมระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มได้ โดยผ่านการพิจารณาอนุมัติจากกระทรวงสิ่งแวดล้อมของประเทศนอร์เวย์ (The Norwegian Environment Agency) โดยมีข้อกำหนดเบื้องต้นว่าระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มนั้น ต้องมีอัตราการคืนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 25[161] จึงจะถือว่าบรรจุภัณฑ์เหล่านั้นสามารถที่จะช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ นอกจากนี้อัตราการรับคืนยังสามารถกำหนดได้จากพลังงานที่ได้รับกลับคืน (Energy Recovery) จากการนำขยะบรรจุภัณฑ์กลับมาใช้เป็นในรูปแบบพลังงานต่าง ๆ แต่การที่จะได้รับอนุญาตให้นำมารวมคำนวณเป็นอัตราการรับคืนได้ก็ต่อเมื่อการนำกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) หรือการรีไซเคิล (Recycling) ไม่สามารถที่จะกระทำได้

(2) กระทรวงสิ่งแวดล้อมของประเทศนอร์เวย์เป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดอัตราการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มขั้นต่ำที่ควรคาดหวัง และยังเป็นผู้กำหนดและอนุมัติผลลัพธ์ของอัตราการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มสูงสุดไว้ในแต่ละปี โดยสำหรับอัตราการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มนั้นจะถูกนำมาใช้สำหรับการลดภาษีตามกฎระเบียบข้อบังคับที่ออกโดยกระทรวงการคลังในรายละเอียดที่เกี่ยวกับภาษีเฉพาะ หมวด 3-5 เรื่องภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม (ภาษีสิ่งแวดล้อมและภาษีพื้นฐาน) ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดหัวข้อถัดไป[162]

---

[158] Article 6-1 of The Regulations on Recycling and Treatment of Waste of 2004 (Chapter 6)

[159] ระบบรับคืน หมายถึง ระบบที่ผู้บริโภคสามารถส่งคืนบรรจุภัณฑ์ที่ว่างเปล่าสำหรับนำไปแปรรูปใช้ใหม่ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

[160] Article 6-2 of The Regulations on Recycling and Treatment of Waste of 2004 (Chapter 6)

[161] Article 6-4 of The Regulations on Recycling and Treatment of Waste of 2004 (Chapter 6)

[162] Article 6-5 of The Regulations on Recycling and Treatment of Waste of 2004 (Chapter 6)

(3) สำหรับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่อยู่ในระบบการรับคืน จะต้องทำการติดฉลากที่มีสัญลักษณ์เงินมัดจำที่แสดงจำนวนเงินมัดจำต่อขวดไว้ โดยจะต้องมีขนาดขั้นต่ำอยู่ที่ 9 มม. x 9 มม.[163]

(4) ในแต่ละจุดขายหรือจุดรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่ได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในระบบการรับคืน จะต้องมีหน้าที่ในการรับคืนบรรจุภัณฑ์เปล่าดังกล่าวตามปริมาณที่เหมาะสม และสำหรับผู้บริโภคอาจขอรับเงินมัดจำคืนได้หากนำบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มเหล่านั้นมาคืน[164]

(5) สำหรับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่อยู่ในระบบมัดจำ โดย ณ จุดขายสินค้าผู้บริโภคจะต้องชำระเงินมัดจำตามอัตราดังต่อไปนี้[165]

ตารางที่ 4 : อัตราเงินมัดจำในระบบมัดจำบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของประเทศนอร์เวย์ ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือน กันยายน ค.ศ. 2018

	ปริมาตร $\leq$ 0.5 ลิตร	ปริมาตร $>$ 0.5 ลิตร
อัตราเงินมัดจำ (NOK)	**2.00**	**3.00**
อัตราเงินมัดจำ (บาท)[166]	**7.70**	**11.55**

4.2.3 Regulations on Excise Duties No. 1451 of 2001 (Chapter 3-5. Taxes on beverage packaging)

กฎระเบียบว่าด้วยภาษีสรรพสามิต ฉบับที่ 1451 ค.ศ. 2001 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 1 แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต ค.ศ. 1933 ในการออกกฎข้อกำหนดและรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม ไว้ดังนี้

(1) ผู้มีหน้าที่เสียภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม

การจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มในประเทศนอร์เวย์มีความสอดคล้องกับหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย กล่าวคือ ผู้ประกอบกิจการที่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจะเป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีสิ่งแวดล้อม โดยได้กำหนดให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม ได้แก่กิจการที่มี

---

[163] Article 6-6 of The Regulations on Recycling and Treatment of Waste of 2004 (Chapter 6)

[164] Article 6-7 of The Regulations on Recycling and Treatment of Waste of 2004 (Chapter 6)

[165] Article 6-8 of The Regulations on Recycling and Treatment of Waste of 2004 (Chapter 6)

[166] ธนาคารแห่งประเทศไทย, อัตราแลกเปลี่ยนถัวเฉลี่ยที่ธนาคารพาณิชย์ใช้ซื้อขายกับลูกค้า [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/thai/_layouts/application/exchangerate/exchangerate.aspx [4 พฤษภาคม 2564]

หน้าที่ในการจดทะเบียน ตามหมวด 5 เรื่อง การบริหารการจัดเก็บภาษี ตามกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1.1) ผู้ผลิตสินค้าที่ต้องเสียภาษี[167] (Producers of taxable goods)[168] กล่าวคือ ผู้ผลิตสินค้าประเภทเครื่องดื่มที่มีบรรจุภัณฑ์ที่อยู่ในฐานภาษีตามกฎหมายฉบับนี้ มีหน้าที่ต้องดำเนินการจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานภาษี

(1.2) ผู้นำเข้าสินค้าที่ต้องเสียภาษี (Importers of taxable goods) และเป็นการนำเข้าสินค้าที่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มภายใต้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติภาษีมูลค่าเพิ่ม[169] กล่าวคือ กิจการที่นำเข้าสินค้าประเภทเครื่องดื่มจากประเทศอื่น ที่มีบรรจุภัณฑ์ที่อยู่ในฐานภาษีตามกฎหมายฉบับนี้ และการนำเข้าสินค้าเครื่องดื่มประเภทนั้นอยู่ในข่ายต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มให้แก่ประเทศนอร์เวย์ โดยจะต้องดำเนินการจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานภาษี

กล่าวโดยสรุปคือ ผู้มีหน้าที่เสียภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของประเทศนอร์เวย์โดยหลักแล้ว ได้แก่ ผู้ผลิตและผู้นำเข้าสินค้าประเภทเครื่องดื่ม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายที่จะต้องรับผิดชอบต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นหากบรรจุภัณฑ์เหล่านี้ได้กลายเป็นขยะที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มสามารถผลักดันให้ผู้ผลิตและผู้นำเข้าพยายามหาวิธีการที่จะทำให้เสียภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มน้อยลงหรือไม่ต้องเสียภาษี อาทิ การเข้าร่วมในระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม เพื่อผู้ผลิตและผู้นำเข้าจะได้รับสิทธิประโยชน์จากการลดอัตราภาษีสิ่งแวดล้อมลงได้ อันเป็นผลให้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มภายหลังการบริโภค สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้และยังก่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาการแยกขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มได้ในที่สุด ทั้งนี้ความรับผิดอันจะต้องเสียภาษีของบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม ได้แก่ หากเป็นการนำเข้าสินค้าที่ต้องเสียภาษี มีเงื่อนไขว่าบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มนั้นจะต้องมีการบรรจุเครื่องดื่มเรียบร้อยแล้ว โดยความรับผิดในการเสียภาษีจะเกิดขึ้นในเวลาเดียวกับความรับผิดในอันจะต้องเสียอากรศุลกากรสำหรับของที่นำเข้าตามกฎหมายแห่งพระราชบัญญัติศุลกากร[170] ในขณะที่การผลิตสินค้าเครื่องดื่มภายในประเทศนั้น ความรับผิดในการเสียภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มเกิดขึ้นในเวลาเดียวกับการนำสินค้าออกจากโรงอุตสาหกรรมของผู้ประกอบการตามสถานที่ที่ได้รับ

---

[167] สินค้าที่ต้องเสียภาษี หมายถึง สินค้าที่นำเข้าหรือผลิตในประเทศนอร์เวย์ ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบอำนาจการออกกฎหมายทางภาษีของสภานิติบัญญัติแห่งราชอาณาจักรนอร์เวย์

[168] Article 5-1 of The Regulations on Excise Duties No. 1451 of 2001 (Chapter 5)

[169] Article 5-2 of The Regulations on Excise Duties No. 1451 of 2001 (Chapter 5)

[170] Article 2-6 of The Regulations on Excise Duties No. 1451 of 2001 (Chapter 2)

อนุมัติ ทั้งนี้ให้รวมถึงสินค้าสูญหายและสินค้าขาดไปจากบัญชีคุมสินค้า แต่ไม่ให้รวมถึงความสูญเสียที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิต (Operational Losses)[171]

(2) ฐานภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม

ฐานภาษีของบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม คือ บรรจุภัณฑ์ชั้นในที่ใช้สำหรับบรรจุเครื่องดื่ม กล่าวคือ หน่วยบรรจุภัณฑ์ซึ่งเครื่องดื่มได้ถูกบรรจุลงไปให้ถือว่าเป็นบรรจุภัณฑ์ชั้นในที่จะต้องเสียภาษี นอกจากนี้ในแต่ละบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มจะประกอบไปด้วยภาษีสองประเภท ได้แก่[172] ภาษีสิ่งแวดล้อม (Environmental tax) และภาษีพื้นฐาน (Basic tax) สำหรับบรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียวหรือบรรจุภัณฑ์ที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ในรูปแบบเดิม ทั้งนี้ภาระภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มตามข้อบังคับของกฎหมายฉบับนี้จะไม่รวมถึงบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่มีปริมาตรตั้งแต่สี่ลิตรขึ้นไป และสำหรับวิธีการคำนวณภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มจะคิดเป็นต่อหน่วยบรรจุภัณฑ์ (per packaging unit)[173] นอกจากนี้ภาระภาษีของบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มจะมีความแตกต่างกันตามแต่ละประเภทหรือวัสดุของบรรจุภัณฑ์นั้น ๆ ที่ได้คำนึงถึงต้นทุนหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันไป ดังนั้นการใช้วิธีการจัดเก็บภาษีโดยคิดเป็นต่อหน่วยบรรจุภัณฑ์โดยไม่คำนึงถึงน้ำหนักของบรรจุภัณฑ์ มีวัตถุประสงค์ก็เพื่อให้สามารถนำบรรจุภัณฑ์เหล่านั้นกลับมาใช้ใหม่ได้ โดยจะต้องมีความแข็งแรง ทนทานและสามารถนำมาแปรรูปใช้ใหม่ได้หลายครั้ง นอกจากนี้ยังมีผลทำให้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่มีขนาดใหญ่ได้รับความนิยมมากขึ้นเนื่องจากสามารถบรรจุเครื่องดื่มในปริมาตรที่มากกว่าส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

(3) อัตราภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม

สำหรับอัตราภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มจะมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประเภทหรือชนิดของบรรจุภัณฑ์นั้น ๆ ซึ่งหากชนิดใดที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมาก ก็จะกำหนดอัตราภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มชนิดดังกล่าวในอัตราที่สูงกว่าบรรจุภัณฑ์ชนิดอื่น ทั้งนี้การกำหนดอัตราภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มในแต่ละปี จะเป็นการออกประกาศโดยกระทรวงการคลังว่าด้วยเรื่องงบประมาณประจำปีสำหรับภาษีสรรพสามิต ซึ่งอัตราภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มสำหรับงบประมาณประจำปี ค.ศ. 2021 (Storting decision on excise duties for the budget year 2021) ที่แบ่งตามประเภทหรือชนิดของบรรจุภัณฑ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

---

[171] Article 2-1 of The Regulations on Excise Duties No. 1451 of 2001 (Chapter 2)

[172] Article 3-5-1 of The Regulations on Excise Duties No. 1451 of 2001 (Chapter 3-5)

[173] Article 3-5-2 of The Regulations on Excise Duties No. 1451 of 2001 (Chapter 3-5)

ตารางที่ 5[174] **:** อัตราภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของประเทศนอร์เวย์สำหรับปี ค.ศ. 2021

ประเภทบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม	ภาษีพื้นฐาน[175] (Basic Tax)		ภาษีสิ่งแวดล้อม (Environmental tax)	
	(per unit), NOK	(ต่อหน่วย), บาท[176]	(per unit), NOK	(ต่อหน่วย), บาท
แก้วและโลหะ	1.27	4.89	6.20	23.86
พลาสติก	1.27	4.89	3.75	14.43
กระดาษแข็ง	1.27	4.89	1.53	5.89

ทั้งนี้กำหนดให้กระทรวงการคลังมีอำนาจในการออกกฎระเบียบและเงื่อนไขว่าด้วยการยกเว้นภาษีสิ่งแวดล้อมหากบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มนั้นอยู่ในระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์ โดยได้บัญญัติไว้ในกฎระเบียบว่าด้วยภาษีสรรพสามิต ฉบับที่ 1451 ค.ศ. 2001 หมวด 3-5-3 ที่กำหนดเงื่อนไขการลดและยกเว้นภาษีสิ่งแวดล้อมตามอัตราการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม ดังนี้[177]

(3.1) สำหรับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มชั้นในที่อยู่ในระบบการรับคืน จะได้รับสิทธิประโยชน์ในการลดอัตราภาษีสิ่งแวดล้อมตามอัตราส่วนการรับคืนบรรจุภัณฑ์ที่กำหนดขึ้นตามกฎระเบียบว่าด้วยการแปรรูปใช้ใหม่และการบำบัดของเสีย ค.ศ. 2004 หมวด 6 เรื่อง ระบบการคืนและการแปรรูปใช้ใหม่ของบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม (The Regulations on Recycling and Treatment of Waste of 2004 : Chapter 6)

(3.2) หากอัตราส่วนการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มมีอัตราร้อยละตั้งแต่ 95 ขึ้นไป จะได้รับการยกเว้นภาษีสิ่งแวดล้อมทั้งหมด ทั้งนี้กระทรวงสิ่งแวดล้อมของประเทศนอร์เวย์จะเป็นผู้กำหนดและอนุมัติผลลัพธ์ของอัตราการรับคืนบรรจุภัณฑ์ในแต่ละปี และอ้างอิงจากอัตราการรับคืนบรรจุภัณฑ์ที่ได้ หน่วยงานจัดเก็บภาษีสรรพสามิตจะเป็นผู้กำหนดอัตราภาษีบรรจุภัณฑ์สำหรับสมาชิกในระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์ตามที่อธิบดีกำหนด

สำหรับบริษัทที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการจัดทำระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม มีหน้าที่รายงานไปยังหน่วยงานจัดเก็บภาษีให้ทราบถึงรายชื่อสมาชิกใหม่ที่เข้าร่วมในระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม โดยต้องแจ้งภายในวันที่ 15 ของทุกเดือน เพื่อให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีที่เข้ามาใหม่

---

[174] Article 2 and 3 of The Storting decision on excise duties for the budget year 2021 (Chapter 5559 items 70–74)

[175] สำหรับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง (Disposable packaging) หมายถึง บรรจุภัณฑ์ที่ไม่สามารถใช้ซ้ำได้ในรูปแบบเดิม

[176] ธนาคารแห่งประเทศไทย, อัตราแลกเปลี่ยนถัวเฉลี่ยที่ธนาคารพาณิชย์ใช้ซื้อขายกับลูกค้า [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.bot.or.th/thai/_layouts/application/exchangerate/exchangerate.aspx [4 พฤษภาคม 2564]

[177] Article 3-5-3 of The Regulations on Excise Duties No. 1451 of 2001 (Chapter 3-5)

สามารถที่จะชำระภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มในอัตราที่ลดลงได้ตั้งแต่วันที่ 1 ของเดือนถัดไปหลังจากวันที่ได้รับแจ้ง[178]

(4) การยกเว้นภาษี

ตามประกาศกระทรวงการคลังว่าด้วยเรื่องงบประมาณประจำปีสำหรับภาษีสรรพสามิต ค.ศ. 2021 จะกำหนดให้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่ใช้เพื่อบรรจุเครื่องดื่มบางประเภทได้รับการยกเว้นภาษี ซึ่งได้ระบุไว้ในข้อบังคับที่ 4 หมวด 5559 โดยให้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มดังต่อไปนี้ ได้รับยกเว้นภาษีพื้นฐาน ได้แก่[179]

- นมและผลิตภัณฑ์จากนม
- เครื่องดื่มที่ทำจากโกโก้ ช็อคโกแลต หรือสารสกัดเข้มข้นจากผลิตภัณฑ์ดังกล่าว
- ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มในรูปแบบผง
- เครื่องดื่มน้ำนมจากธัญพืชและน้ำนมถั่วเหลือง
- เครื่องดื่มทดแทนน้ำนมแม่

รวมทั้งกำหนดให้ ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มในรูปแบบผง และเครื่องดื่มทดแทนน้ำนมแม่ ได้รับยกเว้นภาษีสิ่งแวดล้อมอีกด้วย ทั้งนี้สำหรับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการออกข้อกำหนดการยกเว้นภาษีตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยกระทรวงการคลัง

นอกจากนี้ตามประกาศกระทรวงการคลังฉบับนี้ ยังกำหนดให้บางกรณีของสินค้าประเภทเครื่องดื่มได้รับการยกเว้นภาษีพื้นฐานและภาษีสิ่งแวดล้อมสำหรับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม เช่น[180]

(4.1) ยกเว้นภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มให้กับกิจการที่จดทะเบียนหรือผู้นำเข้าที่ได้นำสินค้า

- ใช้เพื่อการส่งออกไปยังต่างประเทศ
- นำสินค้าไปเก็บไว้ในคลังสินค้าทัณฑ์บน (Customs warehouse) ภายใต้กฎหมายแห่งพระราชบัญญัติศุลกากร มาตรา 4-23

---

[178] Article 3-5-4 of The Regulations on Excise Duties No. 1451 of 2001 (Chapter 3-5)

[179] Article 4 of The Storting decision on excise duties for the budget year 2021 (Chapter 5559 items 70–74)

[180] Article 5 of The Storting decision on excise duties for the budget year 2021 (Chapter 5559 items 70–74)

- นำสินค้าเข้าไปในเขตปลอดอากร ณ สนามบิน (Duty and Tax free sales at airports) เพื่อขายให้กับผู้โดยสารที่จะเดินทางไปต่างประเทศหรือเดินทางเข้ามาในประเทศนอร์เวย์โดยอากาศยาน ตามกฎระเบียบว่าด้วยอากรศุลกากร มาตรา 4-30-13

(4.2) ยกเว้นภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มหากมีการนำเข้าสินค้ามาพร้อมกับตนในลักษณะของใช้ส่วนตัว โดยมีจำนวนพอสมควรแก่ฐานะ ตามกฎหมายแห่งพระราชบัญญัติศุลกากร มาตรา 5-1

(4.3) ยกเว้นภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มหากมีการนำสินค้าดังกล่าวไปใช้หรือจำหน่ายบนเรือหรืออากาศยานขนส่งผู้โดยสาร ภายใต้กฎหมายแห่งพระราชบัญญัติศุลกากร มาตรา 5-2

(4.4) ยกเว้นภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มหากนำสินค้าดังกล่าวกลับคืนไปยังคลังสินค้าของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า

(4.5) ยกเว้นภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มหากบรรจุภัณฑ์นั้นมีความจุปริมาตรอย่างน้อยสี่ลิตรขึ้นไป

(4.6) ยกเว้นภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มหากนำสินค้าไปใช้ในการแจกจ่ายเพื่อการกุศลโดยผู้รับสินค้าจะต้องไม่มีภาระค่าใช้จ่ายใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบการชำระเงินค่าสินค้าและการบริการ

ทั้งนี้สำหรับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการออกข้อกำหนดการยกเว้นภาษีตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยกระทรวงการคลัง

(5) การเก็บบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม[181]

สำหรับผู้ประกอบการที่เป็นผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีตามพระราชบัญญัติการบัญชี จะต้องจัดให้มีการทำบัญชีสำหรับการประกอบธุรกิจของตน โดยต้องมีรายละเอียดบัญชีสินค้า วัตถุดิบ และขอบเขตของการผลิต นอกจากนี้ในการจัดทำบัญชีต้องพร้อมให้เจ้าพนักงานสามารถประเมินตรวจสอบผลิตภัณฑ์ที่จะต้องเสียภาษีได้ ทั้งนี้ในการจัดทำบัญชีคุมสินค้า ผู้ประกอบการจะต้องแสดงรายการเคลื่อนไหวรับจ่ายของบัญชีสินค้าที่จะต้องเสียภาษี รวมถึงแสดงรายการสินค้าที่ได้รับยกเว้นภาษีจากการโอนสินค้าดังกล่าวไปยังเขตปลอดภาษี การนำสินค้ามาเพื่อใช้เอง อีกทั้งต้องแสดงรายการกระทบยอดผลต่างระหว่างยอดตรวจนับและยอดตามบัญชีของสินค้าคงเหลืออีกด้วย

สำหรับผู้ประกอบการที่ไม่มีหน้าที่ในการจัดทำบัญชีตามพระราชบัญญัติการบัญชี จะต้องทำการจัดเก็บเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บและชำระภาษี เช่น ใบกำกับภาษี สัญญาหรือใบสำคัญจ่าย เป็นต้น รวมทั้งต้องจัดทำรายงานแสดงรายละเอียดสินค้าและรายการกระทบยอด

[181] Article 5-8 of The Regulations on Excise Duties No. 1451 of 2001 (Chapter 5)

ผลต่างบัญชีสินค้าที่ระบุข้างต้น โดยจะต้องทำการเก็บรักษาเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นระยะเวลา 10 ปี

(6) การจัดเก็บและชำระภาษี

ผู้มีหน้าที่เสียภาษีจะต้องทำการยื่นแบบรายการภาษีและการชำระภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มให้กับหน่วยงานจัดเก็บภาษีภายใต้กระทรวงการคลัง สำหรับบรรจุภัณฑ์ที่ได้บรรจุผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มที่ได้มีการนำเข้าและการผลิตในราชอาณาจักร[182] โดยให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีมีหน้าที่ยื่นแบบพร้อมกับชำระภาษีภายในวันที่ 18 ของเดือนถัดจากเดือนที่มีความรับผิดในอันจะต้องเสียภาษีเกิดขึ้น[183] โดยช่วงระยะเวลาภาษีตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ คือ หนึ่งเดือนปฏิทิน[184]

จากการศึกษาระบบการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของประเทศนอร์เวย์ ผู้วิจัยพบว่าการทำให้ขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม โดยเฉพาะขวดน้ำพลาสติกให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนของสังคมตั้งแต่ผู้ผลิตสินค้า ผู้ค้าปลีก ไปตลอดจนผู้บริโภคที่ต้องเข้ามาร่วมกันในการบริหารจัดการ รวมถึงต้องได้รับการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐอย่างชัดเจนในการส่งเสริมให้มีการนำขวดน้ำพลาสติกภายหลังการบริโภคมาแปรรูปใช้ใหม่และนำเม็ดพลาสติกที่รีไซเคิลแล้วมาผลิตเป็นบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มอีกครั้ง เพื่อลดปริมาณการใช้พลาสติกผลิตใหม่ให้น้อยที่สุด ดังนั้นทางภาครัฐของประเทศนอร์เวย์จึงมีการออกกฎหมายโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม อาทิ การออกกฎระเบียบสำหรับการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มและกฎระเบียบว่าด้วยการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมสำหรับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม โดยมีการกำหนดเงื่อนไขการจัดเก็บภาษีให้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการนำขวดบรรจุภัณฑ์เหล่านั้นกลับคืนมารีไซเคิล ก็เพื่อกระตุ้นให้ผู้ประกอบการสินค้าเครื่องดื่มนำผลิตภัณฑ์ของตนเข้าสู่ระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มและทำให้ผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทิ้งขยะขวดน้ำพลาสติกได้ในที่สุด จนนำไปสู่การจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถสังเกตได้จากตัวชี้วัดที่เป็นอัตราการรีไซเคิลของบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม ที่มีการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบอีกด้วย เนื่องจากมีองค์กร Infinitum เป็นตัวกลางในการเก็บข้อมูลการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม

---

[182] Article 1 of The Storting decision on excise duties for the budget year 2021 (Chapter 5559 items 70–74)

[183] Article 8-4-2 of The Tax Administration Regulations of 2016 (Chapter 8-4)

[184] Article 8-4-1 of The Tax Administration Regulations of 2016 (Chapter 8-4)

จากข้อมูลผลสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคจากองค์กร Infinitum พบว่าผู้บริโภคของประเทศนอร์เวย์ที่เข้าร่วมในระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มมีจำนวนถึงร้อยละ 80-85[185] ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนของประเทศนอร์เวย์นั้น มีความตระหนักว่าการส่งคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มเป็นสิ่งที่ควรกระทำและควรปฏิบัติจนกลายเป็นปกติวิสัย อีกทั้งผู้บริโภคของประเทศนอร์เวย์มีแนวโน้มที่จะเลือกบริโภคสินค้าเครื่องดื่มที่มีตราสัญลักษณ์เงินมัดจำมากกว่า เนื่องจากผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นว่าหากส่งคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มภายหลังการบริโภคแล้ว บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มเหล่านั้นจะถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์ทั้งหมด และจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทิ้งขยะของผู้บริโภค ส่งผลให้ผู้ผลิตและผู้นำเข้าสินค้าเครื่องดื่มมีแนวโน้มที่จะนำผลิตภัณฑ์ของตนเข้าร่วมระบบการรับคืนอีกด้วย

นอกจากนี้ ผลของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทิ้งขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของผู้บริโภคที่จากเดิมจะทิ้งลงถังขยะไปซึ่งอาจจะไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง แต่ได้เปลี่ยนไปโดยใช้วิธีการคืนบรรจุภัณฑ์ในลักษณะที่สะอาด ปราศจากสิ่งปนเปื้อน โดนผ่านการคืนบรรจุภัณฑ์เหล่านั้นผ่านทางเครื่องแลกขวดอัตโนมัติ ส่งผลให้ในประเทศนอร์เวย์มีการใช้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติในปริมาณมาก ทำให้ผู้ประกอบการที่ทำหน้าที่รับคืนบรรจุภัณฑ์หันมาสนใจลงทุนในเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมากขึ้น จนนำไปสู่การพัฒนาเครื่องแลกขวดให้มีความทันสมัยมากขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโภค อาทิ[186] สามารถแลกคืนเงินมัดจำได้จากการสแกนบัตรบาร์โค้ด สามารถออกใบเสร็จอิเล็กทรอนิกส์เพื่อขอรับคืนเงิน หรือสามารถรับชำระเงินมัดจำคืนโดยฝากเข้าบัญชีธนาคารออนไลน์ เช่น PayPal เป็นต้น อีกทั้งในปัจจุบัน มีการนำระบบประยุกต์ (Application) มาใช้ร่วมกับเครื่องแลกขวดอัตโนมัติเพื่อให้ร้านค้าต่าง ๆ สามารถติดตามปริมาณขวดที่ถูกบรรจุในเครื่องแลกขวด รวมถึงมีการแจ้งเตือนร้านค้าหากจะต้องทำการเปลี่ยนถุงเก็บภาชนะ เพื่อไม่ให้เกิดความล่าช้าต่อผู้บริโภคเนื่องจากการหยุดชะงักที่จะต้องรอการเปลี่ยนถุงจัดเก็บ และจากการพัฒนาระบบของเครื่องแลกขวดอัตโนมัติให้มีความทันสมัยและตรงต่อความต้องการผู้ใช้งานมากขึ้น ทำให้มีการนำเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมาใช้อย่างแพร่หลายในประเทศนอร์เวย์ อันส่งผลให้เกิดช่องทางการคืนขวดพลาสติกเข้าสู่ระบบรีไซเคิลเพิ่มมากขึ้นได้

---

[185] Wai Kin Chung, “Waste management in Hong Kong: Feasibility of applying the Norwegian deposit return system for plastic bottles,” page 42.

[186] Wai Kin Chung, “Waste management in Hong Kong: Feasibility of applying the Norwegian deposit return system for plastic bottles,” page 46.

บทที่ 5
แนวทางการกำหนดมาตรการทางกฎหมายภาษีเพื่อสร้างแรงจูงใจ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกในประเทศไทย

จากการศึกษาสถานการณ์และระบบการจัดการที่เกี่ยวข้องกับขยะขวดน้ำพลาสติกในประเทศไทย โดยเริ่มตั้งแต่ปริมาณขยะพลาสติกและปริมาณขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการขยะ ตลอดจนศึกษาถึงมาตรการทางภาษีที่ส่งเสริมการลดขยะพลาสติกในประเทศไทย ประกอบกับนำมาเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายที่นำมาแก้ไขปัญหาขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของประเทศนอร์เวย์ที่มีการนำมาตรการทางเศรษฐศาสตร์เข้ามาช่วยโดยใช้วิธีการจัดเก็บภาษีและการใช้ระบบมัดจำสำหรับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแล้วนั้น ผู้วิจัยได้นำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาวิเคราะห์และนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อแก้ไขปัญหาการคัดแยกขยะและส่งเสริมการนำขยะขวดน้ำพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ในประเทศไทย โดยสามารถวิเคราะห์และแยกพิจารณาตามหัวข้อดังนี้

5.1 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกในประเทศไทย

ขยะบรรจุภัณฑ์พลาสติกนั้นนิยมนำมาใช้เป็นอันดับสองรองจากบรรจุภัณฑ์กระดาษ และส่วนใหญ่จะถูกนำมาใช้ในอุตสาหกรรมอาหารมากที่สุด โดยแนวโน้มการใช้วัสดุเพื่อผลิตบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการใช้ขวดแก้วมาเป็นขวดพลาสติกชนิด PET เพิ่มมากขึ้นและจากการศึกษาสถานการณ์การจัดการขยะขวดเครื่องดื่มพลาสติกในประเทศไทย พบว่ามีปริมาณไม่ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนขวดพลาสติกเครื่องดื่มที่ได้มีการผลิตออกสู่ตลาดที่จะได้รับการจัดการโดยนำเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล กล่าวคือ ยังมีจำนวนขวดพลาสติกที่ถูกนำไปกำจัดด้วยวิธีอื่นที่ไม่เหมาะสมอยู่ เช่น นำไปฝังกลบหรือการเผาอยู่ อันเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา นอกจากนี้จากปัญหาการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ประกอบกับปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องมีแนวโน้มลดลง อันเนื่องมาจากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยหลายแห่ง มีการใช้งานเกือบเต็มประสิทธิภาพและบางแห่งไม่ได้ดำเนินการดูแลหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการกำจัดขยะมูลฝอย ทำให้ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการในการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทยที่ยังไม่มีประสิทธิภาพมากเพียงพอ เนื่องมาจากกฎหมายในประเทศไทยยังมีวัตถุประสงค์ในลักษณะของการบังคับและควบคุมเป็นหลัก อาทิ การห้ามทิ้งขยะมูลฝอยในที่สาธารณะ การกำหนดให้ผู้มีหน้าที่ในการเก็บ ขน และกำจัดขยะมูลฝอยยังเป็นหน้าที่หลักของราชการส่วนท้องถิ่นอยู่นั้น ยังไม่สามารถที่จะนำมาแก้ไขปัญหาการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกในประเทศไทยได้ เนื่องด้วยเหตุผลดังนี้

(1) กฎหมายยังขาดประสิทธิภาพเนื่องจากข้อจำกัดด้านบุคลากร ความไม่เข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย อีกทั้งบทลงโทษและค่าปรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับต่าง ๆ ไม่รุนแรงพอที่จะทำให้ผู้ก่อความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมปฏิบัติตามกฎหมายได้ กล่าวคือ ภาครัฐมักขาดการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง เช่น การกำหนดห้ามผู้ใดทิ้งขยะมูลฝอยในที่สาธารณะนั้น ยังขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดในการติดตามว่ามีผู้ใดกระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยากที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ในทันทีหากผู้กระทำความผิดปฏิเสธที่จะรับโทษตามกฎหมายบัญญัติ แต่ถึงมีการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด แต่บทลงโทษก็ยังน้อยจนเกินไป เป็นเพียงแค่ลหุโทษเท่านั้น ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและเป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดหันมากระทำผิดซ้ำอีกได้

(2) การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยที่อยู่ในบังคับของกฎหมาย 2 ฉบับคือ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยต่างได้ออกกฎกระทรวงสาธารณสุขและประกาศกระทรวงมหาดไทยเพื่อกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะมูลฝอยตามที่ได้เสนอมาแล้วนั้น ซึ่งกฎหมายลำดับรองทั้งสองฉบับบางส่วนมีเนื้อหาที่ซ้ำซ้อนกัน ทำให้เกิดปัญหาการทำงานโดยขาดการประสานงาน และหากเนื้อหาบางส่วนมีความแตกต่างกัน ก็จะทำให้เกิดปัญหาว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องจัดการขยะมูลฝอยภายใต้กฎหมายทั้งสองฉบับนี้จะต้องปฏิบัติอย่างไร ด้วยเหตุนี้ก่อนที่จะมีการออกกฎหมายลำดับรองฉบับใด ควรจะต้องมีการปรึกษาหารือกับอีกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ข้อบังคับของกฎหมายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน[187]

(3) ต้นทุนในการจัดการสิ่งแวดล้อมมักถูกผลักให้เป็นภาระของสังคม และรัฐบาลมีหน้าที่หลักในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากมลพิษและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ โดยมาตรการกฎหมายที่รัฐใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมนับจนถึงปัจจุบันยังคงยึดหลักการกำกับและควบคุม (Command and Control) เป็นหลัก ซึ่งมีต้นทุนในการกำกับสูง นอกจากนี้การใช้มาตรการกำกับและควบคุมแต่เพียงอย่างเดียว ทำให้แหล่งกำเนิดมลพิษสามารถปล่อยมลพิษได้มากตามต้องการตราบใดที่ยังเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด จึงขาดแรงจูงใจที่จะปรับปรุงกระบวนการผลิตและใช้เทคโนโลยีที่สะอาด[188]

---

[187] อำนาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2562), หน้า 406-407.

[188] มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด และ กอบกุล รายะนาคร, เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 2, (เชียงใหม่: ล็อคอินดีไซน์เวิร์ค, 2552), หน้า 9.

(4) กฎหมายประเทศไทยในปัจจุบันยังมิได้นำหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายมาใช้อย่างเต็มที่ กล่าวคือ ถึงแม้มีการนำหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle: PPP) มาใช้ แต่ก็ยังมีการใช้อยู่น้อยมาก ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรูปของค่าธรรมเนียมการใช้ทรัพยากร ค่าบริการ และค่าบริหาร เช่น ค่าธรรมเนียมการเก็บ ขน และกำจัดมูลฝอย ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ซึ่งอย่างไรก็ดี ค่าธรรมเนียมการเก็บ ขน และกำจัดมูลฝอยนั้น ก็ยังเก็บในอัตราที่ต่ำมาก และไม่สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงในการจัดการมูลฝอย เพราะอัตราค่าธรรมเนียมจะกำหนดมาจากค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะเท่านั้น เช่น ต้นทุนในการเก็บและขนขยะ ซึ่งมิได้รวมถึงต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมที่บรรจุภัณฑ์เหล่านั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อสังคม[189] โดยผู้ก่อมลพิษมีหน้าที่เพียงแค่จ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะตามที่ในแต่ละท้องถิ่นกำหนด อีกทั้งหากผู้ก่อมลพิษรายใดมีศักยภาพทางการเงินในการจ่ายค่าธรรมเนียมมาก ผู้ก่อมลพิษรายนั้นก็จะสามารถผลิตหรือทิ้งขยะขวดน้ำพลาสติกได้ตามต้องการอีกด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการจัดการขยะที่ปลายเหตุมากกว่า

5.1.1 ประสิทธิภาพของมาตรการสนับสนุนการแยกขยะขวดน้ำพลาสติก

จากการศึกษาถึงมาตรการที่ภาครัฐใช้ในการจัดการปัญหาการแยะขยะขวดน้ำพลาสติกในประเทศไทยนั้น มาตรการส่วนใหญ่เป็นนโยบายเชิงสมัครใจและการรณรงค์ให้งดการใช้หรือให้มีการคัดแยกบรรจุภัณฑ์พลาสติกก่อนที่จะทิ้งลงสู่ถังขยะ ซึ่งนโยบายเชิงสมัครใจแม้จะมีข้อดีในแง่ที่รัฐไม่จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายในการจัดการ แต่ก็ทำให้ไม่อาจบรรลุเป้าหมายในการสนับสนุนให้มีการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกได้ เพราะหากต้องการที่จะบรรลุผลได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ตั้งแต่ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายหรือกระจายสินค้า และผู้บริโภค ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีการจัดการโดยทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบ เนื่องด้วยเหตุผลดังนี้

(1) ขาดการกำหนดมาตรการส่งเสริมและจูงใจการมีส่วนร่วมจากประชาชนที่เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องและประชาชนยังขาดจิตสำนึกในการคัดแยกขยะและจัดการขยะ รวมถึงกฎหมายสิ่งแวดล้อมยังขาดการส่งสัญญาณให้ผู้บริโภคทราบว่าผลิตภัณฑ์บางชนิดที่ตนใช้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมหากมิได้รับการบำบัดหรือจัดการอย่างถูกต้อง[190]

(2) ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่กำหนดให้มีคัดแยกขยะและการนำขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มกลับมาใช้ประโยชน์ไว้ชัดเจนอย่างในประเทศนอร์เวย์ แม้กฎหมายประเทศไทยจะกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการออกข้อบังคับการจัดการขยะ

---

[189] เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

[190] ยุวดี คาดการณ์ไกล, Q&A ภาษีสิ่งแวดล้อม : แนวคิด หลักการและกฎหมาย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2553), หน้า 10.

ในแต่ละท้องถิ่น แต่ส่วนมากก็ไม่ได้กำหนดหน้าที่ให้ประชาชนหรือสถานประกอบการกิจการต้องคัดแยกขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากครัวเรือนหรือกิจการของตน ทำให้เกิดสภาวะที่ไม่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดระบบการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกที่ต้นทางได้ ส่งผลให้การแยกขยะที่ต้นทางยังเป็นการดำเนินงานโดยกลุ่ม คนค้นขยะ ซาเล้ง ที่รับบทในการหาและคัดแยกจากแหล่งขยะต้นทาง

(3) การจัดการบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มภายหลังการบริโภคยังขาดความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการ ซึ่งครอบคลุมทั้งอำนาจหน้าที่และการบังคับใช้ ตลอดจนหน่วยงานที่รับผิดชอบส่งผลให้ขาดมาตรการกำกับดูแลและติดตามการเกิดขยะตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มพลาสติกเหล่านั้น กล่าวคือไม่มีระบบการบริหารจัดการซากบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่ครบวงจร ตั้งแต่ขั้นตอนการรวบรวม การคัดแยก การขนส่ง การนำไปรีไซเคิล และการกำจัด อีกทั้งไม่ได้นำหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR) ที่จะนำมาช่วยจัดการซากบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มภายหลังการบริโภค ดังเช่นในประเทศนอร์เวย์ที่กำหนดให้ผู้ผลิตเข้ามาช่วยจัดระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม (Take-back system) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะและช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลท้องถิ่นที่ต้องจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เหล่านั้น ทั้งนี้แม้ชื่อหลักการจะเน้นไปที่ผู้ผลิต แต่ในการออกกฎหมายรัฐบาลของประเทศนอร์เวย์จะกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้ช่วยทำการรวบรวมและนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น ร้านค้าปลีก รัฐบาลท้องถิ่น องค์กรภายใต้ความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Producer Responsibility Organization: PRO)[191] รวมไปถึงหน้าที่ของผู้บริโภคที่ต้องส่งคืนขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มไปยังจุดรับคืนที่กำหนดไว้

5.1.2 การจำกัดประเภทของกิจการที่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับการแยกขยะพลาสติก

จากการศึกษาปัญหาการคัดแยกขยะในประเทศไทย ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ประชาชนไม่มีการคัดแยกขยะจากแหล่งต้นทาง ยังรวมถึงความไม่พร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะจัดทำระบบแยกเก็บขยะตามประเภทที่ถูกต้องจากแหล่งต้นทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้ภาครัฐไม่กล้าที่จะลงทุนให้เกิดการจัดการขยะอย่างเป็นระบบได้ แต่สิ่งที่ประเทศไทยต้องการในปัจจุบันนั้น คือการประยุกต์ใช้นวัตกรรมและการสนับสนุนด้านการจัดการขยะอย่างจริงจังจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

---

[191] สุจิตรา วาสนาดำรงดี, เรียนรู้ประสบการณ์การจัดการขยะบรรจุภัณฑ์ในประเทศเยอรมนี “ระบบความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต (EPR) และระบบมัดจำคืนเงิน (DRS) [ออนไลน์], สิงหาคม 2563. แหล่งที่มา: http://www.ej.eric.chula.ac.th/content/6135/283 [6 พฤษภาคม 2564]

ถึงแม้ว่าจะยังไม่มีการลงทุนที่เพียงพอจากทางภาครัฐ แต่ภาครัฐเองก็มีนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่มีคุณค่าให้ภาคเอกชนสำหรับกิจการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ดังเช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ที่ได้ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับกิจการที่เกี่ยวข้องกับการคัดแยกขยะและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ตามประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ 2/2557 สำหรับกิจการที่นำวัสดุที่ไม่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ ไม่ว่าจะเป็นกรณีคัดแยก (Sorting) หรือมีกระบวนการแปรรูปเพิ่มเติมหรือนำกลับมาใช้ประโยชน์ (Recycle) จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล การยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับการนำเข้าเครื่องจักรหรือของนำเข้าเพื่อการวิจัย ซึ่งจากการศึกษา พบว่ามีข้อจำกัดหลายประการที่อาจเป็นอุปสรรคในการลงทุน อาทิ ต้องตั้งกิจการในนิคมอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมเท่านั้น ต้องจัดการวัสดุที่ไม่ใช่แล้วที่เกิดขึ้นในประเทศเท่านั้น หรือต้องมีกระบวนการคัดแยกหรือแปรรูปวัสดุที่ไม่ใช้แล้วด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยตามที่คณะกรรมการเห็นชอบ เป็นต้น ซึ่งจากข้อจำกัดดังกล่าวอาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนได้ อีกทั้งประเทศไทยยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการจัดการขยะ โดยเฉพาะขยะขวดน้ำพลาสติกให้สามารถรวบรวมขยะดังกล่าวให้มีปริมาณมากเพียงพอและสม่ำเสมอที่จะนำเข้าสู่โรงงานเพื่อนำไปรีไซเคิลอย่างเป็นระบบได้ จึงอาจเป็นอีกปัจจัยที่ต้องพิจารณาและตัดสินใจว่ามีความคุ้มค่าที่จะลงทุนหรือไม่ นอกจากนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการที่ภาครัฐส่งเสริมการลงทุนโดยให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับกิจการที่เข้าเงื่อนไขตามบัตรส่งเสริมการลงทุนของกฎหมายฉบับนี้ ก็ยังเป็นการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาลดขยะพลาสติกที่ปลายเหตุอยู่ดี หรือยังเป็นการคัดแยกขยะที่ปลายทางแล้ว ซึ่งยังไม่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกจากแหล่งกำเนิดต้นทางได้ ส่งผลให้ผู้ประกอบการบางรายที่ได้นำนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการคัดแยกขยะจากแหล่งกำเนิดต้นทาง ดังเช่น ผู้ประกอบการที่ได้นำเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมาใช้ โดยนำมาเป็นอุปกรณ์ที่จะเข้ามาช่วยในการคัดแยกและรวบรวมขยะขวดน้ำพลาสติก เพื่อส่งต่อให้กับโรงงานรีไซเคิลต่อไป ยังไม่ใช่กิจการตามประกาศที่ได้รับการส่งเสริม แม้ว่าจะมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมก็ตาม ทำให้ผู้ประกอบการดังกล่าวไม่สามารถขอรับสิทธิประโยชน์ทางภาษีได้ ดังนั้นการบัญญัติกฎหมายในลักษณะนี้จึงไม่ครอบคลุมผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ที่มีกระบวนการที่เข้ามาช่วยในการคัดแยกขยะขวดน้ำพลาสติกได้

5.1.3 สภาพปัญหากฎหมายภาษีที่เกี่ยวข้องกับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม

สำหรับประเทศไทยนั้นยังไม่มีการนำแนวคิดการจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มมาใช้อย่างในประเทศนอร์เวย์ โดยในปัจจุบันมีการจัดเก็บภาษีอยู่ 2 ประเภทที่มีความเกี่ยวข้องกับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีสรรพสามิต ดังนี้

(1) ภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นภาษีที่เก็บจากฐานการบริโภคทั่วไป ทำให้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่ได้บรรจุเครื่องดื่มแล้วนั้น จึงต้องอยู่ในบังคับจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มด้วย โดยเก็บอัตราร้อยละ 7 ของมูลค่าของสินค้าเครื่องดื่ม โดยไม่คำนึงว่าเป็นการจัดเก็บภาษีจากบรรจุภัณฑ์ชนิดใด

ซึ่งในข้อเท็จจริงนั้นบรรจุภัณฑ์แต่ละประเภทจะมีส่วนก่อให้เกิดมลพิษในสัดส่วนที่ไม่เท่ากัน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันด้วย ดังนั้นภาษีมูลค่าเพิ่มจึงไม่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากบรรจุภัณฑ์ได้ กล่าวคือ ผู้ผลิตก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่จะลดการใช้ทรัพยากรหรือปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น หรือผู้บริโภคเองก็ยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการลดการใช้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มประเภทชนิดใช้ครั้งเดียวได้ (Single-use packaging) เป็นต้น

(2) ภาษีสรรพสามิต เป็นภาษีทางอ้อมที่จัดเก็บจากสินค้าและบริการบางประเภท โดยมีเหตุผลพิเศษในการจัดเก็บ เช่น เพื่อลดการบริโภคสินค้าที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพและศีลธรรมอันดี สินค้าที่มีลักษณะเป็นการฟุ่มเฟือย และสินค้าที่ก่อมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งหากพิจารณาการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ได้แก่ ภาษีน้ำมันและภาษีรถยนต์ ที่ถือว่าเป็นการจัดเก็บภาษีที่อาจมีผลต่อสิ่งแวดล้อมโดยอ้อม ที่ไม่ได้เฉพาะเจาะจงต่อการลดปริมาณความเสียหายที่จะเกิดจากมลพิษต่อสภาพแวดล้อม แต่จะส่งผลกระทบในแง่ของการลดปริมาณการใช้ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมลดลงได้

ดังนั้นหากมีการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมกับผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม โดยจัดเก็บภาษีจากวัตถุดิบในอัตราที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับชนิดของบรรจุภัณฑ์นั้น ๆ และคิดคำนวนเป็นสัดส่วนตามปริมาณการผลิตสินค้าเครื่องดื่ม ดังเช่น ในประเทศนอร์เวย์ที่คิดคำนวณเป็นต่อหน่วยบรรจุภัณฑ์ (per packaging unit) ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมกับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มในลักษณะนี้เป็นการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมทางอ้อมที่ไม่ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อปริมาณการปล่อยมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมเช่นกัน แต่เป็นการคิดราคาต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมให้กับผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่อาจก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม หากบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มเหล่านั้นไม่ได้รับการจัดการที่เหมาะสมจนก่อความเสียหายให้กับสังคม ดังนั้นการจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มสามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ โดยส่งผลให้ต้นทุนของผู้ก่อมลพิษ คือ ผู้ผลิตและผู้นำเข้าบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มสูงขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ของตน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ประกอบการเปลี่ยนหรือเลือกใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้หากนำหลักการจัดเก็บภาษีมาใช้ควบคู่ไปกับการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ก่อมลพิษเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังเช่น การจัดทำระบบรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มในประเทศนอร์เวย์ ที่กำหนดเงื่อนไขการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมให้สัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการนำขวดบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มเหล่านั้นกลับคืนเข้าสู่ระบบรีไซเคิลได้ ก็จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นำไปสู่การป้องกันการเกิดขยะ การลดของเสียจากบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มได้ อีกทั้งช่วยเพิ่มปริมาณการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ของบรรจุภัณฑ์เหล่านั้นได้

5.2 แนวทางการปรับใช้กฎหมายภาษีของประเทศนอร์เวย์ในการส่งเสริมการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้

การใช้มาตรการทางกฎหมายของประเทศนอร์เวย์นั้นประสบความสำเร็จในการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะขยะขวดน้ำพลาสติกที่สามารถนำกลับมารีไซเคิลได้มากถึงร้อยละ 95 ทำให้ผู้ผลิตและผู้นำเข้าสินค้าเครื่องดื่มได้รับยกเว้นภาษีจากการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม อีกทั้งการใช้มาตรการทางกฎหมายของประเทศนอร์เวย์นั้นมีการบังคับใช้โดยเฉพาะกับขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มอีกด้วย ซึ่งต่างจากกฎหมายการจัดการขยะของประเทศไทยที่ยังขาดความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการ ทำให้เกิดสภาวะที่ไม่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดระบบการแยกขยะที่มีประสิทธิภาพได้

จากการศึกษาการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของประเทศนอร์เวย์แล้ว พบว่า มาตรการที่เหมาะสมที่สุดในการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากขยะขวดน้ำพลาสติกควรเป็นมาตรการที่มีความยืดหยุ่น โดยมีลักษณะเป็นการสร้างแรงจูงใจและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ผู้ประกอบการและประชาชน หันมาให้ความสำคัญของการจัดการขยะเหล่านี้ ผู้วิจัยจึงเห็นควรที่ประเทศไทยควรจะนำมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ เช่น ภาษีสิ่งแวดล้อม ค่าธรรมเนียม ค่ามัดจำสินค้า มาใช้เป็นกลไกราคาทำให้ต้นทุนของผู้ประกอบการและประชาชนที่ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสูงขึ้น จนเป็นการผลักดันให้ผู้ประกอบการและประชาชนหันมาให้ความสำคัญในการรักษาสิ่งแวดล้อมและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนในที่สุด โดยมิได้ปล่อยให้การจัดการขยะเหล่านี้เป็นเพียงแค่ความสมัครใจของแต่ละคน นอกจากนี้ยังส่งผลดีต่อภาครัฐที่ไม่จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรบุคคลและงบประมาณเป็นจำนวนมากในการควบคุมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมอีกด้วย ดังนั้นประเทศไทยควรจัดวางระบบการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม โดยเฉพาะขยะขวดน้ำพลาสติกเพื่อให้เป็นระบบและครบวงจรมากขึ้น ตั้งแต่การคัดแยกที่แหล่งกำเนิด การรวบรวมและจัดเก็บ อีกทั้งตั้งจุดรับขยะขวดน้ำพลาสติกให้กับประชาชน โดยการสนับสนุนให้นำขวดน้ำพลาสติกมารีไซเคิลที่เครื่องแลกขวดอัตโนมัติเช่นเดียวกับที่ดำเนินการแล้วในประเทศนอร์เวย์ นอกจากนี้ภาครัฐควรสนับสนุนให้มีการวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยีการคัดแยกขยะรีไซเคิลให้มากขึ้น รวมทั้งการนำขยะเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามแผนอย่างเป็นรูปธรรม จึงจะประสบความสำเร็จ แต่หากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องละเลยหรือขาดการตระหนักรู้และไม่คำนึงถึงผลเสียในเรื่องดังกล่าวก็จะยังคงเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขอีกต่อไป

5.2.1 การนำหลักเกณฑ์การจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มและการใช้ระบบมัดจำขวดของประเทศนอร์เวย์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยได้

เพื่อให้เป็นไปตามแผนแม่บทการปฏิบัติการด้านจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561 - 2573 ของประเทศไทย โดยมีเป้าหมายที่จะนำขยะพลาสติกเป้าหมายกลับมาใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 ภายในปี พ.ศ. 2570 ที่มีแผนปฏิบัติการในเรื่องนี้ไว้ 3 มาตรการ ได้แก่ การลดและเลิกขยะพลาสติก ณ แหล่งกำเนิด การลดและเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวในขั้นตอนการบริโภค และการจัดการขยะพลาสติกหลังจากการบริโภค โดยส่งเสริมและสนับสนุนการนำขยะพลาสติกเข้าสู่ระบบการนำกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรนำหลักเกณฑ์การจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มและการใช้ระบบมัดจำขวดของประเทศนอร์เวย์มาประยุกต์ใช้กับประเทศไทย เพื่อเข้ามาช่วยการลดขยะขวดน้ำพลาสติกที่ใช้แล้วให้กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ โดยสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

(1) การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมกับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม

ผู้วิจัยเห็นควรให้นำมาตรการทางกฎหมายในการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมกับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มขวดพลาสติก โดยตราขึ้นเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติเพื่อให้สอดคล้องกับหลักความยินยอมทางภาษี และควรกำหนดให้การจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มขวดพลาสติกรวมอยู่ในแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561 – 2573 โดยให้เป็นหนึ่งในมาตรการที่จะนำเอาการจัดเก็บภาษีมาจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มโดยเป็นการเพิ่มต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมให้กับผลิตภัณฑ์ เพื่อลดปริมาณการผลิตและการใช้ รวมถึงส่งเสริมให้ผู้ผลิตหันมาผลิตขวดน้ำที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เช่น ขวดบรรจุน้ำดื่มที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้หรือขวดบรรจุน้ำดื่มไร้พลาสติก[192] นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้บริโภคหันมาใช้ภาชนะบรรจุเครื่องดื่มทางเลือกอื่น เช่น การใช้ภาชนะบรรจุเครื่องดื่มที่สามารถนำมาใช้ซ้ำได้ อาทิ กระบอกน้ำดื่ม แก้วน้ำสเตนเลส เป็นต้น ทั้งนี้สำหรับหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการจัดเก็บภาษีและการจัดการเงินจากรายได้ภาษีควรกำหนดในพระราชกฤษฎีกา และเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษี ให้อธิบดีอนุมัติโดยรัฐมนตรีมีอำนาจในการกำหนดประเภทของบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่จะเรียกเก็บภาษีและอัตราภาษีของบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแต่ละประเภท โดยให้อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงการคลัง นอกจากนี้สำหรับหลักเกณฑ์การจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของประเทศนอร์เวย์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยได้จากการศึกษาเปรียบเทียบมีดังต่อไปนี้

---

[192] POST TODAY, ตัวเลือกใหม่ ขวดน้ำปลอดพลาสติก 100% ไม่ทำร้ายสัตว์ไม่ทำร้ายโลก [ออนไลน์], กรกฎาคม 2562. แหล่งที่มา: https://www.posttoday.com/world/595675 [17 พฤษภาคม 2564]

(1.1) ผู้มีหน้าที่เสียภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม

ผู้ที่ควรมีหน้าที่เสียภาษีสิ่งแวดล้อมของบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มอันจะก่อให้เกิดผลกระทบแก่สิ่งแวดล้อม ได้แก่ผู้ผลิตและผู้นำเข้าบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มต่าง ๆ เนื่องจากเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุในการผลิตบรรจุภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดมลภาวะได้ ดังนั้นควรรับผิดชอบต่อผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่สูญเสียไป อันเนื่องมาจากบรรจุภัณฑ์ของตนตามหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย โดยการรวมต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมเข้าไปอยู่ในต้นทุนที่ผู้ประกอบการจำเป็นต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกับต้นทุนวัตถุดิบและแรงงาน โดยใช้มาตรการจากการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม ซึ่งหลักการนี้จะเป็นการป้องกันล่วงหน้าตั้งแต่เริ่มกระบวนการผลิตหรือการนำเข้าตั้งแต่แหล่งกำเนิด มิให้เกิดมลภาวะจนต้องบำบัดมลพิษและควบคุมการจัดการขยะซึ่งเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุและยังเป็นภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐอีกด้วย โดยผู้ผลิตและผู้นำเข้าสินค้าประเภทเครื่องดื่มที่มีบรรจุภัณฑ์อยู่ในฐานภาษีที่จะต้องเสียภาษี จะต้องดำเนินการจดทะเบียนต่อเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ สำหรับความรับผิดอันจะต้องเสียภาษีสามารถนำหลักเกณฑ์ความรับผิดของประเทศนอร์เวย์มาปรับใช้ได้ ได้แก่ หากเป็นการนำเข้า ความรับผิดในการเสียภาษีจะเกิดขึ้นในเวลาเดียวกับความรับผิดในอันจะต้องเสียอากรศุลกากรสำหรับของที่นำเข้าตามกฎหมายแห่งพระราชบัญญัติศุลกากร โดยมีเงื่อนไขว่าบรรจุภัณฑ์นั้นจะต้องบรรจุเครื่องดื่มเรียบร้อยแล้ว ในขณะที่การผลิตสินค้าเครื่องดื่มภายในประเทศนั้น ความรับผิดในการเสียภาษีจะเกิดขึ้นในเวลาเดียวกับการนำสินค้าออกจากโรงอุตสาหกรรมของผู้ประกอบการ เป็นต้น

(1.2) ฐานภาษีและอัตราภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม

ประเทศนอร์เวย์กำหนดให้ฐานภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มเป็นการจัดเก็บจากประเภทหรือชนิดของบรรจุภัณฑ์ชั้นในที่ได้รับการบรรจุเครื่องดื่มแล้ว โดยคิดคำนวนเป็นต่อหน่วยของแต่ละประเภทบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มนั้น ๆ โดยไม่ได้คำนึงถึงปริมาตรของบรรจุภัณฑ์ ซึ่งหากพิจารณาแล้วเป็นการจัดเก็บภาษีที่ง่าย ไม่ซับซ้อน และไม่ทำให้เกิดความผิดพลาด อีกทั้งยังส่งเสริมให้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่มีปริมาตรมากกว่าได้รับความนิยมมากขึ้น โดยสามารถบรรจุเครื่องดื่มได้ในปริมาตรที่มากกว่าแต่มีการใช้งานที่ยาวนานกว่า ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าอีกด้วย โดยองค์ประกอบของภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มจะประกอบไปด้วยภาษีพื้นฐานที่เก็บจากบรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียวทิ้งหรือไม่สามารถที่จะนำกลับมาใช้ซ้ำได้ และภาษีสิ่งแวดล้อมที่มีอัตราภาษีขึ้นอยู่กับแต่ละประเภทหรือวัสดุของบรรจุภัณฑ์นั้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการจัดเก็บภาษีตัวนี้กับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มก็สามารถนำมาปรับใช้กับประเทศไทยได้ แต่เนื่องจากหากมีการจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มประเภทพลาสติกชนิดเดียวแล้ว อาจไม่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคทางภาษีได้ ดังนั้นจึงเห็นควรให้มีการจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มกับประเภทหรือชนิดอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน ดังเช่น ในประเทศนอร์เวย์ที่มีการจัดเก็บภาษีจากบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่ทำจาก

กระดาษแข็ง แก้วและโลหะ เป็นต้น โดยควรกำหนดให้อัตราภาษีในแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับว่าชนิดใดที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือมีการจัดการที่แตกต่างกันมากน้อยเพียงใดก็จะกำหนดอัตราภาษีในอัตราที่สูงกว่าบรรจุภัณฑ์ชนิดอื่น ทั้งนี้ประเทศไทยไม่ควรจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มสำหรับสินค้าประเภทนมและผลิตภัณฑ์จากนม เฉกเช่นกับประเทศนอร์เวย์ อาทิ ผลิตภัณฑ์นมสด น้ำนมจากธัญพืช และเครื่องดื่มทดแทนน้ำนมแม่ เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นควรว่าหากมีการนำระบบมัดจำขวดมาใช้กับประเทศไทยได้ก็สามารถที่จะกำหนดอัตราภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มให้แตกต่างกันสำหรับบรรจุภัณฑ์ที่อยู่ในระบบมัดจำและไม่อยู่ในระบบมัดจำ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการนำผลิตภัณฑ์สินค้าเครื่องดื่มของตนเข้าร่วมในระบบมัดจำมากขึ้น โดยควรกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีให้แก่ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมระบบมัดจำด้วยการจัดเก็บภาษีในอัตราที่ต่ำกว่าบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่ไม่ได้อยู่ในระบบมัดจำ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างโครงสร้างการจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มโดยอ้างอิงและทำการเทียบเคียงกับของประเทศนอร์เวย์ โดยสามารถนำเสนอได้ดังนี้

ตารางที่ 6 : อัตราภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มระหว่างที่อยู่ในระบบมัดจำและที่ไม่อยู่ในระบบมัดจำ

ประเภทบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม	อัตราภาษีพื้นฐาน (ต่อหน่วย), บาท		อัตราภาษีสิ่งแวดล้อม (ต่อหน่วย), บาท	
	ที่ไม่อยู่ในระบบมัดจำ	ที่อยู่ในระบบมัดจำ	ที่ไม่อยู่ในระบบมัดจำ	ที่อยู่ในระบบมัดจำ
แก้วและโลหะ	5.89	4.89	24.86	23.86
พลาสติก	5.89	4.89	15.43	14.43
กระดาษแข็ง	5.89	4.89	6.89	5.89

อย่างไรก็ตามอัตราภาษีดังกล่าวเป็นการนำเสนอเพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างอัตราภาษีของบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่อยู่ในระบบมัดจำและไม่ได้อยู่ในระบบมัดจำ แต่กระนั้นอัตราภาษีที่ควรจะเป็นในประเทศไทย ควรกำหนดให้มีอัตราภาษีที่เหมาะสม โดยให้มีความสอดคล้องกับค่าครองชีพของประเทศไทย และยังต้องตอบวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มได้อีกด้วย

(1.3) การยกเว้นและการลดหย่อนภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม

จากการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศนอร์เวย์แล้ว ประเทศไทยสามารถนำหลักเกณฑ์การยกเว้นภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มให้กับผู้ประกอบการที่จดทะเบียนหรือผู้นำเข้า ในกรณีเช่นเดียวกับประเทศนอร์เวย์ได้ อาทิ การส่งออกบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่บรรจุแล้วไปนอกราชอาณาจักร การนำสินค้าเครื่องดื่มไปเก็บไว้ในคลังสินค้าทัณฑ์บนและเขตปลอดอากร ณ สนามบิน รวมถึงการนำสินค้าดังกล่าวไปใช้หรือจำหน่ายบนเรือ

หรืออากาศยานขนส่งผู้โดยสาร เป็นต้น ทั้งนี้หลักเกณฑ์ดังกล่าวควรอยู่ภายใต้ข้อบังคับของกฎหมายแห่งพระราชบัญญัติศุลกากรของประเทศไทย

สำหรับการลดหย่อนภาษี ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรที่จะมีการลดหย่อนภาษีให้กับผู้ประกอบการที่มีพฤติกรรมเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การผลิตขวดบรรจุน้ำดื่มพลาสติกที่มีส่วนผสมจากวัตถุดิบธรรมชาติ การผลิตขวดบรรจุน้ำดื่มที่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้ (Reusable bottle) เพื่อทดแทนขวดน้ำพลาสติกสำหรับการใช้ครั้งเดียว เป็นต้น

นอกจากนี้ หากประเทศไทยสามารถนำระบบมัดจำขวดมาใช้ในการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มภายหลังการบริโภคได้ ผู้วิจัยเห็นควรให้สิทธิยกเว้นหรือลดอัตราภาษีกับผู้ประกอบการที่นำผลิตภัณฑ์สินค้าเครื่องดื่มของตนเข้าร่วมในระบบมัดจำ ในฐานะที่มีส่วนช่วยลดการทิ้งขยะที่ไม่ถูกวิธีและยังช่วยในการนำขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มเหล่านั้นให้สามารถนำกลับไปรีไซเคิลหรือนำไปกำจัดได้อย่างถูกต้องต่อไป ซึ่งหากจะกำหนดการลดและยกเว้นภาษี โดยเทียบเคียงกับกฎหมายของประเทศนอร์เวย์แล้วนั้น ประเทศไทยสามารถกำหนดให้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่อยู่ในระบบมัดจำ ควรได้รับสิทธิประโยชน์ในการลดอัตราภาษีสิ่งแวดล้อมตามอัตราส่วนการรีไซเคิลบรรจุภัณฑ์ และหากสามารถทำการรีไซเคิลบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มได้ในอัตราส่วนที่สูงตามที่เห็นสมควรให้ยกเว้นภาษีสิ่งแวดล้อมก็ย่อมสามารถที่จะกำหนดได้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างการลดและยกเว้นอัตราภาษีสิ่งแวดล้อมบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มประเภทพลาสติก PET โดยทำการสมมติอัตราภาษีตามอัตราส่วนการรีไซเคิล ซึ่งสามารถนำเสนอได้ดังนี้

ตารางที่ 7 : การลดอัตราภาษีสิ่งแวดล้อมของบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มประเภทพลาสติก PET ที่อยู่ในระบบมัดจำตามสัดส่วนการรีไซเคิล

อัตราส่วนการรีไซเคิล (Recycling rate) (ร้อยละ)	อัตราภาษีสิ่งแวดล้อมขวดน้ำพลาสติก PET *ที่อยู่ในระบบมัดจำ* (ต่อหน่วย), บาท
0	14.43
25	14.43
50	7.60
75	5.75
>95	0

แต่กระนั้นการที่จะทราบถึงอัตราส่วนการรีไซเคิลที่ทำได้หรือผลลัพธ์ของปริมาณการรับคืนขยะขวดน้ำพลาสติกว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงใด ประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดเก็บหรือรวบรวมข้อมูลปริมาณการรีไซเคิลของขยะขวดน้ำพลาสติกที่เฉพาะเจาะจงให้ได้ ซึ่งต่างจากประเทศนอร์เวย์ที่สามารถระบุปริมาณการรีไซเคิลของขวดน้ำพลาสติก PET ได้โดยเฉพาะ เนื่องจากมีระบบจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่เป็นทั้งระบบ อีกทั้งยังนำเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำส่งข้อมูลเหล่านั้นให้กับองค์กร Infinitum ที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อ

บริหารจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มอีกด้วย กล่าวโดยสรุปคือ หากประเทศไทยนำระบบมัดจำขวดมาใช้และต้องนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการกำหนดลดอัตราภาษี ประเทศไทยควรที่จะนำระบบมัดจำขวดเครื่องดื่มของประเทศนอร์เวย์มาเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม ที่การจัดการขยะไม่ใช่หน้าที่ของภาครัฐแต่เป็นหน้าที่ของภาคเอกชนแทน รวมทั้งควรนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการแยกขยะเพื่อให้สามารถเก็บและรวบรวมข้อมูลของขยะเหล่านี้ได้อีกด้วย ทั้งนี้สำหรับหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข การให้สิทธิประโยชน์ลดและยกเว้นภาษีให้กับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มนั้น ๆ ควรกำหนดในกฎหมายลำดับรองในระดับพระราชกฤษฎีกา

(1.4) การจัดเก็บภาษีและการนำเงินภาษีไปใช้ประโยชน์

หน่วยงานที่มีความเหมาะสมในการจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มอันเป็นภาษีสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยเห็นควรให้กรมสรรพสามิตเป็นผู้มีอำนาจในการจัดเก็บภาษี เนื่องจากเคยมีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตที่มีลักษณะเป็นมาตรการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ผู้วิจัยเสนอให้เงินภาษีที่จัดเก็บได้ควรจะเข้ากองทุนที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะในการรีไซเคิลขยะพลาสติก ที่จะมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการรีไซเคิล และเพื่อนำไปเป็นเงินช่วยเหลือหรือส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติก และอุดหนุนกิจการใด ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติกรีไซเคิลได้ อันเป็นไปตามวัตถุประสงค์เฉพาะของการจัดเก็บ แต่หากไม่นำเงินเข้ากองทุนก็สามารถรวมเป็นงบประมาณแผ่นดินแล้วจัดสรรโดยนำไปใช้เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมได้เช่นกัน

(2) การออกกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มโดยเฉพาะ

มาตรการทางกฎหมายการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทยได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับ ทำให้ขาดเอกภาพในการบริหารจัดการ ประกอบกับยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่จะกำหนดให้มีการคัดแยกขยะและการนำขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มกลับมาใช้ประโยชน์ไว้โดยเฉพาะ จึงทำให้ไม่สามารถนำมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการแยกขยะและนำขยะขวดน้ำพลาสติกกลับมารีไซเคิลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่กฎหมายของประเทศนอร์เวย์นั้นได้นำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้อย่างจริงจัง ในการออกกฎหมายบังคับเฉพาะสำหรับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม โดยมีการออกกฎระเบียบว่าด้วยการแปรรูปใช้ใหม่และการบำบัดของเสีย (The Regulations on Recycling and Treatment of Waste) ที่มีการออกข้อบังคับของระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม (The beverage packaging return and recycling systems) เพื่อส่งเสริมให้มีการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มจากผู้บริโภคจากการใช้ระบบมัดจำและคืนเงินจนนำไปสู่การป้องกันการเกิดขยะและมลภาวะจากของเสียอันเนื่องมาจากบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มได้ในที่สุด โดยกฎหมายฉบับนี้ได้อนุญาตให้ผู้ผลิตและผู้นำเข้าสินค้าเครื่องดื่มสามารถจัดตั้งและบริหารจัดการในระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการนำหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิตมาใช้ โดยให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมการบริหารจัดการขยะและช่วยแบ่งเบา

ภาระของรัฐบาลท้องถิ่นที่ต้องจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เหล่านั้น โดยเน้นให้เกิดการจัดการจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้ช่วยทำการรวบรวมและนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น ร้านค้าปลีก รัฐบาลท้องถิ่น องค์กรภายใต้ความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Infinitum) รวมไปถึงหน้าที่ของผู้บริโภคที่ต้องส่งคืนขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มไปยังจุดรับคืนที่กำหนดไว้ อีกทั้งยังกำหนดให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีให้แก่ผู้ประกอบการที่นำสินค้าเครื่องดื่มของตนเข้าระบบมัดจำตามที่ได้กล่าวมาแล้วอีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยเห็นควรให้มีการออกกฎหมายพิเศษที่เกี่ยวกับการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มไว้โดยเฉพาะเฉกเช่นประเทศนอร์เวย์ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะในการนำขยะเหล่านั้นกลับมาใช้ประโยชน์เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561 - 2573 ของประเทศไทยที่มีเป้าหมายที่จะนำขยะพลาสติกเป้าหมายกลับมาใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 ภายในปี พ.ศ. 2570

ทั้งนี้ระบบมัดมีข้อดีที่สามารถกระตุ้นให้ผู้บริโภคมีแรงจูงใจที่จะส่งคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มเหล่านั้นเข้าสู่ระบบรีไซเคิล และยังสามารถกระตุ้นให้ผู้ผลิตเพิ่มคุณภาพของบรรจุภัณฑ์เพื่อให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้หลายครั้ง ทำให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมรีไซเคิลและการจ้างงานในอุตสาหกรรมมากขึ้น จนนำไปสู่การลดขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มได้ในที่สุด แต่อย่างไรก็ตามการใช้ระบบมัดจำก็มีข้อเสียโดยตรงต่อผู้บริโภคทั้งในด้านราคาที่สูงขึ้นของสินค้าเครื่องดื่ม และค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อนำบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้วเหล่านั้นมาคืน ณ จุดรับคืน อีกทั้งยังมีต้นทุนในการบริหารจัดการขยะบรรจุภัณฑ์ขององค์กรภายใต้ความรับผิดชอบของผู้ผลิต ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องพิจารณาในการกำหนดอัตรามัดจำที่ไม่ควรกำหนดในอัตราที่สูงเกินไปและไม่ต่ำจนเกินไป จนไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับผู้บริโภคและไม่สามารถกระตุ้นให้ผู้ผลิตลดการใช้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งได้เท่าที่ควร นอกจากนี้ควรเปิดให้มีมากกว่าหนึ่งองค์กรที่จะเข้ามาบริหารจัดการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม เพื่อให้เกิดการแข่งขันทางด้านราคา รวมทั้งควรส่งเสริมให้มีการติดตั้งเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมากขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโภคในการเดินทาง และท้ายสุดคือกำไรที่ได้จากเงินมัดจำที่ผู้บริโภคไม่ได้นำบรรจุภัณฑ์มาคืนในระบบ ควรนำส่งเข้ากองทุนของรัฐ เช่น กองทุนสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมาสนับสนุนการจัดการขยะรีไซเคิลต่อไป

5.2.2 การจัดเก็บข้อมูลขยะขวดน้ำพลาสติกชนิดนำกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ที่จำเป็นต่อการกำหนดนโยบาย

ประเทศไทยยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูลปริมาณการเกิดขยะขวดน้ำพลาสติกอย่างเป็นระบบ โดยขยะขวดน้ำพลาสติกจะถูกจัดอยู่ในกลุ่มขยะมูลฝอยประเภทขยะรีไซเคิล ร่วมกับขยะมูลฝอยประเภทอื่น ๆ เช่น ขยะมูลฝอยอินทรีย์ ขยะมูลฝอยอันตราย และขยะมูลฝอยทั่วไป เป็นต้น นอกจากนี้ประเทศไทยยังไม่มีการจัดเก็บหรือรวบรวมปริมาณข้อมูลของการรีไซเคิลขยะขวดน้ำพลาสติกโดยเฉพาะเจาะจง ถึงแม้จะมีการรายงานปริมาณการเกิดและปริมาณการรีไซเคิล

ขยะพลาสติก แต่ข้อมูลดังกล่าวก็ไม่เฉพาะเจาะจงประเภทของขยะพลาสติกเหล่านั้น ทำให้ข้อมูลขยะขวดน้ำพลาสติกที่เผยแพร่อยู่นั้นค่อนข้างล้าสมัยและมีปริมาณที่ไม่บ่งชี้เฉพาะ อันเนื่องมาจากประเทศไทยยังไม่มีระบบการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่เป็นทั้งระบบในแต่ละขั้นตอนของห่วงโซ่อุปทาน จึงไม่สามารถที่จะจัดเก็บข้อมูลที่เกิดขึ้นในแต่ละกิจกรรมของขยะประเภทนี้ได้ ส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถนำข้อมูลของขยะเหล่านี้ไปใช้ในการวิเคราะห์และกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาจากขยะพลาสติกแต่ละประเภทได้ เช่น ไม่สามารถรวบรวมข้อมูลและนำไปผลักดันให้แต่ละเจ้าของสินค้า (Brand) หาวิธีลดการใช้พลาสติกในผลิตภัณฑ์ของตนหรือผลักดันให้บริษัทเจ้าของผลิตภัณฑ์มีความรับผิดชอบต่อมลพิษพลาสติกมากขึ้นได้ ซึ่งหากประเทศไทยสามารถนำระบบการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแบบประเทศนอร์เวย์มาใช้ ที่มีการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ก็จะสามารถมีข้อมูลที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจงที่จะสามารถนำมากำหนดนโยบายต่าง ๆ ของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังเช่น การนำระบบมัดจำขวดมาใช้ ทำให้สามารถเก็บข้อมูลที่จำเป็นได้ ดังนี้

(1) ปริมาณการนำบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มเข้าสู่ตลาดเครื่องดื่ม โดยเก็บข้อมูลได้จากการที่ผู้ค้าปลีกจ่ายค่ามัดจำขวดจากการซื้อเครื่องดื่มจากผู้ผลิตมาจำหน่าย หลังจากนั้นผู้ผลิตก็จะนำเงินมัดจำนั้นไปชำระให้กับองค์กร Infinitum เพื่อเก็บเป็นข้อมูล

(2) ปริมาณที่บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มถูกจำหน่ายไปยังผู้บริโภค โดยเก็บข้อมูลจากการที่ผู้บริโภคจ่ายค่าซื้อสินค้าเครื่องดื่มตามร้านค้าต่าง ๆ โดยมีการจ่ายค่ามัดจำขวดรวมไปด้วย

(3) ปริมาณบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่ได้รับกลับคืนมาภายหลังการบริโภค โดยเก็บข้อมูลได้จากเครื่องแลกขวดอัตโนมัติ เนื่องจากเครื่องแลกขวดสามารถที่จะระบุจำนวนขวดที่ได้รับกลับคืนมาในแต่ละถุงจัดเก็บได้หรือสามารถออกรายงานให้กับเจ้าของเครื่องได้ เพื่อให้ผู้ค้าปลีกที่นำเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมาให้บริการ สามารถนำข้อมูลการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มในแต่ละงวดไปขอคืนเงินมัดจำตามจำนวนขวดที่ส่งคืนกับองค์กร Infinitum ได้

ดังนั้นหากมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบในแต่ละทุกกิจกรรมของบรรจุภัณฑ์เหล่านี้ก็จะส่งผลให้ภาครัฐสามารถกำหนดนโยบายต่าง ๆ ได้อย่างโปร่งใส่และชัดเจน เช่น สามารถกำหนดสิทธิประโยชน์จากการยกเว้นภาษีให้กับผู้ผลิต ที่สามารถนำขวดเครื่องดื่มกลับคืนมาเข้าสู่ระบบรีไซเคิลมากกว่าร้อยละ 95 เป็นต้น โดยจะมีองค์กร Infinitum ทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวมข้อมูลดังกล่าวและนำส่งให้กับภาครัฐต่อไป

5.3 การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับผู้ประกอบการที่นำเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมาใช้

ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในภาคบรรจุภัณฑ์พลาสติกให้เป็นไปตามแผนแม่บทการจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 ทางสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ส.อ.ท.) ได้เสนอให้มีการส่งเสริมการออกแบบและผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมอุตสาหกรรมรีไซเคิลอย่างครบวงจร รวมทั้งสนับสนุนให้มีการใช้สินค้าจากการรีไซเคิล รวมไปถึงการสนับสนุนให้เกิดการคัดแยกและรวบรวมวัสดุรีไซเคิล เป็นต้น

โดยในปัจจุบัน ภาครัฐได้ให้การสนับสนุนการลดขยะพลาสติก โดยได้นำมาตรการทางภาษีมาใช้สนับสนุนผู้ประกอบการต่าง ๆ ตามที่ได้มีการศึกษามาแล้วนั้น อาทิ การส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายสำหรับกิจการที่นำวัสดุที่ไม่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ ที่ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 เช่น การยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักรหรือของที่นำเข้ามาเพื่อใช้ในวิจัยและพัฒนา การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลหรือการลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 50 เป็นต้น ซึ่งการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีดังกล่าว มีข้อจำกัดคือได้ให้ประโยชน์แก่ผู้ประกอบการเพียงบางกลุ่มที่มีโรงงานคัดแยกและกระบวนการแปรรูปเพิ่มเติมและกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ที่ตั้งในเขตอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมเท่านั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการส่งเสริมการลงทุนดังกล่าวยังไม่เป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมการคัดแยกขยะและรีไซเคิลแบบครบวงจร อีกทั้งสำหรับสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ผู้ประกอบการตามกฎหมายฉบับนี้จะได้รับสำหรับอุปกรณ์ เครื่องจักรและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่นำมาใช้ มีแค่การยกเว้นอากรขาเข้า ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิประโยชน์ในการลงทุน เพียงสำหรับเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ที่นำเข้ามาเท่านั้น ไม่รวมถึงเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ที่มีการผลิตภายในประเทศอีกด้วย

ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการลงทุนให้กับอุตสาหกรรมการคัดแยกขยะแบบครบวงจร และเพื่อให้เกิดการลงทุนจากภาคเอกชนเพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าประเทศไทยควรให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับผู้ประกอบการทุกประเภทที่ลงทุนในเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ใด ๆ ที่มีการใช้เทคโนลียีที่ทันสมัยหรือเป็นนวัตกรรม ที่จะเข้ามาช่วยการคัดแยกขยะและรวบรวมขยะที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ใหม่ให้สามารถเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลต่อไปได้ ไม่ว่าเครื่องจักรหรืออุปกรณ์นั้นจะถูกผลิตขึ้นในประเทศไทยหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยสามารถนำมาเป็นเครื่องมืออันจะเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมหรือเป็นการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายส่วนรวมให้กับภาครัฐในการรักษาสิ่งแวดล้อมได้

สำหรับการลงทุนในเครื่องแลกขวดอัตโนมัตินั้น ถือว่าเป็นการประยุกต์ใช้นวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการรับคืนขวดพลาสติกรีไซเคิล PET โดยจะเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บขยะพลาสติกประเภทหนึ่งที่สามารถนำมารีไซเคิลได้ ทำให้ลดต้นทุนการจัดการขยะและแก้ไขปัญหาการแยกขยะขวดน้ำพลาสติกจากแหล่งกำเนิดต้นทางได้ ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า

ควรให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับผู้ประกอบการเหล่านี้ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเทียบเคียงกับพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ในฉบับที่ได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมายเพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมการลงทุนในเครื่องจักร เป็นต้น โดยสามารถสรุปเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 8 : พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบ

พระราชกฤษฎีกา	ผู้ได้รับสิทธิประโยชน์	สิทธิประโยชน์ทางภาษี	วัตถุประสงค์ของการตรากฎหมาย
ฉบับที่ 436 พ.ศ. 2548	บุคคลธรรมดา บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล	ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้ที่จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการได้มาซึ่งทรัพย์สินประเภทอุปกรณ์ที่มีผลต่อการประหยัดพลังงานเพื่อการปรับเปลี่ยนแทนอุปกรณ์เดิม เป็นจำนวนร้อยละ 25 ของค่าใช้จ่ายนั้น เฉพาะในส่วนที่ไม่เกิน 50 ล้านบาท	เพื่อสนับสนุนให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้พลังงาน ซึ่งเป็นการประหยัดพลังงานในระยะยาว และลดค่าใช้จ่ายพลังงานของรัฐ
ฉบับที่ 514 พ.ศ. 2554	บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล	ให้ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับกำไรสุทธิในการดำเนินการโครงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในแต่ละโครงการ เฉพาะส่วนที่เกิดจากการจำหน่ายคาร์บอนเครดิต ไม่ว่าจะกระทำในหรือนอกประเทศ	เพื่อส่งเสริมโครงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในประเทศ และเพื่อจูงใจให้ภาคเอกชนดำเนินโครงการดังกล่าว เพื่อทำให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศดีขึ้น และภาครัฐมีฐานข้อมูลปริมาณการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกแบบสมัครใจของภาคเอกชน รวมทั้งเพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีการจำหน่ายคาร์บอนเครดิตอันจะเป็นการนำรายได้เข้าประเทศเพิ่มมากขึ้น

ฉบับที่ 532 พ.ศ. 2554	บุคคลธรรมดา บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล	ให้ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้เท่าที่จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการได้มาซึ่งทรัพย์สินประเภทวัสดุอุปกรณ์ หรือเครื่องจักรที่มีผลต่อการประหยัดพลังงาน แต่ไม่รวมถึงยานพาหนะและวัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องจักรที่ใช้กับยานพาหนะ เป็นจำนวนไม่เกินร้อยละ 25 ของค่าใช้จ่ายนั้น	เพื่อส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานอันเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการภาษีเพื่อกระตุ้นและฟื้นฟูเศรษฐกิจ และเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศด้วย
ฉบับที่ 702 พ.ศ. 2563	บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล	ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้เป็นจำนวนร้อยละ 25 ของรายจ่ายที่ได้จ่ายเป็นค่าซื้อผลิตภัณฑ์พลาสติกที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพตามประเภทที่อธิบดีประกาศกำหนดและได้รับการรับรองผลิตภัณฑ์จากสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม	เพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบการใช้ผลิตภัณฑ์พลาสติกที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพอันเป็นการช่วยลดปริมาณพลาสติกที่จะเป็นขยะตกค้างที่ย่อยสลายได้ยาก
ฉบับที่ 710 พ.ศ. 2563	บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล	ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้เท่ากับรายจ่ายที่ได้จ่ายไปเพื่อการลงทุนในเครื่องจักรและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อกับเครื่องจักรในระบบอัตโนมัติ แต่ไม่ใช่เป็นการซ่อมแซมให้คงสภาพเดิมเป็นจำนวนร้อยละ 100 ของรายจ่ายตามจำนวนที่จ่ายจริง	เพื่อส่งเสริมการลงทุนพัฒนาอุตสาหกรรมและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและรองรับการย้ายฐานการผลิตของนักลงทุนต่างประเทศ

จากการศึกษา พบว่าวิธีดำเนินการในรูปแบบของมาตรการภาษีที่ถูกนำมาใช้เพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่จะเป็นมาตรการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษี ซึ่งเป็นมาตรการที่ถูกนำมาใช้เพื่อเป้าหมายด้านการชักจูงใจและสนับสนุนเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของนโยบายของรัฐ

ซึ่งการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีในกรณีดังกล่าวนี้ อาจเป็นการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีให้กับกิจกรรมบางประการหรือสินค้าและผลิตภัณฑ์บางชนิดตามที่กฎหมายกำหนด ดังเช่น การส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพเพื่อช่วยลดปริมาณพลาสติก หรือ ส่งเสริมโครงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในประเทศ เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับการลงทุนในเครื่องแลกขวดอัตโนมัติ โดยการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคล โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 175 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและมาตรา 3 (1) แห่งประมวลรัษฎากร สำหรับเงินได้เท่าที่จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการได้มาซึ่งทรัพย์สินประเภทวัสดุอุปกรณ์ หรือเครื่องจักรที่มีผลต่อการคัดแยกขยะมูลฝอยชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ เป็นจำนวนไม่เกินร้อยละ 25 ของค่าใช้จ่ายนั้นให้แก่ บุคคลธรรมดา ในส่วนที่เป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (5) (6) (7) หรือ (8) แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งต้องเสียภาษีเงินได้ตามมาตรา 48 (1) แห่งประมวลรัษฎากร และบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ทั้งนี้ทรัพย์สินประเภทวัสดุ อุปกรณ์ หรือเครื่องจักรที่มีผลต่อการคัดแยกขยะมูลฝอยชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ มีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่สำคัญดังนี้

(1) เป็นทรัพย์สินที่ต้องได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่อธิบดีประกาศกำหนด

(2) ประเภทของขยะชนิดกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ได้ที่จะทำการคัดแยกต้องได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่อธิบดีประกาศกำหนด เช่น กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น

(3) ไม่เคยผ่านการใช้งานมาก่อน โดยต้องได้มาและอยู่ในสภาพพร้อมการใช้งานได้

(4) เป็นทรัพย์สินประเภทวัสดุ อุปกรณ์ หรือเครื่องจักรที่นำมาหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สินได้ตามมาตรา 65 ทวิ (2) แห่งประมวลรัษฎากร

(5) ไม่เป็นทรัพย์สินประเภทวัสดุ อุปกรณ์ หรือเครื่องจักรที่นำไปใช้ในกิจการที่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

กล่าวโดยสรุปคือ หากมีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีมาสนับสนุนผู้ประกอบการที่มาลงทุนในเครื่องแลกขวดอัตโนมัติ ผู้วิจัยคาดว่าสามารถส่งเสริมให้ภาคเอกชนหันมาลงทุนในเทคโนโลยีที่รักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้นได้ แต่กระนั้นปัจจัยหลักของการลงทุนในเครื่องแลกขวดอัตโนมัติ ต้องเกิดจากประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะหรือมาใช้บริการแลกเปลี่ยนขยะขวดน้ำพลาสติกจากเครื่องแลกขวดอัตโนมัติด้วย แต่เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ใช้บังคับกับการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มโดยเฉพาะ ที่มีการเรียกเก็บค่ามัดจำขวดเครื่องดื่มแบบในต่างประเทศ ก็เป็นการยากที่จะให้ประชาชนมีการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง เพราะต่อให้มีความสะดวกจากอุปกรณ์ต่าง ๆ เพียงใด ถ้าประชาชนคนส่วนใหญ่ในประเทศไม่ได้ใส่ใจ ความก้าวหน้าที่คาดหวังไว้ก็อาจไม่ประสบผลสำเร็จ

บทที่ 6
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

เมื่อจำนวนประชากรทั่วโลกเพิ่มขึ้น ตามมาด้วยการขยายตัวของเศรษฐกิจ ทำให้เกิดบรรจุภัณฑ์พลาสติกสำหรับอาหารและเครื่องดื่มที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้กับผู้บริโภคมากขึ้น เช่น การใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกที่มีปริมาณและขนาดสำหรับพกพาและการบริโภคที่สะดวกรวดเร็ว เน้นรูปแบบวัสดุที่น้ำหนักเบา ยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนลักษณะได้ตามความต้องการ ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีซึ่งเกิดจากการแข่งขันพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้งเพื่อที่จะแสวงหากำไรของผู้ประกอบการ โดยคำนึงถึงแค่การทำให้ต้นทุนต่ำเพื่อให้ราคาสินค้ามีราคาต่ำที่สุด เพื่อดึงดูดให้ผู้บริโภคมาบริโภคสินค้าของตน จากสาเหตุดังกล่าวส่งผลให้เกิดขยะบรรจุภัณฑ์พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งมีปริมาณมากขึ้น จนส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนตามมา อีกทั้งปัญหาการจัดการขยะพลาสติกยังเกิดจากประชาชนขาดองค์ความรู้และจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยรีไซเคิล ที่จะลดและคัดแยกขยะเหล่านั้นตั้งแต่ต้นทางหรือแหล่งกำเนิดอย่างถูกวิธีอีกด้วย

จากปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นทุกปีของประเทศไทย โดยเฉพาะขยะขวดน้ำพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวที่นิยมในอุตสาหกรรมเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์คือ ขวดน้ำพลาสติกประเภท Polyethylene Terephthalate (PET) นั้น พบว่ามีปริมาณไม่ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนขวดพลาสติกเครื่องดื่มที่ได้มีการผลิตออกสู่ตลาดจะได้รับการจัดการโดยนำเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล แสดงให้เห็นว่ายังมีจำนวนขวดพลาสติกมากกว่ากึ่งหนึ่งที่จะถูกนำไปกำจัดด้วยวิธีอื่นที่ไม่เหมาะสมอยู่ นอกจากนี้จากข้อมูลของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ยังพบว่าขยะพลาสติกในทะเลไทย ปี พ.ศ. 2562 ที่พบมากที่สุดในบรรดาขยะพลาสติกทั้งหมด คือขวดเครื่องดื่มพลาสติก ทำให้ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทยยังไม่มีประสิทธิภาพมากพอและเกิดปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามมา ทำให้รัฐบาลได้ออกประกาศให้การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยเป็นวาระแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นการลดการเกิดขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง ควบคู่กับการนำขยะกลับมาใช้ซ้ำและใช้ประโยชน์ใหม่ อีกทั้งยังได้ประกาศให้ขยะพลาสติกเป้าหมายต้องเข้าสู่ระบบรีไซเคิลและสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ร้อยละ 100 ภายในปี พ.ศ. 2570 อีกด้วย

แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการขยะหลายฉบับ แต่ก็ยังไม่มีประสิทธิภาพมากเพียงพอ เนื่องจากกฎหมายในประเทศไทยยังมีวัตถุประสงค์ในลักษณะของการบังคับและควบคุมเป็นหลักที่มุ่งเน้นการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในการรักษาความสะอาด ซึ่งมีต้นทุนในการกำกับสูง

และหน้าที่การบริหารจัดการขยะยังเป็นอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ที่จะมีการเก็บค่าธรรมเนียมการเก็บ ขนและกำจัดมูลฝอยที่มีอัตราที่ต่ำและไม่สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงในการจัดการมูลฝอย ทำให้ผู้ก่อมลพิษสามารถที่จะผลิตหรือทิ้งขยะมูลฝอยได้ตามต้องการตราบใดที่มีศักยภาพทางการเงินในการจ่ายค่าธรรมเนียมมาก ทำให้สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการขยะที่ปลายเหตุ นอกจากนี้ข้อบังคับการจัดการขยะมูลฝอยรีไซเคิลในแต่ละท้องถิ่น ส่วนมากไม่ได้กำหนดหน้าที่ให้ประชาชนหรือสถานประกอบการต้องคัดแยกขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากครัวเรือนหรือกิจการของตน ทำให้การคัดแยกขยะเหล่านี้เป็นเพียงแค่ความสมัครใจของแต่ละคน จนเกิดสภาวะที่ไม่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดระบบการแยกขยะรีไซเคิลที่ต้นทางได้ ดังเช่น ขยะขวดน้ำพลาสติกรีไซเคิลที่สามารถนำมารีไซเคิลได้เป็นผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ได้ แต่ต้องถูกนำมาปนเปื้อนกับขยะประเภทอื่น ๆ จนไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้นั่นเอง

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันมีหลายองค์กรได้นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยจัดการแยกขยะรีไซเคิลให้ง่ายขึ้น ซึ่งจะเข้ามามีบทบาทโดยเป็นตัวกลางระหว่างผู้บริโภคและผู้รับซื้อขยะ ดังเช่นการใช้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติที่สามารถนำมาช่วยในการคัดแยกขยะขวดน้ำพลาสติกที่ถูกวิธีจากแหล่งกำเนิดต้นทางได้ โดยจะมีระบบบีบอัดขวดน้ำพลาสติกภายในเครื่องที่สามารถรองรับขวดได้หลายขนาดและในปริมาณมาก อีกทั้งยังมีระบบคัดกรองขวดและสามารถคำนวนเงินได้ต่อขวดสำหรับจ่ายให้กับสมาชิกได้ ดังนั้นเครื่องแลกขวดอัตโนมัตินี้สามารถนำมาเป็นเครื่องมือที่เข้ามาช่วยรวบรวมขวดพลาสติกและส่งต่อให้กับโรงงานรีไซเคิลต่อไป และยังช่วยทดแทนแรงงานคนจากทางภาครัฐในการคัดแยกขยะขวดน้ำพลาสติกเหล่านี้ได้อีกด้วย ทำให้ผู้วิจัยเห็นควรที่จะส่งเสริมการลงทุนให้กับอุตสาหกรรมการคัดแยกขยะแบบครบวงจรและเพื่อให้เกิดการลงทุนจากภาคเอกชนมากขึ้น ดังนั้นควรให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับผู้ประกอบการที่ลงทุนในเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ใด ๆ ที่มีการใช้เทคโนโลยีหรือเป็นนวัตกรรม ที่จะเข้ามาช่วยในการคัดแยกขยะรีไซเคิล อันจะเป็นประโยชน์ในการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐในการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกได้

และจากการศึกษาที่พบว่ามาตรการทางกฎหมายรวมถึงนโยบายต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทยที่ยังไม่มีประสิทธิภาพมากเพียงพอ ประกอบกับยังไม่มีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มโดยเฉพาะ ในขณะที่ในต่างประเทศ ดังเช่นประเทศนอร์เวย์ที่ได้นำหลักการทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการออกกฎหมายและข้อบังคับเฉพาะสำหรับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการนำหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย โดยใช้การจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มกับผู้ผลิตและผู้นำเข้าสินค้าเครื่องดื่ม ซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมให้กับผลิตภัณฑ์เพื่อลดปริมาณการผลิตหรือการใช้ทรัพยากรลง และยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ผลิตหันมาผลิตบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้นได้ นอกจากนี้ยังนำหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต ที่ให้ภาคเอกชนสามารถจัดทำระบบมัดจำสำหรับการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มจากผู้บริโภค เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมจัดการขยะ

บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม ตั้งแต่ผู้ผลิต ผู้ค้าปลีก องค์กรจากภาคเอกชน ไปตลอดจนผู้บริโภค จนนำไปสู่การจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่ครบวงจรและเป็นระบบมากขึ้นได้ในที่สุด และเพื่อเป็นการตอบแทนที่ภาคเอกชนเข้ามาร่วมแบ่งเบาภาระในการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มให้กับภาครัฐ รัฐบาลของประเทศนอร์เวย์ได้ให้สิทธิประโยชน์ลดและยกเว้นอัตราภาษีสิ่งแวดล้อมให้กับผู้ประกอบการที่สามารถนำขวดบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มกลับคืนมาได้ตามอัตราส่วนการรีไซเคิล ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นควรให้มีการศึกษาและนำแนวทางการใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มของประเทศนอร์เวย์มาเป็นต้นแบบและนำมาปรับใช้ให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในประเทศไทย เพื่อให้ปัญหาการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา วิเคราะห์สภาพปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะในประเทศไทย และเปรียบเทียบแนวทางการนำมาตรการทางกฎหมายภาษีมาใช้เพื่อลดปัญหาของขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มให้สามารถนำกลับมารีไซเคิลได้ในประเทศนอร์เวย์ เพื่อนำมาวิเคราะห์และนำมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย ในส่วนของข้อเสนอแนะนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนวทางต่าง ๆ ที่จะสามารถนำมาช่วยให้เกิดการจัดการปัญหาขยะขวดน้ำพลาสติกรีไซเคิลให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) ภาครัฐควรปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยโดยจัดให้เป็นหมวดหมู่ของประเภทขยะมูลฝอยที่ต้องจัดการ โดยคำนึงถึงการลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง การคัดแยก การรวบรวมขนถ่ายและกำจัดขยะ ไว้ในกฎหมายฉบับเดียวเพื่อความเป็นเอกภาพในการดำเนินการและให้เป็นแนวทางเดียวกัน รวมทั้งควรส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุนในการดำเนินงานการจัดการขยะมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนทั้งบุคลากรและงบประมาณในการจัดการ โดยสนับสนุนหรือร่วมลงทุนให้ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยที่จะเข้ามาช่วยให้เกิดการจัดการขยะที่ง่ายขึ้นและทดแทนแรงงานคนได้มากขึ้น

(2) ภาครัฐควรวางระบบการจัดการขยะขวดน้ำพลาสติกอย่างเป็นระบบและครบวงจร เพื่อการจัดการที่เกิดประโยชน์สูงสุดในด้านความคุ้มค่าของทรัพยากรและลดปริมาณขยะขวดน้ำพลาสติกที่จะนำไปกำจัดด้วยวิธีอื่นที่ไม่ใช่การรีไซเคิลให้เหลือน้อยที่สุด จึงควรออกกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มโดยเฉพาะ โดยออกเป็นกฎหมายระดับพระราชกฤษฎีกาสำหรับการจัดทำระบบมัดจำและการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่ม โดยมีวัตถุประสงค์ในการตรากฎหมายเพื่อลดปริมาณขยะบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มและส่งเสริมการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่มากขึ้น

(3) ภาครัฐควรนำหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายมาใช้ให้มากขึ้นนอกเหนือจากการเก็บค่าบริการหรือค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอย โดยใช้มาตรการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อมหรือภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มกับผู้ผลิตและผู้นำเข้าสินค้าเครื่องดื่มที่มีบรรจุภัณฑ์ที่จะต้องเสียภาษี โดยจัดเก็บภาษีจากประเภทของวัตถุดิบในอัตราภาษีที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับชนิดของบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มนั้น ๆ โดยคิดคำนวณเป็นต่อหน่วยบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้ผู้ประกอบการมีต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้หันมาสนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยเปลี่ยนวิธีการหรือเปลี่ยนการใช้วัสดุในการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้นเพื่อให้ตนเองมีภาระภาษีน้อยลง ทั้งนี้หากผู้ประกอบการไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตหรือวัสดุที่ใช้ในการผลิตให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แต่ใช้วิธีการผลักภาระภาษีไปยังผู้บริโภค ก็จะส่งผลให้ราคาสินค้าเครื่องดื่มของผู้ผลิตรายนั้นมีราคาที่สูงกว่าสินค้าซึ่งมาจากบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มที่ผู้ผลิตใช้วิธีการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทำให้มีราคาต่ำกว่า ดังนั้นจากกลไกของราคาตลาด ส่งผลให้ผู้บริโภคเลือกสินค้าที่มีราคาต่ำกว่าหรือลดการบริโภคลงตามความจำเป็นและหันไปใช้ภาชนะบรรจุเครื่องดื่มทางเลือกอื่นที่สามารถนำมาใช้ซ้ำได้แทนการใช้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง และหากผู้บริโภคมีความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมและทราบว่าบรรจุภัณฑ์ชนิดนั้นเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมก็ย่อมทำให้ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าชนิดนั้นโดยไม่มีปัจจัยด้านราคาเข้ามาเกี่ยวข้องในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าได้เช่นกัน

ทั้งนี้ควรนำมาตรการจัดเก็บภาษีบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มมาใช้ควบคู่ไปกับมาตรการจูงใจทางภาษีให้กับผู้ประกอบการที่เข้าร่วมระบบมัดจำ หากประเทศไทยสามารถนำระบบการรับคืนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มเฉกเช่นประเทศนอร์เวย์มาปรับใช้ได้ โดยให้ได้รับสิทธิประโยชน์ลดอัตราภาษีสิ่งแวดล้อมตามอัตราส่วนการรีไซเคิลบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มนั้น ๆ และหากสามารถทำให้บรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มกลับเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิลเป็นที่น่าพึงพอใจ โดยมีอัตราที่สูงก็สามารถที่จะยกเว้นภาษีตัวนี้ได้อีกด้วย

(4) เงินภาษีที่จัดเก็บได้ในประเทศไทย ควรนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยการนำเงินภาษีที่จัดเก็บได้เข้ากองทุนที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะในการรีไซเคิลขยะพลาสติกเพื่อนำไปเป็นเงินช่วยเหลือหรือส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติกและอุดหนุนกิจการใด ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติกรีไซเคิลได้

(5) รัฐควรส่งเสริมให้มีการลงทุนให้กับอุตสาหกรรมการคัดแยกขยะแบบครบวงจรมากขึ้น โดยไม่จำกัดอยู่เพียงกิจการบางประเภท และควรให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ใด ๆ อันเป็นนวัตกรรมที่ผู้ประกอบการนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการคัดแยกขยะ โดยไม่จำกัดการให้สิทธิประโยชน์เฉพาะเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ที่นำเข้าเท่านั้น แต่ให้รวมถึงเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ใด ๆ ที่ผลิตภายในประเทศ โดยผู้วิจัยเสนอควรให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ประกอบการที่นำเครื่องแลกขวดอัตโนมัติมาให้บริการแลกเปลี่ยนขยะขวดน้ำพลาสติก

โดยการยกเว้นภาษีเงินได้เท่าที่จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายจำนวนไม่เกินร้อยละ 25 ของค่าใช้จ่ายนั้นให้แก่บุคคลธรรมดาและบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล เป็นต้น

(6) ควรสนับสนุนส่งเสริมให้มีการวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยีในการแยกขยะรีไซเคิล รวมทั้งการนำขยะเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ เช่น การพัฒนาให้เครื่องแลกขวดอัตโนมัติในประเทศไทยสามารถรับบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มชนิดอื่นได้แบบในประเทศนอร์เวย์ นอกเหนือจากขวดน้ำพลาสติก เช่น สามารถรับขวดแก้วหรือกระป๋องโลหะได้ด้วย เพื่อส่งเสริมการแยกขยะได้หลายประเภท

(7) ควรผลักดันปรับปรุงกฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้มีการนำพลาสติกรีไซเคิล (Recycled PET - rPET) มาใช้ในบรรจุภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มได้ โดยสามารถนำแนวทางการประเมินความปลอดภัยที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลมาใช้ เพื่อช่วยลดการใช้พลาสติกเกิดใหม่ (Virgin Material) และส่งเสริมอุตสาหกรรมการรีไซเคิล อันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกได้อย่างยั่งยืน

(8) ควรมีการดำเนินการอย่างจริงจังในการสร้างจิตสำนึกและสร้างทัศนคติที่ถูกต้อง ทั้งด้านการศึกษา โดยต้องมีการบูรณาการกับระบบการศึกษา สร้างความรู้ความเข้าใจของประชาชนให้ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี โดยเริ่มตั้งแต่ระดับชั้นต้นในโรงเรียน และควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในการดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงและสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

บรรณานุกรม

หนังสือ

ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล. กฎหมายภาษีอากร. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2563.

กลุ่มการจัดการสิ่งแวดล้อมโรงงาน. คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับอุตสาหกรรมผลิตบรรจุภัณฑ์พลาสติก. พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักเทคโนโลยีน้ำและสิ่งแวดล้อมโรงงาน กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2556.

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. การคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีและเพิ่มมูลค่า. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ฮีซ์ จำกัด, 2558.

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2562. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สไตล์ครีเอทีฟเฮ้าส์ จำกัด, 2563.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2542.

อำนาจ วงศ์บัณฑิต. กฎหมายสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2562.

มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด และ กอบกุล รายะนาคร. เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่ : ล็อคอินดีไซน์เวิร์ค, 2552.

ยุวดี คาดการณ์ไกล. Q&A ภาษีสิ่งแวดล้อม : แนวคิด หลักการและกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2553.

บทความในวารสาร

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. มาเรียนรู้เรื่องพลาสติกและโฟมเพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อม. วารสารการจัดการขยะมูลฝอย, (มิถุนายน 2563): 9.

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. การลดและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย. วารสารการจัดการขยะมูลฝอย, (พฤษภาคม 2563): 6.

ภารดี นาคสาย. ภาษีผลิตภัณฑ์. Tax policy journal 2, 9 (มกราคม 2562): 2.

ธนาคารกสิกรไทย. Customer Experience. วารสาร SME Inspired, 12 (เมษายน 2561): 5.

สุพิศ เสียงก้อง. ชีวิตที่สองของบรรจุภัณฑ์. วารสารศิลปกรรมบูรพา, (2562): 77.

ชมพูนุท พรหมภักดิ์. สถานการณ์ขยะพลาสติกของกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน. บทความวิชาการ กลุ่มงานวิจัยและข้อมูล สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 8 (พฤษภาคม 2563): 5.

นันทวุฒิ จำปางาม. ไมโครพลาสติก: ปัญหาในระบบนิเวศแหล่งน้ำ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 14, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2563): 29.

วิชัย โถสุวรรณจินดา. มาตรการทางกฎหมายในการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม 11, 2 (ธันวาคม 2558): 81-82.

พรวิทู โค้วคชาภรณ์. ภาษีสิ่งแวดล้อม. บทความวิชาการ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา 3, 22 (พฤศจิกายน 2556): 9.

สุปราณี ศิริอาภานนท์. แนวทางการบริหารจัดการขยะรีไซเคิล: ประสบการณ์ต่างประเทศกับการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย. วารสารรัฏฐาภิรักษ์ 60, 1 (มกราคม-เมษายน 2561): 107.

วิทยานิพนธ์/เอกัตศึกษา

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. การศึกษากฎหมายและมาตรการจูงใจทางภาษีเพื่อส่งเสริมธุรกิจสีเขียว. รายงานการวิจัยจากโครงการวิจัยของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2560.

ชมธิรา ประจันทร์. แนวทางการจัดการขวดพลาสติกพีอีทีที่ใช้บรรจุน้ำดื่มและน้ำอัดลมหลังการบริโภค ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2546.

ชุติมา คีรีรัฐพิศาล. มาตรการทางภาษีเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีขยะอิเล็กทรอนิกส์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขากฎหมายภาษี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2560.

เจนจิรา เจนนุวัตร. มาตรการส่งเสริมการนำขยะอิเล็กทรอนิกส์กลับมาใช้ใหม่ (Recycle): ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขากฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561.

ริสา สุวรรณวรบุญ. มาตรการทางกฎหมายภาษีเพื่อลดขยะอาหาร. เอกัตศึกษาปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2561.

นิภาพร สิงห์มณีสกุลชัย. แนวทางการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตถุงพลาสติก. เอกัตศึกษาปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2560.

พรนภา สีมามหรรณพ. การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเงินได้นิติบุคคลเพื่อลดปัญหาการปล่อยฝุ่นละออง PM 2.5. เอกัตศึกษาปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2562.

Wai Kin Chung, Waste management in Hong Kong: Feasibility of applying the Norwegian deposit return system for plastic bottles. Master Theses, International Environment and Development Studies, Faculty of Landscape and Society, Norwegian University of Life Sciences, 2019.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์/ระบบออนไลน์

Krungthai COMPASS. ฮาวทูทิ้ง (ขยะ) [ออนไลน์]. มกราคม 2563. แหล่งที่มา: https://krungthai.com/Download/economyresources/EconomyResourcesDownload_442how_to_bin_final.pdf [31 มกราคม 2564]

Igreen Editor. รีไซเคิลแบบนอร์เวย์ โมเดลเมืองไร้ขยะ (ขวด) พลาสติก [ออนไลน์]. สิงหาคม 2563. แหล่งที่มา: http://www.igreenstory.co/norway-model-recycle/ [10 มกราคม 2564]

กรมควบคุมมลพิษ. ความรู้ด้านการลด คัดแยก และนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://pcd.go.th/Info_serv/waste_3R.htm [6 กุมภาพันธ์ 2564]

MThai Health. ความจริงเรื่อง ใช้ขวดน้ำซ้ำ กับ มะเร็ง มาพลิกดูเครื่องหมาย PET ใต้ก้นขวดกัน [ออนไลน์]. พฤษภาคม 2561. แหล่งที่มา: https://health.mthai.com/howto/health-care/12946.html [20 กุมภาพันธ์ 2564]

Greenpeace. พลาสติกตัวร้าย ภัยคุกคามห่วงโซ่อาหาร [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.greenpeace.org/thailand/explore/resist/plastic1/harm-plastic/ [7 กุมภาพันธ์ 2564]

ThaiPublica. อนาคตมลพิษขยะพลาสติก: สถานการณ์โลกและสิ่งที่ไทยต้องปลดล็อค [ออนไลน์]. ตุลาคม 2561. แหล่งที่มา: https://thaipublica.org/2018/10/recycled-pet-advertorial/ [21 กุมภาพันธ์ 2564]

ฟู้ด โฟกัส ไทยแลนด์. ขวดพลาสติกรีไซเคิล อีกหนึ่งแนวทางเพื่อลดปัญหาขยะพลาสติกอย่างยั่งยืน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.foodfocusthailand.com/whats-in/recycled-pet-rpet-bottles-to-achieve-sustainable-plastic-waste-management [22 กุมภาพันธ์ 2564]

สุจิตรา วาสนาดำรงดี. หลักการความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility) เครื่องมือในการจัดการขยะและส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน [ออนไลน์]. เมษายน 2563. แหล่งที่มา: http://www.ej.eric.chula.ac.th/content/6134/277 [22 กุมภาพันธ์ 2564]

สุจิตรา วาสนาดำรงดี. เรียนรู้ประสบการณ์การจัดการขยะบรรจุภัณฑ์ในประเทศเยอรมนี “ระบบความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิต (EPR) และระบบมัดจำคืนเงิน (DRS) [ออนไลน์]. สิงหาคม 2563. แหล่งที่มา: http://www.ej.eric.chula.ac.th/content/6135/283 [6 พฤษภาคม 2564]

ผู้จัดการออนไลน์. เหตุผลที่คนไทยแยก –ไม่แยกขยะก่อนทิ้ง [ออนไลน์]. มกราคม 2563. แหล่งที่มา: https://mgronline.com/greeninnovation/detail/9630000003495 [8 มีนาคม 2564]

รัสรินทร์ ธีรศรีทวีสิน. ตู้หยอดขวดรีไซเคิล [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.mbainnovationram.com/pdf/5914980039.pdf [21 มีนาคม 2564]

MGR Online. SuperSci: หยอดปุ๊บดูดปั๊บ "เครื่องรับซื้อขวดอัตโนมัติ" เอาใจคนรักสิ่งแวดล้อม [ออนไลน์]. มิถุนายน 2559. แหล่งที่มา: https://mgronline.com/science/detail/9590000046676 [21 มีนาคม 2564]

บริษัท รีฟัน จำกัด. ตู้รับคืนขยะรีไซเคิลอัตโนมัติ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.refun.com/refun-machine/ [21 มีนาคม 2564]

BrandThink. รีไซเคิลแบบนอร์เวย์ ด้วยการสร้างมูลค่าให้ขวดพลาสติกทุกใบ [ออนไลน์]. สิงหาคม 2563. แหล่งที่มา: https://www.brandthink.me/content/รีไซเคิลแบบนอร์เวย์-ด้ว [10 เมษายน 2564]

Anker Andersen. Deposit system law – Norway [Online]. Available from: http://anker-andersen.dk/deposit-laws/norway.aspx [10 January 2021]

Sandra Laville and Matthew Taylor. A million bottles a minute: world's plastic binge 'as dangerous as climate change' [Online]. June 2017. Available from: https://www.theguardian.com/environment/2017/jun/28/a-million-a-minute-worlds-plastic-bottle-binge-as-dangerous-as-climate-change?fbclid=IwAR0ho6Y0NHF5OO1gdEr0c6Jh14T0OegoKzs4T5BOnkwO7Pg54v3LpwFhnek [10 April 2021]

Deloitte. Reducing Plastic Pollution and Creating a True Circular Economy for Plastics through Extended Producer Responsibility: Analysis of the status and potential of EPR for plastics in Norway for WWF [Online]. May 2020. Available from: https://www.wwf.no/assets/attachments/Report_Deloitte_AS_WWF.pdf [10 April 2021]

ภาคผนวก

Act on control of products and consumer services (Product Control Act)

Date	LOV-1976-06-11-79
Ministry	Ministry of Justice and Public Security
Last changed	LOV-2020-06-19-86 from 01.07.2020
Published	ISBN 82-504-1269-9
Entry into force	09/01/1977
Short title	Product Control Act - prodktrl

See *previous* Act no. 6 of 19 June 1970. The title of the Act was amended by Act no. 68 of 11 June 1993 . See the EEA Agreement, Annex II, Chapter XIX No. 3h (Directive 2001/95 / EC). - Cf. Act of 21 December 2005 No. 102, pbl. § 29-7.

§ 1. *Purpose of the Act*

The purpose of this law is to:

a) prevent products and consumer services from causing harm to health, including ensuring that consumer products and services are safe,

b) prevent products from causing environmental disturbance, i.a. in the form of disturbance of ecosystems, pollution, waste, noise and the like,

c) prevent environmental disturbance by promoting efficient use of energy in products.

0 Amended by Acts 2 Apr 1993 No. 38 , 11 June 1993 No. 68 , 25 June 1999 No. 53 , 29 Apr 2005 No. 23 (ikr. 1 May 2005 according to Res. 29 Apr 2005 No. 396).

§ 2. *The objective scope of the Act*

This Act applies to production, including testing, import, sale, use and other processing of product and consumer services.

The King may, by regulation or individual decision, decide that the product or consumer service shall be wholly or partly excluded from the scope of the Act.

0 Amended by Acts 2 Apr 1993 No. 38 , 11 June 1993 No. 68 , 21 June 2002 No. 34 (Ikr. 1 July 2002), 29 Apr 2005 No. 23 (Ikr. 1 May 2005 according to Res. 29 Apr 2005 No. 396).

§ 2 a. *Definitions*

By product is meant raw material, excipient, semi-finished product and finished product of any kind.

By consumer is meant a natural person who does not mainly shop as part of a business.

By consumer product is meant any product that is intended for consumers or that can reasonably be expected to be used by consumers.

By safe consumer product is meant a consumer product which, based on normal conditions of use or conditions of use that can reasonably be expected, does not entail an unacceptable risk of health damage, which is not in accordance with a high level of protection for human health and safety.

By consumer services is meant services offered to natural persons mainly outside business activities.

By safe consumer service is meant a service which, on the basis of normal conditions of implementation or conditions for implementation that can reasonably be expected, does not entail an unacceptable risk of health damage, which is not in accordance with a high level of protection for human health and safety.

Harmonized standard means a European standard that has been prepared in accordance with the mandate of the European Commission and EFTA, and which has been published in the Official Journal and in the EEA Supplement thereto.

0 Added by Act 29 Apr 2005 no. 23 (ikr. 1 May 2005 according to res. 29 Apr 2005 no. 396).

§ 3. *Duty of care, etc.*

Anyone who produces, imports, sells, uses or otherwise processes a product that may have an effect as mentioned in § 1, must exercise caution and take reasonable measures to prevent and limit such an effect.

Anyone who owns or manages a business that offers consumer services, or performs work in such business, must exercise caution and take reasonable measures to prevent the consumer service from causing damage to health. The recipient of a consumer service must exercise caution when using the service.

Anyone who produces or imports a product is obliged to acquire such knowledge as is necessary to assess whether it may have an effect as mentioned in § 1.

Anyone who owns or manages a business that offers consumer services is obliged to acquire such knowledge as is necessary to be able to assess the risk of health damage.

Persons referred to in the third and fourth paragraphs are obliged to provide the user of the consumer product and the recipient of a consumer service with sufficient and relevant information so that they are enabled to assess their safety and possibly secure themselves against danger, unless this is clearly stated without such information. . The information must be clear, easily accessible and adapted to the needs of the user and the recipient. Such information does not entail an exemption from the other requirements of the Act.

This section does not apply to a product's energy efficiency.

0 Amended by Acts 11 June 1993 No. 68 , 25 June 1999 No. 53 , 29 Apr 2005 No. 23 (ikr. 1 May 2005 according to Res. 29 Apr 2005 No. 396).

§ 3 a. *Duty of substitution*

Businesses that use a product with a content of a chemical substance that may have an effect as mentioned in § 1 shall assess whether there are alternatives that entail less risk of such an effect. In that case, the company must choose this alternative, if it can be done without unreasonable cost or inconvenience.

0 Added by Act 20 Aug 1999 no. 70 (ikr. 1 Jan 2000).

§ 3 b. *Criteria for assessing the safety of consumer products and consumer services*

Unless otherwise provided by the fourth paragraph, consumer products shall be considered safe, cf. section 2 a fourth paragraph, when they are in accordance with national standards that meet the requirements of harmonized standards.

If a harmonized standard as mentioned in the first paragraph does not exist, or where this does not cover the product in question, the safety of the product shall be assessed by paying special attention to:

a) National standards not mentioned in the first paragraph.
b) Commission recommendations setting out guidelines for product safety assessment.
c) Rules for good product safety practice applicable in the relevant area.
d) The current level of technical development.
e) The level of security that can reasonably be expected of the user.

The first and second paragraphs apply correspondingly when assessing whether consumer services are considered safe, cf. section 2 a sixth paragraph.

The provisions of this section do not prevent decisions from being made pursuant to §§ 4, 6 and 6 a in cases where it turns out that the consumer product or consumer service, despite compliance with the criteria set out in the first and second paragraphs, is not safe.

0 Added by Act 29 Apr 2005 no. 23 (ikr. 1 May 2005 according to res. 29 Apr 2005 no. 396).

§ 4. *Authority for the King.*

When it is required to prevent the product from having an effect as mentioned in § 1, the King may make a decision on:

a) production, import, sale, labeling, use and other processing of product,
b) return and deposit schemes, recycling and waste treatment, etc. of product,
c) how the product should be arranged or composed, and maximum limits for noise and emissions of pollutants from the product,
d) that a product cannot be produced, imported or sold without approval,
e) prohibition on production, import, sale and use of product.

When it is necessary to prevent consumer service from causing damage to health, the King may make a decision on:

a) disclosure of warning or safety information
b) requirements for qualifications of the person performing work related to the consumer service
c) operational requirements
d) that consumer service cannot be offered without approval
e) ban on offering the consumer service

Decisions pursuant to the first and second paragraphs shall generally be made by regulation and apply to products or consumer services of a certain kind. It can be stipulated that they shall only apply to certain geographical areas.

0 Amended by Acts 11 June 1993 No. 68 , 29 Apr 2005 No. 23 (ikr. 1 May 2005 according to Res. 29 Apr 2005 No. 396).

§ 4a. *Energy efficiency requirements*

In order to promote energy-efficient products, the King may decide on:

a) maximum limits for product energy consumption, including the method for calculating the maximum allowable energy consumption, who is to carry out the calculation and the methods of testing;
b) product production and sales;
c) marking of product, including the design of the marking and that the product sold in violation of the decision on marking shall be withdrawn from the market;
d) technical documentation, including who is to prepare this and how long the documentation is to be available for possible inspection. The technical documentation shall, as far as is necessary for the assessment of the product's energy efficiency, include the design, manufacture and operation of the product;
e) written declaration of conformity between labeling and actual energy use, including storage of such declaration.

Decisions pursuant to the first paragraph shall generally be made by regulation and apply to products of a certain kind.

0 Added by Act no. 53 of 25 June 1999 , amended by Act no. 23 of 29 April 2005 (cf. 1 May 2005 according to Resolution 29 39 2005 no .

§ 4 b. *Authority for the supervisory authority*

The supervisory authority may make individual decisions that are necessary for the implementation of provisions given in or pursuant to §§ 3, 3 a, 3 b, 4, 5, 6 a, 6 b, 8 and 12 a.

0 Added by Act 19 June 2020 no. 86 (ikr. 1 July 2020 according to res. 19 June 2020 no. 1273).

§ 5. *Duty to provide information.*

Everyone is obliged by order of the King to provide the information necessary for the implementation of tasks under the law. Public authorities are obliged to provide information without prejudice to the duty of confidentiality. The King may decide in what form the information shall be provided.

The King may require that the person who manufactures, imports or sells a product submits a representative sample of the product free of charge or arranges for or pays for examinations that are deemed necessary to assess the properties and effects of a product.

The King may decide that the costs of presenting a representative sample or surveys as mentioned in the second paragraph shall be distributed to several manufacturers, importers or traders, or that they shall be covered in whole or in part by the public sector. The costs and reimbursement of the costs are a compulsory basis for disbursement.

0 Amended by Acts 26 June 1992 No. 86 , 8 Dec 2000 No. 85 (Ikr. 1 Jan 2001 according to Res. 8 Dec 2000 No. 1234), 29 Apr 2005 No. 23 (Ikr. 1 May 2005 according to Res. 29 Apr 2005 No. 396), 19 June 2020 No. 86 (ikr. 1 July 2020 according to Res. 19 June 2020 No. 1273).

§ 5 a. *Storage of documents for tracking consumer products*

Everyone who distributes consumer products must have available information that is necessary to be able to specify and trace the origin of the products. The information shall be kept available for control for 5 years from the end of the year in which it is received.

0 Added by Act 29 Apr 2005 no. 23 (ikr. 1 May 2005 according to res. 29 Apr 2005 no. 396).

§ 6. *Temporary ban.*

The King may, when special reasons exist, impose a temporary ban on the production, import, sale, use or other processing of a product, or against offering consumer services, until sufficient information has been provided in accordance with § 5. The same applies if there are reasonable grounds to question the information provided.

When it is required to assess the product's properties, or health risk in the consumer service, and to lay down further provisions in accordance with § 4, prohibitions as mentioned in the first paragraph may be imposed for up to 6 months from the time sufficient information is available. When there are special reasons for it, such a ban can be extended for another 6 months.

0 Amended by Acts 26 June 1992 No. 86 , 11 June 1993 No. 68 , 29 Apr 2005 No. 23 (ikr. 1 May 2005 according to Res. 29 Apr 2005 No. 396).

§ 6 a. *Revocation etc. of products and consumer services.*

The King may make decisions pursuant to this section if there is an unacceptable risk that a product causes health damage or environmental disturbance as mentioned in section 1, first paragraph, or that consumer service entails an unacceptable risk of health damage.

Decisions may mean that orders are given to the person who produces, imports, processes, sells, uses or otherwise processes the product to take measures, alone or in collaboration, to reduce the risk of the product, including:

a) Publish warning information etc. to the distributor or users of the product.
b) Withdraw the product from users or distributors.
c) Harm the product.

For consumer services, a decision may mean that the person responsible for the business that has provided the service shall

a) Publish warning information to users
b) Correct the situation due to the risk of injury

Decisions may also be made to prohibit the export of products and consumer services that constitute an unacceptable risk as mentioned in the first paragraph. The competent authority may itself implement measures pursuant to the second and third paragraphs. The costs of this can be demanded reimbursed by the person who could have been ordered to take such a measure.

0 Added by Law 15 June 1990 No.. 33 , as amended by the laws of 11 June 1993 No.. 68 , April 29, 2005 No.. 23 (ikr. May 1, 2005 acc. Res. 29 April 2005 No.. 396).

§ 6 b. *Duty to notify*

Manufacturer, importer or distributor who knows or should know that the product he has made available to the user constitutes an unacceptable risk of effect as mentioned in § 1, shall immediately inform the supervisory authorities of this.

When notifying consumer products that are not safe, the information to the supervisory authorities shall also contain information on the measures that have been implemented to prevent the product from posing an unacceptable risk to the consumer.

The King may issue further rules on requirements for the duty to notify and on when exceptions may be made from this.

The duty to notify pursuant to the first and second paragraphs applies correspondingly to those who own or manage businesses that offer consumer services and who know or should know that this constitutes an unacceptable risk of health damage.

0 Added by Law 15 June 1990 No.. 33 , as amended by the laws of 11 June 1993 No.. 68 , April 29, 2005 No.. 23 (ikr. May 1, 2005 acc. Res. 29 April 2005 No.. 396).

§ 7. *Approval of product.*

The Ministry may issue regulations on case processing rules to supplement the rules in the Service Act for applications for product approval, including on case processing deadlines and legal effects of exceeding deadlines. Exceptions from the Service Act § 11 second paragraph can only be made when it is justified on the basis of overriding public interests, including the consideration of private individuals' interests worthy of protection.

0 Amended by Acts 11 June 1993 No. 68 , 19 June 2009 No. 103 (ikr. 28 Dec 2009 according to Resolution 19 June 2009 No. 672).

§ 8. *Supervision.*

The King decides who shall supervise the implementation of this Act.

The supervisory authority shall have free access to a building, means of transport, warehouse, facility, area, etc. where a product that may cause an effect as mentioned in § 1 is located, or where a consumer service that may cause health damage is offered.

The supervisory authority may also carry out the necessary sampling and control of such products or equipment etc. that are used for such consumer services.

Unless weighty considerations dictate otherwise, the supervisory authority shall issue a written report on the result of the inspection.

The King may issue regulations on internal control and internal control systems to ensure that requirements laid down in or pursuant to this Act are complied with.

0 Added by Law 27 July 1990 No.. 52 , as amended by the laws of June 11, 1993 no. 68 , 8 Dec 2000 no. 85 (ikr. January 1, 2001 acc. Res. 8 Dec 2000, no. 1234).

§ 8 a. *Fees.*

The King may issue regulations on fees for processing applications for permits etc. pursuant to this Act or regulations laid down pursuant to the Act, and for control measures that are implemented to ensure that the Act or decisions pursuant to the Act are complied with. The fees are set so that in total they do not exceed the product control authorities' costs with the case processing or control scheme.

The fee is a compulsory basis for disbursement.

0 Added by Act No. 22 of 16 May 1986 , amended by Act No. 83 of 11 June 1993 .

§ 9. *Right to information about products available from a public body*

Everyone has the right to receive information from a public body about products that have or may have an effect as mentioned in § 1, as long as the information is available at the relevant body, and no exceptions have been made from the right to information under this Act. By public body is meant a body as defined in the Environmental Information Act § 5 first paragraph.

A request for information may be rejected if it is too generally formulated or does not provide a sufficient basis for identifying what the requirement applies to. Before a claim is rejected, the information seeker must be given reasonable guidance to formulate the claim in a way that enables it to be processed.

Requests for information may be refused if there is a real and objective need for it in the individual case and the information or document in which the information is found may be exempted from public access pursuant to the Public Administration Act, Chapter 3. In assessing whether there is a real and objective need, the environmental and social interests that are safeguarded by disclosing the information are weighed against the interests that are safeguarded by a refusal. If the environmental and social interests outweigh the information, the information must be provided.

Requests for information that are subject to a statutory duty of confidentiality are rejected unless otherwise stated in section 11, second paragraph.

Rejection of requests for information can be appealed. In other respects, the rules in the Environmental Information Act §§ 6, 10 second and fourth paragraphs, 11 third paragraphs, 13 and 15 on payment, case processing and appeal, etc., as well as regulations issued pursuant to § 7, apply correspondingly as far as they are appropriate.

0 Repealed by Act 14 June 1991 no. 30 , added again by Act 9 May 2003 no. 31 (ikr. 1 Jan 2004 according to res. 5 Dec 2003 no. 1431), amended by Act 19 May 2006 no. 16 (ikr. 1 Jan 2009 according to res. 17 Oct 2008 no. 1118).

§ 10. *Right to information about products from the manufacturer, importer, processor, seller or user of the product*

Everyone has the right to information
a) the product contains components or has properties that may have an effect as mentioned in § 1,
b) what components or properties this is,
c) how the product must be handled to avoid effect as mentioned in § 1,
d) significant health damage or environmental disturbances caused by the production and distribution of the product, and
e) who is the manufacturer or importer of the product.

Information pursuant to the first paragraph may be required from the manufacturer, importer, processor, seller or user of the product.

The right to information in accordance with the first paragraph, letter d, also applies to information on effects on the environment as a result of production or distribution of a product outside Norway's borders, to the extent that such information is available. The company must direct the request to the previous sales stage if this is necessary to answer the requirement.

Requests for information may be rejected if it is too generally formulated or does not provide a sufficient basis for identifying what the requirement is.

Requests for information can be rejected if
a) the claim is manifestly unreasonable, or
b) the information requested relates to technical facilities and procedures, as well as operating or business matters which it will be of competitive importance to keep secret for the sake of the person to whom the information relates.

Rejection of requests for information can be appealed. In other respects, the rules in the Environmental Information Act §§ 6, 17 third paragraph, 18 and 19 on payment, case processing and appeal, as well as regulations issued pursuant to § 7, apply correspondingly as far as they are appropriate.

The manufacturer, importer, processor and seller of products shall provide information covered by this section to subsequent sales stages.

0 Repealed by Act no. 51 of 11 July 1986 , added again by Act no. 31 of 9 May 2003 (ikr. 1 Jan 2004 pursuant to no. 1431 of 5 Dec 2003), amended by Act no. 23 of 29 Apr 2005 (ikr. 1 May 2005 according to res. 29 Apr 2005 no. 396).

§ 11. *Duty of confidentiality.*

With the limitations that follow from the person's activities under the law, everyone must maintain confidentiality about what he during the performance of service or work according to the law becomes aware of the product composition, properties, production methods, research results, plans, forecasts, business analyzes and calculations and trade secrets otherwise which other companies will be able to utilize for their own operations to the detriment of the company that provided the information. The information can also not be used in the person's own business.

The duty of confidentiality does not prevent the provision of information on the effect of the product as mentioned in § 1 and, if necessary, an explanation of the reason for this, as well as information on measures to prevent or reduce effects as mentioned in § 1.

The duty of confidentiality shall also not preclude the exchange of information (coordination) as provided for in the Act on the Task Register.

In the same way and with corresponding restrictions, the duty of confidentiality applies to what someone during the performance of tasks under the Act becomes aware of about consumer services and service-providing activities.

A public body as defined in the Environmental Information Act § 5 first paragraph, may require that the person who provides information to the body, or who is affected by a requirement for information, shall identify which part of the information it will be of competitive importance to keep secret, and provide a justification for this.

Before information subject to the statutory duty of confidentiality is disclosed pursuant to section 11, second paragraph, the person to whom the information applies shall be given an opportunity to comment within an appropriate response deadline.

If the body wishes to disclose information that is subject to a statutory duty of confidentiality, the person to whom the information applies must be notified. The decision on extradition can be appealed in accordance with the rules in the Environmental Information Act § 15. The appeal has suspensive effect.

0 Amended by Acts 11 June 1993 No. 68 , 6 June 1997 No. 35 (Ikr. 1 Nov 1997), 9 May 2003 No. 31 (Ikr. 1 Jan 2004 according to Res. 5 Dec 2003 No. 1431).

§ 12. *Criminal liability.*

Anyone who intentionally or negligently violates provisions given in or pursuant to this Act, or who violates conditions laid down pursuant to section 7, shall be punished by fines, imprisonment for up to 1 year or both, unless a stricter penalty provision applies.

If the violation has caused danger to human life or health, major damage or inconvenience to the environment, or there are otherwise particularly aggravating circumstances, imprisonment for up to 3 years can be used, as long as stricter penal provisions do not apply.

The first and second paragraphs do not apply to violations of §§ 9, 10 and 11 fifth paragraph. Violation of § 3 is punishable only if it occurs intentionally or by gross negligence.

0 Amended by Acts 13 March 1981 No. 6 , 14 June 1985 No. 71 , 20 July 1991 No. 66 , 9 May 2003 No. 31 (ikr. 1 Jan 2004 according to Resolution 5 Dec 2003 No. 1431), 19 June 2015 no. 65 (ikr. 1 Oct 2015), 21 June 2019 no. 54 (ikr. 1 July 2019 according to res. 21 June 2019 no. 786).

§ 12 a. *Violation fee.*

The King may issue regulations on the imposition of infringement fines to anyone who:
a) violates the duty of care and action in § 3 first paragraph
b) violates the duty of care and action in § 3 second paragraph first sentence
c) violates the duty to provide information in § 3 fifth paragraph
d) violates the substitution obligation in § 3 a
e) violates regulations or individual decisions pursuant to § 4 or § 4a
f) violates duty in § 5 a
g) violates the prohibition pursuant to § 6
h) violates decisions pursuant to § 6 a
in) violates the duty to notify in or pursuant to § 6 b.

Natural persons may only be fined for intentional or negligent violations.

The King may issue regulations on the imposition of infringement fines.

The right to impose a violation fee expires 2 years after the violation has ceased. The deadline is interrupted by giving advance notice or deciding on an infringement fee.

0 Added by Act 21 June 2019 no. 54 (ikr. 1 July 2019 according to res. 21 June 2019 no. 786).

§ 13. *Coercive fine.*

In the event of a breach of terms, orders or prohibitions issued pursuant to this Act, the King may impose a coercive fine. An order for a fine is a coercive basis for disbursement. The king may waive the imposed coercive fine where this is reasonably available.

0 Amended by Laws June 3, 1977 No. 53 , June 26, 1992 No. 86 .

§ 14. *Local scope of the Act.*

This Act applies in the realm, including Svalbard and Jan Mayen, on board Norwegian ships or aircraft in areas that are not subject to any state's sovereignty and on facilities and installations on the Norwegian continental shelf. The King may, by individual decision or regulation, make exceptions from the first sentence and issue supplementary provisions on the scope of the Act.

§ 15. *Provisions for the implementation of the law.*

The King may issue further provisions for the implementation of this Act, including on co - operation between various authorities.

§ 16. *Entry into force - repeal and amendment of other laws.*

This law enters into force from the time determined by the King. [1] From the same day is repealed - - -.

0 Amended by Act No. 53 of 3 June 1977 .

1 From 1 Sep 1977 according to res. 5 Aug 1977.

LOVDATA

Regulations on recycling and treatment of waste (Waste Regulations)

Chapter 6. Return systems for beverage packaging

Pursuant to Act no. 79 of 11 June 1976 on control of products and consumer services (Product Control Act) § 4.

§ 6-1. *Scope*

The provisions of this chapter apply to return systems for packaging beverages. The provisions in this chapter only apply to return systems for packaging that are used for distribution all the way to the consumer.

§ 6-2. *Purpose*

The purpose of the provisions in this chapter is to contribute to efficient return systems with a high return rate for packaging for beverages so that the return systems help to prevent littering and to reduce the amount of waste from such packaging.

§ 6-3. *Definitions*

In this chapter, *return system* means a scheme where the consumer can deliver empty packaging in return for recycling free of charge.

With *drinks* understood in this chapter only liquid beverages including liquid concentrates intended for mixing.

With *recycling* understood in this chapter reuse, material and energy utilization.

In this chapter, a *deposit scheme* is understood to mean a scheme where the consumer and the point of sale pay a certain amount (deposit) for the packaging of an item, provided that the amount is repaid to the buyer upon return of the empty packaging.

The *inner packaging* appreciated packaging unit (bottle, can, etc.) as the beverage is bottled at.

0 Amended by regulation 24 Nov 2017 no. 1856 (in force 1 Jan 2018).

§ 6-4. *Establishment and approval of return system*

The individual manufacturer or importer of beverages can establish and manage or join a return system for the inner packaging. The Norwegian Environment Agency decides whether the return system is to be approved.

Prerequisite for approval is that the return system is expected to achieve a minimum of 25% return, and that the packaging goes to environmentally sound recycling. Return systems based on energy utilization are only approved if reuse or material recycling is not technically, environmentally or economically justifiable.

Conditions can be set for the approval.

0 Amended by Regulations 21 June 2010 No. 1073 , 15 March 2013 No. 284 (effective 1 July 2013).

§ 6-5. *Determination of return share*

The Norwegian Environment Agency determines which return share it can be expected that the return system will achieve.

Determination of return share is made in advance for a maximum of one year at a time. Decisions on return shares are used as a basis for reduction of tax in accordance with the Ministry of Finance's regulations on special taxes, cf. Chapters 3-5 on taxes on beverage packaging (environmental and basic tax).

0 Amended by Regulations 21 June 2010 No. 1073 , 15 March 2013 No. 284 (effective 1 July 2013).

§ 6-6. *Marking*

Inner packaging that is part of the mortgage scheme must be marked with a mortgage mark that shows the mortgage rate. The deposit mark must have a minimum size of 9 mm x 9 mm.

The deposit mark must be printed on the inner packaging itself or on the label. For imported products and products in small product series, a sticker can be used.

The requirement for a minimum size of the mortgage mark, cf. the first paragraph, applies from 1 September 2018.

0 Amended by regulation 24 Nov 2017 no. 1856 (in force 1 Jan 2018).

§ 6-7. *Delivery to outlets of packaging that is part of the deposit scheme*

Outlets of beverages in packaging that are part of the deposit scheme have a duty to return reasonable quantities of empty packaging that they themselves sell. Upon delivery to the points of sale, the deposit amount can be demanded in cash.

0 Amended by regulation 24 Nov 2017 no. 1856 (in force 1 Jan 2018).

§ 6-8. *Mortgages*

For inner packaging that is part of the deposit scheme, the point of sale and the consumer must pay the deposit at the following rates:

a) for inner packaging with filled volume up to and including 50 cl: NOK 2.00 per unit
b) for inner packaging with a filled volume over 50 cl: NOK 3.00 per unit.

Until 1 September 2018, the following mortgage rates can still be used:

a) for inner packaging with filling space content up to and including 50 cl:
    i. for trade between manufacturer / importer and reseller: NOK 1.20,
    ii. for trade between reseller and consumer: NOK 1.00.
b) for inner packaging with filling space contents over 50 cl:
    i. for trade between manufacturer / importer and reseller: NOK 3.00,
    ii. for trade between reseller and consumer: NOK 2.50.

If the purchase price of inner packaging exceeds the deposit rates in the first paragraph or the return share for a type of inner packaging is particularly low, a return system can apply to the Norwegian Environment Agency to have a higher deposit rate determined. The Norwegian Environment Agency may set conditions for the determination of such special mortgage rates.

0 Amended by regulation 24 Nov 2017 no. 1856 (in force 1 Jan 2018).

§ 6-9. *Prohibition of a packaging variant*

The Norwegian Environment Agency may prohibit the use of inner packaging that prevents the appropriate implementation of established deposit schemes.

0 Amended by Regulations 21 June 2010 No. 1073 , 15 March 2013 No. 284 (effective 1 July 2013).

LOVDATA

➦ Go to the originally announced version

Regulations on excise duties

Date	FOR-2001-12-11-1451
Ministry	Ministry of Finance
Published	In 2001 issue 15
Entry into force	01.01.2002
Last changed	FOR-2020-12-21-3101 from 01.01.2021
Changing	FOR-1976-09-29-9950 , FOR-1999-12-17-1306 , FOR-1996-01-15-21 , FOR-2000-12-18-1305 , FOR-1999-12-20-1370 , FOR-1990-07-16-611 , FOR-1981-11-25-9930 , FOR-1998-12-18-1249 , FOR-1998-12-18-1250 , FOR-1990-01-29-75 , FOR-1990-01-29-77 , FOR-1993-06-08-436 , FOR-1999-12-14-1298 , FOR-1978-01-27-8 , FOR-1979-11-26-3 , FOR-1999-12-06-1257 , FOR-1998-12-02-1106 , FOR-1996-03-29-312 ,FOR-1988-11-10-898 , FOR-1991-06-10-369 , FOR-1992-12-30-1227 , FOR-1998-12-18-1251 , FOR-2000-12-20-1427 , FOR-1975-06-13-6 , FOR-1978-01-27-9 , FOR-1992-12-23-1203 , FOR-1993-08-19-809 , FOR-1993-08-20-821 , FOR-1999-05-28-656
Applies to	Norway
Legal basis	LOV-1933-05-19-11-§1 , Stortingsvedtak
Announced	20.12.2001
Corrected	01.01.2021 (punctuation in lists adapted to universal design)
Short title	Regulations on excise duties

Briefly about the regulations:

A special tax is a type of tax. Excise duties are levied on the import, production or domestic sale of certain goods and services, or are linked to owning or changing ownership of certain goods and real estate. The excise duty only applies to the first link in the sales chain in Norway of a product (manufacturer, importer, etc.) Often large companies have to pay excise duties.

The Storting approves the excise duties for one year at a time. The Storting's annual decision determines which products are to be taxable and at what rates. The Excise Duty Regulations provide more detailed rules on several of the excise duties, more specifically those that fall under the Excise Duty Act. It applies to taxes on tobacco products, alcoholic beverages, non-alcoholic beverages with added sugar or artificial sweeteners, beverage packaging, petrol, electric power, sugar, chocolate and sugar products and a number of other types of taxes.

Each excise duty is regulated in its own subchapter in the regulations chapter 3. The tax liability on tobacco products is, for example, regulated in chapter 3-1. Firstly, there are rules about which goods special tax must be paid for. Furthermore, each special fee has special rules on exemption from and reduction of the fee. In addition, Chapter 4 contains rules on exemptions and reduced fees for certain areas of use, including sales at the airport (tax free).

The Excise Duty Regulations distinguish between registered and non-registered enterprises. Chapter 5 regulates who has a registration obligation and who can register voluntarily. The rules for registered and non-registered enterprises may be different, for example the tax liability arises at different times, see § 2-1.

Updated August 12, 2019

Chapter overview:

Chapter 1. Introductory provisions (§§ 1-1 - 1-2)

Chapter 2. General provisions on tax liability (§§ 2-1 - 2-10)

Chapter 3. Special provisions on the individual fees (§§ 3-1-1 - 3-24-3)

Chapter 4. Tax exemption and reduced rates for certain areas of use (§§ 4-1-1 - 4-12-1)

Chapter 5. Tax administration etc. (§§ 5-1 - 5-16)

Chapter 6. (Repealed) (§§ 6-1 - § 6-7 6-9)

Chapter 7. Final provisions (§§ 7-1 - 7-4)

Authorization: Established by the Ministry of Finance on 11 December 2001 pursuant to Act of 19 May 1933 no. 11 on excise duties (the Excise Duty Act) § 1, Act of 4 June 1954 no. 2 on spirits, spirits, wine and isopropanol for technical and scientific use, etc. , Act of 19 June 1964 No. 1 on the manufacture and redistillation of spirits, spirits and isopropanol and on taxation of spirits, spirits, wine, fruit wine, mead and isopropanol and the Storting's tax decision.
Changedby regulations 1 Oct 2002 No. 1067, 8 Oct 2002 No. 1146, 13 Dec 2002 No. 1639, 19 Dec 2002 No. 1836, 26 June 2003 No. 867, 25 Nov 2003 No. 1391, 12 Dec 2003 No. 1533 , 19 Dec 2003 No. 1758, 18 Feb 2004 No. 411, 25 June 2004 No. 1040, 10 Dec 2004 No. 1599, 22 June 2005 No. 682, 22 Sep 2005 No. 1091, 13 Dec 2005 No. 1455, 15 Dec 2006 No. 1442, 20 Dec 2006 No. 1587, 10 Dec 2007 No. 1396, 18 Dec 2007 No. 1485, 21 Dec 2007 No. 1775, 1 Aug 2008 No. 935, 25 Aug 2008 No. 945, 17 Dec 2008 No. 1413, Feb 2, 2009 No. 104, Feb 27, 2009 No. 246, June 29, 2009 No. 912, Nov 27, 2009 No. 1432, Dec 15, 2009 No. 1524, Jan 11, 2010 No. 23, June 24 2010 No. 964, 24 Aug 2010 No. 1212, 15 Sep 2010 No. 1271, 1 Sep 2010 No. 1233, 7 Dec 2010 No. 1552, 11 Jan 2011 No. 15, 11 April 2011 No. 377, 16 June 2011 No. 597, June 27, 2011 No. 657, June 16, 2011 No. 597, July 14, 2011 No.782, 23 Aug 2011 No. 864, 8 Dec 2011 No. 1214, 19 Dec 2011 No. 1405, 26 Jan 2012 No. 97, 12 June 2012 No. 521, 12 Oct 2012 No. 966, 13 Dec 2012 No. 1286 , 8 March 2013 No. 259, 5 June 2013 No. 581, 15 March 2013 No. 284, 28 Nov 2013 No. 1371, 17 Dec 2013 No. 1565, 24 June 2014 No. 844, 16 Dec 2014 No. 1766, 19 Dec 2014 No. 1804, 27 Nov 2014 No. 1477, 22 June 2015 No. 727, 30 Sep 2015 No. 1136, 16 Nov 2015 No. 1327, 15 Dec 2015 No. 1633, 15 Dec 2015 No. 1678, 17 Dec 2015 No. 1703, Dec 17, 2015 No. 1714, Dec 18, 2015 No. 1766, May 13, 2016 No. 496, June 24, 2016 No. 795, Sep 23, 2016 No. 1100, Dec 9, 2016 No. 1542 as amended by1371, 17 Dec 2013 No. 1565, 24 June 2014 No. 844, 16 Dec 2014 No. 1766, 19 Dec 2014 No. 1804, 27 Nov 2014 No. 1477, 22 June 2015 No. 727, 30 Sep 2015 No. 1136 , 16 Nov 2015 No. 1327, 15 Dec 2015 No. 1633, 15 Dec 2015 No. 1678, 17 Dec 2015 No. 1703, 17 Dec 2015 No. 1714, 18 Dec 2015 No. 1766, 13 May 2016 No. 496, 24 June 2016 no. 795, 23 Sep 2016 no. 1100, 9 Dec 2016 no. 1542 as amended by1371, 17 Dec 2013 No. 1565, 24 June 2014 No. 844, 16 Dec 2014 No. 1766, 19 Dec 2014 No. 1804, 27 Nov 2014 No. 1477, 22 June 2015 No. 727, 30 Sep 2015 No. 1136 , 16 Nov 2015 No. 1327, 15 Dec 2015 No. 1633, 15 Dec 2015 No. 1678, 17 Dec 2015 No. 1703, 17 Dec 2015 No. 1714, 18 Dec 2015 No. 1766, 13 May 2016 No. 496, 24 June 2016 no. 795, 23 Sep 2016 no. 1100, 9 Dec 2016 no. 1542 as amended byregulations 20 Dec 2016 No. 1759 , 19 Dec 2016 No. 1677, 6 March 2017 No. 269, 16 March 2017 No. 331, 21 Dec 2017 No. 2335, 20 Dec 2017 No. 2378, 5 Feb 2018 No. 139, 29 Aug 2018 No. 1278, 14 Dec 2018 No. 2034, 4 March 2019 No. 180, 14 March 2019 No. 225, 23 May 2019 No. 664, 18 June 2019 No. 750 (effective 1 July 2019), 25 June 2019 No. 900, 13 Dec 2019 No. 1768 (effective 1 Dec 2019), 19 Dec 2019 No. 2030 (effective 1 Jan 2020), 7 April 2020 No. 763 (effective 1 April 2020), 26 June 2020 No. 1393 (effective 1 July 2020), 16 Dec 2020 No. 2904 (effective 1 Jan 2021), 21 Dec

2020 No. 3101 (effective 1 Jan 2021).
Corrections: 22.03.2002 (§ 3-7-3, § 6-7, § 6-9), 04.09.2002 (§ 3-17-1), 28.07.2005 (§ 3-3-1, § 3-3- 4, § 3-3-7, § 3-3-10, § 5-1, § 5-3), 01.09.2005 (§ 3-3-4), 07.01.2010 (§ 1-2), 22.10 .2010 (§ 4-4-4 second paragraph), 02.11.2010 (§ 3-16-4), 04.01.2012 (§ 3-7-4 (2)), 25.01.2013 (§ 3-6-11 (2)), 10.01.2014 (§ 3-1-2 first paragraph), 02.04.2019 (§ 3-22-1 second paragraph), 01.01.2021 (punctuation in lists adapted to universal design).

Chapter 1. Introductory provisions

§ 1-1. *Scope*

These regulations apply to taxes levied in accordance with Act no. 11 of 19 May 1933 on excise duties.

0 Amended by Regulation 22 June 2005 No. 682 (effective 1 July 2005).

§ 1-2. *Definitions*

(1) A taxable product means a product which has been imported into or produced in this country and which is covered by the Storting's tax decision.

(2) By production is meant any treatment, including packaging, repackaging or assembly, which entails that the goods become taxable or change their tax status.

(3) By registered activity is meant activity that is registered in accordance with the provisions of § 5-1 to § 5-6.

(4) Approved premises means warehouses, production premises, etc. that have been approved by the tax office in accordance with the provisions of § 5-7.

0 Amended by Regulations 12 Dec 2003 No. 1533 (effective 1 Jan 2004), 15 Dec 2015 No. 1633 (effective 1 Jan 2016).

Chapter 2. General provisions on tax liability

§ 2-1. *When the tax liability arises*

(1) For registered enterprises, the tax obligation arises at
a. withdrawals from the company's approved premises, including theft and shortages. Operational waste is not considered a withdrawal,
b. import, when the goods are not placed in an approved premises,
c. upon termination of registration.

(2) For non-registered importers, the tax obligation arises upon importation.

(3) For bankruptcy estates or mortgagees, the tax obligation arises when withdrawing taxable goods if no tax has previously been calculated for these.

(4) For tax on technical ethanol, tax on electric power, tax on emissions of NO_x , road use tax on natural gas and LPG, air passenger tax, tax on traffic insurance and tax on the production of fish, the tax obligation arises according to the provisions in § 3-3-3 respectively. , § 3-12-2, § 3-19-4, § 3-21-2, § 3-22-3, § 3-23-3 and § 3-24-3.

(5) For a user who is entitled to completely or partially tax-free use of otherwise taxable goods, the tax liability arises even if the conditions for exemption are nevertheless not met.

0 Amended by Regulations 25 June 2004 No. 1040 (effective 1 July 2004), 10 Dec 2004 No. 1599 (effective 1 Jan 2005), 22 June 2005 No. 682 (effective 1 July 2005), 15 Dec 2006 No. 1442 (effective 1 Jan 2007), 27 Nov 2009 No. 1432 , 1 Sep 2010 No. 1233 (effective 1 Oct 2010), 7 Dec 2010 No. 1552 (effective 1 Jan 2011), 16 Dec 2014 No. 1766 (effective 1 Jan 2015), 13 May 2016 No. 496 (effective 1 June 2016), 19 Dec 2016 No. 1677 (effective 1 Jan 2017), 6 March 2017 No. 269 , 16 March 2017 No. 331 , 21 Dec 2020 No. 3101 (effective 1 Jan 2021).

§ 2-2. *Free transfer*

Registered enterprises can transfer taxable goods without the tax obligation arising to their own approved premises and to other enterprises' approved premises if these enterprises are registered for the same scope of goods.

§ 2-3. *Goods for duty-free use (raw materials, etc.)*

(1) Goods which, according to the Storting's decision, are exempt from tax as a raw material, etc., may be purchased tax - free from a registered company against a declaration that the goods are for such use. The registered business can enter such goods free of charge in the tax return.

(2) The person who imports goods used as raw materials etc. in own business, can be registered as a user and thus import goods without tax liability arising.

(3) An unregistered user may apply for a refund of the fee paid. The applicant must submit documentation showing that the fee has been paid, as well as a statement that the goods are for tax-free use.

0 Amended by regulation 9 Dec 2016 no. 1542 (in force 1 Jan 2017).

§ 2-4. *Returned goods*

(1) Registered enterprises may deduct previously calculated tax on returned goods for deduction in the tax return on the following conditions:

a. the goods are returned to the registered premises of the registered company,
b. the goods are accessed in stock,
c. a credit note has been issued for the amount of goods and taxes and
d. the goods are returned within two years from the invoicing date.

(2) If return to the registered business' approved premises is impractical, goods may instead be destroyed pursuant to § 2-5 with the consent of the tax office, or delivered to the recipient for distribution on a charitable basis pursuant to § 4-12-1. The conditions in the first paragraph, letters b – d, apply correspondingly.

0 Amended by regulations 12 Dec 2003 no. 1533 (in force 1 Jan 2004), 15 Dec 2015 no. 1633 (in force 1 Jan 2016), 9 Dec 2016 no. 1542 (in force 1 Jan 2017), 13 Dec 2019 no. 1768 (effective 1 Dec 2019).

§ 2-5. *Destruction of goods*

(1) In the event of destruction of goods in the registered business' approved premises, exemption from tax is granted on the following conditions:

a. the destruction takes place in the presence of the tax office unless the tax office has given consent to something else, and

b. Destroyed goods are entered as withdrawals without tax in the tax return for the same tax term as the destruction takes place.

(2) The tax office may agree that the destruction takes place elsewhere when this is most practical.

(3) A fee of NOK 500 is charged for the tax office's assistance in the destruction of alcoholic beverages.

0 Amended by Regulations 12 Dec 2003 No. 1533 (effective 1 Jan 2004), 15 Dec 2015 No. 1633 (effective 1 Jan 2016), 9 Dec 2016 No. 1542 (effective 1 Jan 2017).

§ 2-6. *Import*

Provisions in the Customs Act on the import of goods apply as far as they are appropriate and nothing else is decided.

0 Amended by Regulations 17 Dec 2008 No. 1413 (effective 1 Jan 2009), 15 Dec 2015 No. 1633 (effective 1 Jan 2016).

§ 2-7. *Export etc.*

(1) Registered enterprises may carry goods exported abroad or to Svalbard or Jan Mayen free of charge in the tax return. Exported abroad means the export of goods from the VAT area to another country's land territory. The same applies to tax on goods that are placed in a customs warehouse in accordance with the provisions of the Storting's tax decision.

(2) Unregistered importers may apply to the tax office for a refund.

0 Amended by Regulations 12 Dec 2003 No. 1533 (effective 1 Jan 2004), 15 Dec 2006 No. 1442 (effective 1 Jan 2007), 13 Dec 2012 No. 1286 (effective 1 Jan 2013), 15 Dec 2015 No. 1633 (effective 1 Jan 2016), 9 Dec 2016 No. 1542 (effective 1 Jan 2017), 6 March 2017 No. 269 .

§ 2-8. *Documentation for tax exemption*

Claims for tax exemption must be able to be documented. Unless otherwise provided in these regulations, the scope of the requirement and the conditions for exemption to be met shall be stated in the documentation.

§ 2-9. *Tax exemption in accordance with the Block Exemption Ordinance*

Tax exemption and reduced rates pursuant to § 3-6-6 first paragraph first and second sentences, § 3-12-4, § 3-12-5, § 3-12-6, § 3-12-8, § 4-3 -1, § 4-3-2, § 4-5-1 first paragraph, § 4-5-2 first paragraph and § 4-6-1 second paragraph meet the conditions in regulations 14 November 2008 no. 1213 on exemptions from Duty to notify public aid, cf. Annex XV no. 1j to the EEA Agreement, art. 44 of Regulation (EU) No 651/2014 (OJ L 187, 26.6.2014).

0 Added by regulation 15 Sep 2010 no. 1271 , amended by regulations 11 Jan 2011 no. 15 , 12 Oct 2012 no. 966 , 16 Dec 2014 no. 1766 (in force 1 Jan 2015), 17 Dec 2015 no. 1714 (in force 1 Jan 2016), 20 Dec 2017 No. 2378 (effective 1 Jan 2018), 14 Dec 2018 No. 2034 (effective 1 Jan 2019), 23 May 2019 No. 664 .

§ 2-10. *Violation of conditions for tax exemption*

m. E960 Steviol glycoside.

0 Added by regulation 15 Dec 2006 no. 1442 (in force 1 Jan 2007), amended by regulations 7 Dec 2010 no. 1552 (in force 1 Jan 2011), 15 Dec 2015 no. 1633 (in force 1 Jan 2016), 17 Dec 2015 no. 1703 (in force 1 Jan 2016, former § 3-4-4), 20 Dec 2017 no. 2378 (in force 1 Jan 2018).

Kap. 3-5. Taxes on beverage packaging (environmental and basic tax)

§ 3-5-1. *Factual scope*

(1) The tax obligation includes inner packaging for beverages. The packaging unit on which the beverage is bottled is considered to be inner packaging. The following fees shall be calculated for such packaging:

a. Environmental tax.
b. Basic fee. The tax obligation includes disposable packaging. Disposable packaging is considered to be packaging that cannot be reused in its original form.

(2) The tax liability does not include packaging where refilled beverages amount to at least four liters.

0 Amended by Regulations 22 June 2005 No. 682 (effective 1 July 2005), 13 Dec 2005 No. 1455 (effective 1 Jan 2006), 7 Dec 2010 No. 1552 (effective 1 Jan 2011).

§ 3-5-2. *Tax basis and calculation*

The fee is calculated per. packaging unit.

§ 3-5-3. *Exemption and reduction of the environmental tax based on the return share*

(1) For inner packaging that is part of a return system, the environmental tax is reduced by the return share determined in accordance with the waste regulations.

(2) Return systems with a high return share (95 per cent or more), are granted a full exemption from environmental tax. Based on the return percentage determined by the Norwegian Environment Agency, the tax authorities determine the tax rate for members of the return system.

0 Amended by Regulations 18 Feb 2004 No. 411 , 25 June 2004 No. 1040 (effective 1 July 2004), 15 Dec 2009 No. 1524 (effective 1 Jan 2010), 5 June 2013 No. 581 , 24 June 2014 No. 844 (effective 1 July 2014), 15 Dec 2015 No. 1633 (effective 1 Jan 2016), 19 Dec 2019 No. 2030 (effective 1 Jan 2020).

§ 3-5-4. *Notification of membership in return company*

The individual return companies must notify the tax authorities of changes in membership by the 15th of each month. The individual member company can pay a reduced rate from the 1st of the month after the tax authorities received such notification.

0 Added by regulation 5 June 2013 no. 581 , amended by regulations 15 Dec 2015 no. 1633 (in force 1 Jan 2016), 20 Dec 2017 no. 2378 (in force 1 Jan 2018), 19 Dec 2019 no. 2030 (in force 1 Jan 2020).

Kap. 3-6. CO_2 tax on mineral products

(3) Importers may apply to the tax office for a refund of tax paid if the goods are delivered for sale or use on board vessels or aircraft that are to leave the VAT area.

0 Added by regulation 17 Dec 2008 no. 1413 (in force 1 Jan 2009), amended by regulations 15 Dec 2009 no. 1524 (in force 1 Jan 2010), 16 Dec 2014 no. 1766 (in force 1 Jan 2015), 15 Dec 2015 No. 1633 (effective 1 Jan 2016), 6 March 2017 No. 269 , 16 Dec 2020 No. 2904 (effective 1 Jan 2021).

§ 4-10-2. (Repealed 1 Jan 2010, cf. Regulation 15 Dec 2009 no. 1524.)

Kap. 4-11. Sale at airport (tax free)

0 The chapter added by regulation 17 Dec 2008 no. 1413 (in force 1 Jan 2009).

§ 4-11-1. *Sale at airport*

(1) Beverage packaging, non-alcoholic beverages, etc., alcohol, tobacco products and sugar, etc. can be imported free of charge if the goods are delivered for duty and duty free sale at the airport (tax free) for sale to passengers traveling abroad or arriving in Norway by aircraft. The conditions in the Customs Regulations § 4-30-13 apply correspondingly.

(2) Registered enterprises may deliver goods for use as mentioned in the first paragraph free of charge.

0 Added by regulation 17 Dec 2008 no. 1413 (in force 1 Jan 2009), amended by regulation 16 Dec 2020 no. 2904 (in force 1 Jan 2021).

Kap. 4-12. Free delivery for distribution on a charitable basis

0 Added by regulation 13 Dec 2019 no. 1768 (in force 1 Dec 2019).

§ 4-12-1. *Free delivery for distribution on a charitable basis*

(1) Chocolate and sugar products, non-alcoholic beverages, beverage packaging, sugar and produced salmon, trout and rainbow trout that are delivered free of charge from a registered business to the recipient for distribution on a charitable basis, are exempt from tax.

(2) Delivery is free of charge if there is no consideration in the form of means of payment, goods or services.

(3) The recipient must be registered in the Central Coordinating Register for Legal Entities.

(4) Upon delivery, the legitimate representative of the consignee must submit a declaration that the goods have been received for distribution on a charitable basis.

0 Added by regulation 13 Dec 2019 no. 1768 (in force 1 Dec 2019), amended by regulation 21 Dec 2020 no. 3101 (in force 1 Jan 2021).

Chapter 5. Tax administration etc.

I. Registration

§ 5-1. *Duty to register*

The following must be registered for the individual fee:

a. producers of taxable goods, with the exception of micro power plants, energy recovery plants which supply electric power directly to the end user, producers of electric power which have no taxable outlet and producers of power from solar cells which use all solar power directly themselves,
b. companies producing or importing technical ethanol with an alcoholic strength exceeding 2.5% vol.,
c. companies that recycle TRI and PER when recycling takes place with a view to resale,
d. companies that transport electric power to consumers,
e. importers of alcoholic beverages with an alcoholic strength of more than 2.5% vol., unless there is a special permit or permit,
f. enterprises that own NO_x -taxable facilities, vessels, aircraft or vehicles, with the exception of enterprises that only have tax-free emissions or foreign enterprises that use a representative registered in accordance with § 5-2 letter c,
g. operators for NO_x taxable facilities on the Norwegian continental shelf, including mobile facilities that operate petroleum activities,
h. Norwegian companies that operate flights from Norwegian airports,
in. representatives of foreign companies that operate flights from Norwegian airports,
j. enterprises and representatives of foreign enterprises which, pursuant to regulations of 1 April 1974 no. 3 on traffic insurance, etc. § 1a no. 3, are obliged to be members of the Traffic Insurance Association, cf.
k. the traffic insurance association, cf. the Motor Vehicle Liability Act § 17 second paragraph and regulations of 1 April 1974 no. 3 on traffic insurance, etc.,
l. companies that supply natural gas or LPG to autogas facilities or other filling stations,
m. business that introduces petrol, mineral oil for motor vehicle propulsion (autodiesel), bioethanol and biodiesel.
n. activities that have or are required to have a permit for aquaculture of food fish of salmon, trout and rainbow trout in the territorial waters, even when the permit has been granted for special purposes, except permits for slaughter cages and fishing park permits.

0 Amended by Regulations 19 Dec 2002 No. 1836 (effective 1 Jan 2003), 19 Dec 2003 No. 1758 (effective 1 Jan 2004), 25 June 2004 No. 1040 (effective 1 July 2004), 22 June 2005 No. 682 (effective 1 July 2005), 15 Dec 2006 No. 1442 (effective 1 Jan 2007), 20 Dec 2006 No. 1587 (effective 1 Jan 2007), 15 Dec 2009 No. 1524 (effective 1 Jan 2010) , 1 Sep 2010 No. 1233 (effective 1 Oct 2010), 17 Dec 2013 No. 1565 (effective 1 Jan 2014), 16 Dec 2014 No. 1766 (effective 1 Jan 2015), 16 Nov 2015 No. 1327 (in force 1 Jan 2016), 13 May 2016 No. 496(effective 1 June 2016), 19 Dec 2016 No. 1677 (effective 1 Jan 2017), 16 March 2017 No. 331 , 20 Dec 2017 No. 2378 (effective 1 Jan 2018), 26 June 2020 No. 1393 (in force 1 July 2020), 21 Dec 2020 No. 3101 (in force 1 Jan 2021).

§ 5-2. *Registration access*

The following companies can be registered upon application to the tax office:

a. importers of taxable goods that are subject to registration pursuant to section 2-1 of the Value Added Tax Act,
b. importers of taxable goods when the goods are to be used as raw materials or they are for tax-free use in accordance with the provisions of the Storting's tax decision,
c. representative of a foreign company that owns NO_x taxable vessels or aircraft.

0 Amended by Regulations 12 Dec 2003 No. 1533 (effective 1 Jan 2004), 15 Dec 2006 No. 1442 (effective 1 Jan 2007), 20 Dec 2006 No. 1587 (effective 1 Jan 2007), 24 June 2010 No. 964 (effective 1 July 2010), 17 Dec 2013 No. 1565 (effective 1 Jan 2014), 15 Dec 2015 No. 1633 (effective 1 Jan 2016), 18 Dec 2015 No. 1766 (effective 1 Jan 2016) .

§ 5-3. *Special conditions for registration of a manufacturer or importer of alcoholic beverages and technical ethanol*

(1) Businesses that produce alcoholic beverages must present a permit issued by the Norwegian Directorate of Health before the business can be registered.

LOVDATA

➦ Go to the originally announced version

Regulations to the Tax Administration Act (the Tax Administration Regulations)

Date	FOR-2016-11-23-1360
Ministry	Ministry of Finance
Published	In 2016 issue 15
Entry into force	2017-01-01
Last changed	FOR-2021-01-19-134
Applies to	Norway
Legal basis	LOV-2016-05-27-14-§2-8 , LOV-2016-05-27-14-§2-13 , LOV-2016-05-27-14-§3-3 , LOV-2016-05 -27-14-§5-5 , LOV-2016-05-27-14-§6-4 , LOV-2016-05-27-14-§7-3 , LOV-2016-05-27-14- §7-6 , LOV-2016-05-27-14-§7-13 , LOV-2016-05-27-14-§8-15 , LOV-2016-05-27-14-§9-4 , LOV-2016-05-27-14-§9-5 , LOV-2016-05-27-14-§9-6 , LOV-2016-05-27-14-§10-14 , LOV-2016-05 -27-14-§10-15 , LOV-2016-05-27-14-§11-2 , LOV-2016-05-27-14-§12-4 , LOV-2016-05-27-14- §13-3 ,LOV-2016-05-27-14-§14-1 , LOV-2016-05-27-14-§16-2 , FOR-2016-09-16-1067
Announced	11/24/2016 at 14.50
Corrected	01.01.2021 (punctuation in lists adapted to universal design).
Short title	The Tax Administration Regulations

Chapter overview:

Chapter 1. Introductory provisions

Chapter 2. Tax authorities (§§ 2-8-1 - 2-13-5)

Chapter 3. Duty of confidentiality (§3-3-1)

Chapter 5. General case processing rules (§5-5-1)

Chapter 6. Binding prior statements (§§ 6-1-1 - 6-3-2)

Chapter 7. Duty to provide information to third parties (§§ 7-2-1 - 7-13-5)

Chapter 8. Duty to provide information for taxpayers, taxpayers, etc. (§§ 8-1-1 - 8-13-2)

Chapter 9. Determination (§§ 9-4-1 - 9-8-1)

(1) The delivery deadline for the tax return is one month and ten days after the end of each taxation period or from the time of the cessation of the business. The deadline for the third ordinary taxation period is nevertheless 31 August.

(2) For taxpayers with low turnover who have the calendar year as the taxation period, the delivery deadline is two months and ten days after the end of the taxation period.

(3) For taxpayers in the primary industries who have the calendar year as the taxation period, the delivery deadline is three months and ten days after the end of the taxation period.

(4) The delivery deadline for tax returns in a simplified registration scheme is 20 days after the end of the taxation period.

(5) For tax returns as mentioned in the Tax Administration Act § 8-3 third paragraph, the delivery deadlines for the customs declaration given in or pursuant to the Customs Act Chapter 4 apply.

§ 8-4. Tax return for excise duties

§ 8-4-1. *Taxation period*

(1) The taxation period for tax on electric power, tax on emissions of NO_x and tax on motor insurance is quarterly.

(2) The taxation period for tax on the production of fish is one calendar year.

(3) The taxation period for other excise duties is one calendar month.

0 Amended by regulations 20 Jan 2017 no. 48 , 15 Dec 2017 no. 2112 (in force 1 Jan 2018), 21 Dec 2020 no. 3087 (in force 1 Jan 2021).

§ 8-4-2. *Delivery deadline*

(1) The delivery deadline for the tax return is the 18th of the month following the taxation period.

(2) The delivery deadline for tax returns for tax on electric power is one month and 18 days after the end of the taxation period the invoice has been sent or delivery or withdrawal without invoice has been made.

(3) The submission deadline for tax returns for tax on emissions of NO_x is the 18th of the month following the end of the taxation period in which the emissions took place.

(4) The submission deadline for tax returns for tax on motor insurance is one month and 18 days after the end of the tax period the taxpayer has been responsible for the vehicle in accordance with agreement on traffic insurance. For Trafikkforsikringsforeningen, the delivery deadline is one month and 18 days after the end of the tax period the fee has been received.

(5) The tax office may set a shorter deadline for the tax return if there is information about the business's circumstances that makes it probable that the tax payment will not be made on time.

(6) If the conditions for exemption are no longer met, cf. the Tax Administration Act § 8-4 fourth paragraph, the user shall submit a tax return immediately.

(2) The tax office may grant permission for registration if the application for a permit is being processed by the Norwegian Directorate of Health. The registration is valid from the time the permit is granted.

(3) A person who owns a substantial part of a business or company which carries on a business which produces or imports alcoholic beverages or technical ethanol, or receives a substantial part of its income, or by virtue of his position as manager has a significant influence on it, have shown impeccable conduct in relation to legislation of importance for how the business is to be conducted, including alcohol legislation, customs legislation, tax and duty legislation, accounting and company legislation and food legislation.

0 Amended by Regulations 12 Dec 2003 No. 1533 (effective 1 Jan 2004), 18 Feb 2004 No. 411 , 22 June 2005 No. 682 (effective 1 July 2005), 7 Dec 2010 No. 1552 (effective 1 Jan 2011), 15 Dec 2015 No. 1633 (effective 1 Jan 2016), 9 Dec 2016 No. 1542 (effective 1 Jan 2017).

§ 5-4. *Place of registration*

Registration must be done at the tax office.

0 Amended by Regulations 12 Dec 2003 No. 1533 (effective 1 Jan 2004), 15 Dec 2015 No. 1633 (effective 1 Jan 2016).

§ 5-5. (Repealed)

0 Amended by Regulations 12 Dec 2003 No. 1533 (effective 1 Jan 2004), 19 Dec 2003 No. 1758 (effective 1 Jan 2004), 22 June 2005 No. 682 (effective 1 July 2005), 15 Dec 2006 No. 1442 (effective 1 Jan 2007), 7 Dec 2010 No. 1552 (effective 1 Jan 2011), 16 Dec 2014 No. 1766 (effective 1 Jan 2015), 15 Dec 2015 No. 1633 (effective 1 Jan 2016) , repealed by regulation 9 Dec 2016 no. 1542 (in force 1 Jan 2017).

§ 5-6. *Refusal or revocation of registration*

(1) The tax office may refuse or revoke the registration if
a. the business, board or management is not considered creditworthy,
b. the business has outstanding arrears with respect to taxes, duties or customs duties or has violated the regulations on excise duties, customs duties or value added tax or
c. the nature of the business changes.

(2) The tax office shall revoke the registration if the conditions in § 5-3 are no longer fulfilled, or the registered person no longer fulfills his obligations under these regulations, the Tax Administration Act and the Tax Administration Regulations or the Tax Payment Regulations.

(3) In the event of revocation of registration for handling technical ethanol, or if the holder dies, the owner or estate shall ensure that the warehouse with such goods is sold or handed over to a registered business. Otherwise the goods must be confiscated or destroyed.

0 Amended by Regulations 12 Dec 2003 No. 1533 (effective 1 Jan 2004), 18 Feb 2004 No. 411 , 22 June 2005 No. 682 (effective 1 July 2005), 21 Dec 2007 No. 1775 (effective 1 Jan 2008), 15 Dec 2015 No. 1633 (effective 1 Jan 2016), 9 Dec 2016 No. 1542 (effective 1 Jan 2017).

II. Approval of premises

§ 5-7. *Approval of premises*

(1) When the tax liability has not arisen, the production and storage of taxable goods shall only take place in premises approved by the tax office. The premises must be properly locked and secured, and arranged so that they ensure a proper control of tax calculation and payment, etc.

(2) The tax office may approve several premises for the individual business. Changes to an approved premises must be reported to the tax office without undue delay.

(3) The tax office may lay down further conditions for approval of the premises, including changes to the premises.

(4) A room may be refused approval if control considerations so require.

0 Amended by Regulations 12 Dec 2003 No. 1533 (effective 1 Jan 2004), 15 Dec 2015 No. 1633 (effective 1 Jan 2016).

III. Accounting

§ 5-8. *Accounting*

(1) For registered enterprises which, pursuant to Act of 17 July 1998 no. 56 on annual accounts, etc. (the Accounting Act), are to keep accounts, the accounts must show the use of raw materials and the scope of production. The accounts must also be arranged so that the scope of the taxable goods can be easily checked and proven. For registered enterprises that declare forward excise duties, stock records must be kept of goods subject to excise duty that are stored. The inventory accounts shall contain inventory, access and delivery of excise goods, including any tax-free transfers to other registered enterprises or to own approved premises, as well as withdrawals for own sale or use. The accounts shall show any difference between measured or enumerated inventory and inventory according to the inventory accounts.

(2) Before the expiry of the tax return deadline for the relevant tax term, registered enterprises that are to keep stock accounts in accordance with the first paragraph shall reconcile the figures that appear in the tax return against the stock accounts. This reconciliation is included together with the inventory accounts as part of the accounting material required for storage.

(3) Registered enterprises that are not liable for accounting pursuant to the Accounting Act may be ordered by the tax office to keep documents relevant to the scope of the tax liability, such as purchase and sales invoices, contracts and payment vouchers. The company may further be required to keep inventory accounts and to make reconciliations as mentioned above. The obligation to keep documents, any stock accounts and reconciliations applies for ten years.

0 Amended by regulations 12 Dec 2003 No. 1533 (effective 1 Jan 2004), 18 Feb 2004 No. 411 , 15 Dec 2015 No. 1633 (effective 1 Jan 2016), 9 Dec 2016 No. 1542 (effective 1 Jan 2017).

IV. Control regulations, etc.

§ 5-9. (Repealed)

0 Amended by Regulations 22 June 2005 No. 682 (in force 1 July 2005), 2 Feb 2009 No. 104 , 8 March 2013 No. 259 , 15 Dec 2015 No. 1633 (in force 1 Jan 2016), repealed by Regulations 9 Dec 2016 No. 1542 (effective 1 Jan 2017).

§ 5-10. (Repealed)

0 Amended by regulations 25 June 2004 no. 1040 (in force 1 July 2004), 16 Dec 2014 no. 1766 (in force 1 Jan 2015), 15 Dec 2015 no. 1633 (in force 1 Jan 2016), repealed by regulations 9 Dec 2016 No. 1542 (effective 1 Jan 2017).

LOVDATA

➦ Go to the originally announced version

Storting decision on excise duties for the budget year 2021

Date	FOR-2020-12-15-2884
Ministry	Ministry of Finance
Entry into force	The budget year 2021, the ministry decides
Applies to	Norway
Legal basis	LOV-1814-05-17-§75 , LOV-1933-05-19-11 , LOV-1959-06-19-2 , LOV-1975-12-12-59
Announced	21.12.2020 kl. 12.50
Short title	Decision on excise duties, 2021

Chapter overview:

Tax on alcohol (Chapter 5526 item 70) (§§ 1 - 4)

Tax on tobacco products etc. (chap. 5531 item 70) (§§ 1 - 5)

Taxes on motor vehicles etc. (chap. 5536) (§§ 1 - 4)

Road toll on fuel (chap. 5538 items 70, 71 and 72) (§§ 1 - 8)

Charge on electric power (chap. 5541 item 70)

I (§§ 1 - 4)

II

Basic tax on mineral oil etc. (chap. 5542 item 70) (§§ 1 - 4)

Environmental taxes on mineral products etc. (§§ 1 - 4)

I (§§ 1 - 8)

II

C. Sulfur tax (chap. 5543 item 71) (§§ 1 - 4)

§ 4. The Ministry may exempt from or reduce the fee when individual cases or situations arise that were not considered when the fee decision was made and when the fee in the special individual case has an unintended effect.

Fees on beverage packaging (chapter 5559 items 70–74)

§ 1. From 1 January 2021, in accordance with Act no. 11 of 19 May 1933 on excise duties, environmental tax and basic tax shall be paid to the Treasury on import and domestic production of beverage packaging.

The Ministry may issue regulations on what is covered by the tax obligation and on the basis for the tax.

§ 2. An environmental tax shall be paid on beverage packaging in the following amounts per packaging unit:
a) glass and metal: NOK 6.20,
b) plastic: NOK 3.75,
c) cardboard and cardboard: NOK 1.53.

The Ministry may issue regulations on exemption from environmental tax if the packaging is part of a return system, including stipulating conditions for exemption.

§ 3. A basic fee must be paid for disposable packaging of NOK 1.27 per packaging unit.

Disposable packaging is considered to be packaging that cannot be reused in its original form.

§ 4. Packaging containing the following beverages is exempt from basic tax:
a) milk and milk products,
b) beverages made from cocoa and chocolate and concentrates thereof,
c) goods in powder form,
d) cereal and soy-based milk substitutes,
e) breast milk substitute.

Beverages as mentioned in the first paragraph, letters c and e, are also exempt from environmental tax.

The Ministry may issue regulations on the implementation, delimitation of and conditions for exemption.

§ 5. Exemptions are granted for environmental and basic tax on beverage packaging such as
a) from registered business and importer's warehouse
    1. exported abroad,
    2. delivered directly or via customs warehouse for provisions in accordance with the Customs Act § 4-23,
    3. delivered to duty- and tax-free sales at airports in accordance with the Customs Act § 4-30,
b) introduced
    1. as luggage according to the Customs Act § 5-1,
    2. for use in means of transport in commercial activities pursuant to the Customs Act § 5-2,
c) pursuant to the Customs Act § 5-3 from the registered business or importer's warehouse is delivered to or imported by
    1. diplomats,
    2. NATO and forces from countries participating in the Partnership for Peace,
    3. The Nordic Investment Bank,
d) is returned to the manufacturer's or importer's warehouse,
e) has a capacity of at least four liters,

f) delivered free of charge to the recipient for distribution on a charitable basis.

The Ministry may issue regulations on the implementation, delimitation of and conditions for exemption.

§ 6. If there is any doubt about the scope of the tax liability, the question is decided by the Ministry.

§ 7. The Ministry may exempt from or reduce the fee when individual cases or situations arise that were not considered when the fee decision was made and when the fee in the special individual case has an unintended effect.

Document fee (chapter 5565 item 70)

IN

§ 1. From 1 January 2021, in accordance with Act no. 59 of 12 December 1975 on document fees, a fee shall be paid to the Treasury when registering a document that transfers title to real property, including a building on foreign land and the associated right of attachment to the site. The fee must be paid with 2.5 per cent of the fee basis, but at least NOK 250.

Upon registration of the first transfer of title to the owner section or to the physical part of property in connection with the dissolution of housing associations and housing limited companies, a fee of NOK 1,000 per transfer of title is paid.

§ 2. Exempt from tax is

a) gift share in documents that contain gifts and the like to the public sector or to foundations and legacies for non-profit purposes, or to associations with non-profit purposes that have a board seat in this country,
b) document transferring real estate rights to foreign diplomatic and consular missions,
c) transfer of title to real estate to the Nordic Investment Bank and which is necessary for the bank's official activities,
d) own co-ownership share in the individual property upon acquisition of real estate upon dissolution of co-ownership,
e) transfer of title to real property between spouses,
f) ideal inheritance share according to the law in the individual property when taking over real estate on probate or from unaltered estate. Advances on inheritance are not regarded as inheritance shares, nor will testamentary inheritance to the extent that it exceeds the law's inheritance share,
g) transfer of title to real property to the previous title holder or his spouse, in connection with a sale in accordance with the rules on forced sale,
h) transfer of authority to real estate to NATO or NATO Headquarters to the extent that this follows from international agreements to which Norway is bound,
in) transfer of title to immovable property between the King, Queen, the immediate heir to the throne in each subsequent generation and the spouses of these persons, as well as their joint children who have not reached the age of 20 at the end of the year of the transfer,
j) transfer of title to real property for testamentary inheritance if transfer of title to new acquirer is registered on the same day,
k) transfer of authority to real estate in the event of reorganisations that can be carried out with tax continuity pursuant to the Tax Act § 11-2 to § 11-5, § 11-11 and § 11-20 with associated regulations. The reorganization and registration of the title to real estate must have taken place after 1 January 2016.

The Ministry may issue regulations on the implementation, delimitation of and conditions for exemption.